

บ้านหมอ
: บ้านของสมุนไพร

บ้านหมอ

: บ้านของสมุนไพร

9 786167 697147

ป้าแม่ทอด

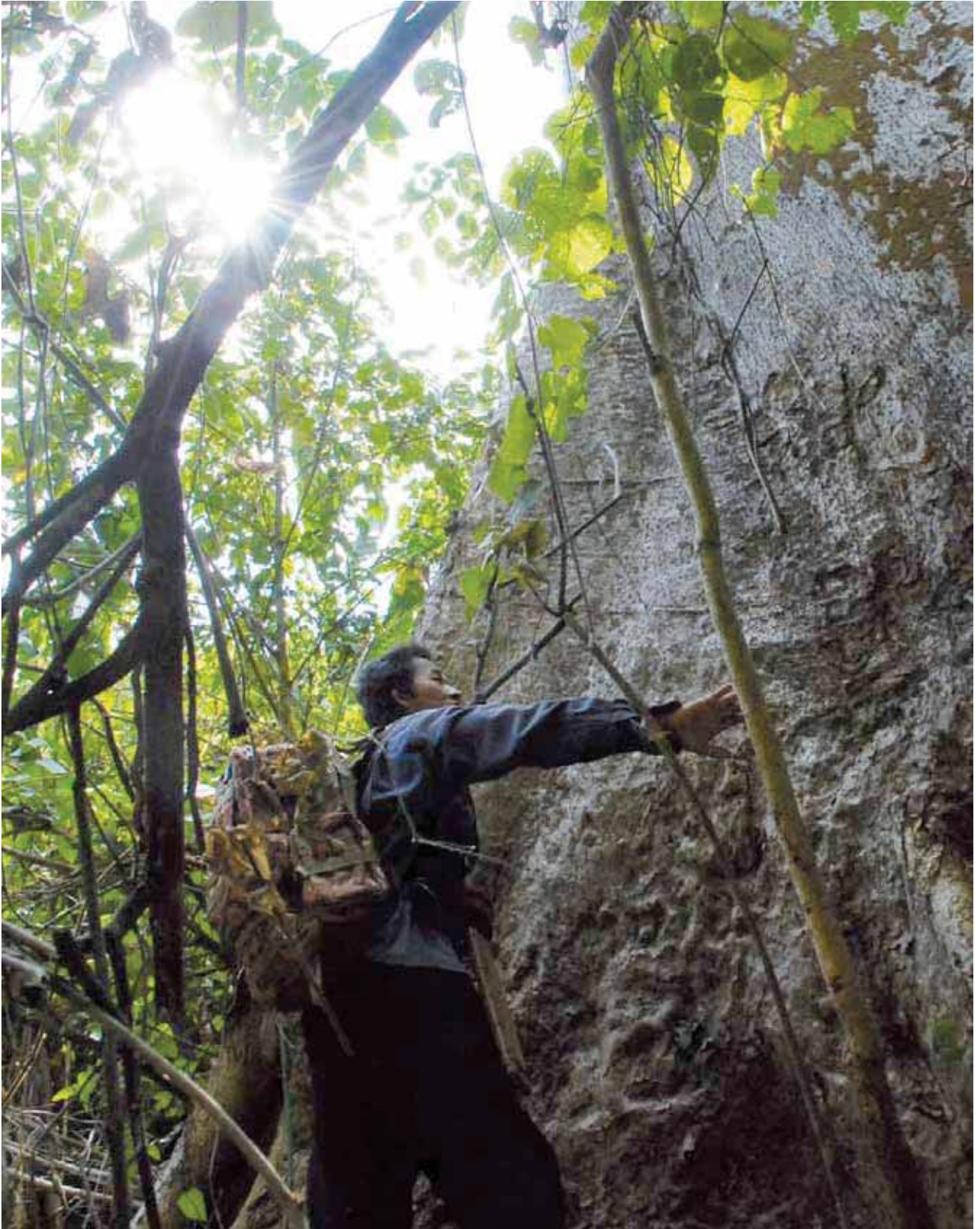
:บ้านของสมุนไพร

สำนักงานคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ

คำนำ

คณะสำรวจสมุนไพร

คู่มือสำรวจสมุนไพรป่าแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด จ.ลำปาง ฉบับสมบูรณ์เล่มนี้เป็นผลงานการสำรวจขั้นต้น เพื่อศึกษาความร่ำรวยสมุนไพรในป่าแม่ถอด ซึ่งมีใช้ตำราสมุนไพรเพื่อใช้ในการอ้างอิงแต่อย่างใด และเนื้อหาส่วนใหญ่ยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากใช้เวลาจำกัดประมาณ 3 เดือน โดยได้ลงพื้นที่ 3 ครั้ง ในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม 2555 แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าในป่านี้มีสมุนไพรมากมาย โดยมีพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหาร เป็นยามากกว่า 200 ชนิด ที่สำคัญพบว่าป่าแห่งนี้ คือบ้านของสมุนไพรกวาวเครือ *Pueraria candollei* Wall. Ex Benth. ซึ่งเป็นสมุนไพรควบคุมตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 พบพืชสมุนไพรหายากคือหมามุ่ยลาย *Mucuna stenoplax* Wilmot-dear. ซึ่งตระกูลหมามุ่ยนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้เป็นเป็นยารักษาโรคพาร์คินสันและภาวะมีบุตรยากในผู้ชายได้ นอกจากนี้ ยังมีสมุนไพรอีกหลายชนิดที่คาดว่าจะมีคุณค่าในการนำมาใช้เป็นยาในปัจจุบันได้ เช่น รางจืด ระย่อม ปัญจขันธ์ เอ็นอ่อน ตาลค่อม้า เป็นต้น

การสำรวจในครั้งนี้ใช้งบประมาณหมอยาพื้นบ้านและทีมงานของมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ร่วมกับชุมชนแม่ถอด โดยความอนุเคราะห์ของผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร นายแพทย์เอนก พึ่งผล ในฐานะประธานมูลนิธิฯ จากการเชิญของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ทั้งนี้เกิดจากความเข้มแข็งของชุมชนแม่ถอดที่เชื่อมั่นในป่าของพวกเขา อันอุดมไปด้วยสมุนไพรที่บรรพบุรุษเคยใช้เป็นยารักษาชีวิต

ชุมชนแม่ถอดนั้นเป็นเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ ในประเทศไทยที่ถูกทำให้เชื่อว่าระบบการแพทย์และยาที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้นมีระบบเดียวคือการแพทย์และยาแผนปัจจุบัน ทำให้ความรู้ดั้งเดิม สิ่งที่เคยปฏิบัติกันมาด้านการแพทย์และยาที่ใช้สมุนไพรเป็นหลักขาดความน่าเชื่อถือ เชื่อมั่น และถูกทอดทิ้งละเลย จนในที่สุดคนรุ่นหลังไม่รู้จักพืชพรรณสมุนไพรอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นอีกต่อไป โดยหมอยาที่มีภูมิความรู้มากที่สุดของหมู่บ้านเหลือเพียงท่านเดียวซึ่งสูงอายุมาก ไม่สามารถร่วมทำงานกับคณะสำรวจได้

การสำรวจในครั้งนี้ได้ใช้หมอยาจากจังหวัดเชียงใหม่คือ พ่อลายแสง หรือ นายอ้ายเชียง ลุงซอ ซึ่งเป็นครูหมอยาไทยใหญ่ของชาวอภัยภูเบศรและผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรภาคเหนือมากที่สุดท่านหนึ่ง ในส่วนของทีมงานสำรวจของมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรได้นำข้อมูลเดิมที่มีอยู่ในฐานข้อมูลของมูลนิธิ มาประกอบ รวมทั้งค้นคว้าหาข้อมูลการใช้ในส่วนการแพทย์แผนไทย หาชื่อวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่สามารถหาได้ครบถ้วนเนื่องจากสมุนไพรหลายชนิดมูลนิธิ ไม่ได้ทำการวินิจฉัยไว้จากการที่ขาดดอกและผลที่ใช้เป็นหลักฐาน ในส่วนของรูปภาพในการประกอบเป็นหนังสือเล่มนี้ ก็เป็นเช่นเดียวกันส่วนใหญ่ได้ใช้รูปที่มีอยู่ของมูลนิธิ เนื่องจากในช่วงเวลาที่สำรวจสมุนไพรในเส้นทางสำรวจนั้นส่วนใหญ่ไม่มีดอกผล

การใช้สมุนไพรในชุมชนนั้นเป็นภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่ถิ่นที่ส่งสมประสบการณ์สืบทอดกันมา ชื่อเรียกหานั้นเป็นชื่อที่รู้จักเฉพาะในชุมชน ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงพยายามคงไว้ในชื่อสมุนไพรที่ใช้กันในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น จิผาแตก *Barleria siamensis* Craib เป็นชื่อที่ไม่เคยพบในท้องถิ่นอื่น ในถิ่นอื่นเรียก อังกาบ หน้ากำแพง เป็นต้นสมุนไพรจิผาแตก ต้นนี้จัดว่าเป็นยากำลังของชาวแม่ถอดแท้ๆ ทั้งแม่ๆ พ่อๆ ทั้งหลายรู้จักใช้กันเป็นอย่างดี ไม่พบการใช้ในลักษณะนี้ในที่อื่นมากนัก ที่สำคัญคือเป็นพืชของเมืองสยามแน่นอน แม้ไม่มีการศึกษาวิจัยรองรับการใช้ในวันนี้ แต่จากคำบอกเล่าของชาวบ้านแม่ถอดนี้จะเป็นลายแทงแห่งชุมชนทรัพยากรที่สำคัญในการค้นพบยาใหม่ จิผาแตกยัง

มีดอกสีม่วงสวยงาม สามารถพัฒนาเพาะพันธุ์เป็นไม้ดอกไม้ประดับได้ดีทีเดียว นอกจาก
จิฬาแตกแล้ว หากท่านผู้อ่านพลิกอ่านทั้งเล่ม ท่านจะพบกับสีส้ม รูปทรง อันสวยงาม
มากมายหลากหลายที่มีอยู่ในพืชพรรณของป่าแม่ถอด พืชพรรณเหล่านี้รอวันที่จะถูกนำ
มาพัฒนาเพื่อที่จะยังประโยชน์ให้มวลมนุษย์

ด้วยความตั้งใจจริงของชุมชน ในอนาคตอันใกล้เราหวังว่าจะมีหลายหน่วยงานหลาย
องค์กรร่วมกันมา เพื่อช่วยกันจัดทำฐานข้อมูลของป่าแม่ถอดให้สมบูรณ์ ทั้งข้อมูลทาง
พฤกษศาสตร์ ข้อมูลการใช้ของหมอยาพื้นบ้านที่ครบถ้วนและกว้างขวางขึ้น ข้อมูลการศึกษา
วิจัยที่มีในสมุนไพรแต่ละชนิด รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพของสมุนไพรเหล่านั้นในการ
พัฒนาขึ้นมาใช้ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจของคนในชุมชน
แม่ถอด ทำยที่สุดนี้คณะผู้สำรวจและชุมชนแม่ถอดก็ได้แต่หวังว่า ฐานข้อมูลสมุนไพรใดๆ
ที่จะเกิดขึ้นมิใช่หนังสือที่สวยงามหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่พร้อมให้การสืบค้น แต่ยังคงไว้
ในการเป็นฐานข้อมูลที่มีชีวิต เป็นการฟื้นคืนชีวิตให้ระบบสุขภาพชุมชน พื้นที่ทั้งความรู้และ
การกลับมาของพืชพรรณ รวมทั้งมีการรักษาป่ารักษายาให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การใช้
ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

ด้วยความปรารถนาดี

ภญ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

หัวหน้าทีมสำรวจสมุนไพรขั้นต้น ป่าแม่ถอด

บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง

ธันวาคม 2555

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการ

สุขภาพแห่งชาติ (สช.)

ในปี 2554 พวกเรารู้จักชาวแม่ถอดครั้งแรกจากการที่พวกเขาพยายามบอกทุกคนในสังคมว่า พวกเขาไม่ต้องการเหมืองแร่เหล็กบนป่าแม่ถอด ที่ตั้งอยู่ใน ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง ต่อมาในวันที่ 6 พฤษภาคม ภายในปีเดียวกันนั่นเอง เรารู้จักชุมชนแห่งนี้อย่างเป็นทางการจากการยื่นขอใช้สิทธิตามมาตรา 11 ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2250 ให้ทำเอชไอเอหรือประเมินผลกระทบต่อสุขภาพเพื่อให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ถอด (ส.อบต.แม่ถอด) ใช้เป็นข้อมูลพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เหล็กของบริษัทยูพิน วัฒนาธุรกิจ จำกัด บนป่าต้นน้ำแห่งนี้ และในเวลาเดียวกันก็ขอให้ชะลอการพิจารณาการขอประทานบัตรนี้จนกว่าเอชไอเอจะแล้วเสร็จ

เมื่อมีการขอใช้สิทธิ มาตรา 11 มายังสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ทาง สช.ได้เสนอเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ที่มี นพ.วิพุธ พูลเจริญ เป็นประธานและสำหรับกรณีนี้ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ทำเอชไอเอ และประสาน ส.อบต.แม่ถอด กับชุมชนทำงานร่วมกันและสนับสนุนงานวิชาการร่วมด้วย

จากการขอใช้สิทธินี้และการลุกขึ้นคัดค้านโครงการเหมืองแร่เหล็กบนป่าต้นน้ำแม่ถอด ก่อให้เกิดการตั้งคำถามว่าหากไม่อยากเป็นชุมชนเหมืองแร่แล้วพวกเขาอยากเป็นอะไร เมื่อคุณค่าด้านหนึ่งจากสายตาผู้ประกอบการซึ่งมองเห็นศักยภาพที่จะทำให้เป็นเหมืองแร่ขนาดใหญ่ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้มากมาย ในขณะที่สายตาของชุมชนเห็นว่าผืนป่าตรงนี้สร้างให้ชีวิตและสังคมของพวกเขาอยู่ดีมีสุข และไม่มีใครเคยรับประกันได้ว่าหากป่าบางส่วน

สูญหายไปป่าที่เหลือยังคงเป็นป่า ความสัมพันธ์แบบเดิมจะยังคงอยู่ ถ้าเปลี่ยนไปชุมชนยังคงอยู่ได้หรือไม่ ท่ามกลางความเห็นต่างเช่นนี้ พวกเราซึ่งเป็นตัวแทนจาก สข. และเพื่อนนักภาควิชาการ จึงพากันลงไปสำรวจป่าต้นน้ำแห่งนี้พร้อมกับชุมชนด้วยกัน

เริ่มต้นด้วยการช่วยกันทำเส้นเวลาการพัฒนาการของชุมชน และช่วยกันวาดแผนที่ของชุมชน เพื่อดูว่าศักยภาพของป่าต้นน้ำนี้เป็นอย่างไร ชุมชนและเรื่องราวของชีวิตของพวกเขาเป็นอย่างไร เราพบว่าที่นี่มีต้นน้ำของแม่น้ำแม่ถอดลำน้ำสาขาอีกหลายสายก่อนที่จะไหลไปรวมกับแม่น้ำวัง มีน้ำตกแม่ถอดน้อย และมีถ้ำขนาดใหญ่และสวยงาม และมีหินงอกหินย้อยถึง 2 ถ้ำ คือ ถ้ำผากานและถ้ำผาขรรค์ มีนกยูงเดินข้ามไหลเข้าไปมาระหว่างป่าแม่ถอดกับป่าบ้านแม่ต๋ำ ต.เสริมซ้าย อ.เสริมงาม จ.ลำปาง ซึ่งเป็นนกยูงที่สมเด็จพระนางเจ้า เสด็จมาปล่อย และต่อมาพระองค์ก็ทรงจัดตั้งโครงการศูนย์ศิลปาชีพที่บ้านแม่ต๋ำนี้ด้วย สอดคล้องกับผลการตรวจสอบบริเวณพื้นที่ที่ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เหล็กของบริษัทยูนิ วัฒนาธุรกิจ จำกัด วันที่ 8 มิถุนายน 2554 โดยมีคณะเจ้าหน้าที่ประกอบด้วยตัวแทนจาก สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3 จ.เชียงใหม่ สำนักศิลปากรที่ 7 จ.น่าน อ้าเภอเงิน อบต.แม่ถอด ปลัดอำเภอประจำตำบลแม่ถอด อุทยานแห่งชาติดอยจาง หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ลป.2 (แม่อาบ) ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 10, 11 กำนันตำบลแม่ถอด หรือตัวแทน และตัวแทนชาวบ้านผู้รณรงค์ ที่ระบุว่าป่าต้นน้ำแม่ถอดอยู่ติดกับบ้านแม่ถอด หมู่ 2 เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำแม่ถอดและลำน้ำสาขา ก่อนที่จะไหลไปรวมกับแม่น้ำวัง ซึ่งอุทยานแห่งชาติดอยจางระบุว่าจากการตรวจสอบแผนที่จุดที่ตั้งคำขอประทานบัตรของบริษัทยูนิ วัฒนาธุรกิจ จำกัด ปัจจุบันเป็นป่าสงวนแห่งชาติแม่อาบ และเป็นพื้นที่เตรียมการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติดอยจาง และอยู่ในพื้นที่เขตโซน E ซึ่งมีทั้งไม้ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำวังชั้นที่ 3 สำหรับบริเวณโดยรอบและข้างเคียงเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) และบริเวณด้านตะวันออกพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำวังชั้นที่ 1A

นอกจากนี้ยังพบว่าที่นี่มีควาวเครือขาวเป็นจำนวนมาก มีหมอยาและสูตรยาสมุนไพรพื้นบ้าน และนี่คือจุดเด่นที่สำคัญของที่นี่คือ “บ้านของสมุนไพร”

จากจุดเด่นข้อนี้ภายในปลายปี 2554 จึงได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี นำทีมโดย ภาณุ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพรลงพื้นที่สำรวจศักยภาพสมุนไพรเชิงลึกของพื้นที่นี้ และสำรวจอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 2555 จนนำมาสู่การจัดทำเป็นหนังสือ “ป่าแม่ถอด : บ้านของสมุนไพร”

มากไปกว่านี้ระหว่างเส้นทางของการศึกษาและทำกระบวนการเอชไอเอชุมชน จากจุดเริ่มต้นจากเส้นเวลาการพัฒนาชุมชน จากแผนที่ที่พาเราไปรู้จักป่าต้นน้ำแห่งนี้ ยังมีเพื่อนนักวิชาการจากหลายศาสตร์ เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อมสมุนไพร ผังเมือง และความรู้จากคนในชุมชนเอง ทำให้พบเส้นทางการพัฒนาของพื้นที่นี้ ที่มาจากการช่วยกันช่วยกันทำและจากจุดเริ่มต้นที่ภายนอกมองพื้นที่นี้ว่าเหมาะกับโครงการเหมืองแร่ จากการศึกษาและการเรียนรู้ร่วมกันนี้ และจากความช่วยเหลือของผู้คนหลายสาขาวิชาทำให้พบว่าการพัฒนาที่ชุมชนอยากได้และพื้นที่มีศักยภาพคือการเป็นพัฒนาเป็นบ้านของสมุนไพร

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบ
และกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
พฤษภาคม 2556

สารบัญ

คำนำ
คณะสำรวจ
สมุนไพรมะ

3

คำนำ
คณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ

6

ป่าแม่ถอก:
บ้านของสมุนไพรมะ

14-243

กระโดน	16	ขนุนดิน	29	เครือหนามดำ	43
กวางหินแจ๊ะ	17	ขางหัวหมู	30	เครือหมอน้อย	44
กวาวเครือขาว	18	ซี่เหล็ก	31	เครือออน	45
กอนหมาไก่	19	คอนแครง	34	แคหางค่าง	46
กาตาปีก	20	คะยอมตีนหมา	35	แคหิน	47
กำวขาว	21	ค่างควาดำ	36	ไคร้หน้า	48
กำวดำ	22	คูน	37	จ้อจี้	49
กำวแดง	23	เครือเขาแกลบ	38	จะค้ำนหัววอก	52
กาสะลองคำ	24	เครือแดง	39	จาน	53
กำแพงเจ็ดชั้น	25	เครือตดหมา	40	จีผาแตก	54
กูดกิบม้า	26	เครือถั่วล้ม	41	จุ่มจะลิง	55
กูดลม	27	เครือหนังยึด	42	จุ่มตีนเสือ	56
กูดหอม	28			เจ็งเขิงขาว	57

📷 ภาพสมุนไพร

ชุดที่ 1 (1) กระโดน - (16) ยี่เหล็ก	32
ชุดที่ 2 (17) คอหนูแครง - (32) จ้อจี้	48
ชุดที่ 3 (33) จะคำนหวีวอก - (48) ทองจิกกึ่ง	68
ชุดที่ 4 (49) ทองมอง - (66) บำแข่วน	88
ชุดที่ 5 (67) บำค้อนก้อม - (82) ป้อเจี้ยน	106
ชุดที่ 6 (83) ป้อสา - (98) ผักเผ็ดขาว	124
ชุดที่ 7 (99) ผักว่า - (114) ไม้กคอ	142
ชุดที่ 8 (115) ไม้ข้อมือนาง - (129) ไม้บึงดอกสีแดง	160
ชุดที่ 9 (130) ไม้ไผ่ - (147) สัมป่อย	178
ชุดที่ 10 (148) สัมปอง - (162) กล้วยาบูบโปก	196
ชุดที่ 11 (163) กล้วยาพาย - (176) กล้วยากายอน	212
ชุดที่ 12 (177) กล้วยาขอเครือ - (190) กล้วยาไม้	228
ชุดที่ 13 (191) กล้วยาเยื้องเฟือก - (202) กล้วยาหอม	242

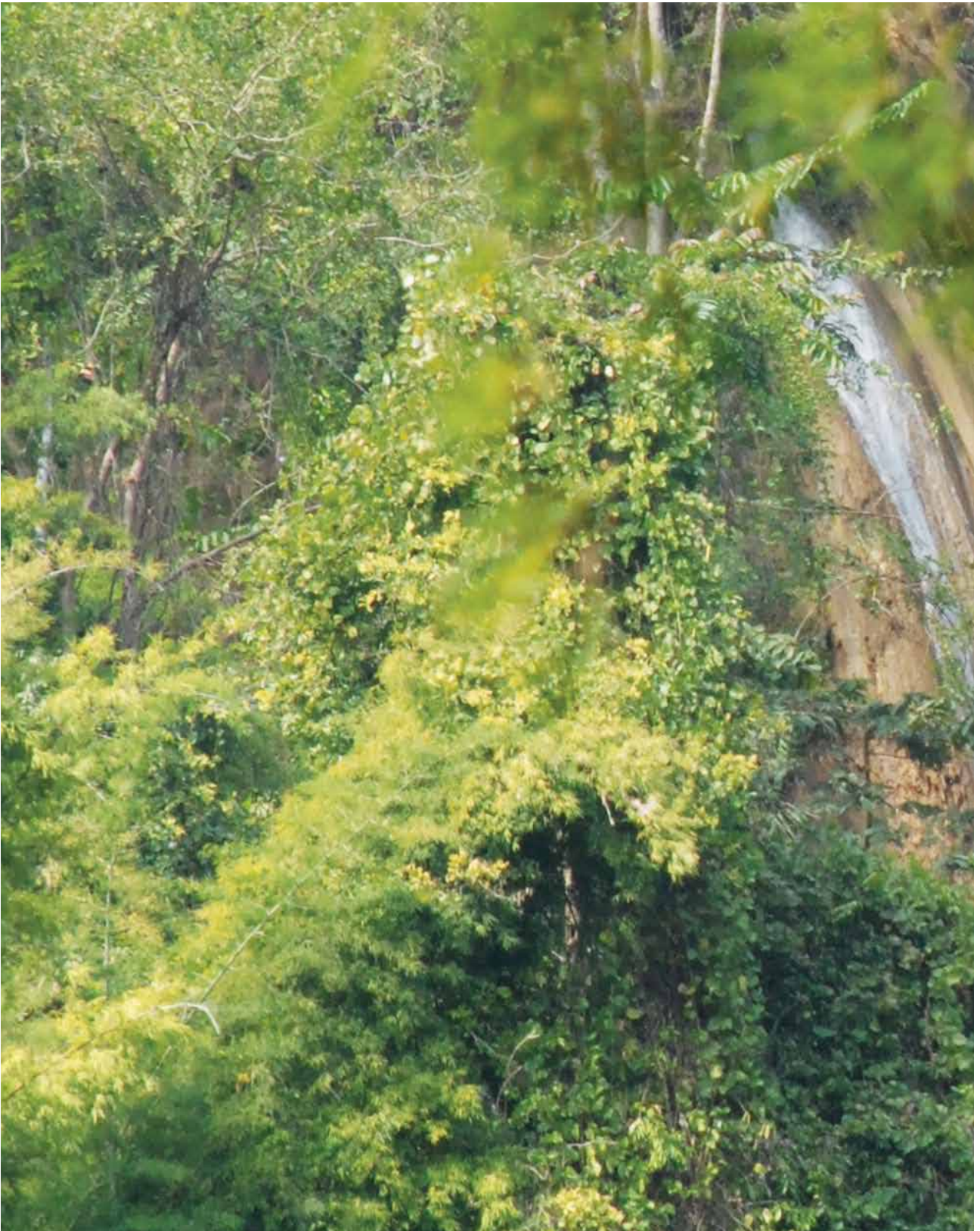
ภาคผนวก

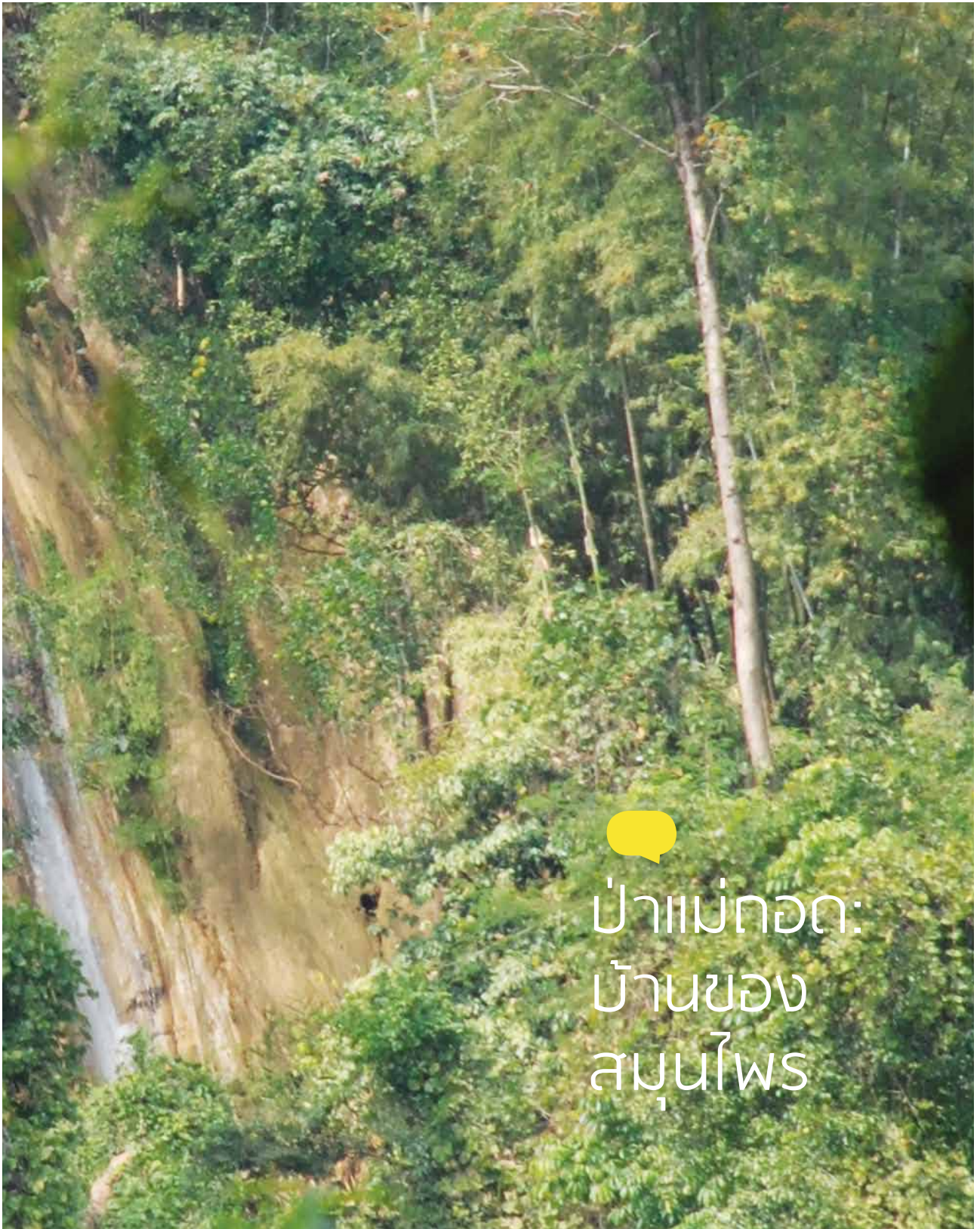
• บันทึกชนิดสมุนไพร ที่พบจากการสำรวจ	244
• เรื่องเล่าจากการสำรวจ : เภยจวรรณ บุญเฟือก	250
• สำรองป่าต้นน้ำแม่ถอด ครั้งที่ 1 12-13 มกราคม 2555	254
• สำรองป่าต้นน้ำแม่ถอด ครั้งที่ 2 12-13 มกราคม 2555	258
• สำรองป่าต้นน้ำแม่ถอด ครั้งที่ 3 12-13 มกราคม 2555	266

เจียงเชิงแดง	58	ทองผลาลิง	71	บ	
เจียววภูหลาน	59	ทองผาหิน	72	บวบขม	84
ช		ต้าง	73	บอระเพ็ด	85
ชมชื่น	60	ตานคอม้า	74	บ้ำก้วย	86
ด		ตานนม	75	บ้ำแข่วน	87
ดอกเข็มป่าขาว	61	ตานลาน	76	บ้อค้อนก้อม	90
ดิฐูเห่า	62	ตินเบ็ด	77	บ้ำตึง	91
โตไม่รู้ล้ม	63	ตินเบ็ดอ่อน	78	บ้ำเตงเขง	92
เตื่อน้ำ	64	ตินเบ็ดเครือ	79	บ่านะ	93
เตื่อป่อง	65	ตุ้มเป้ง	80	บ้ำป็น	94
ต		โต้ย	81	บ้ำแพน	95
ทองข้าวต้ม	66	ถ		บ้ำมุ่น	96
ทองจิกกึ่ง	67	เถาน่านอง	82	บ้ำเม่า	97
ทองมอง	70	เถาเอ็นตง	83	บ้ำลันไม้	98

ป่าแวงกลาง	99	ผักนางใจม	122	ไม้จี้	148
ป่าแวงชม	100	ผักเผ็ดขาว	123	ไม้ฉำฉา	149
ป่าห้อย	101	ผักว่า	126	ไม้ซ้อ	150
ป่าแหน	102	ผักหนาม	127	ไม้ซาบซาบ	151
บุกกินหัว	103	ผักหนามเปา	128	ไม้ตองดิบ	152
บุกคางคก	104	ผักหลับมึน	129	ไม้ตองหลอย	153
ป		ผักหลับมึนโหลง	130	ไม้ตะเคียน	154
ป้อเจียน	105	ผักหวานป่า	131	ไม้ตีนตั้ง	155
ป้อสา	108	ผ่าแป้ง	132	ไม้แถ	156
ปิดปิวขาว	109	ม		ไม้ปิ้ง ดอกสีขา	157
ปิดปิวแดง	110	มะเขือแจ้	133	ไม้ปิ้ง ดอกสีแดง	158
ปู้แดง	111	มะเขือแจ้เครือ	134	ไม้ไผ่	159
ปู้ลิง	112	มะเขือต้น	135	ไม้ผ่ามือผี	162
เปลวป่องฟ้าหน้า	113	มะไฟ	136	ไม้ม่วงเลือด	163
เปล้าตองแตก	114	มะม่วง	137	ไม้เมียด	164
เปล้าเลือดหัว	115	มันหัวเหี่ยว	138	ไม้ยาแก้	165
เปล้าใหญ่	116	แมวดิน	139	ไม้ลูกกลาง	166
ผ		ไม้ก่อดีหมี	140	ไม้สนาบคา	167
ผองคีตั้ง	117	ไม้เกคอ	141	ไม้ล้าน	168
ผักก้อแก้	118	ไม้ซ้อมือนาง	144	ไม้หอม	169
ผักกุ่มน้ำ	119	ไม้ซี้บัน	145	ไม้หอมฮอก	170
ผักกูดก้อง	120	ไม้ซี้มูก	146	ไม้ห้าพระองค์	171
ผักจ้ำ	121	ไม้โขงเขง	147	ไม้ไถ้งนก	172

ยวม	173	ย	หญ้านางปาด	194	หมากหลู้หล้า	221
ยาซากเหลือง	174		หญ้าปูนโปก	195	หมากหึ่งหนู	222
ยาแสงหอม	175		หญ้าพาย	198	หมากแหนเครือ	223
รางจืด	176	ร	หญ้าสาบแฉัง	199	หมากสูโหลง	224
ส้มกบ	177		หญ้าหนวดเสือ	200	หมีเหม็น	225
ส้มป่อย	180	ส	หญ้าหนาด	201	หวาย	226
ส้มโมง	181		หญ้าหวาดหลูบ	202	หวายไม้	227
ส้มเสี้ยน	182		หนอดไก่	203	ห้าเยื้องเผือก	230
สะเภาลม	183		หนอนตายหยาก	204	เห็ดหลินจือกะละแมดำ	231
สามเอ็น	184		หนามป่อย่า	205	เห็ดหลินจือขอบเหลือง	232
หงอนไก่แจ้	185	ห	หนามกลาง	206		อ
หญ้าขอกลิบโหลง	186		หมวยต้น	207	อุงุ่นป่า	233
หญ้าขอกลิบอ่อน	187		หมอกกาบเว่อ	208	อ้อยสามสวน	234
หญ้าขั้ดมอนโหลง	188		หมอกสางห้าดำ	209	เอื้องลาว	235
หญ้าโคยงู	189		หมากก่องข้าว	210	เอื้องแลว	236
หญ้าดอกขาว	190		หมากกายอน	211	เอื้องหมายนา	237
หญ้าต้อยหุบ	191		หมากขอเครือ	214		ฮ
หญ้าเตือกแพบ	192		หมากขามป้อม	215	ฮางผีเสื้อ	238
หญ้าถอดปล้อง	193		หมากขี้กา	216	ฮางเย็น	239
			หมากนะเครือ	217	เฮวกู้ก	240
			หมากนิม	218	เฮวหอม	241
			หมากนิมลาย	219		
			หมากปักหม่นชม	220		

ป่าแม่ทอด:
บ้านของ
สมุนไพรมะ

กระโดน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Careya sphaerica Roxb.

ชื่อวงศ์

LECYTHIDACEAE

ชื่ออื่น

ปุยขาว กระนอน ขุย พุย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เป็นยาบำรุงกำลังผู้หญิงหลังคลอด
- เปลือกต้น ต้มล้างแผลแก้อักเสบ
- ดอกหรือเปลือกต้ม ผสมกับน้ำผึ้งกินแก้ไอ
- ยอด กินเป็นผัก ช่วยสมานแผลในกระเพาะและลำไส้

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้อักเสบจากงูกัด สมานแผล แก้เคล็ดขัดยอก
- ใบ สมานแผล ปิดแผล • ดอก บำรุงร่างกายสตรีหลังคลอด
- ผล ช่วยย่อยอาหาร รักษาแผลมีพิษปิดหัวฝี ไผ่เมล็ด เป็นพิษ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

กวางหินแจ๊ะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

กวางฮีแฉะ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้นหรือทั้ง5 นำมาต้มกินแก้เจ็บหลัง ปวดเอว

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

กวาวเครือขาว*

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pueraria candollei Wall.
Ex Benth.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE -
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

หัว หั่นเป็นชิ้นบางๆ ตากแห้งแล้วตำ
เป็นผง กินกับน้ำผึ้งในอัตราส่วน 1:1
ปั้นเป็นลูกกลอนขนาดเท่าเม็ดพุทรา
กินวันละ 1 ครั้ง เป็นยาบำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

หมายเหตุ

ไม่ควรใช้กวาวเครือในปริมาณมาก
และติดต่อกันเป็นเวลานาน เพราะ
มีสารคล้ายเอสโตรเจน ซึ่งเป็นฮอร์โมน
ในเพศหญิง อาจทำให้กระดูกเปราะ
ขนาดและจำนวนเซลล์เม็ดเลือดแดง
เซลล์ตับ และต่อมหมวกไตผิดปกติ

* เป็นสมุนไพรควบคุมตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์
แผนไทย พ.ศ.2549

กอนหมากั๊ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ต้น นิยมปลูกเป็นไม้มงคล
เป็นว่านเสน่ห์ ปลูกประดับ
บ้านทางภาคอีสาน
- ดอก กินเป็นผักใส่ในแกงแค

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

กาตากปึก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Flemingia strobilifera Craib.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-PAPILIONIDEAE

ชื่ออื่น

กาสามปีก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ต้น นำทั้งต้นมาต้มอาบเป็นยาแก้บวม
- ราก ต้มกินเป็นยาชูกำลัง ยาเลือด หรือ ตากแห้ง ตำผงทำเป็นยาขง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กำขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ใช้กำขาว กำแดง กำดำ
ต้มรวมกันหรือดองเหล้า กิน
เป็นยาชูกำลัง บำรุงกำลัง
แก้ตะคริวตามนิ้วเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กำวดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใช้เเกกำวขาว กำวแดง กำวดำ ต้มรวมกัน
หรือดองเหล้า กินเป็นยาชูกำลัง บำรุงกำลัง
แก้ตะคริวตามนิ้วเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กำวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใช้แกก่าวขาว ก่าวแดง ก่าวดำ ต้มรวมกัน
หรือดองเหล้า กินเป็นยาชูกำลัง บำรุงกำลัง
แก้ตะคริวตามนิ้วเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กาสะลองคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Radermachera ignea (Kurz) Steenis T

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

กาที แคะเปาะ ลำเภาหลาม
ต้นจางจิต สะเภา อ้อยช้าง ปีบสีทอง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินเป็นยาเลิกเหล้า/ฝิ่น/บุหรี่
- ดอก/เปลือก ต้มหรือหั่นตากแห้ง
กินแก้หอบหืด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ผสมกับสมุนไพรอื่น แก้กษาง
- เปลือก ต้มน้ำดื่ม แก้ก้องเสียว
- ใบ รักษาแผลสด แผลถลอก ห้ามเลือด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Salacia chinensis L.

ชื่อวงศ์

CELASTRACEAE

ชื่ออื่น

เถาน้ำนอง ตาไก่ ตะลุ่มนง

มะต่อมไก่ หลุ่มนง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น หั่นแล้วต้มน้ำกินเป็นยาระบาย หรือ

หั่นตากแห้งดองเหล้าเป็นยาแก้อ่อนเพลีย

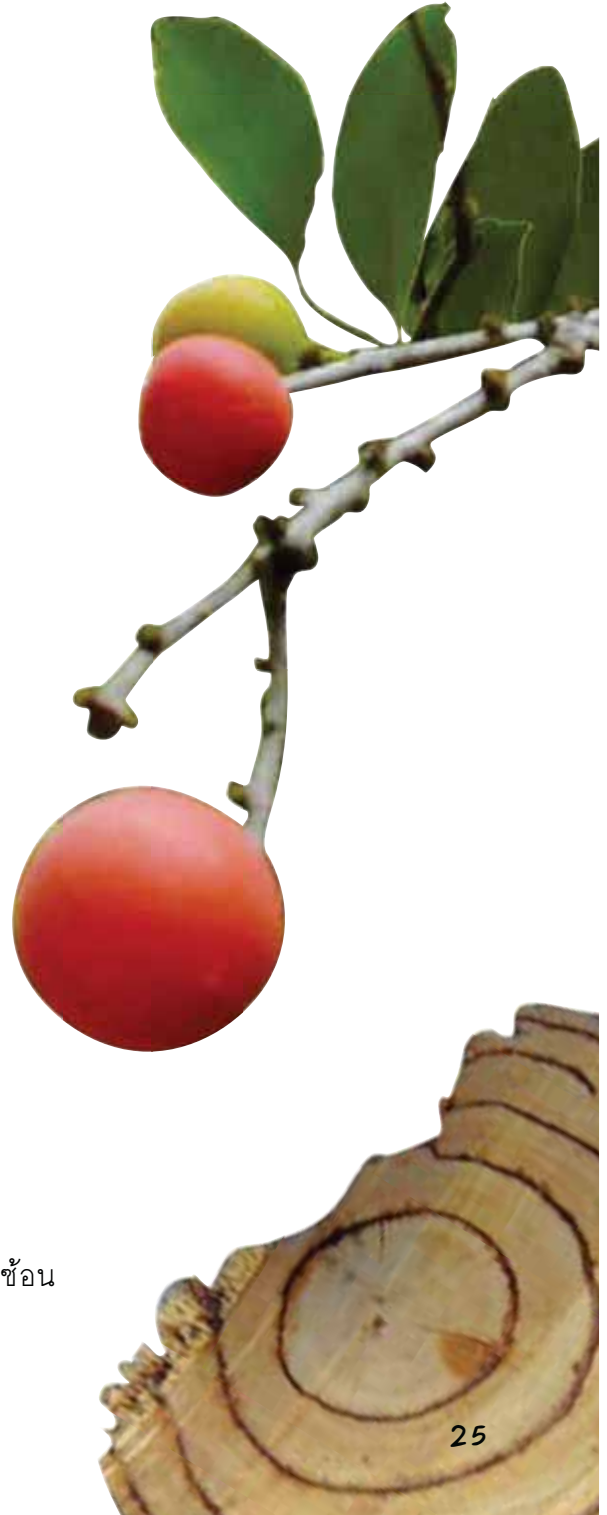
ขับลม แก้เบาหวาน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ ขับลม รักษาโรคตา บำรุงน้ำเหลือง
- ลำต้น แก้ปวดเมื่อย ขับลม แก้ไข้ เป็นยาระบาย ขับโลหิตระดู ปวดบวม ตามข้อ แก้ประดง
- ใบ ขับโลหิตระดู ขับน้ำคาวปลา มวนนุหรือสูบ รักษาโรคริดสีดวงจมูก
- ดอก แก้บิดมูกเลือด

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร

กูดกับม้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Angiopteris evecta (G.Forst.) Hoffm.

ชื่อวงศ์

MARATTIACEAE

ชื่ออื่น

กีบม้า ว่านกีบแรด ว่านกีบม้า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- หัว ตากแห้งและนำมาต้มน้ำดื่มลดความดัน
- บำรุงกำลัง ใช้ดองเหล้าเป็นยาบำรุง
- ยาอายุวัฒนะ ให้หั่นตากแห้ง ตำผงผสมกับน้ำผึ้งกินวันละครั้ง ครั้งละ 1 ช้อน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ช่วยห้ามเลือด
- เหง้า ฝาดสมาน แก้ท้องร่วง แก้อาเจียน ปวดหัว ขับปัสสาวะ บำรุงกำลัง เป็นยาอายุวัฒนะ แก้กำเดา รักษาแผลในปาก/คอ แก้ตาเจ็บ
- ใบอ่อน รับประทานเป็นผัก
- ใบสดแก้ แก้ไอ

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

กูดลม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Selaginella willdenowii

(Desv.) Baker

ชื่อวงศ์

SELAGINELLACEAE

ชื่ออื่น

กูดหิน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้หอบหืด เข้ายาเกี่ยวกับโรคตับ บำรุงกำลัง เลือดตก
- ตื่น คั่วให้แห้งแล้วตำเป็นผงผสมน้ำมันงา พอกทาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบอ่อน/หนุ่ม ใช้ทำผงชูรส

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ฤๅษี

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินเป็นยาชูกำลัง
ทางเพศ ทั้งหญิงและชาย

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

ข

ขนุนดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Balanophora Fungosa J.R.&
G.Forst .subsp.indica (Arn.)
B.Hansen var.Indica.

ชื่อวงศ์

BALANOPHORACEAE

ชื่ออื่น

หมากกลางดิน ดอกดิน

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ส่วนที่เป็นปมออกตามราก
นำมาหั่นตากแห้ง แล้วต้มกิน
แก้มะเร็งเต้านม (มักขึ้นกับไม้ใหญ่
เช่น ไม้กาง มีให้เห็นในบางฤดูกาล)

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

ขางห้วกมู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Miliusa velutina
(Dunal) Hook.f. & Thoms.

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่ออื่น

จอแจ โจรเจ็ดนาย เต็งใบใหญ่
บั้งรอก แดงแซง ยางโดน หางรอก

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

เปลือก อมไว้ในปากกับเกลือตัวผู้
แก้ปวดฟัน เหงือกบวม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

มีรสฝาด เคี้ยวกินกับหมาก

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ขี้เหล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Senna siamea

(Lam.) H.S.Irwin & Barneby

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

หมอกจีหลิ่ ผักขี้เหล็กขาว ขี้เหล็กแก่น
ขี้เหล็กบ้าน ขี้เหล็กหลวง ขี้เหล็กใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

• เปลือก ต้มกินแก้ท้องอืด • ใบ นำมาแกงกิน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้ รักษาโรคเหน็บชา
- เปลือก แก้ริดสีดวง
- แก่น แก้ไข้ รักษาอาการโรค
- ใบอ่อนและดอก ช่วยเจริญอาหาร
เป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ท้องผูก แก้ท้อง
ขับปัสสาวะ ลดความดัน ทำให้นอนหลับ

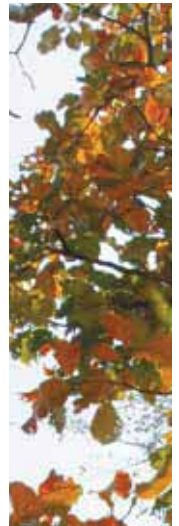
การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดอ่อนกินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

15 ขางหัวหมู

7 ก้าวดำ

12 กูดลม

1 กระโดน

6 ก้าวขาว

5 กาดำปีก

13 กูดหอม

2 กวางหินแจ๊ะ

คอนแครง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

จันกูอ่อน จันกูเถื่อน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ตากแห้งแล้วบดเป็นผงกินบำรุงเลือด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดอ่อน ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กะย้อมตีนหมา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Rauvolfia serpentina (L.) Benth.

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

ชื่ออื่น

ระย้อม กะย้อม เข็มแดง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใช้เป็นสารสกัดทำยา ลดความดัน

(อันตรายควรใช้อย่างระวัง)

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ลดความดันโลหิต แก้ปวด แก้ไข้ ขับระดู
แก้บิด ขับพยาธิ เป็นยากล่อมประสาท
ช่วยเจริญอาหาร ขับปัสสาวะ
- เปลือก แก้ไข้พิษ แก้ไข้สันนิบาต
- น้ำจากใบ รักษาโรคแก้วตมัว
- ดอก แก้กตาแดง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

หัว ตำผสมน้ำใช้รดพืชผลที่ปลูกไว้หรือทำยาฆ่าแมลง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ถึงจ้วดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tacca chantrieri Andre

ชื่อวงศ์

TACCACEAE

ชื่ออื่น

ค้ำควาดำ ตองจิ้งดำ คลุ้มเลีย
ติงูหว่า ติปลาก้าง ติปลาชอน
มังกรดำ ม้าถอนหลัก เนระพูสีไทย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ต้น/หัว นำมาต้มกินแก้โรคกระเพาะ
- ราก ต้มหรือดองเหล้า บำรุงกำลังบำรุงเลือด

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- เหง้า แก้ความดันเลือดต่ำ บำรุงกำหนด
บำรุงกำลัง ช่วยเจริญอาหาร ดับพิษไข้
- ทั้ง 5 แก้เม็ดผื่นคันตามร่างกาย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ต้น นำมาปลูกใส่ในแกงปลา

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

กุน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cassia fistula L.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

ไม้ล้มเลื่อง ไม้ล้มแล้ง ราชพฤกษ์

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เนื้อในฝัก ใช้ 3 แผ่น เคี้ยวกินเป็นยาระบาย รสคล้ายมะขามหวาน
- เปลือก เอาเปลือกคูนผสมรากหมอกข้าวเลื่อง ต้มกินแก้ตับ เป็นเลื่อง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ดอก แก้ไข้ รักษาแผลเรื้อรัง
- ใบ เป็นยาระบาย ขับพยาธิ
- เปลือก ทำให้เกิดลมเป่งในการคลอดบุตร
- แก่น ขับพยาธิไส้เดือน
- เนื้อในฝัก เป็นยาระบาย แก้ท้องผูก ขับเสมหะ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

แก่น ใช้เคี้ยวกินกับหมาก

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เครือเขาแกลบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ventilago denticulata Willd.

ชื่อวงศ์

RHAMNACEAE

ชื่ออื่น

เครือก้องแกลบ รวงแดง ก้องแกลบ
กะเลียงแดง เถามวกเหล็ก
เถาว์ลย์เหล็ก แสงอาทิตย์

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ใบ ต้มกินเป็นชา น้ำที่ต้มจะมีสีเหลือง
- ราก/เถา ต้มหรือดองเหล้ากินบำรุงกำลัง
แก้ปวดหลัง ปวดเอว ปรับธาตุ พิษในตัว
จะหาย แก้กระษัย ไตพิการ

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ ขับปัสสาวะ แก้เส้นเอ็นตึง
- เถา แก้กระษัย ช่วยเจริญอาหาร
เป็นยาอายุวัฒนะ

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

เครือแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เครือ นำมาต้มกิน ต้มอาบ

หรือต้มสุ่ม เป็นยาแก้บวม

แต่ถ้ากินมากจะเป็นยาระบาย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เครือตอกหมา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Paederia linearis Hook.f.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

ตดหมูตดหมา กระพังโหม ย่านพาโหม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- รากหรือปุ่มของต้น นำมาต้มกิน แก้ท้องผูก แก่ริดสีดวง ท้องอืด ขับลม
- ปุ่มของต้นที่ปูดออกมา นำมาผสม พริกไทยดำชนิดหนึ่งต้มกิน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

ราก ผลสมเหง้าไพล ต้มน้ำดื่ม แก้ท้องอืด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอด กินเป็นผักสด กินกับส้มตำ หรือต้มใส่แกงอ่อม

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพร เขาหินซ้อน

เครือแก้วส้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ดอก ใช้กินเป็นผัก

เอามาลวกกินกับน้ำพริก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

เครือหนังกียัด

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ยางกะตั่ว

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

แก้โรคไต บำรุงเลือด ปวดหลัง ปวดเอว

เอามาต้มน้ำกินเป็นส่วนผสมเข้ายาได้หลายตัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เครือหนามดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เถา เอามาต้มน้ำ

แก้ปวดเมื่อยตามเนื้อตามตัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เครือหมอน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cissampelos pareira L. var. *hirsuta*
(Buch. ex DC.) Forman

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

กันปิด กรุงเขมา ขงเขมา เครือหมาน้อย
เครือเขาชน ยาแก้สากโกด หมาน้อย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก ต้ม/ฝน กินแก้ปวดท้อง ปวดเมื่อย
และปวดประจำเดือน
- ใบ คั้นเอาน้ำใช้เป็นยาเย็น พอกแก้
ผดผื่นคัน แก้ผิวหนังอักเสบร้อน แก้อักเสบ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ขับปัสสาวะ แก้ไอ ขับเสมหะ
แก้ไข้มาลาเรีย ช่วยเจริญอาหาร
แก้อาการบวม น้ำ แก้ปวดท้อง
- ต้น ดับพิษไข้ทุกชนิด บำรุงโลหิตสตรี

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ดอกกอน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Congea tomentosa Roxb.

ชื่อวงศ์

VERBENACEAE

ชื่ออื่น

เครือกอน หมากสงห้าแดง
ค่างเบี้ย งวงชุม ท้องปลิง พญาใจ
พวงประดิษฐ์ ล้วงลุ่มขาว

สรรพคุณตามการใช้ของยาหมอพื้นบ้าน

- เถา ต้มแล้วเอาเท้าแช่ แก่น้ำกัดเท้า
หรือต้มกิน ต้มอาบ ต้มสม เป็นยาร้อน
ใช้กับหญิงหลังคลอด แก่แม่หญิงผิดเดือน
ใช้ตัวเดียว ต้นฮากดอก
- ราก ต้มผสมกับดอกกุหลาบขาว
(กุหลาบพันปี) แก่ระดูขาว

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

ใบหรือทั้ง 5 ต้มน้ำ ต้มแก้ไอ แก้ปวดเมื่อย
ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ
นิ่วในไต แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ),
หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

แคหางค่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Fernandoa adenophylla
(Wall. ex G.Don) Steenis

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

แคขน แคบิด แคพอง แคหัวหมู แสงป่า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

แก้เบาหวาน แก้ไข้หวัด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือกต้น แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ
- เมล็ด แก้ชัก บำรุงโลหิต ขับเสมหะ
- ใบ รักษาแผลสด ห้ามเลือด
แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
รักษาโรคผิวหนัง
- ราก ลำต้น เปลือกผล แก้ปวด
ตามร่างกาย ปวดหลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ใช้เป็นผักใส่ในแกง

แหล่งข้อมูล

- ปล่อยให้แสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า

แคหีน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stereospermum colias
(Buch.-Ham. ex Dillwyn) Mabb.

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

ดอกแคตัน แคหางก้าง แคทราย แคเขา

สรรพคุณตามการใช้ของยาหมอพื้นบ้าน

เปลือกต้น ลำต้นอ่อน และใบ ต้มน้ำเป็นยาพอก แก้แผลพุพอง รอยฟกช้ำ อากาการแผลง ปวดตามกล้ามเนื้อ ข้อมือ ข้อเท้า หรือกระดูกหัก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ฝัก ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

17 คอนแวน

20 คุณ

21 เครือเขาแกลบ

18 คะยอมตีนหมา

24 เครือถั่วส้ม

22

22 เครือแดง

23 เครือตดหมา

22

28 เครือออน

30 แคหิน

27 เครือหมอน้อย

6 เครือหนามดำ

25 เครือหนังยึด

31 ไคร้หน้า

19 ค้างคาวดำ

29 แดหางค่าง

32 จ้อจ้อ

ไคร้หน้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Homonoia riparia Lour.

ชื่อวงศ์

EUPHOBIACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ไคร้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก นำมาแช่น้ำ กินผสมกับข้าวสารเจ้า หนึ่งหยิบมือ แก้อ่อนใน หรือนำรากแช่น้ำ คู่กับหินในลำธาร แก้เป็นลม บำรุงหัวใจ
- ต้น นำมาผสมฝีเล็กน้อย (คนที่สอ) เกลือ ต้มเอาไอรรม กินแก้โรคเก๊าท์ ขาบวม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- กิ่ง นำมาตำจะมีฟอง นำมาพอกเมื่อขยายสูกบตีตมือหรือถูกระจกที่เป็นผ้าสกปรก
- กิ่ง ใช้สับชะตา ทำพิธีสะเดาเคราะห์ โดยใช้กิ่งจำนวนเกินอายุหนึ่งอัน
- ยอด กินกับน้ำพริกตาแดง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

จ้อจี้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Merremia vitifolia
(Burm.f.) Hallier f.

ชื่อวงศ์

CONVOLVULACEAE

ชื่ออื่น

จิ้งจ้อเหลือง จิ้งจ้อขน จิ้งจ้อหลวง จิ้งจ้อใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ดอก ใช้ต้มหรือนึ่งกินบำรุงกำลัง ทำให้เจริญอาหาร

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เถา แก้กามม แก้ก้ำเดา ขับเสมหะ
- ราก ช่วยย่อยอาหาร แก้ก้ำเดา แก้ก้ำค้ำ
ขับเสมหะ รับประทานดิบๆ ช่วยเจริญอาหาร
- ทั้ง 5 ขับปัสสาวะ แก้ก้ำทางเดินปัสสาวะอักเสบ แก้ก้ำตาอักเสบ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

จะค้ำหว้าวอก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ปีปอ (จีน)

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้ท้องผูก ท้องอืด อาหารไม่ย่อย
- ราก ต้มหรือดองเหล้ากินบำรุงกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ กินได้ เหง้าจิ้มน้ำพริก มีรสชาติเผ็ด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

จวน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Butea monosperma
(Lam.) Taub.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

จวน หมอกกว่าว ทองกวาว
กวาว ก้าว จอมทอง จวน ทองกวาวต้น
ทองธรรมชาติ ทองต้น กว่าวต้น

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินบำรุงกำลัง
- ดอก นำมาตากแห้งกินเป็นชา บำรุงกำหนด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ รักษาริดสีดวงทวาร
- ดอก ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ แก้ตาเจ็บ ตาฟาง
- ใบ แก้ท้องอืด ขับพยาธิ รักษาริดสีดวง
รักษาลิว แก้ปวด ดับพิษฝี
- เมล็ด ขับพยาธิไล่เดือน แก้ผิวหนังอักเสบ
คัน แสบร้อน เป็นผื่นแดง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

จีฬาแตก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Barleria siamensis Crib

ชื่อวงศ์

ACANTHACEAE

ชื่ออื่น

ระงับ ระงับพิษ หญ้ากำแพง

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินบำรุงกำลังทั้งหญิงและชาย
รวมถึงชูกำลัง เพราะคำว่า จีฬาแตก
หมายความว่า ทะลวงผาจนแตก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้อ่อนใน กระจายน้ำ ดับพิษไข้
แก้อิโธ ถอนพิษไข้กาฬ
- ใบ แก้ก้ำเดา ไข้หวัดใหญ่ วัณโรค คออักเสบ
- ทั้ง 5 ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง บำรุงกำหนด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมายเหตุ

ชาวแม่ถอดเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์
ถ้าผู้หญิงกินสมุนไพรตัวนี้แล้วมักจะ
อยู่ข้างบน

จุ่มจะลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tinospora baenzigeri Forman

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

ชิงช้าชาลี จุ่มจะลิงตัวแม่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เถา ใช้เป็นส่วนผสมของยากี้อบกระดูก

โดยการตำให้ละเอียดแล้วพอกกี้อบกระดูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เถา แก้ไข้ บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร บำรุงกำลัง เป็นยาอายุวัฒนะ แก้มะเร็ง แก้ฝีกาฬ แก้ไข้มาลาเรีย
- ใบ แก้มะเร็ง แก้ปวด แก้ตีพิการ บำรุงน้ำดี ฆ่าพยาธิ บดผสมน้ำผึ้งทาแผล ใบอ่อนผสมน้ำนมทาแก้ไฟลามทุ่ง

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรหอรัญญเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

จุ่มต้นเสื่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Bauhinia sp.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-

CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ใช้ชอย ฝน นวดบริเวณที่เป็นตะคริว หรือ ฝนร่วมกับสีเสียด หมาก ทาบางๆ แก้คัน ปวดวิ่ง บาดแผลไฟไหม้
- เปลือก ปอกส่วนนอกออก แล้วเอาเนื้อนั้น จุ่มเกลือกิน ท้องอืด จุกเสียด
- เครือ ต้มกินลดความดัน แก้เบาหวาน ลดบวม ล้าไส้ไม่ดี บำรุงกำลัง ชูกำลัง มะเร็งปอด โดยเริ่มจากน้อยแล้วค่อยเพิ่มปริมาณ ไม่ควร กินครั้งละมากๆ จะทำให้วังเวียน

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภูมิปัญญา

เจิ้งเขิงขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

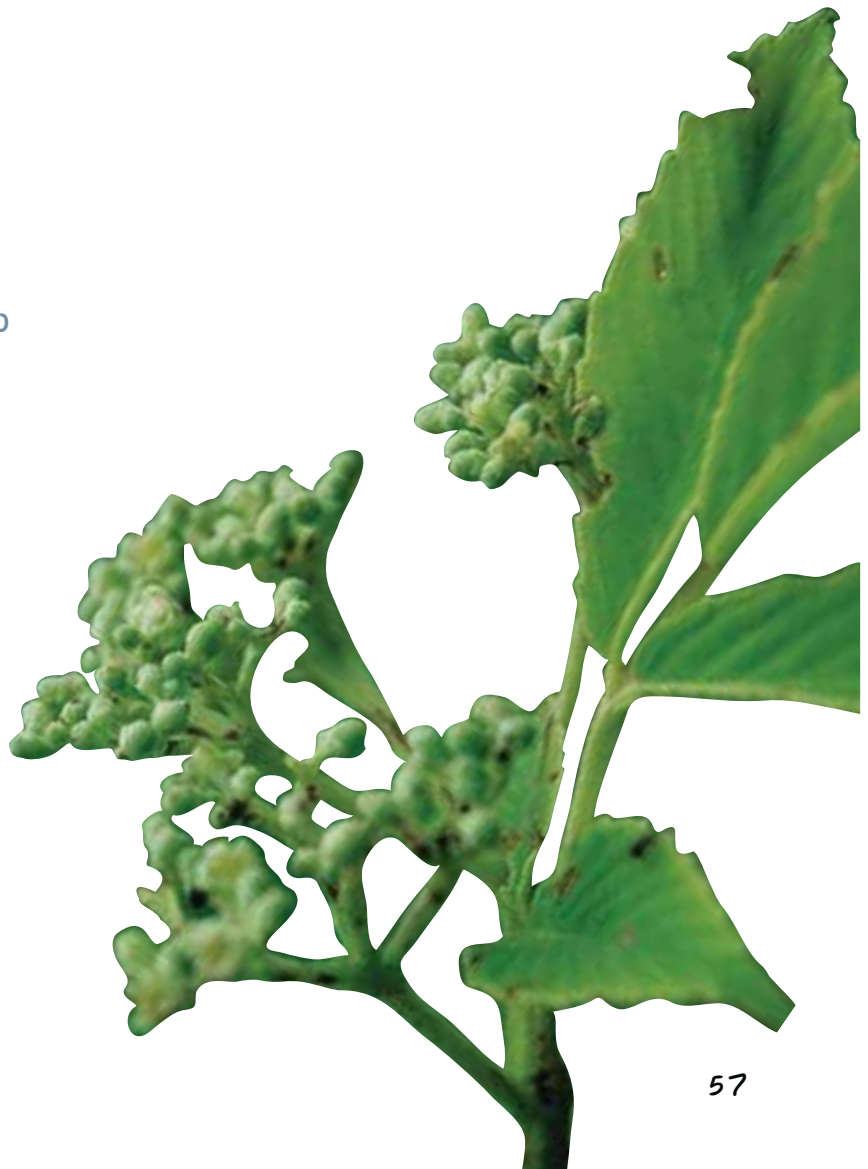
หมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้ป่า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

เจิงเขิงแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Leea indica (Burm.f.) Merr.

ชื่อวงศ์

LEEACEAE

ชื่ออื่น

คะนางใบ ดั่งหวาย ตองจ๋วม

ตองต้อม บังบายตัน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้เจ็บท้อง
- ต้น ต้มกินรักษาริดสีดวง
- เป็นส่วนผสมยาแก้บกระดูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ทั้ง 5 ผสมสมุนไพรรักษา มะเร็งเต้านม
- ราก ขับเหงื่อ แก้ไข้ แก้ครั่นเนื้อครั่นตัว
แก้ปวดเมื่อย แก้บิด แก้ท้องร่วง
- ใบ ใช้พอกศีรษะ แก้วิงเวียน

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

เจียวกุหลาน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Gynostemma pentaphyllum
(Thunb. Ex Murray) Makino

ชื่อวงศ์

CUCUBIRACEAE

ชื่ออื่น

ปัญญาจันทร์

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ใบ นำมาตากแห้งทำชาขง ลดไขมัน
ลดความดัน ลดน้ำตาลในเลือด
ต้านการอักเสบ ต้านอนุมูลอิสระ
ทำให้สุขภาพดี

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือสมุนไพรน่ารู้ 2 ปัญญาจันทร์
กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข

ช

ชมชื่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Glycosmis pentaphylla (Retz.)

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

เขยตาย แม่ยายชั๊กปรก กระจอกน้ำ ส้มขึ้น
กระโรกน้ำข้าว น้ำข้าว เขนทะ ประยงค์ใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ผสมกับน้ำมะนาว ต้มกินแก้พิษงู
- ใบ ชุดหลุมแล้วนำหินที่เผาไฟจนแดงใส่
คลุมด้วยใบชมชื่น และนำน้ำที่มีส่วนผสม
ของเปล้าใหญ่ หนุ้าหนาด ไพล มะกรูด ราด
ลงหลุมเพื่อให้ไอลอยขึ้นมา สำหรับผู้หญิง
อยู่ไฟ ให้หมดลูกเข้าอุ้งเร็ว

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ดอก/ผล รักษาหิด
- ราก กระจุกพิษ แก้พิษฝีภายนอกและใน
ยับยั้งเชื้อไวรัสบางชนิด แก้พิษงู แมลงกัดต่อย
- เปลือกไม้ แก้พิษฝีภายนอกและใน ขับน้ำนม

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ดอกเข็มป่าขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Morinda angustifolia Roxb.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

ยอดดิน สลักบ้าน สลักป่า

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก ลำต้น และใบ คั้นเอาน้ำ
ทาแก้อาการปวดภายในร่างกาย
- ราก ต้มผสมกับใบส้มดีม
แก้โรคความดันโลหิตสูง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ดอก ใช้ใส่แจกันบูชาพระ
- ราก ใช้ย้อมผ้า

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ตี่งูเห่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Eleutherococcus trifolius (L.) S.Y.Hu

ชื่อวงศ์

ARALIACEAE

ชื่ออื่น

ผักแค่มสามใบ ผักแปม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ต้น/ราก ต้มกินเป็นยาแก้กระดูกทับเส้น บำรุงกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดสด มีรสหอมฉุน ใช้กินเป็นผักแกล้ม

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

โถ่ไม่รู้ล้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Elephantopus scaber L.

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

หญ้าซีกหวี ขิงไฟนกคุ้ม

ขี้ไฟนกคุ้ม ดิงไฟนกคุ้ม

หญ้าไถ่นกคุ้ม หญ้าปราบหนวด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

รากหรือทั้ง 5 ต้มหรือแช่เหล้า กินบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- รากและใบ แก้บิด ขับปัสสาวะ
ขับพยาธิ ขับระดู คุมกำเนิด รักษาโรคบุตร
- ทั้ง 5 แก้ไอ รักษาวัณโรค แก้เหน็บชา บำรุงหัวใจ
บำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เตื่อน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus racemosa L.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

เตื่อเกลี้ยง ผักเหลื่อเตื่อ

อุทุมพร มะเตื่อ มะเตื่อชุมพร

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ผลหรือเปลือก กินแก้ท้องร่วง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้ กระทบพิษไข้ ขับเสมหะและโลหิต แก้ไข้หวัด ไข้กาฬ แก้ท้องเสีย
- เปลือก แก้อาเจียน แก้ท้องเสีย ชะล้างบาดแผล สมานแผล ห้ามเลือด
- ผล แก้ท้องเสีย และสมานแผล

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใบอ่อน ใช้ทำอาหารประเภทแกงทำให้รสชาติดี
- ผลสด กินกับน้ำพริก
- ผล เป็นอาหารของวัว

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เดื่อป่อง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus hispida L.f.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

เดื่อปล้อง มะเดื่อปล้อง เดื่อสาย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ราก ตัดรากที่หนทางทิศตะวันออก แล้วเอาน้ำ
ที่ออกจากรากดื่มกิน ทำให้สมองดี ไหวพริบดี

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ ต้มน้ำดื่ม รักษาอาการม้ามโต มีไข้
หนาวสั่น ปัสสาวะเป็นเลือดหรือเหลืองจัด
- รากและลำต้น ต้มน้ำดื่มแก้หวัด
และกระตุ้นการหลั่งน้ำนม
- ราก รักษาพิษในกระดูก แก้เม็ดผี
- เปลือก รักษาเม็ดผี พิษในกระดูก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- หมอยาไทยใหญ่เชื่อกันว่า หากใครได้ครอบครองดอก
จะสามารถพรางตาบุคคลที่เราไม่ต้องการให้เห็นได้
โดยธรรมชาติของไม้เดื่อป่องนั้นมีผล แต่ไม่ค่อยมีใคร
เห็นตอนออกดอก ดอกจึงมีค่ามากทางไสยศาสตร์
- ผล เป็นผัก ใช้น้ำพริก

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

๓

ตองข้าวต้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ตองโก้ง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ราก ฝนทาหน้า แก้กษิ
- ดอก มัดรวมกันใช้ทำไม้กวาด
- ใบ ใช้ห่ออาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ทองจิ้งกิ้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Schumannianthus
dichotomus (Roxb.) Gagnep.

ชื่อวงศ์

MARANTACEAE

ชื่ออื่น

ต้นแห่่ง คล้า ก้านพร้าว แห่่ง

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

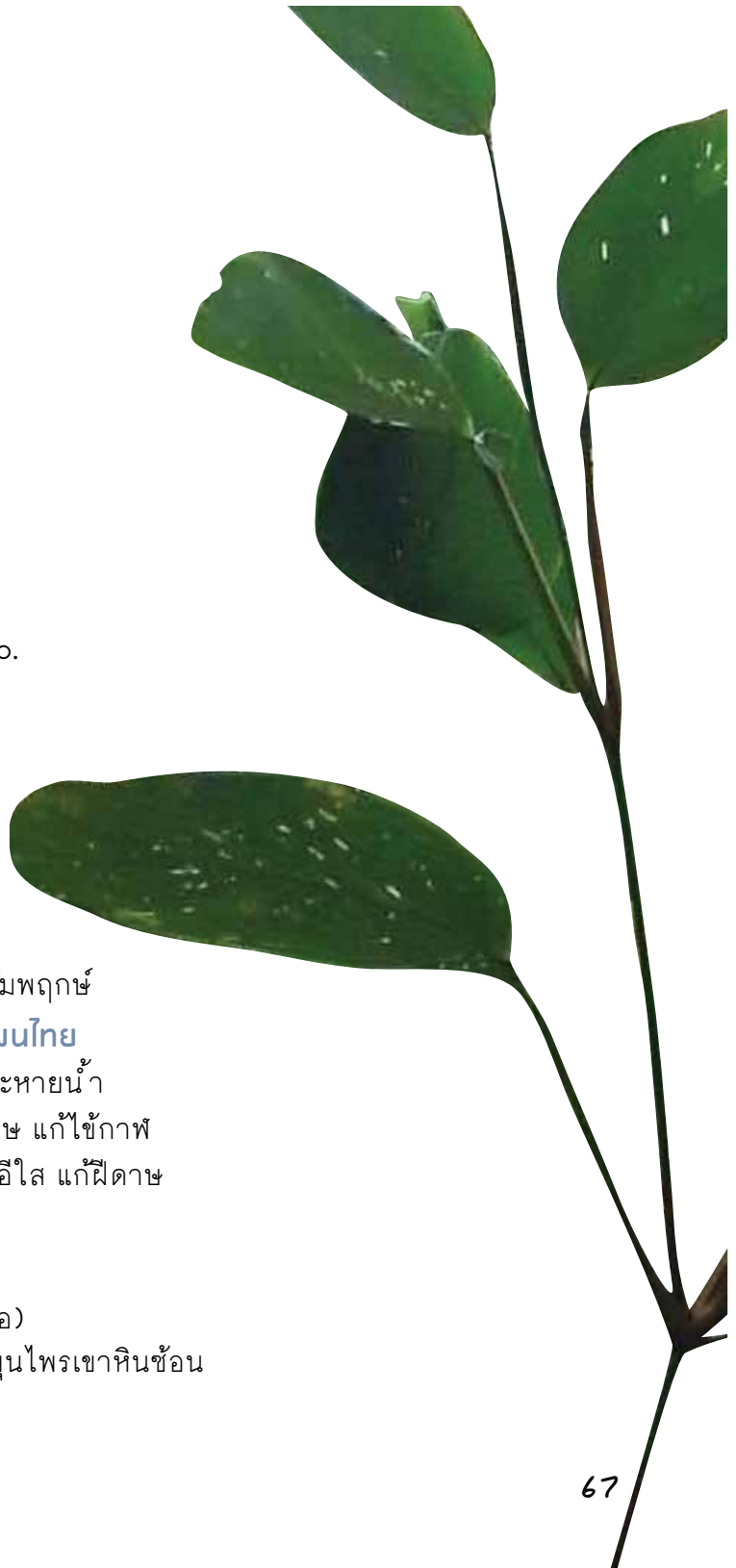
ใช้ต้มอาบ ต้มสุม(อบ) เป็นยาแก้ลมพิษ

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

หัว แก้พิษไข้ทั้งปวง แก้ร้อนใน กระจายน้ำ
แก้ไข้รากสาด แก้ไข้เหนื่อ แก้ไข้พิษ แก้ไข้กาฬ
แก้ไข้ปอดบวม แก้เหือด หัด อีสุกอีใส แก้ฝีดาษ
แก้ประดง แก้ไข้จับสั่น

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

38 เจริงเชิงขาว

40 เจริงภูหlanan

41 ชมชื่น

36 จุ่มจะลิง

35 จีฬาแตก

39 เจริงเชิงแดง

48 ตองจิกกิง

44 โตไม่รู้ล้ม

33 จะค้ำนหัวว๊อก

42 ดอกเข็มป่าขาว

34 จาน

45 เตื่อน้ำ

43 ดีงูเห่า

46 เตื่อปอง

37 จุ่มตีนเสือ

47 ตองข้าวต้ม

ตองมอง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mallotus barbatus Müll.Arg.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ตองเต้า ตองโก่ง ตองเต้า กะลอลน กะลอลยายทาย
ชี้เท่า เต้าขน ปอเต้า สละป้าง หน้าชี้ทูต

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินรักษาเบาหวาน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ แก้ท้องขึ้น
- แก่น ต้มน้ำดื่มแก้โรคไตพิการ (โรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ ปัสสาวะขุ่นข้น มีสีเหลือง แดง มักมีอาการแน่นท้อง ทานอาหารไม่ได้)

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ตองปลาสิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Molineria capitulate (Lour.) Herb.

ชื่อวงศ์

HYPOXIDACEAE

ชื่ออื่น

ตองกาย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้ ปัสสาวะกระปริดกระปอย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ทองผาเหิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Epipremnum giganteum
(Roxb.) Schott

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

ทองผาดอย (ใบใหญ่), ระงดกล้วย

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ต้น ตัดมาต้มให้คนที่ เป็นนิ่ว
หรือปัสสาวะลำบากกิน รอ
สักพักก็จะสามารถปัสสาวะ
เองได้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ตำบง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Trevesia palmata
(Roxb. ex Lindl.) vis

ชื่อวงศ์

ARALIACEAE

ชื่ออื่น

ตำบงป่า ตำบงผา

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ต้น นำมาต้มน้ำกินเป็นยา
ลดความดัน แก้โรคไต

สรรพคุณตำรา การแพทย์แผนไทย

ดอกอ่อน ช่วยเจริญอาหาร

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ชาวบ้านแม่ถอดนิยมทานกับ
หอยกกล้วย หรือย่างไฟกินกับน้ำพริก
ส่วนชาวไทยใหญ่ใช้แกงกับถั่วแสด

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรหอรัษฎุมเบศร

ตานค่อม้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tadehagi triquetrum
(L.) Ohashi

ชื่อวงศ์

FABACEAE

ชื่ออื่น

คอกิ้ว หนอนหน่าย เกียงค่อม้า

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

- ต้น นำมาตากแห้งทำผงหรือต้มกินแก้มะเร็งปอด ตับ ลำไส้ ระบบทางเดินหายใจ หอบหืด แก้งาน(ชัก) หรือต้มหรือดองเหล้ากินบำรุงร่างกาย

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงชอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรหอรัษฎุมเบศร

ตานนม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

แสนแก้ว

สรรพคุณตามการใช้ของ

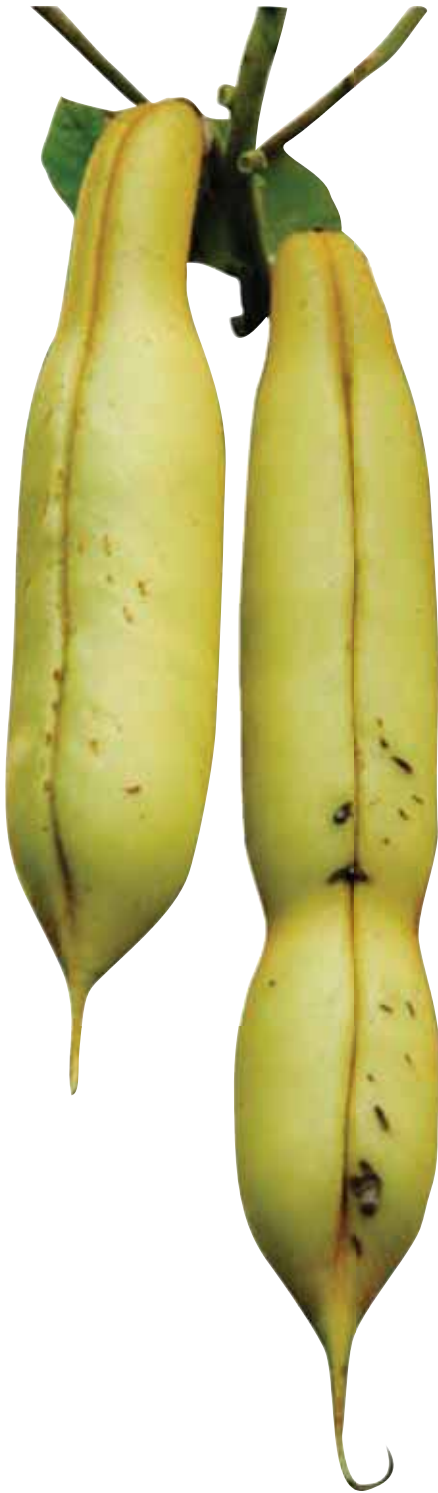
หมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มให้ผู้หญิงเลี้ยงลูกที่ไม่มี
น้ำนมกิน จะช่วยให้มีน้ำนมและ
บำรุงกำลังทั้งแม่เด็ก หรือต้มให้
ผู้สูงอายุกินก็ได้

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ตานลาน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ดอก เมล็ดฝักอ่อน กินเป็นผัก และใช้ประกอบอาหาร
- ผล เป็นพืชตระกูลถั่ว ฝักพองๆ กินมากจะทำให้เมา

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ตีนเป็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Alstonia scholaris (L.)

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

ชื่ออื่น

พญาสัตบรรณ สัตตบรรณ ขบา ตีนเป็ด
ตีนเป็ดดำ ยางขาว หัสบรรณ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ยาแก้โหลง (หมายถึงใช้รักษาได้หลายโรค) ผสมยาอะไร
ก็สามารถบังคับให้เป็นยาเย็นหรือยาร้อนก็ได้ ใช้ปรับยา

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้ไข้ สมานลำไส้ ท้องเดินเรื้อรัง
แก้บิด ขับพยาธิ แก้หลอดลมอักเสบ
แก้ไข้หวัด กระจาย ขับผายลม
- ดอก แก้โลหิตพิการ ไข้เหนื่อ ไข้ตัวร้อน
- ใบ แก้ไข้หวัด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยาง นำไปต้มรวมกับ ยางไม้ตึง
ยางไม้เตื่อ ใช้ทำกาวตักนก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ตีนเป็ดอ่อน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ยาแก้อ่อน ยาแก้หมอกเหลือง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้ แก้ปวดเมื่อย

หรือนำมาฝนกับน้ำ ทาหน้าแก้ฝ้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงชอ)

ตีนเป็ดเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cryptolepis buchanani Roem. & Schult.

ชื่อวงศ์

ASCLEPIADACEAE

ชื่ออื่น

กอนแดง เถาเอ็นอ่อน ตีนเป็ดแดง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก แก้พิษในเส้นเลือดหรือบาดเจ็บจากการตกไม้หรือล้ม ขับเลือดเสีย แก้พิษในกระแสเลือด
- รากหรือทั้ง 5 ต้มกินหรือประคบแก้ปวดเมื่อย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

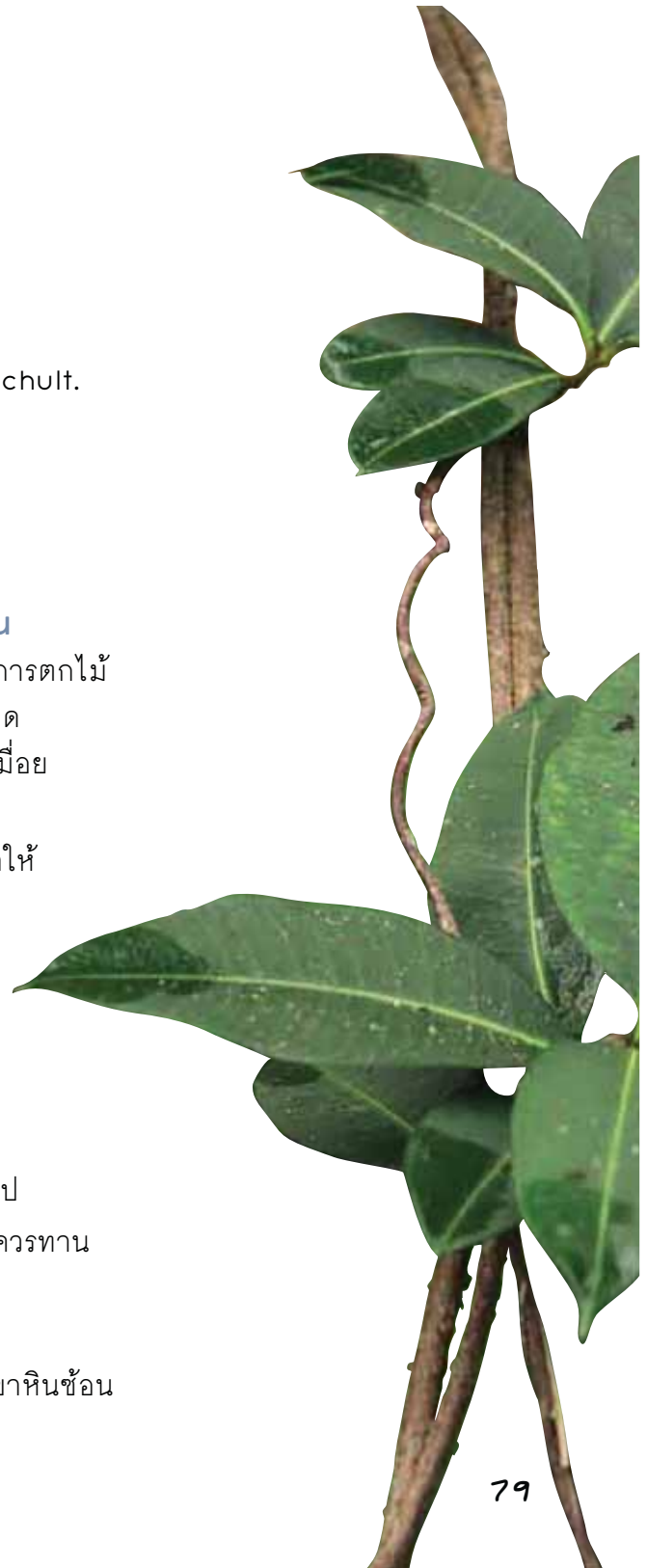
- เถา บำรุงเส้นเอ็น แก้เส้นเอ็นพิการ ทำให้เส้นเอ็นคลายการตึงตัว แก้ปวดเมื่อย
- ใบ โขลกละเอียดห่อผ้าทำลูกประคบ ประคบตามเส้นเอ็นที่ปวดเสียวและตึง เมื่อยขบ
- ทั้ง 5 ขับปัสสาวะ

ข้อควรระวัง

ควรใช้ในปริมาณน้อย ถ้าคนปกติทานเข้าไปจะไปทำลายเส้นเลือด หากไม่มีอาการไม่ควรทาน

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ตุ่มเป็ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ยูแป็ง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

แกน ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง ชูกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดอ่อน นำมาแกงทำอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไต้ย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pandanus furcatus Roxb.

ชื่อวงศ์

PANDANACEAE

ชื่ออื่น

แก่งหลวง เกียงหลวง เตยป่า
ชาวบ้านเรียกต้นแมงดาตอย
เพราะใช้เป็นไม้จับแมงดา
มาก่อน (ตามต้นจะมี
แมงดาตัวเล็กๆ มาเกาะ)

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

รากอากาศ ใช้ต้มกินเป็น
ยาแก้เบาหวาน ความดัน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

เดาน้ำนอง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

- ยอด เป็นผัก เอามาใส่ในแกงส้ม
- เถา ฟันรอน้ำกินได้เวลาเดินป่า

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เถาเอ็นตง

ชื่อวิทยาศาสตร์

*Streptocaulon
juventas* (Lour.) Merr.

ชื่อวงศ์

ASCLEPIADACEAE

ชื่ออื่น

เครือโทสง เถาประสงค์ นวยนึ่ง นอยนึ่ง
ต่ายานฮากหอม หยั่ง-สมุทรน้อย

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินหรือดองเหล้าเป็นยาบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ลมปลายไข้ แก้บิด
แก้ปวดท้อง ราก/ลำต้น แก้หอบหืดอย่างแรง
- ใบ แก้พิษงูและแก้พิษผี
- ทั้ง 5 แก้ท้องเสีย แก้อ่อนเพลีย และบำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บบบม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Trichosanthes cucumerina L.

ชื่อวงศ์

CUCURBITACEAE

ชื่ออื่น

มะนอย จ้ำ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- ฝอยข้างในผล ทบผสมน้ำจนออกฟอง แล้วใช้สระผมฆ่าเหา แก้เห็บหมา
- เอาใยแห้งของผลแก้มากูตัวได้
- เอาฝอยเผาไฟกิน แก้ตับอักเสบ โรคปอด ไอออกเลือด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

บอระเพ็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tinospora crispa (L.) Miers
Hook.f.Thanson

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

ชามะนอย เครือเขาฮอ จังจิง

เจตมูลหนาม ตัวเจตมูล-ยาน เกาหัวด้วน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เครือ ต้มกินเป็นยาชูกำลัง

บำรุงร่างกายทุกส่วนปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อกระดูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เกา บำรุงหัวใจ ลดน้ำตาลในเลือด รักษาเบาหวาน เป็นยาอายุวัฒนะ
แก้ร้อนใน กระหายน้ำ ช่วยเจริญอาหาร แก้ไข้ แก้ผมหงอกก่อนวัย
- ผล ขับเสมหะ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บ่าก้วย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Diospyros glandulosa Lace.

ชื่อวงศ์

EBENACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ต้นเต่า กล้วยฤๅษี

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เปลือก นำมาต้มกินช่วยถอนพิษในร่างกาย
ถ้าป่วยแบบไม่รู้สาเหตุ เดินไม่ได้ ตัวบวม หรือ
ป่วยหนัก กินแล้วจะเห็นผลชัด แต่ถ้าไม่ป่วย
ไม่มีสารพิษในร่างกาย ห้ามกินเด็ดขาด เพราะ
จะไปทำร้ายตัวยาที่ดีที่สุดที่สะสมอยู่ในร่างกาย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ป่าแขวน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Zanthoxylum rhetsa (Roxb.) DC.

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

หมากก๊าด มะแขว่น กำจัดต้น

พริกหอม หมากมาศ มะข่วง

มะแขว่ง ลูกระมาศ หมักข่วง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

สำหรับผู้ชายที่มีอารมณ์ทางเพศสูง

ให้ใส่หมากแขว่นลงในอาหารมากๆ

การเกิดอารมณ์ทางเพศจะลดลง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้ลมวิงเวียน ขับโลหิตระดู
- ผล ช่วยย่อย แต่งกลิ่นอาหาร
- เมล็ด แก้ลมวิงเวียนและบำรุงหัวใจ
- เนื้อไม้ ขับลมในลำไส้ ขับโลหิตระดู
- ราก ขับลมในลำไส้ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือกผล คนเหนื่อและชาวบ้านแม่ถอดนิยม

ตำใส่ น้ำพริกเป็นเครื่องเทศ มีรสหอมเผ็ด กินแล้ว

ซาที่ลิ้น นิยมใส่เพื่อเพิ่มรสชาติและดับกลิ่นคาว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

50 ตองผลาลิ่ง

52 ต่าง

58 ตีนเป็ดเครือ

51 ตองผาหิน

62 เกาเอ็นดง

53 ตานคอม้า

56 ตีนเป็ด

57 ตีนเป็ดอ่อน

64 บอระเพ็ด

55 ตานคอกม้า

54 ตานนม

59 ตุ่มแป้ง

55 ตานคอกม้า

60 โต้ย

61 เก้าน้ำนอง

63 บวบขม

65 ป่ากล้วย

49 ตองมอ

66 ป่าแขวน

บาค้อนก้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Moringa oleifera Lam.

ชื่อวงศ์

MORINGACEAE

ชื่ออื่น

ผักเนื้อไก่ มะรุม ผักอีฮีม ผักอีฮุม มะค้อนก้อม

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

- รากและใบ ต้มกินลดความดัน
- ใบ ลูก เมล็ดข้างใน ใช้ต้มกินแก้เบาหวาน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

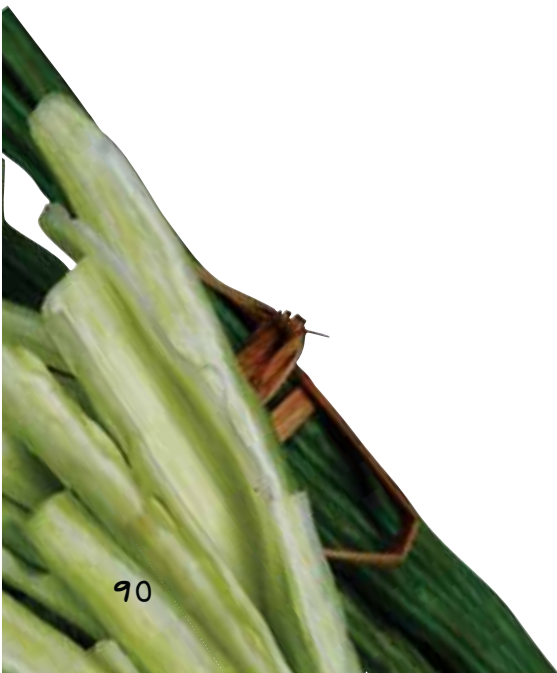
- ใบ ห้ามเลือด ชับน้ำตา ชับน้ำนม
- เปลือก ชับลมในลำไส้ พอกแผลห้ามเลือด
ทำให้นอนหลับ รักษาเลือดออกตามไรฟัน
- ดอก ชับปัสสาวะ แก้ไข้ กระตุ้นกำหนด
- ผล บำรุงกำลัง ถอนพิษไข้ แก้ขัดเบา
แก้โรคตับและม้าม
- เมล็ด แก้ปวดตามข้อ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใบอ่อนและผล ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ปาตัง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Strychnos nux-blanda A.W. Hill.

ชื่อวงศ์

STRYCHNACEAE

ชื่ออื่น

ตุ้มกา กระจี้ กะกลิ้ง โกลูกะกลิ้ง
แสงเปือ แสงทม แสงงเปือ

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

- เปลือกหรือต้น ใช้ต้มอาบแก้เด็กชัก
- ทุกส่วน ใช้ต้มอาบแก้ไข้ แก้คันจากพิษไม้รัก
- ต้น นำมาต้มกินรักษาโรคภูมิแพ้ ผื่น คัน
- เปลือก ฝนทาแผล หรือใช้รากตำแล้วพอกแผล
ใช้ใบตำบิบน้ำกรอกปากหมาที่ถูงูขบ แก้พิษงู

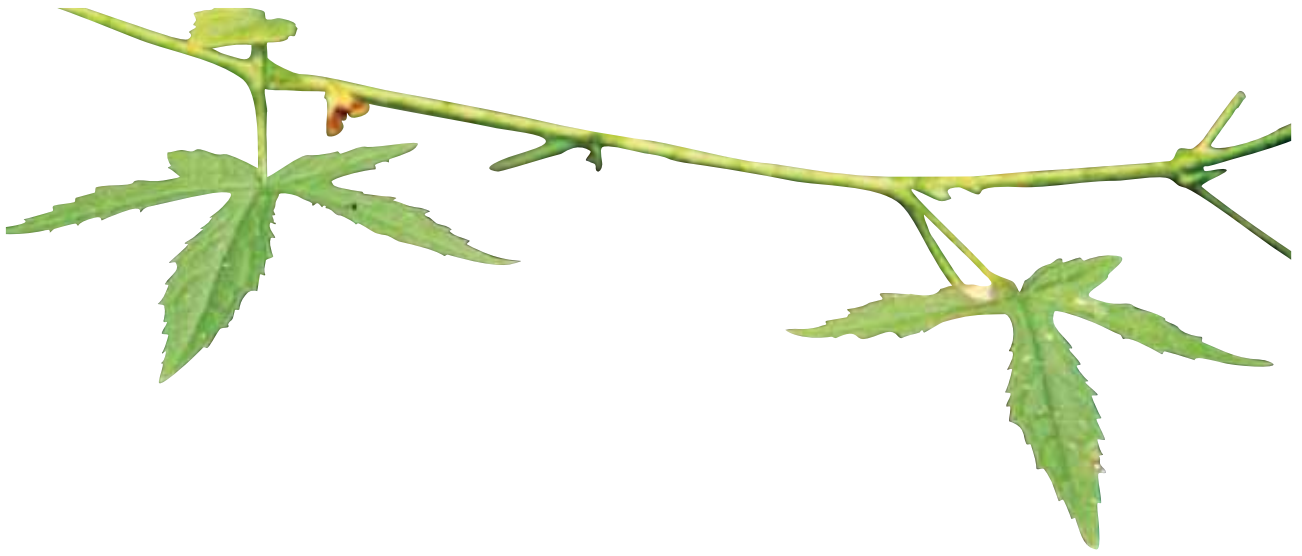
สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ
- ลำต้น แก้กระษัย ปวดเมื่อย รักษาโรคผิวหนัง บำรุงหัวใจ
- เมล็ด มีพิษ ใช้ในปริมาณน้อย บำรุงหัวใจและประสาท
ใช้เปื้อหนูและสุนัข

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าต่งเขง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ก้วยเถื่อนเครือ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ มีรสส้ม (รสเปรี้ยว) ใช้แทน

ส้มมะขาม มะนาว ใส่แกงบुक แกงบอน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

บ้านะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Terminalia chebula

Retz. var. *chebula*

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

หมากนะ หมากนาค สมอไทย

สมออัพยา ส้มมอ

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ผล/เปลือก หมักใส่น้ำไว้ 6 เดือน
หลังจากนั้นให้นำน้ำมารับประทาน
แก้ลำไส้อักเสบ กระเพาะอักเสบ

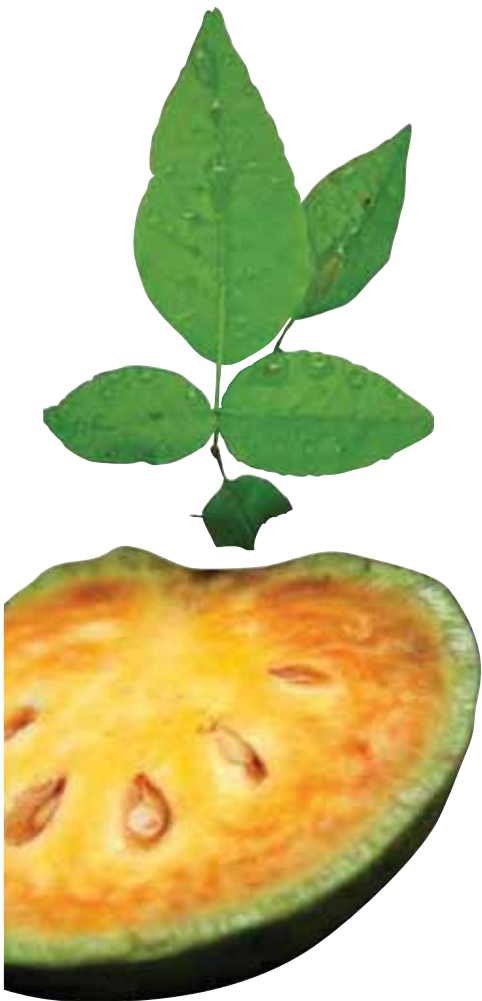
สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก ขับน้ำเหลือง
- ใบ เป็นยาระบาย แก้อ่อนใน แก้กะหายน้ำ
- ผลอ่อน เป็นยาระบาย ผลแก่ เป็นยาระบายรู้เปิดรู้ปิด
ฝาดสมาน แก้ไข้ ขับเสมหะ แก้บิด แก้ลมจุกเสียด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

มะปิ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aegle marmeloa (L.) Correa ex Roxb

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

มะตูม กะทันตาเถร ตุ่มตัง ตูม มะปิ่น

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

- ผลดิบ ฝานตากแดด ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง
- ผล หั่นตากแห้งต้มผสมกับผักเลี่ยนผี 1 กำมือ
พริกไทย 2 ช้อนโต๊ะ ดีปลี 30 ผล แก้วอำพฤษ์
ตาเหลือง ดีช่าน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก ราก ลำต้น แก้ไข้จับสั่น
- ผลอ่อน ช่วยเจริญอาหาร แก้อ่อนใน
ขับผายลม แก้ท้องเสีย บำรุงธาตุ
- ผลสุก คุมธาตุ ช่วยย่อย บำรุงกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ยางที่หนืดนุ่มๆ เอามาใช้แทนกาวได้
ติดกระดาษ งานปอย หรือพันนูหรี
- ชาวบ้านแม่ถอดใช้ใบกินกับลาบปลาตุก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าแฟน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

มะแฟน หมากดี

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผล ใช้รับประทานเป็นผลไม้

มีรสเปรี้ยวจัด ส่วนมากคนในภาคเหนือ

จะนิยมรับประทานกับเหล้าขาว

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ป่ามุ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Elaeocarpus spaericus
(Gaevtn.) K.Schum.

ชื่อวงศ์

ELAEOCARPACEAE

ชื่ออื่น

ไม้มุ่น มะมุ่นดง

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินบำรุงกำลัง
- ผล มีกลิ่นหอม เปลือกเกลี้ยง
สีขาว สัตว์ชอบกิน

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ป่าเม่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Antidesma acidum Restz.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

หมากเม่ากำบัง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ตัน กินแก้เจ็บท้อง
- ใบ นำมาตองน้ำแล้วหมกไฟ นึ่งทับแก้ริดสีดวง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ข้อควรระวัง

เห็นที่ขึ้นได้ต้นป่าเม่าทุกชนิดกินไม่ได้ มีรสเมาทุกอย่าง

บ่าลิ้นไม้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Oroxylum indicum
(L.) Kurz

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

หมากเหล็งกำ หมากลิ้นจ้าง เพกา
มะลิตไม้ มะลิ้นไม้ ลิตไม้ ลิ้นฟ้า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินแก้ท้องผูก หรือต้มอาบจะช่วยสมานแผล แก้บวม แก้ปวดเมื่อย หรือตากเปลือกทาเกลือให้วัวควายกิน ไม่เกิน 5-10 วัน จะอ้วนและแข็งแรง
- ฝักอ่อน (งอพับได้) ต้มกับเนื้อสัตว์กินเป็นยาบำรุง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ฝัก บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร
- เมล็ด เป็นยาระบาย
- ราก บำรุงธาตุ แก้ท้องร่วง
- ใบ แก้ปวดท้อง แก้ปวดข้อ
- เปลือก ยาฝาดสมาน ขับเหงื่อ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้ไขข้ออักเสบชนิดเฉียบพลัน

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าแวงกุลา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum torvum Sw.

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

ป่าแวงจ้าง หมากแด้ง มะแคว้งกุลัว

มะแวง มะแวงข้าง มะเขือพวง มะเขือละคร

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 หรือราก ต้มกินแก้ปวดหลัง ปวดเอว ปวดตามข้อ แก้ก้ำใน ไส้ หอบหืด กินแล้วจะสมบุรณ์ขึ้น มีกำลังดีขึ้น
- ต้น ต้มจนออกควันแล้วใช้รมบาดแผล เพื่อรักษาแผล

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ต้น/ใบ ตำแล้วคั้นน้ำมาทา พอก หรือต้มอาบ แก้ชาตามมือ เท้า อัมพาต
- ส่วนเหนือดิน หากสกัดด้วยแอลกอฮอล์จะได้สารที่มีฤทธิ์ลดการบีบตัวของลำไส้และลดความดันโลหิตในสัตว์ทดลอง
- ใบ เมื่อสกัดจะได้สาร Solasodine, solasodien มีฤทธิ์ต้านเชื้อไวรัส

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บ้ำเว้งขม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum sanitwongsei Craib

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

มะแว้งต้น

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ผล ต้มน้ำเพื่อใช้ประคบบาดแผล
- ผลดิบ นำมาเคี้ยวกิน รักษาโรคในปาก
- ทั้ง 5 ต้มอาบ ต้มกินหรือนำมาปรุงอาหาร ช่วยรักษาโรคในปาก บาดแผลอักเสบ โรคทางเดินหายใจ ลดกรด แก้โรคกระเพาะ ลำไส้อักเสบ แก้อ่อนใน แก้ท้องเสีย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไอ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ
- ใบ บำรุงธาตุ แก้อ่อนโรค แก้ไอ
- ผล แก้ไอ ขับเสมหะ รักษาโรคเบาหวาน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

กินเป็นผักหรือใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บ้ำห่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Momordica charantia L.

ชื่อวงศ์

CUCURBITACEAE

ชื่ออื่น

มะระขี้นก ผักเหย ผักไห

มะร้อยรุ มะระ มะห่อย มะไห

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เครือ ต้มอาบแก้คัน
- ยอด เป็นยาแก้ร้อนเพลีย ทำให้นอนหลับ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

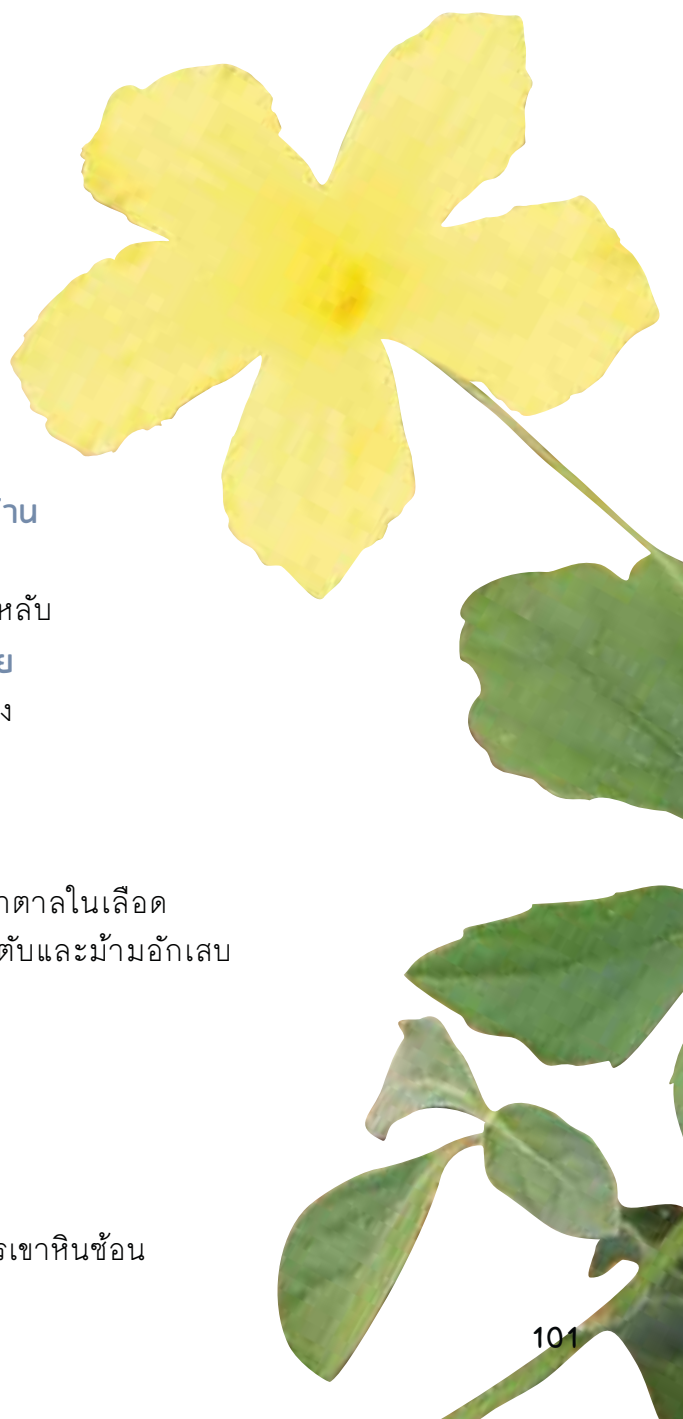
- น้ำคั้นจากผล ต้านเชื้อไวรัสและมะเร็ง
- ราก รักษาโรคผิวหนัง
- ดอก แก้หอบหืด
- เมล็ด ขับพยาธิตัวกลม
- ผล ช่วยเจริญอาหาร บำรุงธาตุ ลดน้ำตาลในเลือด ฟอกเลือด แก้ปากเปื่อย ขับพยาธิ แก้ตับและม้ามอักเสบ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดและผลกินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าแคว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Terminalia bellirica (Gaertn.) Roxb.

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

หมากแหน สมอพิเภก ลัน

สมอแหน แหน แหนขาว แหนตัน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ผล กินสดหรือดองกิน ทำให้แข็งแรง

สุขภาพดี ระบบทางเดินหายใจโล่ง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้โรคปัสสาวะพิการ ขับปัสสาวะ
- ใบ รักษาแผลติดเชื้อ
- ดอก แก้โรคตา
- ผลอ่อน เป็นยาระบาย
- ผลแก่ มีฤทธิ์ฝาดสมานขับเสมหะ แก้ท้องเสีย

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

บุกกินหัว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amorphophallus sp.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

หัว ต้มกินแก้โรคกระเพาะ

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

บุกคางคก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amorphophallus campanulatus
Blume ex Decne.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

บุก มันซูรัน บุกคูดก บุกหนาม
บุกหลวง เปี้ย หัวบุก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

หัว เผาไฟแล้วผ่าออก จากนั้นเอาผ้าดำห่อ
แล้วนั่งทับแก้ริดสีดวง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- หัว ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด บำรุง
ธาตุ บำรุงกำลัง แก้บิด รักษาริดสีดวง
แก้ไขข้ออักเสบ เป็นยากระตุ้น กัดฝ้า
หนอง ขับเสมหะ ปรงอาหารได้
- ราก พอกฝี ขับระดู รักษาริดสีดวง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ป้อเจียน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Firmiana colorata (Roxb.) R. Br.

ชื่อวงศ์

STERCULIACEAE

ชื่ออื่น

ป้อแดง ป้อฝ้าย ป้อแจ้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก นำมาต้มน้ำที่แฉนและคอก ช่วยลดไข้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

75 ป่าลั่นไม้

70 ป่านระ

78 ป่าห้อย

77 ป่าแว้งชม

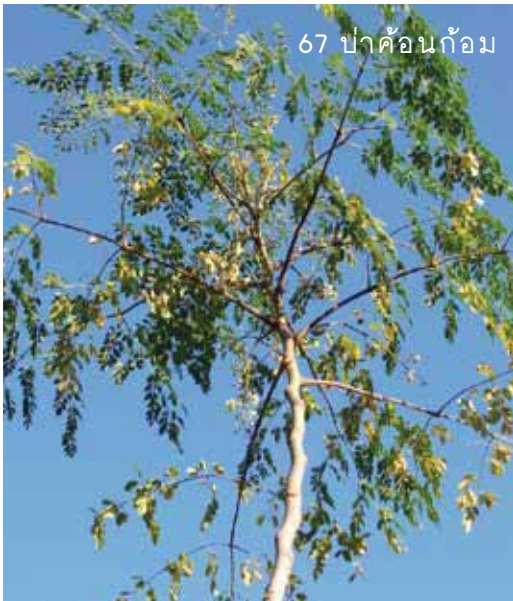
80 ปูกินหัว

71 ป่าป็น

81 ปูกวางคก

67 ป่าค้อนก้อม

ป่าค้อนก้อม

79 ป่าแห่น

69 ป่าเต่งเซง

73 ป่ามุ่น

82 ป้อเจียน

74 ป่าเมา

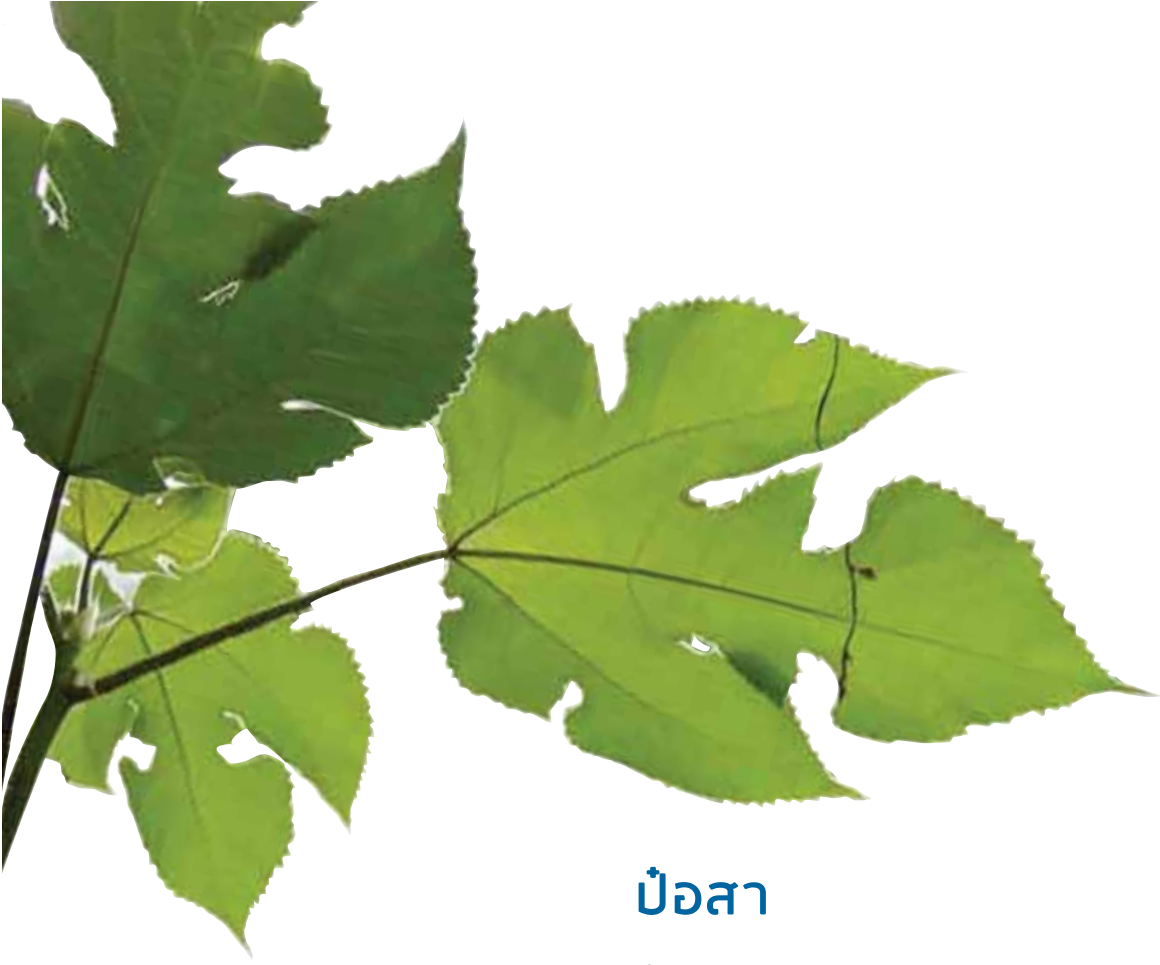
76 ป่าแว้งตุลา

72 ป่าแพง

68 ป่าตึง

ปอสา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Broussonetia papyrifera (L.) Vent.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

ปอกระสา ปอสา ปอฝ้าย ฉำฉา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เปลือก นำมาทำกระดาษสา

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

ปิดปิวขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Plumbago zeylanica L.

ชื่อวงศ์

PLUMBAGINACEAE

ชื่ออื่น

เจตมูลเพลิงขาว

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ ใช้ใบ 3-4 ใบ นวดใส่น้ำร้อน

กินแก้ท้องร่วง ท้องเสีย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ขับโลหิตระดู แก้ปวดท้อง
- ใบ ขับเสมหะ ดอก รักษาโรคตา
- ทั้ง 5 ช่วยย่อยอาหาร แก้ปวดท้อง
- ราก ช่วยย่อย ช่วยเจริญอาหาร บำรุงธาตุ รักษาโรคผิวหนัง รักษาริดสีดวง แก้คุดทะราด ขับลมในกระเพาะและลำไส้

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ปิดปิวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Plumbago indica L.

ชื่อวงศ์

PLUMBAGINACEAE

ชื่ออื่น

เจตมูลเพลิงแดง ลูกใต้ดิน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ผิวดำ ผื่น แผล ลม ผิดเดือน
(รากทำให้แห้งลูก)

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ขับโลหิตระดู แก้ปวดท้อง
- ราก ช่วยย่อย ช่วยเจริญอาหาร ขับลม บำรุงธาตุ กระจายลม รักษาริดสีดวง แก้คุดทะราด
- ทั้ง 5 ช่วยย่อย ขับลม แก้ปวดท้อง บำรุงไฟธาตุ
- ดอก รักษาโรคตา
- ใบ ขับเสมหะ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ปูแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ นำมาทำพลุเคี้ยวหมาก

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ปู่ลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ปู่ต๋อย ปู่ลิง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

- เครือ นำมาผสมกับบอระเพ็ด ไพล หนุ้าแห้วหมู บดเป็นผงแล้วผสมน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน เป็นยาธาตุ ยาลม หรือนำเครือมาตำแล้วบีบน้ำผสมกับพริกไทย แก้วเจ็บท้อง จุกท้อง
- ใบ นำมาหั่นตากแห้ง พันใบตองใส่ยาเส้น เปลือกกระเทียม หอมแดง หั่นจุดไฟสูบแก้หอบหืด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อสายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เปลวป้องกันน้ำ*

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ทั้ง5 ใช้ต้มอาบแก้คันได้ดี

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

คนภาคเหนือนิยมกิน

ใบเป็นผักแกงส้มลาบกินดิบๆ

หรือลวกก็ได้

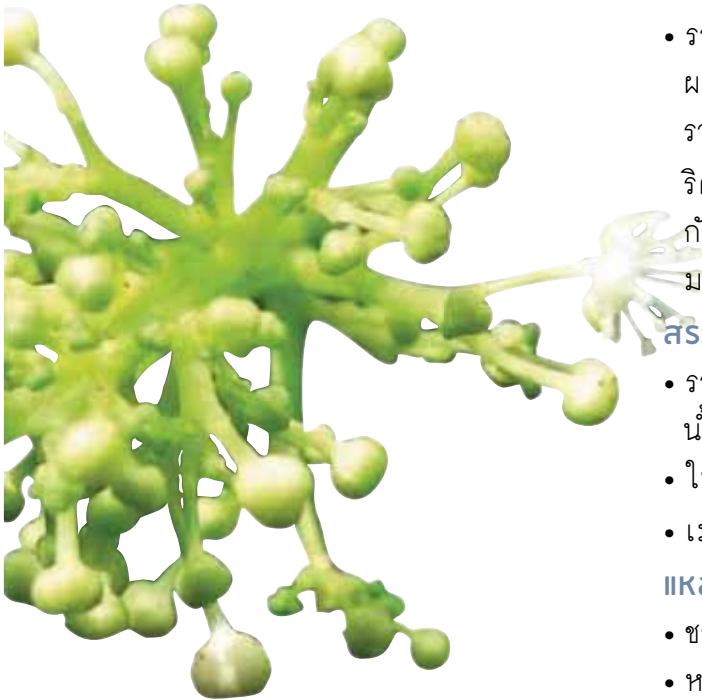
แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

.....
* ใช้ชื่อเรียกตามฐานข้อมูลสมุนไพร
อภัยภูเบศร เนื่องจากชาวบ้าน
ไม่รู้จักชื่อท้องถิ่น

เปลา่ตองแตก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Baliospermum siamense Craib.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

หญ้าวัวเหวอะ ตองแตก ตองแต่
ถ่อนดี ทนดี นองป้อม ลองปอม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ใบ เด็ดให้ยางออก แล้วเอายางใส่รักษาแผลที่โดนมีดบาด
- ราก ต้มกินแก้ท้องเสีย หรือตำตากแห้งผสมสับปะรด ต้มกินรักษาลำไส้ หรือต้มร่วมกับเจี๊ยะเชียงแดง เครื่องก้องแกบ กินแก้ริดสีดวง ปวดเมื่อย เจ็บเอว หรือต้มผสมกับเปล้าใหญ่ อาบแม่หลังคลอด ทำให้มดลูกเข้าอู่เร็ว

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก เป็นยาถ่าย ขับลม ขับเสมหะ แก้บวม น้ำ แก้ดีซ่าน แก้ม้ามอักเสบรักษาโลหิตจาง
- ใบ เป็นยาถ่าย รักษาโรคหืด
- เมล็ด เป็นยาถ่ายอย่างแรง แก้ปวดตามข้อ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เปลาเลียอดหัว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stephania venosa
(Blume) Spreng.

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

สบูเลือด กระท่อมเลือด
บอระเพ็ดยางแดง ยาปู่หยอง
กลิ้งกลางดง เป้าเลือด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

หัว หั่นตากแห้งผสมน้ำผึ้งทำลูกกลอน
ต้มหรือดองเหล้ากิน เป็นยาบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ รักษาแผลสดและแผลเรื้อรัง
- ราก บำรุงเส้นประสาท
- เถา ขับพยาธิ
- หัว บำรุงกำลัง บำรุงกำลัง
ช่วยเจริญอาหาร เป็นยาอายุวัฒนะ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

เปล้าใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Croton roxburghii N.P. Balakr.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ห้าเยื้องแหลง เปาะ เปล้าหลวง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ นำมาลนไฟประคบหัวเข่า แก้ปวดหัวเข่า

หรือผสมกับไพล ต้มอาบเป็นยาอยู่ไฟ

เข่ายารม ยาอบ แก้วงเวียน แก่เหน็บชา

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก่น้ำเหลืองเสีย โรคผิวหนัง โรคเรื้อน
- เปลือก ลดไข้ แก้ตับอักเสบ แก้ปวดข้อ
- เปลือก กระทบ ช่วยย่อยอาหาร
- แก่น ขับพยาธิ
- ใบ รักษาโรคผิวหนัง แก้คันตามตัว
แก้ฟกช้ำ แก้ลมจุกเสียด
- ดอก ขับพยาธิ เมล็ด เป็นยาถ่าย

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

พองคิตัง

ชื่อวิทยาศาสตร์
อยู่ในระหว่างสืบค้น
ชื่อวงศ์
อยู่ในระหว่างสืบค้น
ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ตื่น นำไปผสมเครื่องแดง ต้มกินแก้บวม
- ทั้ง 5 ต้มอาบเป็นยาสุ่ม ช่วยถอนพิษ
แก้ผดผื่นในผู้หญิงหลังคลอดลูก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เมล็ดย้อมผ้าจะมีสีเหลือง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ผักก้อแก้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Selaginella sp.

ชื่อวงศ์

SELAGINELLACEAE

ชื่ออื่น

รังไก่อุ่ม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นผักที่ทำรายได้หลักให้ชุมชนบ้านแม่ถอด และเป็นผงชูรสของกะเหรี่ยง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักกุ่มน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Crateva magna (Lour.) DC.

ชื่อวงศ์

CAPPARACEAE

ชื่ออื่น

กุ่ม เหาะเถาะ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก เป็นยาร้อนผสมใส่ยาตัวอื่น แก้ลมหนัง (เจ็บปวดตามผิวหนัง)
- เปลือก ต้มกินหรือตากแห้งตำผงผสมกับดอกลิ้นทมแดง แก้เบาหวาน
- เปลือก ยอด ใบ ตำผสมกันแล้วห่อผ้าประคบหัวเข่า รักษาอาการปวดเจ็บ โรคเก๊า แก้อักเสบ เข่า ข้อต่อกระดูกที่ปวด ห้ามประคบนานเกิน 2 ชั่วโมง เพราะจะทำให้ผิวหนังพองเหมือนน้ำร้อนลวก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้บวม แก้อาเจียน ขับลม
- เปลือก ขับลม แก้นิว ช่วยเจริญอาหาร แก้บวม รักษาโรคผิวหนัง
- แก่น รักษาโรคผิวหนัง แก้นิว • ใบ ขับลม ขับพยาธิ รักษากลาก เกาต์
- ดอก แก้เจ็บตา เจ็บคอ • ผล แก้ไข้

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ผักกูดก่อง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Lygodium flexuosum (L.) Sw.

ชื่อวงศ์

SCHIZAEACEAE

ชื่ออื่น

กูดงอดแงด ย่านลิเภา หญ้ายายเภา กระฉอก กูดก่อง กูดเครือ กูดงอดแงด กูดแพะ กูดย่อง ผักตีนตุ๊กโต ตะเภาขึ้นหน ตีนตะขาบ เฟินตีนมังกร ลิเภาใหญ่ หลีเภา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอชาวบ้าน

- ราก ต้มผสมกับรากเดือย เปลือกไม้ขี้เหล็ก แก่นิ้ว หรือใช้น้ำ 3 แก้วต้มกับราก โดยต้มให้เหลือ 1 แก้ว แก้วประจำเดือนมาน้อยแต่มาไม่หยุด
- หัว แก้วพิษงู แมลง ตะขาบ ผื่นทาบบริเวณแผล หรือใช้ตำทั้งหัว ประคบหัวแก้วปวด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ใบ แก้วปวดเมื่อยในผู้สูงอายุ
- ใบ แก้วอักเสบจากงู ตะขาบ แมงป่อง พิษแมลงกัดต่อย
- ราก เหง้า ลำต้น ทั้ง 5 แก้วเจ็บคอ เสียงแหบ ปวดหลัง ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ นิ่วในไต เลือดตกใน

การใช้ประโยชน์อื่น ๆ

หน่ออ่อน ใช้กินได้ มีรสชาติดี

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- ฐานข้อมูลสมุนไพรรอกภัยภูเบศร

ผักเจ้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ardisia polycephala Wall

ชื่อวงศ์

MYRSINACEAE

ชื่ออื่น

พิลังกาสา ทูลังกาสา รามใหญ่ ลังพิสา หมากขึ้นก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก นำมาต้มอาบ ต้มกินแก้ไข้ ปวดเมื่อย โรคผิวหนัง
- ใบ ต้มกินแก้โรคตับ ท้องเสีย แก้ไอ
- เมล็ด ตากแห้งตำผงแล้วชงกินแก้ลมพิษ
- ดอก ต้มกินแก้พยาธิ
- ผล เป็นอาหารของนก
- ราก นำมาตำพอกปิดแผล รักษาแกมโรค หนองใน และแผลอักเสบ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ท้องเสีย แก้พิษงู รักษาแกมโรค และหนองใน
- ลำต้น รักษาโรคเรื้อน เปลือก แก้ไข้ แก้ท้องเสีย
- ใบ รักษาโรคตับพิการ แก้ท้องเสีย แก้ไอ
- ดอก ฆ่าเชื้อโรคผล • แก้ไข้ แก้ท้องเสีย แก้ตานซาง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ผักนางโจม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดใช้ทำอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักเพ็ชขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acmella oleracea (L.) R.K.Jansen

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

ผักคราดหัวแหวน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินแก้ไอ หรือใช้ต้นผสมกับ

ผักกาดหนุ่มบรรเทาอาการปวดแผล

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

83 ป้อสา

86 ปูแดง

87 ปู้ลิง

90 เปล้าเลือดหัว

88 เปลวป่องฟ้าน้ำ

84 ปิดปิวขาว

98 ผักเผ็ดขาว

85 ปิดปิวแดง

96 ผักจ้ำ

91 เปล้าใหญ่

94 ผักกุ่มน้ำ

89 เปล้าตองแตก

97 ผักนางใจ

93 ผักก้อแก้ว

92 ผองคตึง

95 ผักกูดก้อง

ผักว่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus auriculata Lour.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

เดื่อใหญ่ เดื่อหัว

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ยาง นำมาใส่แผลที่มีหนอง

เป็นยาฆ่าตัวหนอน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผลและยอดอ่อนกินได้

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักหนาม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Lasia spinosa (L.) Thwaites

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

กะลี

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก ดองเหล้าเป็นยาชูกำลัง หรือนำรากผสมกับเหี่ยวคน 1 คืบ แล้วให้วัวควายกินบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้เจ็บคอ
- ใบ แก้ปวดท้อง แก้ไอ
- เหง้าหรือลำต้น แก้ไอ แก้เจ็บคอ ขับเสมหะ หรือต้มน้ำอาบ แก้อาการคันที่เกิดจากโรคผิวหนัง เหือด หัด และไข่ออกผื่น
- ใบและก้านใบสด ใช้เป็นอาหาร ต้องต้มหรือดองก่อนรับประทาน

การใช้ประโยชน์อื่น ๆ

หน่อหนุ่ม นำมาต้มนวกกินเป็นผักแกล้มกับน้ำพริกหรือแกงส้ม

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด,
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ผักหนามเปา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Smilax perfoliata Lour.

ชื่อวงศ์

SMILACACEAE

ชื่ออื่น

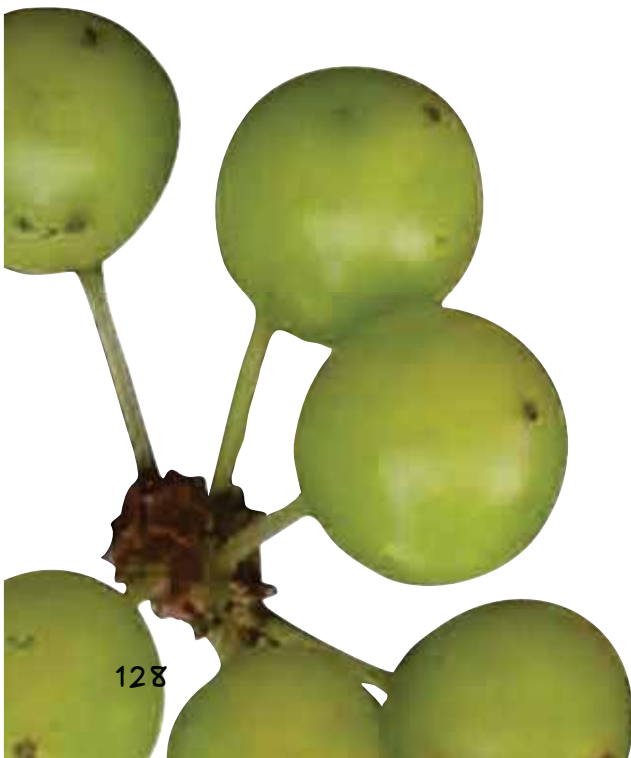
เขื่องใหญ่ เครือเดา กำลั้งควายถึก
เครือเดา ม้ากระถึก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

หัว นำมาผสมกับฮางเขิน เครือก้องแกบ
ทองกวาว ต้มกินเป็นยารักษากำลั้ง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักล่ำมึน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Senna occidentalis (L.) Link

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

ล่ำมึนน้อย หญ้าลี้กลืน ขี้เหล็กผี ชุมเห็ดเล็ก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ใส่พริกไทยดำต้มกินแก้ไข้
- ทั้ง 5 นำมาต้มกิน แก้ปัสสาวะกลางคืน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เมล็ด ขับปัสสาวะ บำรุงกำลัง แก้ตาแดง
ดับอักเสบ บำรุงประสาท แก้นอนไม่หลับ
- ใบและเมล็ด เป็นยาถ่าย แก้ไอ
รักษาโรคผิวหนัง
- ราก ลำต้น แก้ไข้ ขับปัสสาวะ
เป็นยาระบาย
- ทั้ง 5 ขับพยาธิในท้อง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ผักลบบินโหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Senna tora (L.) Roxb.

ชื่อวงศ์

CAESALPINICEAE

ชื่ออื่น

ชุมเห็ดเขาควาย ชุมเห็ดไทยหลวง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้เด็กฉี่รดที่นอน
- ราก ผสมกับพริกไทย 1 เม็ด
ต้มกินแก้ผู้หญิงตกเลือด

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักหวานป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

champereia manillana

(Blume) Merr. ST

ชื่อวงศ์

OPILIACEAE

ชื่ออื่น

ผักป่า ผักพุ่ม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดและดอก ใช้กินเป็นผัก
และปรุงอาหาร โดยส่วนมาก
นิยมใส่กับไข่มดแดง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผ่าแป้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum erianthum D.Don

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

ตองสุก ดับยาง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ผลสด ย่างไฟแล้วตำกินลดความดัน (ถ้าตากแดดแล้วกลืนไม่ดี)
- ใบ หั่นตากแห้ง พันใบตอง ใส่ยาเส้น ผสมกับเปลือกกระเทียม หอมแดงหั่น จุดไฟสูบรักษาหอบหืด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

มะเขือแจ้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum

aculeatissimum Jacq.

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

มะเขือขื่น หมากเขือคัน

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ผลสุก นำมาสับและประคบแผล
พินผ้าไว้ประมาณ 3 วันจะเห็นผล
ช่วยรักษาบาดแผลที่สาหัสเข้าเนื้อ

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยอภัยภูเบศร

134

มะเขือแจ้เครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เถา ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง
และเป็นส่วนผสมของยาตัวอื่น
เพื่อเพิ่มรสหวาน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

มะเขือต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aglonema tenuipes Engl.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

ว่านขันหมาก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ต้น เผาไฟแล้วลอกเอา

เปลือกออก นำไปใช้

ปรุงอาหารแทนมะเขือยาว

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

มะไฟ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Baccaurea ramiflora Lour. T

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ส้มไฟ ห้มกั๋ง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอชาพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นมะไฟชนิดหนึ่ง เนื้อในสีม่วง

แม่ถอดเรียก ป่อฟ้า มีรสหวาน

เปลือกผลหนา ผลกินได้

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

มะม่วง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mangifera caloneura kurz

ชื่อวงศ์

ANACARDIACEAE

ชื่ออื่น

มะม่วงบ้าน มะม่วงสวน

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

แกนในของผล ใช้ฝนทา
หรือต้มแล้วเอาเท้าแช่
รักษาบาดทะยัก

สรรพคุณตำรา
การแพทย์แผนไทย

- ผล บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ
- ใบ รักษาโรคเกี่ยวกับคอและไอ
- ลำต้น ยางจากผล แก้คัน แก้โรคผิวหนัง
- เปลือก ดอก และเนื้อในเมล็ด แก้ท้องเสีย บิด อาเจียน

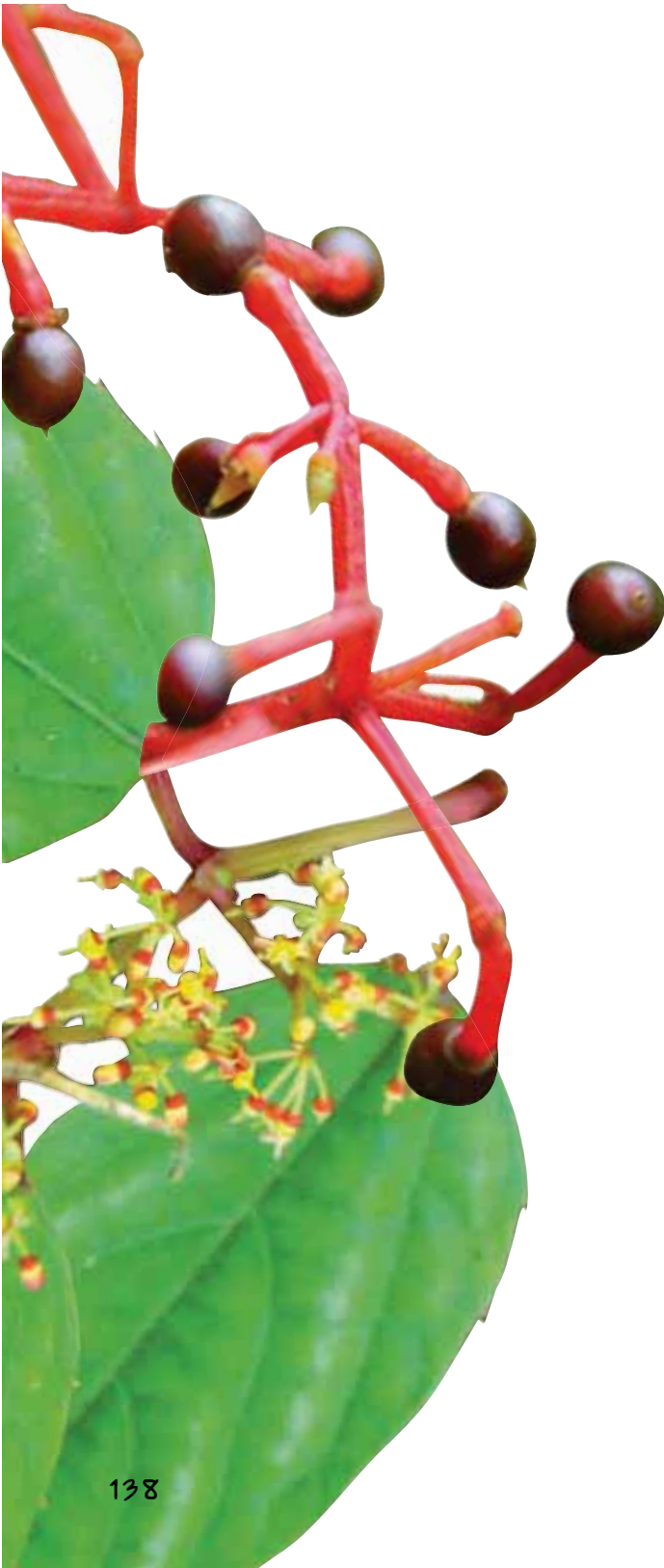
การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผลกินเป็นผลไม้ ยอดอ่อนกินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

มันหิวเสี้ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cissus repens Lam.

ชื่อวงศ์

VITACEAE

ชื่ออื่น

ดาษตะกั่วเถา คำแดง
เครือมันหิว มั่นโห้หิว

**สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน**

หิว ใช้เป็นส่วนผสมของ
ยารักษา มะเร็ง แต่ใส่ใน
ปริมาณที่น้อย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

แมวกิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stephania suberosa Forman

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

กิ้งกลางดง

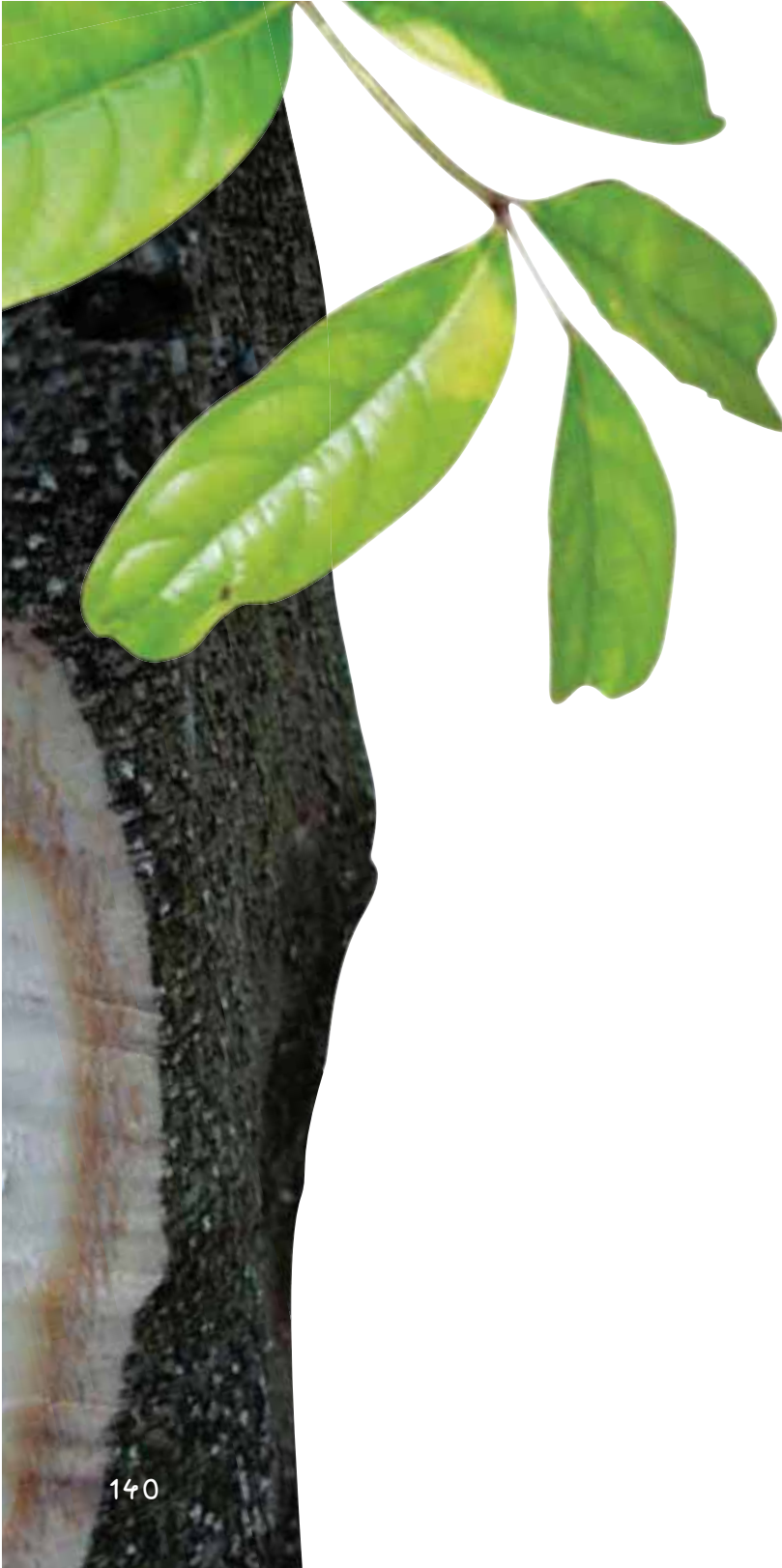
สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

นำมาตากแห้ง บดเป็นผง
ผสมน้ำผึ้งกินเป็นยาบำรุง
กำลัง ยาบำรุงเลือด

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร

ไม้ก่อด้หมี

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ไม้ดีหมี

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มอาบ ต้มกินเป็น

ยาล้างเลือด แก้เหน็บชา

แก้ผดผื่น อัมพฤกษ์ อัมพาต

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้เกคอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ไม้ตีนนก

สรรพคุณตามการใช้ของ

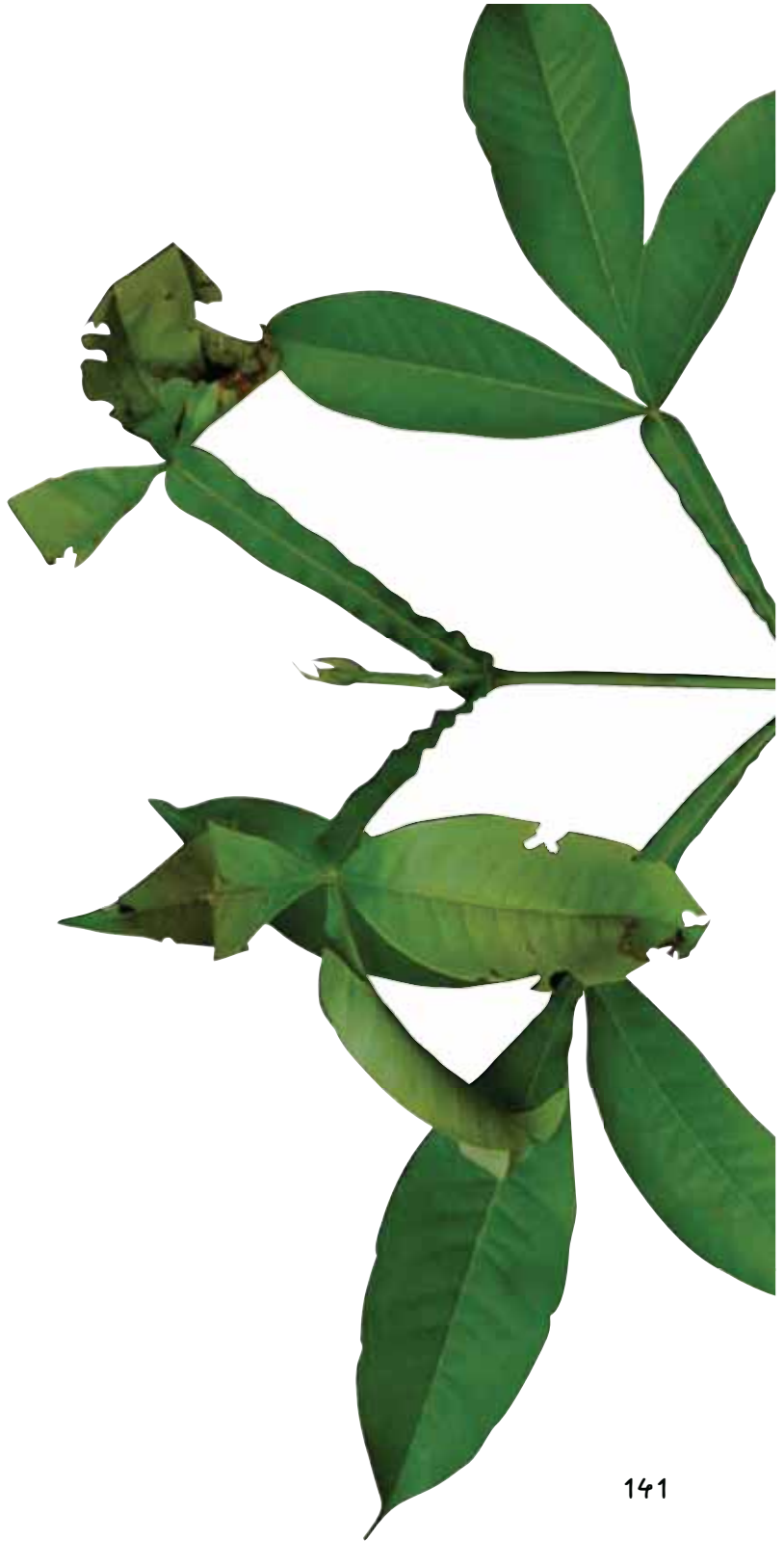
หมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินบำรุงกำลัง
- ใบ ผสมกับรากหญ้า
คาเคียวกินแก้งูกัด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

107 มะเขือแจ้เครือ

102 ผักลั้บมีน

100 ผักหนาม

101 ผักหนามเปา

10

110 มะม่วง

111 มันหัวเหี่ยว

103 ผักลั้บมีนโหลง

113 ไม้ก่อดีหมี่

99 ผักว่า

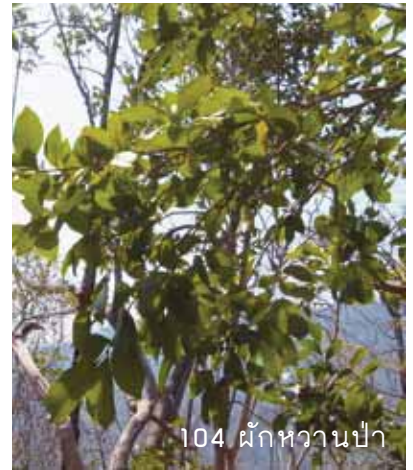
105 ฝาแป้ง

106 มะเขือแจ้

114 ไม้เกคอ

104 ผักหวานป่า

109 มะไฟ

108 มะเขือต้น

112 แมวดิน

ไม้ขอมือนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Vernonia volkameriifolia Wall. ex DC

ชื่อวงศ์

ASTERACEAE (COMPOSITAE)

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ชัก ยาแก้กินอาหารผิด

หรือเวลาได้รับพิษ แก้อาการแพ้ทุกชนิด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ขีดบ้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

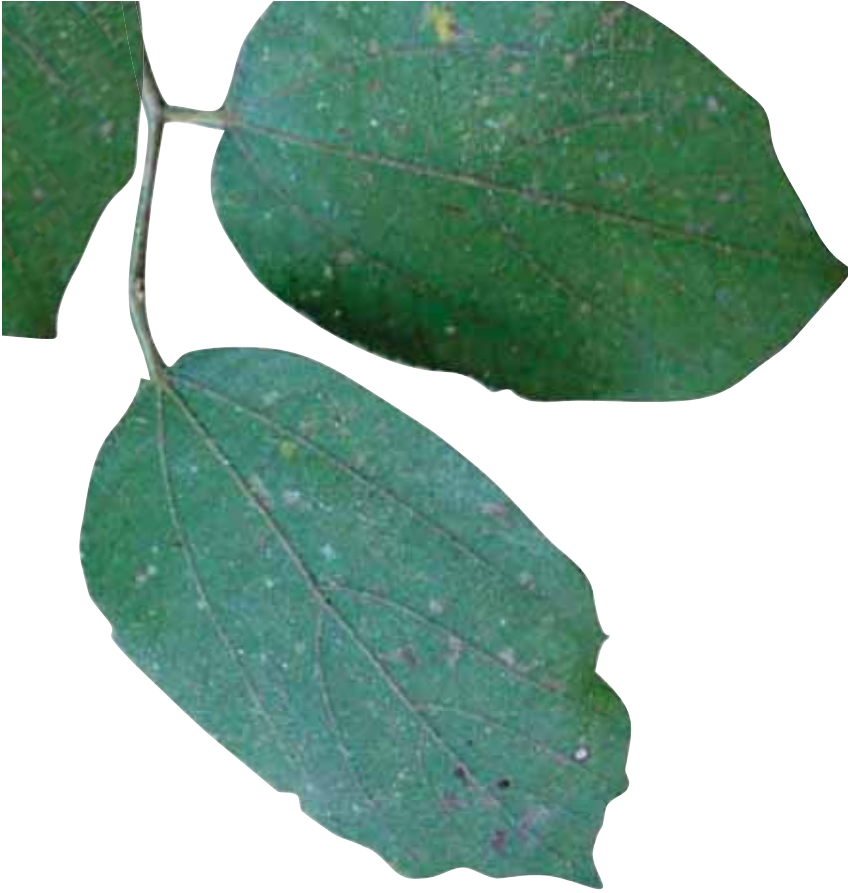
เป็นส่วนผสมของยากอบกระดูก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ไม้ขี้มูก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินใส่น้ำข้าวสาร

ขาว 1 ช้อน แก้วไข่ป่า

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้โขงเขง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Getonia floribunda (Roxb.) Lam.

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

งวงส้ม ข้าวตอกแตก สะแกวัลย์

เถาวัลย์นวล หน่วยสุด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอด ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้จี้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Harrisonia perforata (Blanc) Merr.

ชื่อวงศ์

SIMAROUBACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ก้ำกู่ สี่พันคนทา กะลันทา สี่พัน สี่พันคนตาย
สี่พันคนทา ชี้ดำตา จี้ จี้หนาม หนามจี้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก แก้ไข้
- ส่วนของต้น กินเป็นยาชูกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก/ราก รักษาโรคเล่าไข้ แก้บิด
- ลำต้น แก้บิด แก้ร้อนใน กระจายน้ำ
- ใบ แก้ปวด
- ดอก แก้พิษแมลงกัดต่อย
- ราก แก้บวม แก้บิด แก้ไข้ ร้อนใน กระจายน้ำ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นไม้มงคล คำว่า 'ก้ำ' แปลว่า คำจูน
คนโบราณเชื่อว่าใช้ก่อไฟให้พระเจ้า

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงชอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้จําจา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Samanea saman (Jacq.) Merr.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MINOSOIDEAE

ชื่ออื่น

ไม้กุกโก่ จามจุรี ก้ามปู ก้ามกราม ก้ามกุ้ง
ก้ามปู ฉ่าฉ่า ตืดตูด ลัง สารสา สำสา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ใช้ต้มอาบรักษาโรคผิวหนัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก รักษาแผลในปาก คอ แก้เหงือกบวม
ปวดฟัน รักษาริดสีดวงทวาร แก้ท้องร่วง
- ใบ แก้กระหาย แก้ท้องเสีย แก้ปวดแสบปวดร้อน
- เมล็ด รักษากลาก เกื้อน ฝีเรื้อน แก้เยื่อตาอักเสบ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ช้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างสี่บคัน

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างสี่บคัน

ชื่ออื่น

เซาะ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือก ต้มกับน้ำแล้วเอาเท้าที่
เป็นบาดทะยักหรือน้ำกัดเท้าแช่
บาดทะยัก น้ำกัดเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ชางخاب

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างสลิปคั้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างสลิปคั้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นไม้มุงคด ว่ากันว่าสามารถไล่ผีหรือกันผีได้ ทำเป็นไม้พลอง หรือไม้ซี่สามารถซี่ใส่คนถูกผีเข้า หรือใช้ในพิธีการต่างๆก็ได้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ตองกิบ*

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มอาบเป็นยาแก้บวม

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

* ไม้ตองไม่มีหนาม

(ทองหลางที่ไม่มีหนาม)

ไม้ทองหลอย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Erythrina subumbrans Merr.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

ไม้ทองหลาง ทองหลาง ทองมีดชูด ทองหลางป่า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ผสมกับจีผาแตก เครื่องก้องแกบ เปลือกทองกวาว

ต้มหรือดองเหล้า กินบำรุงกำลัง รักษาโรคไต

สรรพคุณตำรายาสมุนไพรแผนไทย

- เปลือก แก่น ใบ ใ้ห้หมู ไก่ กินแก้หวัดตกโรค
- ใบ ตำพอกรักษากระดูกหักและแก้ปวดกระดูก

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ตะเคียน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Hopea odorata Roxb.

ชื่อวงศ์

DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น

แคน จะเคียน ตะเคียน ตะเคียนใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ถากเอามาอมแก้ปวดฟัน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้ปวดฟัน เหงือกอักเสบ
- เนื้อไม้/แก่น แก้คุดทะราด ท้องร่วง
แก้กำเดา ช่วยสมานแผล
- แก่น แก้บิด ขับเสมหะ
- ยาง รักษาบาดแผล แก้ท้องเสีย

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ตีนตั้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Desmos dumosus

(Roxb.) Saff. C

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ตองกลาง

ตองกลาง ตองมีดชุด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินเป็นยารักษาอาการ

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้แถ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Albizia lucidior Nielsen

ชื่อวงศ์

MIMOSACEAE

ชื่ออื่น

จะเข้ ตังเข้ ชะเข้

ปิ่นเข้ ปิ่นแถ แถ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มอาบแก้บวม
- ต้นและราก ต้มกินเข้ายา
แก้กินผิด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ปิ้ง ดอกสีขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Clerodendrum viscosum Vent.

ชื่อวงศ์

VERBENACEAE

ชื่ออื่น

นางแย้มป่า ปิ้งเห็บ ชัมพี

ชมชี่ โทะคล่อง สอนห่อแดง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ใบ อังไฟประคบหัว แก้ปวดหัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ปิ้ง ดอกสีแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ รสขม ฝาด บำรุงเลือดได้ นำมาลนไฟ

ประคบแก้อาการปวดหัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไผ่ไผ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dendrocalamus strictus
(Roxb.) Ness

ชื่อวงศ์

GRAMINEAE

ชื่ออื่น

ไผ่ซาง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

น้ำจากลำต้น นำมาหยอดตา
แก้ตาฝ้า ตาฟางได้

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ตากแห้งแล้วนำมาตำ
จะได้เมล็ดซึ่งมีลักษณะเหมือน
เมล็ดข้าว นำมาหุงกินได้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

117 ไม้ขี้มูก

123 ไม้ตองดิบ

119 ไม้จี้

120 ไม้จำฉา

121 ไม้ซ้อ

118 ไม้โขงเขง

116 ไม้ขี้ป้าน

ไม้ฝ่ามือผี

ชื่อวิทยาศาสตร์

Scaphochlamys clarkeana Craib ERT

ชื่อวงศ์

ARALIACEAE

ชื่ออื่น

ฝ่ามือผี นิ้วพระนารายณ์

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ต้มอาบหรือกิน แก้ไข้ ปวดหลัง เจ็บเอว
- ราก ลำต้น ใบ ต้มน้ำดื่มและอาบ
แก้อาการชืดจาง ผอมแห้งแรงน้อย
โรคโลหิตจาง เลือดไหลเวียนไม่สะดวก
ระงับอาการเจ็บปวดตามร่างกายและ
ภายในร่างกาย ช่วยให้สตรีหลังคลอด
สดชื่น แข็งแรง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

ไม้ม่วงเลือด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Knema angustifolia (Roxb.) Warb

ชื่อวงศ์

MYRISTICACEAE

ชื่ออื่น

มะม่วงเลือด กำลั่งเลือดม้า

มะม่วงเลือด เลือดควาย มักม่วงเลือด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มกินบำรุงกำลั่ง บำรุงเลือด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แขน้ำต้มบำรุงกำลั่ง
- เปลือก/ใบ ต้มน้ำดื่ม ช่วยรักษาโลหิตจาง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้เมียด

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ส้มปี้

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอด ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้ยาแก้

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มกินถอนพิษในร่างกาย

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้ลูกกลาง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

- เมล็ด แก้ไอในเด็ก
- ใบ แก้ท้องเสีย
- ราก เป็นยาระบาย
- เปลือก ใช้ทาแก้แมลงกัด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้สนาบคา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Naringi crenulata (Roxb.) Nicolson

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

ตุ้มตัง กระแจะตะนาว พญาชา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ต้นหรือราก ฝนกับหินผสมน้ำจันเป็นครีม ใช้ทาหน้า บำรุงผิว
- เปลือกและเนื้อไม้ ลดไข้ ดับพิษร้อน เจริญอาหาร รักษาโรคโลหิต ผอมแห้ง
- ใช้ต้มกับตุ้มตังทั้งห้า มะตูมทั้งห้า อย่างละ 1 กำมือ ช่วยขับลม ระบายอ่อนๆ
- ดับพิษในร่างกาย แก้อาการเฉียบพลัน รุนแรง เช่น ลมบ้าหมู

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก เปลือก ดอก แก่ลงท้อง แก่ฝี แก่บวม
- ใบ แก่ท้องเสีย ตกเลือด ห้ามระดู แก่ฟกบวม รักษาฝี โรคผิวหนัง
- ผล แก่ท้องเสีย ช่วยเจริญอาหาร และ รักษาโรคทางเดินอาหาร

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้สาบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dillenia pentagyna Roxb.

ชื่อวงศ์

DILLENIACEAE

ชื่ออื่น

सानข้าง ส่านนา แผง

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มาใส่แผล ใช้ทาหลัง
ทำหมันหมู ใส่แผลหมู ช่วยให้
แผลหายเร็ว และทำให้หมูอ้วน
หรือผสมแอลกอฮอล์ให้หมูกิน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

หากเจาะลำต้นทิ้งไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง
จะมีน้ำออกมาในปริมาณที่เพียงพอ
ใช้ดื่มแทนน้ำเวลาเดินป่าได้

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้หอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aquilaria malaccensis Lam. T

ชื่อวงศ์

THYMELAEACEAE

ชื่ออื่น

กฤษณา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เนื้อไม้ที่มีสีดำจากการเกิดแผลหนอนเจาะหรือราลงไซ ใช้ฝนทารักษาโรคผิวหนัง เป็นยาเย็น นำมาต้มน้ำกินแก้ไอได้ หรือใช้ทำยาหอม

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- แก่นไม้ บำรุงกำลัง บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ
แก้ลมวิงเวียนศีรษะ คุมธาตุ แก้อาเจียน
แก้ท้องร่วง แก้ปวดบวมตามข้อ
- น้ำมันจากเมล็ด รักษาโรคเรื้อนและโรคผิวหนัง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

170

ไม้หอมฮอก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

หอมฮอก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือก ใช้กินแทนหมาก เมื่อตัด

ออกมาจะมีสีแดง ชาวไทยภูเขา

นิยมเคี้ยวกินเป็นหมาก

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้ห้าพระองค์

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dracontomelon dao (Blanco)
Merr. & Rolfe

ชื่อวงศ์

ANACARDIACEAE

ชื่ออื่น

กฤษณา

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้บิด แก้ปวดท้อง
- ยาง ทำให้แผลแห้งและตกสะเก็ด
- ผลอ่อน แกงส้ม • เมล็ด กินเป็นอาหาร

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นไม้มงคล ลำต้นนั้นนำมาแกะเป็น
พระพุทธรูป ส่วนผลนำมาบดใส่ข้างใน
ให้เป็นหัวใจของพระพุทธรูป

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ไธสงค์

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ไข้ป่า

แก้ปวดหลังปวดเอว

เปลือก ทูบใส่แผลสด

ช่วยสมานแผล

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ย

ยวม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Caesalpinia hymenocarpa
(Prain) Hattink

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

โก้ง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- เป็นไม้มุงคด ใช้แทนไม้ซางจึงได้นิยมปลูกไว้หน้าบ้าน
- ผลมีรสเปรี้ยว นิยมกินเป็นผักใช้แต่งรสในอาหาร

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ยาแก้ชักเลื่อง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Desmodium oblongum
Will. Ex Benth.

ชื่อวงศ์

FABACEAE

ชื่ออื่น

ขนาดคำ ต้นรากน้อย

ยาต้นกำลั้งพระ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ราก ดองเหล้าหรือต้มกินเป็น

ยาบำรุงกำลั้ง บำรุงเลือด

บำรุงร่างกาย แก้ปวดเมื่อย

รสชาติดี มีกลิ่นหอม

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรอภยภูเบศร

ยาเอนกอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Zygostelma benthami Baill.

ชื่อวงศ์

ASCLEPIADACEAE

ชื่ออื่น

ตำยาน อบเชยเถา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินหรือแช่เหล้า ตากแห้งตำผง

เป็นยาหอม บำรุงกำลัง รักษาอาการ

เสื่อมสมรรถภาพทางเพศในผู้ชาย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใช้เป็นเครื่องประติณผิวให้นวลเนียน

ดับกลิ่นกาย

แหล่งข้อมูล

- ปลอดภัยแสง(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

รางจืด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Thunbergia laurifolia Lindl.

ชื่อวงศ์

ACANTHACEAE

ชื่ออื่น

เครือเขาน้ำเน่า

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

- เถา แก้กษุภกัฏ ใช้มัดเหนือบริเวณที่โดนงูกัด นำใบและเถามาต้มกิน
- ใบ ล้างพิษ นำมาตากแห้งต้มกิน ล้างพิษในร่างกาย

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ส้มกบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Oxalis acetosella L. ssp.
griffithii (Edgew. & Hook.f.)

ชื่อวงศ์

OXALIDACEAE

ชื่ออื่น

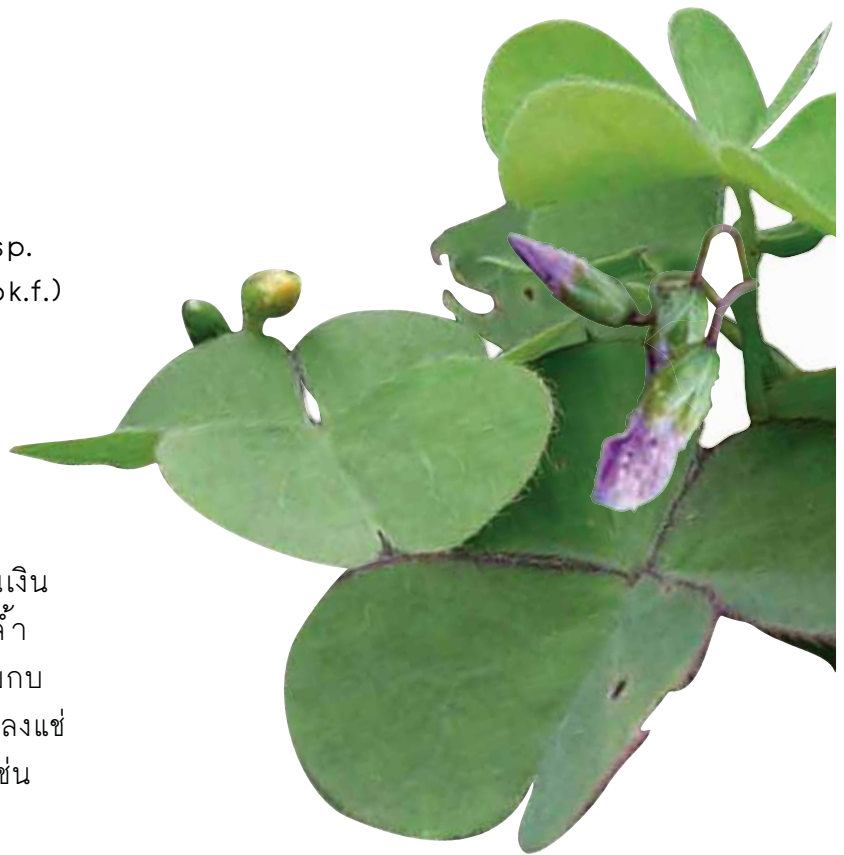
-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใช้ล้างเครื่องประดับที่เป็นเงินหรือทองคำเก่าที่หมองคล้ำ ให้เหมือนใหม่ โดยตำส้มกบผสมน้ำแล้วนำเครื่องเงินลงแช่
- ใช้ผสมอาหารที่มีรสคัน เช่น สหรัยน้ำ ปอน หรือบุก เพื่อให้หายคัน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

132 ไม้ม่วงเลือด

135 ไม้ลูกกลาง

130 ไม้ไผ่

133 ไม้เมียด

136 ไม้

134 ไม้ยาแก้

131 ไม้ฝามือผี

140 ไม้ห้าพระองค์

139 ไม้หอมชอก

137 ไม้ส้าน

145 รางจืด

144 ยาแสลงหอม

สนาบคา

138 ไม้หอม

147 ส้มป่อย

146 ส้มกบ

141 ไม้ไผ่หนอก

142 ยวม

143 ยาฮากเหลือง

ส้มป่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acacia concinna (Willd.) DC.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MINOSOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือกต้น เป็นยาระบาย
- ราก แก้ไข้ • ดอก แก้เส้นเอ็นพิการ
- ใบ ขับเสมหะ รักษาโรคตา แผลเรื้อรัง แก้บิด
- ฝักแก้ ใช้สระผม ขจัดรังแค รักษาโรคผิวหนัง
- ใบและฝัก ต้มอาบเพื่อบำรุงผิว แก้หวัด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ผล นำมาต้มน้ำสระผม
- เป็นไม้มงคล ใช้ในพิธีการต่างๆ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ส้มโอมง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ส้มปะล่อง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

เป็นยาแก้ท้องเสีย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ นิยมนำมาต้มใส่ในแกงส้ม

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ส้มเสี้ยน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amalocalyx microlobus

Pierre ex Spire

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

กอนขาว หยั่งสมุทร

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผล มีเสี้ยน รสเปรี้ยว ยางระคายคอ
ต้องแช่น้ำเอายางออกก่อนจึงจะนำ
มาปรุงอาหาร นิยมตำใส่แกงปลา

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

สะเภาลม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ใช้สะเภาลม รากมะเฟือง

รากลับประรด หญ้าถอดปล้อง

ต้มกินแก้ฝีสาย แก้เหี่ยวขาด

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

สามเ็็น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cinnamomum inners Reinw.
ex Blume

ชื่อวงศ์

LAURACEAE

ชื่ออื่น

เซียด ไม้ห่อจ้อ กระแจะโมง กะเซียด
กะทังนั้น กระดงา เซียด เคียด บอกคอก
เฉียดชะนุตัน ผักดาบ พญาปราบ อบเชย
อบเชยตัน สะวง มหาปราบตัวผู้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เนื้อไม้ นำมาต้มกินเข้ายาหลายตัว
ช่วยบำรุงเลือด เจ็บกระดูก

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น เป็นยาถ่าย
- ราก ต้มน้ำให้สตรีดื่มหลังคลอดหรือผ่าตัด
- น้ำยางจากใบ ทาแผลถอนพิษของยางน่อง
- เมล็ด ทูบให้แตกผสมน้ำผึ้ง กินแก้บิด แก้ไอ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

K

หงอนไก่แจ้

ชื่อวิทยาศาสตร์
อยู่ในระหว่างสืบค้น
ชื่อวงศ์
อยู่ในระหว่างสืบค้น
ชื่ออื่น

-
สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน
ทั้ง 5 ใช้ต้มหรือตากแห้ง แล้วนำมา
ดองเหล้า กินบำรุงกำลังทางเพศ

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

หน้าขอกลับโหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Phyllodium longipes
(Craib) Schindl.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

เกล็ดปลาช่อน ลิ่นต้น
หางลิ่น หน้าเกล็ดลิ่น

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 มัดแล้วต้มอาบแก้บวม
แก้โรคผิวหนัง ออกตุ่มหรือฟอง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หน้ําขอกลลลบอ้อน

ช้ําอวททยาสาสตร้

Phyllodium pulchellum (L.) DESV.

ช้ําอวงศ้

LEGUMINOSAE-

PAPILIONOIDEAE

ช้ําออื่น

เกลล้ดปลา เกลล้ดลลนใหญ่ ลูกลลลบตัน

สรรพคูนตามการล้ช้ของ

หมอยาพ้ันบ้าน

ท้ัง 5 ม้ด ต้้มอาบแก้บวม

แก้โรคผลวหน้ัง ออกล้่มหรือฟอง

แหล่งข้อมูล

พ้อลายแสง (นายอ้ายเชยง ลุงขอ)

หน้ำขัดมอนโหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sida subcordata Span. US

ชื่อวงศ์

MALVACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้ไข้
- หัว ช่วยแก้เมา

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หญ้าโคยงู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cyathula prostrate Blume

ชื่อวงศ์

AMARANTHACEAE

ชื่ออื่น

หญ้าพันงูแดง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ราก นำมาต้มผสมข้าวเปลือก 1 กำ

ต้มให้ข้าวเปลือกบานแล้วนำมากิน

แก้อาการบวมที่เกี่ยวกับโรคไต

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้านดอกขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Chromolaena odoratum (L.)

R.M.King & H.Rob.

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

สาบเสือ หญ้าขมโค หญ้าเมืองสามขา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้โรคกระเพาะ โรคเก๊า
- ใบ ขยี้ใส่แผลใช้ห้ามเลือด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้าต๋อยคຸบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mimosa pudica L.

ชื่อวงศ์

MIMOSACEAE

ชื่ออื่น

ไมยราบ กระทืบยอด หนามหญ้าราบ

กะหงับ ก้านของ ระงับ หงับพระพาย

หญ้าจียอบ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น นำมาผสมกับแกนข้าวโพด ต้มกิน

แก้ไข้จับสั่น หรือผสมกับหว่ายาข้าวเย็น

และข้าวสารเจ้า ต้มกินช่วยลดความดัน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้บิด ขับปัสสาวะ
- ใบ แก้โรคม ฐุสวัด
- ทั้ง 5 ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กระษัย
ขับระดูขาว แก้ตาเจ็บ แก้ไข้ แก้ผื่นคัน
แก้โรคนอนไม่หลับ แก้กระเพาะอักเสบ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หน้้าต้อกแพบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

รากหรือต้น นำมาต้มกิน
ช่วยถ่ายพยาธิ แก้อาการเด็ก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ่้ากอดปล้อง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Equisetum debile Roxb.ex Vaucher

ชื่อวงศ์

EQUISETACEAE

ชื่ออื่น

หญ่้าดีดลื้อบ หญ่้าเงือก หญ่้าหางม้้า

หญ่้าหูหนวก เครือเซาะปอຍววา แยะปอ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้แ้่นิวหรือป้สสาวะขัด
- ใช้รักษาแ้่นหรือกระดูกที่แตกหรือหัก
- แก้แ้่นิว ป้สสาวะขัด เป็นยาฟอก ยาแก้บกระดูก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านมาถอด
- ลานข้อมูลสมุนไพรวิทยุเบศร
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้านางปาก*

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เถา ต้มกิน แก้ปวดเมื่อย
ละลายไขมันในเส้นเลือด
บำรุงเลือด ทำให้เลือดเดิน
สะดวก สุขภาพดี บำรุง
สมรรถภาพทางเพศ

แหล่งข้อมูล

พื่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

* ใบและเถาคล้ายกับจุ่มตีนเสือ
แต่เวลาตัดเถาหญ้านางปาก
จะไม่มีรอยสีแดงเหมือนจุ่มตีนเสือ

หน้ําปุ่นโปก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Buddleja asiatica Lour.

ชื่อวงศ์

BUDDLEJACEAE

ชื่ออื่น

ราชาวดีป่า เกียงพาไหล ไคร้หาง-หมา มะหาดน้ำ
ไคร้บก งวงช้าง ดอกถ่อน ฟอน ดอกแม่ม้าย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

นำต้นหน้ําปุ่นโปกผสมกับตองกล้วยแห้ง
ไม้ขี้เหล็ก ต้มอาบเข้ายาสุ่ม ยารม ยาอบ
ช่วยตัดไข้ เวลาป่วยไม่หายขาด เป็นๆ หายๆ
อาการป่วยจะไม่หวนกลับมาอีก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- รากหรือลำต้น แก้ไข้
- ลำต้นและใบ ล้างช่องคลอด แก้หนองใน
- ทั้ง 5 รักษาโรคผิวหนัง ขับโลหิตระดู ทำให้แท้ง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

155 หญ้าขัดมอนไหลง

161 สามเณร

161 หญ้านางปาด

153 หญ้าขอกลิบไหลง

157 หญ้าดอกขาว

162 หญ้าปูนโปก

154 หญ้าขอกลิบอ่อน

156 หญ้าโคยงู

160 หญ้าถอดปล้อง

149 ส้มเสี้ยว

148 ส้มโม่ง

150 สะเทวาลม

152 หงอนไก่แจ้

158 หญ้าต้อยหุบ

159 หงอนเตือกแพบ

หญ้าพ่าย

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ต้น ใช้กันผี นำมาวางไว้บริเวณ

ขอบประตูบ้านเวลาขึ้นบ้านใหม่

ช่วยป้องกันผีหรือสิ่งไม่ดีเข้าบ้าน

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

หญ้าสาบแฉ่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ageratum conyzoides L. H

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

สาบกา หญ้าเมืองจ๊อก

ตับเลือดเล็ก เทียมแม่ฮาง

หญ้าสาบแฉ่ง หญ้าสาบแฮ้ง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

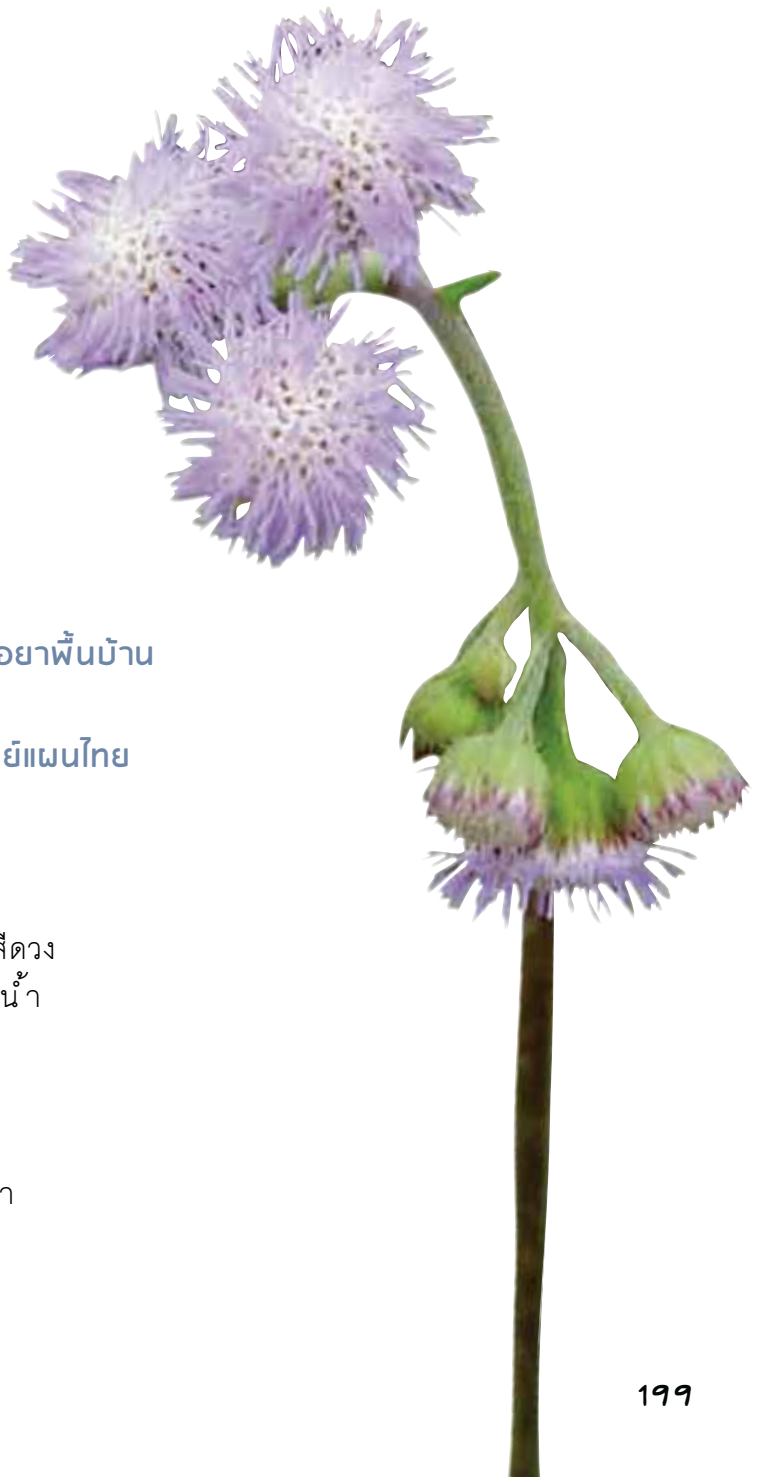
ใบ ใช้ปักไล่แมลง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น แก้ปวดท้อง ท้องเฟ้อ
แก้ลมคัด แก้บวม ดูดหนอง
- ใบ รักษาแผลสด ห้ามเลือด
แก้ตาฟาง ตาแฉะ รักษาริดสีดวง
- ดอก แก้ไข้ ร้อนใน กระจายน้ำ
อ่อนเพลีย บำรุงหัวใจ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

กล้วยาหนดเสื่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ปั้นข้าวแมว

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ต้นและราก ต้มอาบแก้ซางเด็ก

หรือใช้ต้มกินน้ำ ช่วยบำรุงกำลัง

ทำให้ร่างกายมีแรง

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

หญ้านานา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Blumea balsamifera (L.) DC

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

หญ้าหลัง ใบหนาด คำพอง หนาดหลวง
ใบหลม ผักชีข้าง พิมเสน หนาด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ ผสมยอดลูกท้อ ผักไผ่ ลวกน้ำร้อน กิน
ลดความดัน หรือหันตากแห้งผสมเปลือก
หอมแดงแห้ง ยาเส้นกากหมาก (ใบหมาก)
นำมาสูบแก้ริดสีดวงจมูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

ใบ อบอบแห้งผัดฝิ่นคั้น บำรุงผิว บำรุง
หลังคลอด แก้ปวดท้อง จุกเสียด แน่นเพื่อ
แก้ไขข้ออักเสบ ขับเหงื่อ ขับเสมหะ ริดสีด
แก้เหน็บชา รักรักษาริดสีดวงจมูก

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หญ้าหวาดหลู*

ชื่อวิทยาศาสตร์

Scleria levis Retz.

ชื่อวงศ์

CYPERACEAE

ชื่ออื่น

คมบาด คมบาง หญ้าสามคม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ผู้หญิงตกเลือด

เลือดไหลไม่หยุด

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

* มี 2 ชนิด คือ ก้านแดง และ ก้านไม่แดง

หนอตไก่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 นำมาต้มกิน

เข้ายาขับลมดีมาก

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงชอ)

คนอนตายหยาก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stemona tuberosa Lour.

ชื่อวงศ์

STEMONACEAE

ชื่ออื่น

กะเพียด

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ราก ขับนิ่ว ขับปัสสาวะ ปัสสาวะติดขัด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ข่าแมลง หิด เหา และหนอน ใส่ปาก
ไหลปลาร้าป้องกันแมลงวันวางไข่ รักษา
โรคผิวหนัง รักษาแผลเน่าเปื่อยในวัวควาย
- ใบ แก้ปวดฟัน ข่าแมลง
- ทั้ง 5 ขับพยาธิตัวกลม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เอารากมาต้มใช้ฆ่าหนอน

แหล่งข้อมูล

- ชาวบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หนามป่อย่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Caesalpinia mimosoides Lam

ชื่อวงศ์

LIGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

ชะเลือด หนามยะไส้ ผักกาดหญ้า

ผักชะยา ผักคายา ผักป่อย่า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก/ดอก ต้มกินบำรุงเลือด บำรุงกำลัง
- ต้น ต้มอาบให้เด็กที่ร้องไห้ทั้งคืนหยุดร้อง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ยอดอ่อน ใช้ทานเป็นผักหรือเคี้ยวสดๆ
แก่วิงเวียน หน้ามืด
- ดอก ใช้ทานเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงชอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หนามกลาง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

หนามกวาก

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ไข้ป่า ไข้มาลาเรีย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หมยต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Chloranthus erectus
(Buch.-Ham.) Verdc.

ชื่อวงศ์

CHLORANTACEAE

ชื่ออื่น

เฒ่าปเป็น หอมไก่

สรรพคุณตามการใช้ ของหมอพื้นบ้าน

- ใบ ทำชาชงกิน หรือทั้งห้าต้มกิน
- ราก ดองเหล้ากินเป็นยาบำรุงกำลัง
แก้หนาว (เป็นยาร้อน) บำรุงหญิง
หลังคลอด แก้ปวดเมื่อย
- ใบและกิ่งเฒ่าปเป็น ต้มใส่เกลือ
ใช้ล้างแผลสด

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

หมอกกาบเว่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mussaenda Sanderiana
Roxb.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

แก้มขาว กำเน้อขาว ฝี่เลื้อ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอยาพื้นบ้าน

ราก ต้มใส่พริกไทยชนิดหนึ่ง
กินแก้ท้องเสีย

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรรอภัยภูเบศร

หมอกสาหง้าดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกิน ต้มอาบเป็นยา

แก้บวม แก้ผดผื่น เหน็บชา

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หมากก่องข้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Abutilon hirtum (Lam.) Sweet

ชื่อวงศ์

MALVACEAE

ชื่ออื่น

ครอบฟันสี ตอบแตบ

ปอบแปบ โฝงผาง ฟันสี

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินแก้ปัสสาวะกระปริดกระปอย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ
แก้มุตกิด แก้ไอ แก้ไข้ บำรุงกำลัง
- ใบ แก้ปวด ฟันแก่วิดเหวี่ยงอกอักเสบ
- ดอก ฟอกล้างลำไส้ให้สะอาด
- ใบหรือทั้ง5 ขับปัสสาวะ รักษาอาการ
ทางเดินปัสสาวะอักเสบ เบาหวาน

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมาอกายอน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mucuna stenoplax Wilmot-Dear.

ชื่อวงศ์

FABACEAE

ชื่ออื่น

หมาม้วยลาย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก แก้เหล้ากิน เป็นยาชูกำลังผู้ชาย
- เมล็ด บำรุงร่างกาย เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ขับปัสสาวะ
- เมล็ด บำรุงประสาท บำรุงกำหนัด
- ใบ ตำพอกรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
- สารสกัดจากทั้ง 5 มีฤทธิ์กระตุ้นการสร้างและการเคลื่อนตัวของอสุจิ

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชหายากของประเทศไทย
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

165 หญ้าหนวดเสือ

167 หญ้าหวาดหลุบ

164 หญ้าสาปแช่ง

163 หญ้าพาย

171 หนามกลาง

169 หนอนตายหยาก

175 หมากก่องข้าว

166 หญ้าหนวด

170 หนามปู่ย่า

76 หมากกายอน

174 หมอกกลางห้าดำ

172 หมวยต้น

168 หนอตไก่อ

173 หมอกกาบเว่อ

หมากขอเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ziziphus oenoplia
(L.) Mill.var. *oenoplia*

ชื่อวงศ์

RHAMNACEAE

ชื่ออื่น

หนามเล็บแมว พุทราขอ
เล็ดเหยี่ยว มะตันขอ ยับยี่ว
ลั้งคั่น หนามเล็บเหยี่ยว
หมากหนาม

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ใช้ต้มอาบแก้บวม

สรรพคุณตามตำรา การแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไอ ตะคริว เล็บห้อเลือด แก้ฝี
- ราก/เปลือก ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ
แก้มดลูกพิการ แก้ฝีมูกติต เบาหวาน

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากขามป้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Phyllanthus emblica L.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

มะขามป้อม กำทวด

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ผล แก้วใจ เจ็บคอ ก้างปลาติดคอ

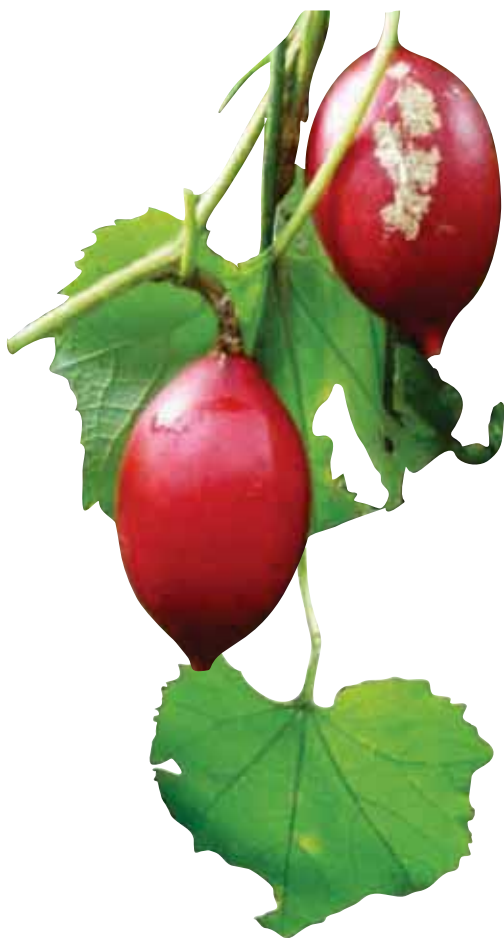
สรรพคุณตามตำรา
การแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้ ฟอกโลหิต
- เปลือก สมานแผล
- ใบ ลดไข้
- ดอก ระบายท้อง
- ผล แก้วใจ แก้ไข้ ละลายเสมหะ บำรุงร่างกาย เป็นยาระบาย แก้อาการท้องอืดตามโรฟัน

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากขี้กา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Gymnopetalum integrifolium
(Roxb.) Kurz HC

ชื่อวงศ์

CUCURBITACEAE

ชื่ออื่น

ขี้กาขาว ขี้กาลาย แดงโมป่า มะกาดิน

สรรพคุณตามการใช้ ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้ไข้
- เมล็ด กินเป็นยาระบายอย่างแรง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ลดไข้ แก้ตับหรือม้ามโต
- เหง้า บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ
- ใบ แก้ไข้ บำรุงน้ำดี
- ทั้ง 5 แก้กามซาง แก้กามขโมย
- ลำต้น บำรุงน้ำดี ขับเสมหะ
แก้ไอเป็นเลือด
- ผล เป็นยาถ่ายอย่างแรง ขับเสมหะ
ขับพยาธิไส้เดือน

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากนะเครีอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ผล นำมาดองกับสมอเครีอ
สมอตัน โดยดองกับน้ำสะอาด
หรือตากแดดทำเป็นผง ผสม
น้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอนกินรักษา
โรคมะเร็งลำไส้ บำรุงเลือด
หมากนะนั้นจะช่วยเรื่องใจสั้น
ใจไหว หมากนะเครีอนั้นแก้
โรคมะเร็งในลำไส้

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภูมิปัญญา

หมากนิม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Entada rheedii Spreng.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

สะบ้า มะบ้า คำตัน มะบ้าหลวง สะบ้ามอญ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เปลือก นำมาทุบแช่น้ำ ใช้สระผม

ฆ่าเหา กำจัดรังแค

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ผล รักษาโรคผิวหนัง แก้ไข้ เชื่องซึม
- เมล็ด แก้ไข้ แก้เคล็ดขัดยอก เปื้อพยาธิ
- ลำต้น/เปลือก แก้คันศีรษะ ล้างแผล รักษาแผล แก้พยาธิตัวตืด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- เปลือก ทุบผสมน้ำใช้ลาดไล่ตัวหนอนตามขนบนหลังช้าง
- ยอด ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากนึมลาย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Entada glandulosa Pierre
ex Gagnep.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

ป่าเหลืองแป้น สะบ้าลิง ผักตีนแลน
มะบ้าลิง มะบ้าปน มะบ้าวก สะบ้าลาย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

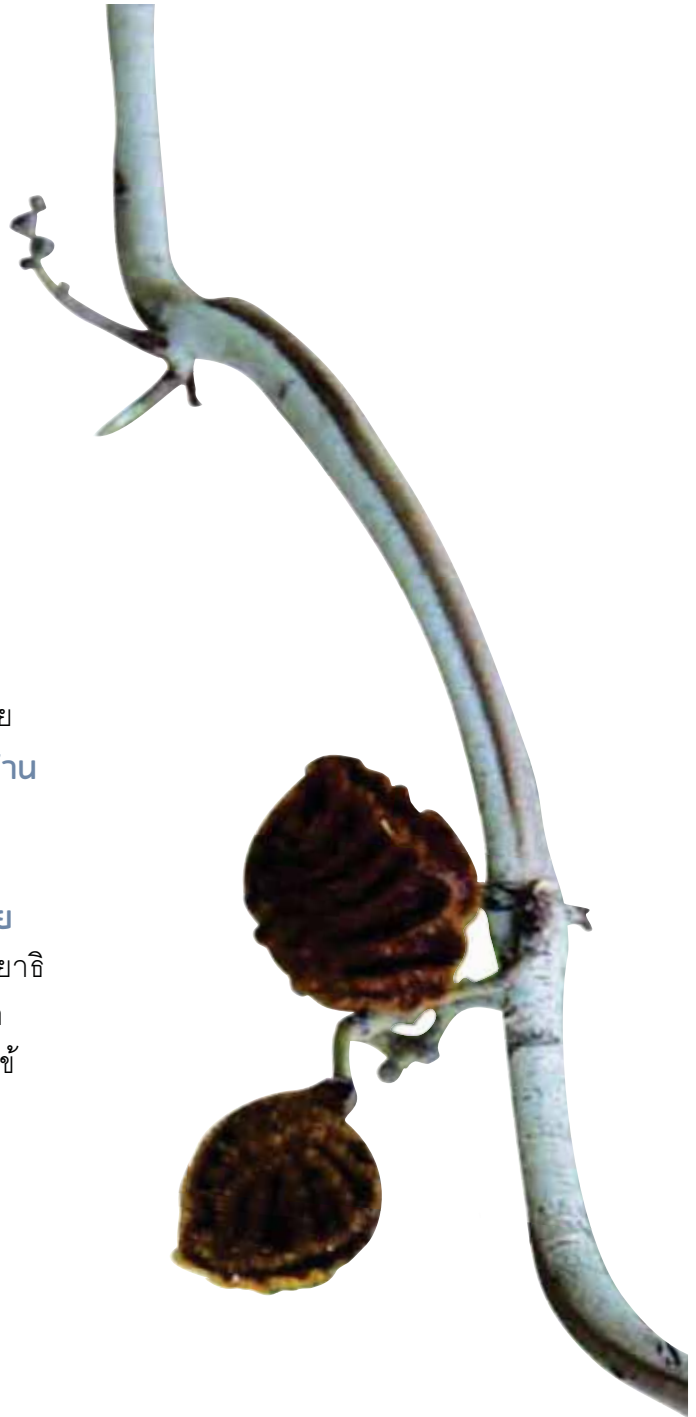
เมล็ด นำมาฝนทาบริเวณที่มีอาการคัน
และช่วยรักษาผิวหนังบริเวณที่มีตุ่มขึ้น

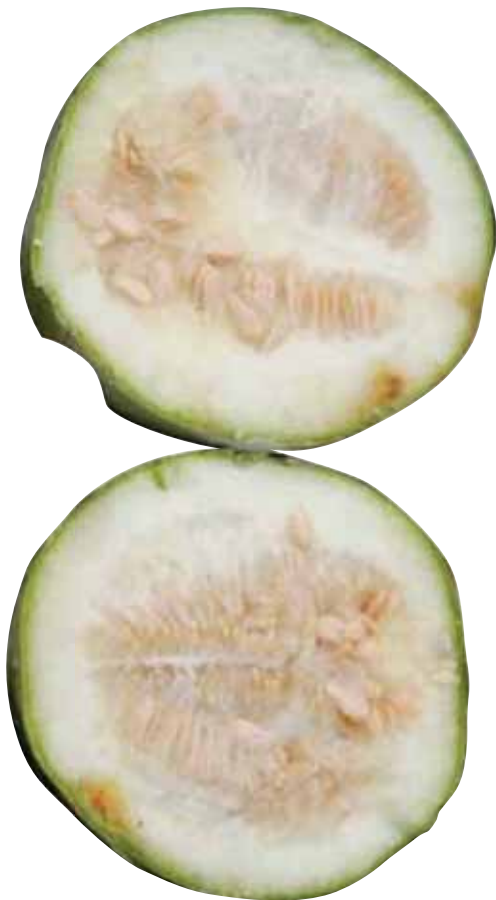
สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- น้ำมัน แก้พยาธิผิวหนัง แก้พิษ เปื้อพยาธิ
- เมล็ด แก้กลาก เกาต์ หิด รักษาโรค
ผิวหนังทุกชนิด แก่น้ำเหลืองเสีย แก้ไข
เชื่องซึม แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากปากหม่นชม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ฟักชม

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เนื้อผล เอาการาหาบริเวณที่ถูก
แมลงมีพิษกัด ช่วยแก้พิษ หรือ
เอาเนื้อผลมาแช่น้ำกินแก้งานชัก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หมากหลู่หล้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ช่วยให้ขับถ่ายดี ลดความดัน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

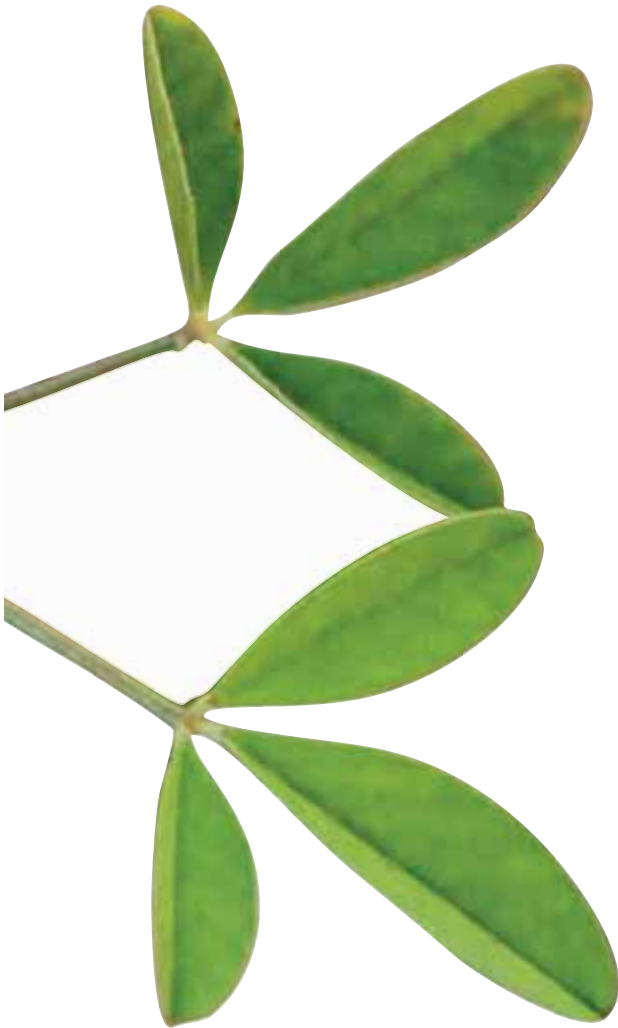
ผลสุก นำมาหมกไฟแล้วใส่ใน

อาหารที่ต้องการให้มีรสเปรี้ยว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หมาบกิ้งกนุ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Crotalaria neriifolia
Wall.ex Benth.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

รากหรือต้น นำมาต้มกิน
แก้กินผิด แก้โรคนิว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หมากแค้นเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Combretum deciduum

Collet & Hemsl

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

เครือ นำมาต้มกิน (มีรสฝาด)

หรือต้มอาบ แก้อัมพฤกษ์ อัมพาต

เหน็บชา แก้ผดเลือด ผิดเดือน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หมากฮั่วไหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ส้มกุ่ม

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ราก ใช้ต้มกินแก้ไส้ลงห่า

แหล่งข้อมูล

พื่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงช่อ)

หมีเห็บ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Litsea glutinosa (Lour.) C.B. Rob

ชื่อวงศ์

LAURACEAE

ชื่ออื่น

หมี ดอกจุ่ม ตังสีไพร ทังบวน

มะเยื่อ มัน ยูปเหยา หมี

หมูทะลวง หมูเหม็น อีเหม็น

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินบำรุงกำลัง บำรุงเลือด
- ยอด ทูบทาแก้พิษตะขาบ แมงป่อง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ/เมล็ด ตำพอกฝี แก้ปวด
- เปลือก แก้บิด แก้ปวดมดลูก แก้คัน
- ราก แก้ปวดกล้ามเนื้อ เป็นยาบำรุง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ ใช้วางไว้ไล่แมลงวัน หรือตำผสมหัวบุก หรือหั่นลอมใส่เหล้า ทำเป็นยาฟันแมลง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Calamus caesius Blume

ชื่อวงศ์

PALMAE

ชื่ออื่น

หวายชม

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

หน่อ ต้มใส่พริกไทยเล็กน้อย

กินแก้ปวดตามข้อ ตามขา

แก้ปวดเมื่อย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดใช้แกงกิน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

หวายไม้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pothos chinensis (Raf.) Merr.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

หวายชะรอย ตะขาบ

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

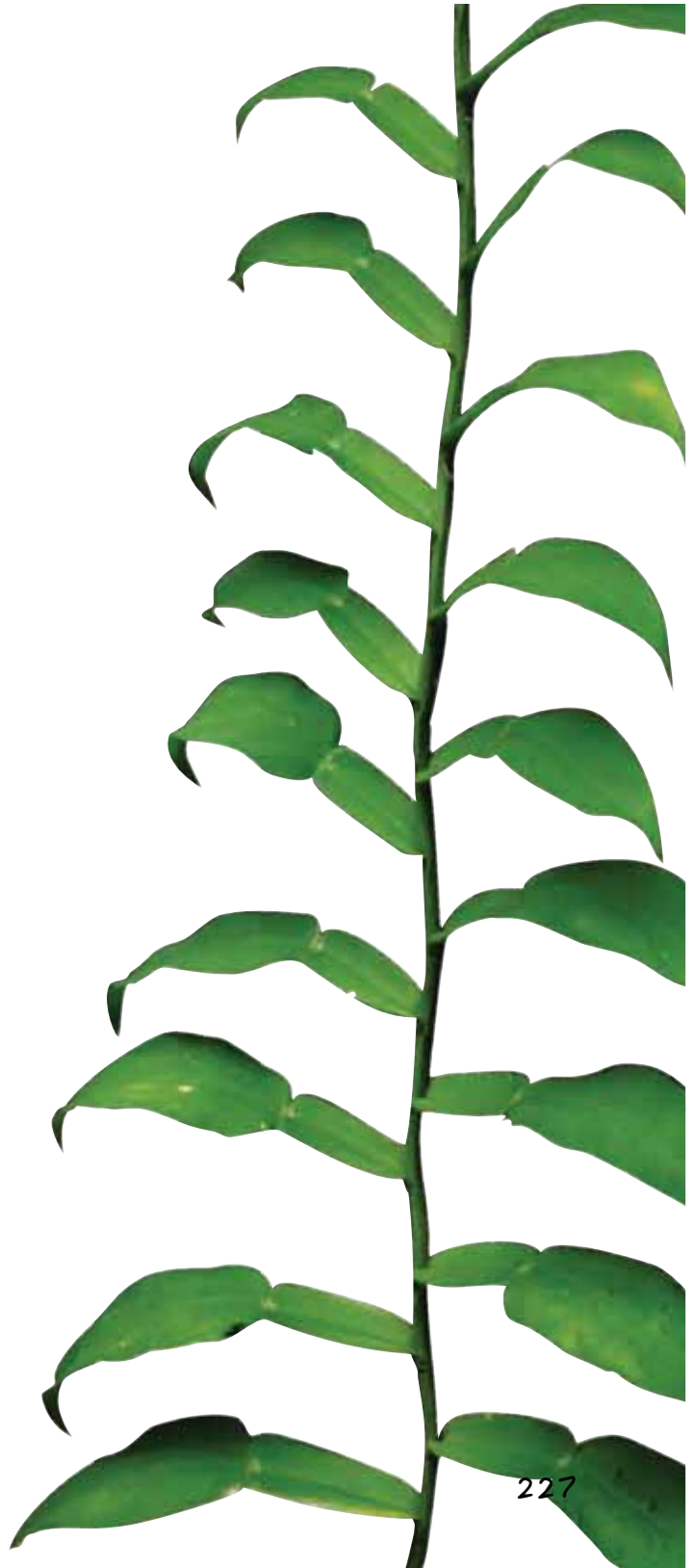
ทั้ง 5 ต้มกินบำรุงกำลัง

ผู้ชายกินดี หรือตากแห้ง

ต้มน้ำดื่ม บำรุงไต

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร

177 หมากขอเครี

189 หวาย

190 หวายไม้

182 หมากนิมลาย

180 หมากนะเครี

187 หมากสูโหลง

179 หมากชีกา

184 หมากหลู่หล้า

178 หมากขามป้อม

185 หมากหิ้งหนู

186 หมากแหนเครีอ

188 หมี่เหม็น

181 หมากนิม

183 หมากปักหม่นขม

ห้าเยื้องเฟือก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

หวายขม

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินหรือต้มอาบ

เป็นยาแก้พิษ แก้บวม

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เห็ดคลินจือ กะละแมดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ganoderma dahill

(Henn.) Aoshima

ชื่อวงศ์

GANODERMATACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ต้มหรือตากแห้ง แล้วบด

เป็นผง กินแก้โรคมะเร็งปอด

ตับอักเสบ แก้ไอ รักษา มะเร็ง

ลำไส้ ถ้านำไปใส่น้ำผึ้ง

จะเป็นยาชูกำลัง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เห็ดหลินจือ ขอบเหลือง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ganoderma calidophilum

J.D. Zhao, L.W. Hsu et

X.Q. Zhang

ชื่อวงศ์

GANODERMATACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ต้มหรือตากแห้ง แล้วบดเป็นผง
กินแก้โรคมะเร็งปอด ตับอักเสบ
แก้อาการ รักษา มะเร็งลำไส้ ถ้านำ
ไปใส่น้ำผึ้งจะเป็นยาชูกำลัง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

องุ่นป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tetragymna metabita

(Blume) Planch.C

ชื่อวงศ์

VITACEAE

ชื่ออื่น

หมากโก่ง จีโก่ง

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

ต้น เป็นส่วนผสมยากอบ
เข้ายาก็อบดูก ทำให้ซา

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

อ้อยสามส่วน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Albizia myriophylla Benth.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-

MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

ชะเอมป่า ชะเอมไทย ตาลอ้อย
ย่านงาย ส้มป่อยหวาน อ้อยช้าง

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เป็นยารักษาและเป็นส่วนผสม
ของสูตรยาบำรุงต่างๆ สามารถ
เสริมฤทธิ์ตำรับยาทุกอย่าง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เอื้องลาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ดอก มีรสหวาน

ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เอื้องแลว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ดอก มีรสหวาน

ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เอื้องหมายนา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Costus speciosus (Koen.)

Sm. H

ชื่อวงศ์

COSTACEAE

ชื่ออื่น

เอื้องช้าง เอื้องต้น เอื้องเพ็ดม้า

บันไดสวรรค์ เอื้องใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินหรือกินดิบๆ แก้ไข้

สรรพคุณตำรา

การแพทย์แผนไทย

- ราก ขับพยาธิ ขับเสมหะ แก้ไข้ และรักษาโรคผิวหนัง
- เหง้า ขับปัสสาวะ แก้บวม น้ำตกขาว รักษาโรคติดต่อในทางเดินปัสสาวะ รักษาแผลมีหนอง อักเสบ บวม ขับพยาธิ เป็นยาระบาย ตำพอกบริเวณสะดือ แก้ท้องมาน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ฮางผีเสื้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aristolochia indica L.

ชื่อวงศ์

ARISTOLOCHIACEAE

ชื่ออื่น

ตองข้าวชะบา กระเช้าสีดา

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

- ใบ ตากแห้งแล้วม้วนทำยาสูบ
แก้หอบหืด
- ตำผง ประคบแก้โรคผิวหนัง
- แก้วมม นำมาต้มอาบ

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรโรงพยาบาลเบตกร
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ฮางเยิน*

ชื่อวิทยาศาสตร์

Derris reticulata Craib

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-

PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

ชะเอมเหนือ

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอยาพื้นบ้าน

เถา ต้มหรือดองเหล้า

กินบำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

* เกาสตมิรสหวน ทำให้ชุ่มคอ
มีกลิ่นคล้ายหอยนางรมสด

เขวกู้ก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอพื้นบ้าน

หัว ต้มกินช่วยขับลม

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เขวากอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ใช้เป็นส่วนผสมของยาเลือด

ยาหอม ยาลม

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

191 ห่าเยืองเผือก

193 เห็ดหลินจือขอบเหลือง

195 อ้อยสามสวน

192 เห็ดหลินจือกาละแมดำ

196 เอื้องลาว

197 เอื้องแลว

202 เชาวหอม

198 เอื้องหมายนา

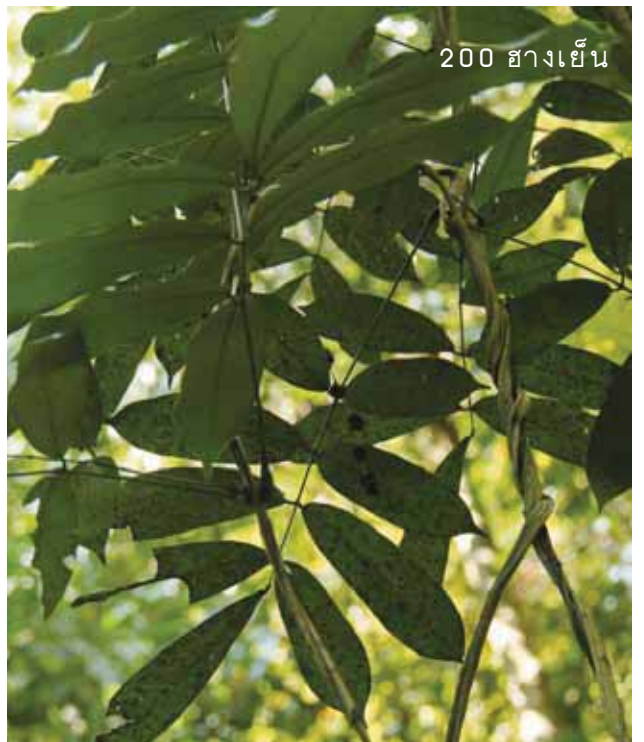
199 ฮางผีเสื้อ

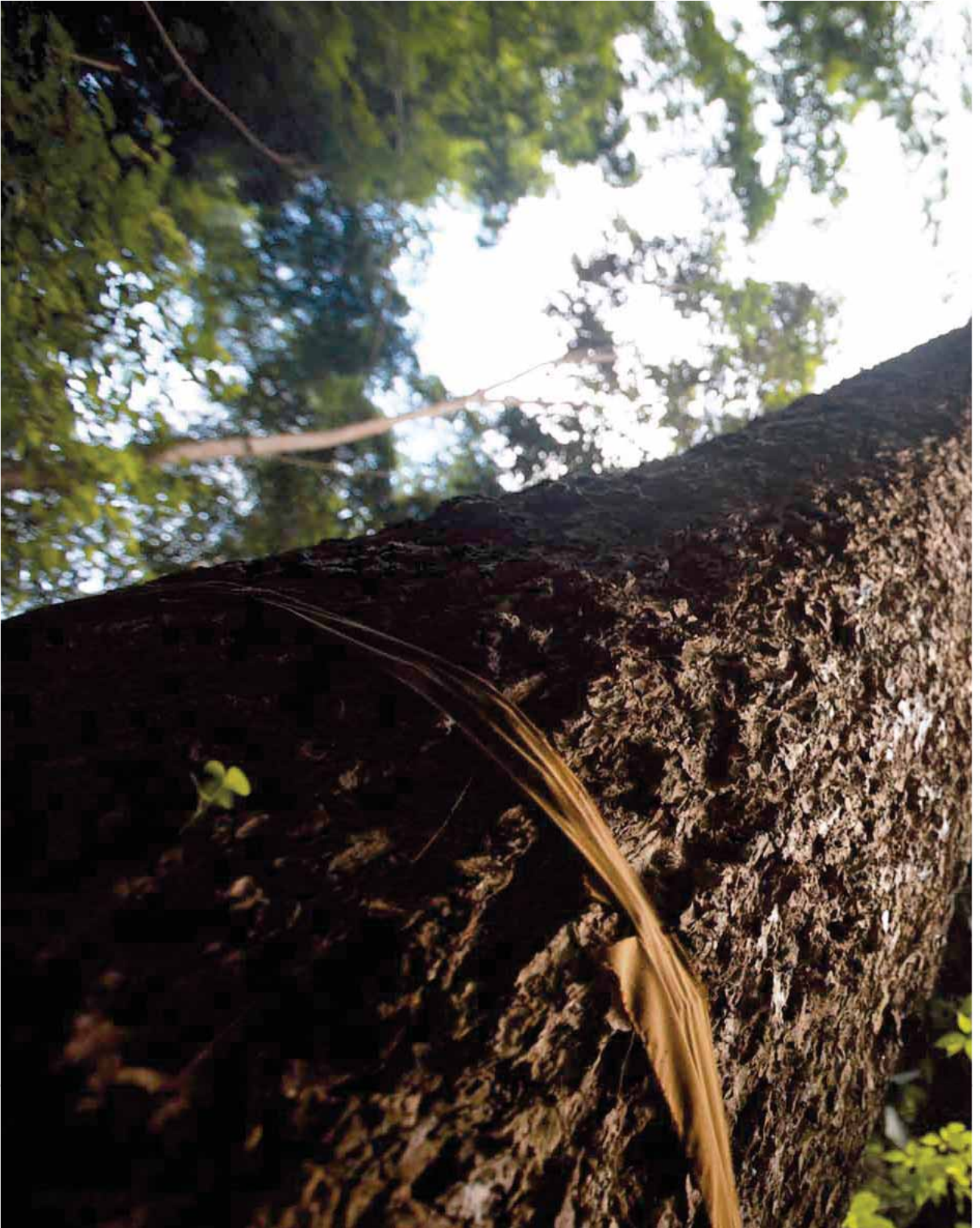
194 อุนป่า

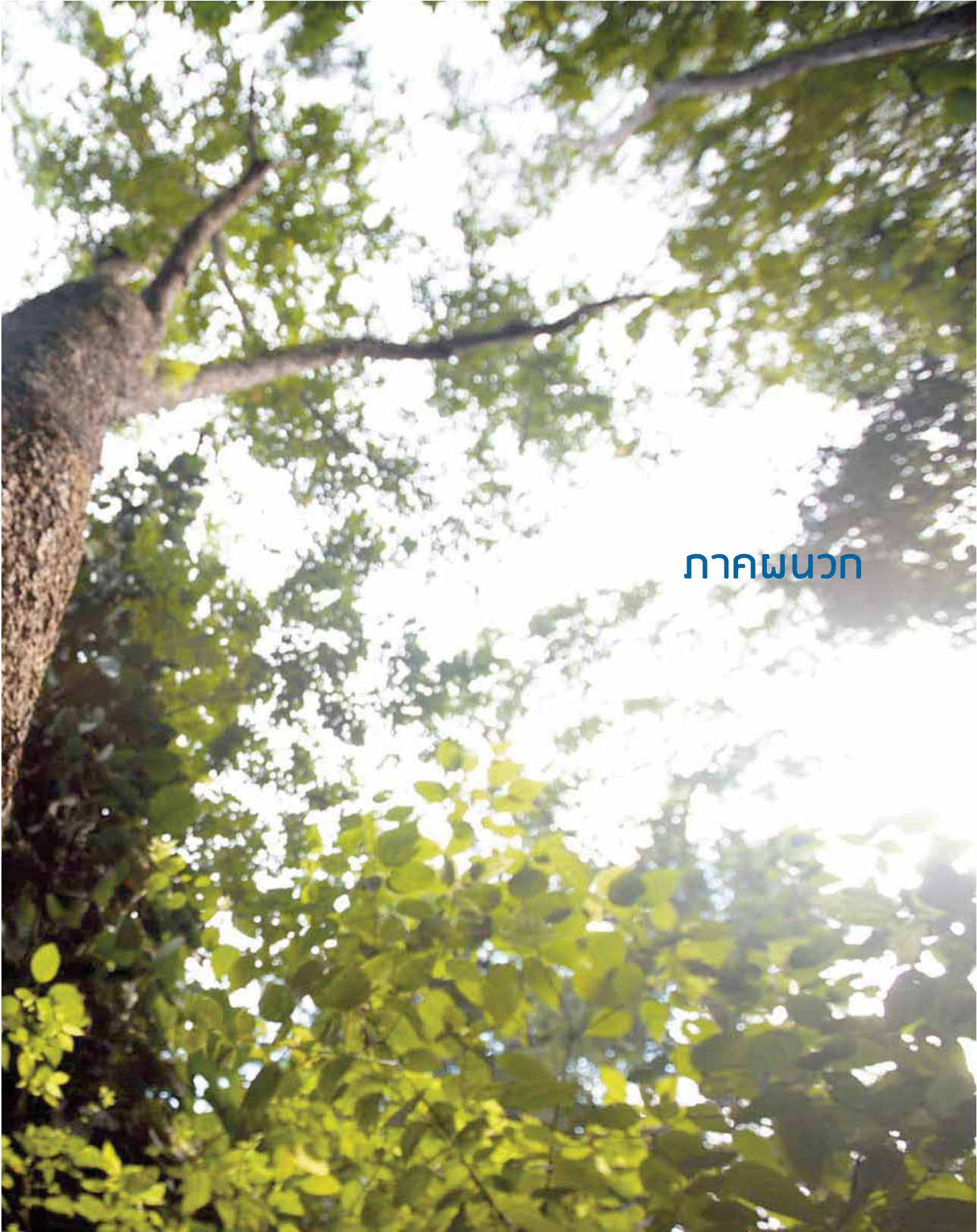

201 เสาวฤกษ์

200 ฮางเย็น

חכמת

สำรวจครั้งที่ 1

วันที่ 12-13 มกราคม 2555

กวาวเครือขาว	18	จ้วงหิน		บากฮ้อ	
กะหนวน		เจิ้งเซิงแหลง		บ่าตั่ง	91
กาสะลองคำ	24	เจียวกุหลาน	59	บ่าเต่งเซง	92
กุดลม	27	ชมชื่น	60	บุกกินหัว	103
ขนุนดิน	29	ชะเอม	234	ไบหนาด	201
ขางหัวหมู	30	ชะพลู	112	ป้อเจียน	105
ขอก-ลิบเล็ก		ชুমเห็ดไทย	130	ป้อสา	108
ขั้ดมอนโหลง	188	เต๋ม่าบ่เป็น	207	ปิดปิวขาว	109
ข้าวเม่านก		เถาเอ็นดง	83	ปิดปิวแดง	110
เชื่องใหญ่	128	เตื่อน้ำ	64	ปุย	16
คะย้อมตีนหมา	35	เตื่อปอง	65	เปล้าตองแตก	114
ค้ำควาดำ	36	ตดหมา	40	เปล้าใหญ่	116
เครือเขาแกลบ	38	ต้นเติม		ผองคีตั่ง	117
เครือออน	45	ต้นโก้ง		ผักก้อแก่	118
แคป่า	46	ตีนเบ็ดน้อย	77	ผักกุ่มน้ำ	119
โคยงู	189	ต๋อยหุบ	191	ผักกูดก้อง	120
จะค้ำหัวว๊อก	52	ต้าง	73	ผักปูลิง	112
จันกูอ่อน	34	ตานลาน	76	ผักเผ็ดขมุ	190
จาน	53	ตีนเบ็ดเครือ	79	ผักเผ็ดขาว	123
จุ่มตีนเสือ	56	ทองกลาง	153	ผักสาบ	
จ้วง		บวบชม	84	ผักหนาม	127

พบสมุนไพรมากจากการสำรวจ
ครั้งที่ 1 จำนวน 125 ชนิด
(ดูข้อมูลสมุนไพรมากได้จากเลขหน้าที่ระบุ)

ผักหวานป่า	131	ไม้ไผ่	159	หมอกหนามเหลือง	
ผ้าแป้ง	132	ไม้มัน	96	หมากก่องข้าว	210
แผ่นดินเย็น	236	ไม้ส้าน	168	หมากกายอน	211
ผ้ามือผี	162	ยวม	173	หมากกุย	
ผักข้าว		รางจืด	176	หมากขี้กา	216
ผักขม	220	ราชาวดีป่า	195	หมากขอเครือ	214
ฟ้าระงับ	54	ลับมีนหลวง	130	หมากเขวน	
มะขวง	87	เลือด		หมากจ้ำ	121
มะเดื่อเกลี้ยง	64	สับเลือด	115	หมากนิมลาย	219
มะม่วง	137	สับป่อย	180	หมากมุ่น	
มะเม่า	97	สับเสี้ยน	182	หมากหลู้หล้า	221
มันให้เหว	138	สะบ้าเครือ	218	หมากหึ่งหนู	222
แมงลักคา	199	สะเภาลม	183	หมากสูโหลง	224
ไมยราบ	191	หงอนไก่แจ้	185	หมีเหม็น	225
ไม้ขี้ปั้น	145	หญ้าตีนนก		ลับมีนโหลง	131
ไม้ไคร้	50	หญ้าเตือกแพบ	192	หอมฮอก	170
ไม้จี้	148	หญ้าถอดปล้อง	193	แหนเครือ	223
ไม้ซ้อ	150	หญ้าพาย	198	องุ่นป่า	233
ไม้ตอง	153	หญ้าเมืองจ๊อก	199	อบเชย	175
ไม้ตีนนก	141	หนามไก่	173	อ้อยสามสวน	234
ไม้ปล่อยครั่ง	156	หนามปู่ย่า	205		

สำรวจครั้งที่ 2

วันที่ 19-20, 23 กุมภาพันธ์ 2555

กล้วยป่า		จวง	175	ผักหนาม	127
กวางหินแฉะ	17	จุ่มจะลิง	55	ผักหวานป่า	131
กอนหมาโก้	19	จุ่มตีนเสือ	56	มะเขือแจ้เครือ	134
กาตากปีก	20	ตองโก้	66	มะเขือต้น	135
กำขาว	21	ตองจิงกิง	67	มะไฟ	136
กำดำ	22	ตองผลาลิง	71	ไม้ก่อตีหมี	140
กำแดง	23	ตองผาหิน	72	ไม้เกดอ	141
กาสะลองคำ	24	ต้าง	73	ไม้ซ้อมีอนาง	144
กูดกิบม้า	26	ตานนม	75	ไม้ซี้ปั้ง	145
กูดลม	27	ตุ้มเป้ง	80	ไม้ซี้มูก	146
กูดหอม	28	โต้ย	81	ไม้ซาบซาบ	151
ซี้ก้านหัวออก	52	บอระเพ็ด	85	ไม้ตองดิบ	152
เข้มป่า	62	ป่าตึง	91	ไม้ตีนตั้ง	155
คนทีสอ		ป่าแพน	95	ไม้ปั้งขาว	157
ค่างคาวดำ	36	ป่ามุ่น	96	ไม้ปั้งแดง	158
เครือเขาเกลบ	38	ป่าแว้งขม	100	ไม้ผอง	
เครือแดง	39	เปลวป่องฟ้าน้ำ	113	ไม้ม่วงเลือด	163
เครือหน้าแน่	176	ผักกุ่มน้ำ	119	ไม้เมียด	164
เครืออาด		ผักนางโจม	122	ไม้สนาบคา	167
งูเขียว		ผักว่า	126	ไม้ส้าน	168

พบสมุนไพรจากการสำรวจ
ครั้งที่ 1 จำนวน 91 ชนิด
(ดูข้อมูลสมุนไพรได้จากเลขหน้าที่ระบุ)

ไม้หอมชอก	169	หญ้าขอกลิบอ่อน	187	ห้าเยื้องเผือก	230
ไม้ห้าพระองค์	170	หญ้าคบบาง	202	เห็ดหลินจือขอบเหลือง	232
ไม้ไฉ้نگ	171	หนอตไก่อ	203	อ้อยสามสวน	234
ยางกะตั่ว	172	ไม้ลางเหลือง		เอื้องลาว	235
ยาซากเหลือง	42	หมวยต้น	207	เอื้องแลว	236
ยาแสงหอม	174	หมอกกาบเว่อ	208	สาางเย็น	239
ยูแป้ง	175	หมอกสงห้าดำ	209	เฮวกู้ก	240
รางแดง	80	หมากขึ้นก		เฮวหอม	241
ส้มป่อยหวาน	38	หมากดิ่ง			
สีพันคนทา	234	หวาย	226		
สีเสื่อน้อย		หวายชะรอย	227		

สำรวจครั้งที่ 3

วันที่ 30-31 มีนาคม 2555

สำรวจพืชสมุนไพรในท้องถิ่น ประชุมร่วมกับชาวบ้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลสมุนไพรและการใช้สมุนไพรกับชาวบ้าน และถ่ายรูปสมุนไพรที่ยังไม่มีรูปซ่อม

เรื่องเล่าจากการสำรวจ

เบญจวรรณ นุณเฝือก

หมู่บ้านแม่ถอดมีประมาณ 250 หลังคาเรือน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ ผู้ใหญ่เอก ที่ชาวบ้านเรียกผู้ใหญ่บ้านเหมืองแร่ยังดูเด็ก (เห็นตอนแรกนึกว่าเป็นคนนำทาง) และนกแล บุญมา ผู้หญิงอายุ 27 ปี มีลูกสาว 1 คน ชื่อน้องจุนีร์ เดิมที่อยู่บ้านสามที่เชียงใหม่ แต่สามีเสียชีวิตจึงกลับมาบ้านเกิดที่แม่ถอด อ้าเกอเถิน มานั่งพูดคุยกับทีมงานของเราพร้อมชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งว่าที่นี่อาจเดือดร้อนหากโรงงานแร่เหล็กเข้ามาตั้งบริเวณป่าต้นน้ำของหมู่บ้าน ซึ่งมีพื้นที่ด้านหนึ่งติดกับอุทยานแห่งชาติดอยตุง ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่นๆ ที่ต้องใช้น้ำจากแหล่งป่าต้นน้ำเดียวกัน

ชาวบ้านที่นี่มีอาชีพหลักคือทำนาปีละครั้ง เลี้ยงวัว ควาย ไก่ และปลูกผักเพื่อยังชีพ ไม่ได้ปลูกมากถึงขนาดที่มีรถมารับที่หมู่บ้านและเอาไปขายในตลาด เพราะน้ำขาดแคลน ถ้าปลูกมากก็จะทำให้เกิดการแย่งน้ำกันภายในหมู่บ้าน ปลูกน้อยก็ไม่คุ้มทุนหากต้องเอาไปขาย จากการที่ต้องต่อสู้กับกลุ่มนายทุน

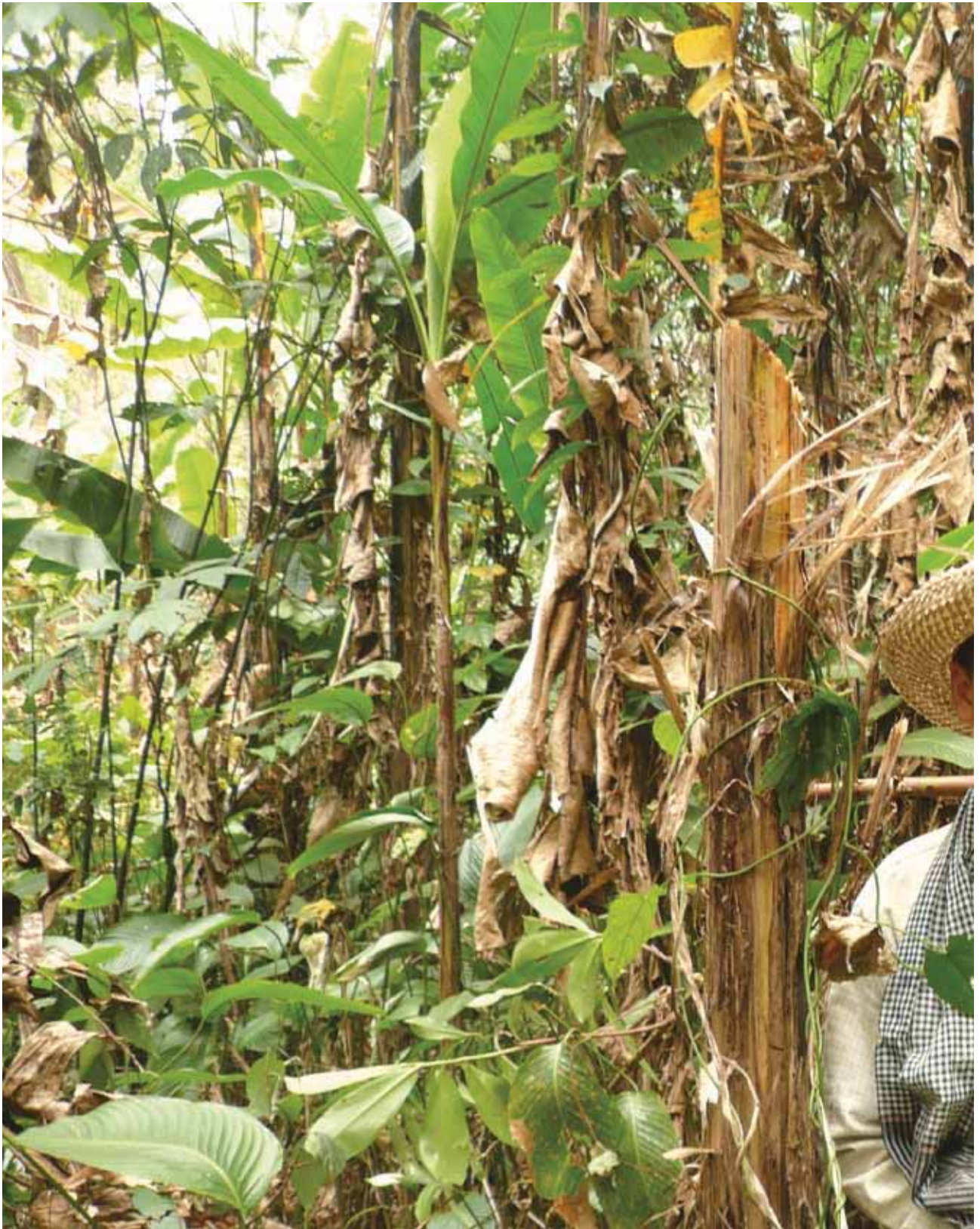

นักการเมือง รวมทั้งคนในหมู่บ้านเดียวกันที่ยังไม่เห็นผลกระทบของการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ชาวบ้านจึงต้องลงขันนำข้าวมา รวมกันแล้วขายเพื่อเอาเงินมาต่อสู้อหิวาต์ หลายคนเสียสละจนแทบ ไม่มีกิน ทั้ง อบต.ของหมู่บ้านก็ถูกซื้อตัว ผู้ใหญ่บ้านคนเก่าก็ ปลอมแปลงเอกสาร บิดเบือนข้อมูลว่าบริเวณที่จะตั้งโรงงานนั้น ไม่ได้เป็นป่าต้นน้ำแต่อย่างใด

ชาวบ้านที่นับถือเจ้าพ่อผาแดง จึงมีการบนบานเพื่อให้มีคน เข้ามาช่วยให้ชนะกลุ่มนายทุน จากการสอบถามพบว่าก่อนวันที่ ทีมเราจะเข้าไปในหมู่บ้าน มีคนทรงเรียกชาวบ้านไปที่ศาลแล้ว ก็บอกว่าจะมีคนเข้ามาช่วย มากับรถที่มีตราครุฑ

ทีมเราลงสำรวจพื้นที่เพื่อหาพืชสมุนไพรที่เป็นภูมิปัญญาของ ชาวบ้าน ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือคนที่นี่ได้ จากการสำรวจพบว่า บริเวณตาดพุต้นเดียวและป่าแม่ถอดน้อย เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์มาก คือเป็นป่าผสมและยังไม่ถูกทำลาย พบแหล่งกวางเครือ รวงแดง กระไดลิง และต้นไม้ใหญ่ที่แสดง ถึงความอุดมสมบูรณ์มายาวนานของป่านี้ และถ้าเดินเข้าป่าลึก ไปอีก ผู้ใหญ่ บอกว่าที่ระดับสูงมีต้นกฤษณาอยู่ด้วย นอกจากนี้ ระหว่างทางเราพบบริเวณที่ชาวบ้านมาร่อนทอง ซึ่งชาวบ้านเรียก กันว่า ตาวทอง และจากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ฯ ในป่านี้มีถ้ำ ที่มีหินที่มีคุณสมบัติเหมือนแม่เหล็กด้วย

อย่างไรก็ตาม ที่นี่เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์มากแห่ง หนึ่ง และชาวบ้านกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนของตนเอง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสามัคคีกันบนเส้นทางการต่อสู้เพื่อ สิทธิของตนเองและยังหวังให้มีใครสักคนเข้ามาช่วยสนับสนุน

สำรวจแม่ตอดป่าต้นน้ำ ครั้งที่ 1

12-13 มกราคม 2555

สุธีร์ ใฝ่กุลขจร

ต้นเดือนมกราคมมีสายเข้ามาทางโทรศัพท์ของผม ต้นสายบอกว่าวันที่ 11 มกราคม ให้เตรียมตัวไปเดินป่าที่ลำปางและสายตัดไป ผมยืนงงอยู่พักใหญ่ว่าเรามีงานแถวลำปาง ด้วยหรือ เบอร์ที่โทรมานั้นคุ้นเคยดีครับ ไม่ใช่ใครที่ไหน พี่ต้อม หรือ ดร.สุภาภรณ์ หัวหน้าของเรานั้นเอง และพอถึงวันที่ 11 มกราคม รดจากมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร พาเราเดินทางมาถึงเชียงใหม่พร้อมทีมงาน เราพักที่เชียงใหม่หนึ่งคืน และออกเดินทางต่อไปยังบ้านแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ในเช้ามีวันที่ 12 มกราคม ทีมงานของเราประกอบด้วย พี่ต้อม (ดร.สุภาภรณ์) พี่เหมียว (เบญจวรรณ) สุธีร์ พี่มารด และพ่อลายแสง หมอยาไทยใหญ่

เราเดินทางถึงบ้านแม่ถอดเวลาประมาณ 09.00 น. มีชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้านมาคอยต้อนรับคณะของเรา เมื่อไปถึงก็ไม่รอช้า เราจัดทีมสำรวจทันทีเพราะเวลาน้อย ทีมงานสำรวจนั้นมีทั้งทีมพวกเราพร้อมกับชาวบ้านแม่ถอด ประกอบด้วย ภญ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร (พี่ต้อมหัวหน้าทีม) น.ส.เบญจวรรณ บุญเผือก (พี่เหมียว) นายสุธีร์ ใฝ่กุศลขจร (ทีแสง) นายสามารถ ช่อไม้ (พี่มารด) นายอ้ายเชียง ลุงซอ (พ่อลายแสง) นายเที่ยง อินตะพันธ์ (พ่อเที่ยง) นายอนุพันธ์ ผั้นสาย (ผู้ใหญ่บ้าน-เอก) นายจันทร์ บุญมา (ลุงธรรม) นายอาจ บุญมา (พี่อาจ) น.ส.กุลรัศม์ บุญมา (นกแล) นางรัชนิยา สิบพรมมา (พีณี) นางประชิด เมืองมูล (ป้าแวร์) และนางทองพูน อินตะเรียน (พี่แอม)

เราออกเดินทางจากหัวบ้าน ทางเข้าป่าหมู่บ้านแม่ถอด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ในห้วย” เมื่อออกจากหมู่บ้านเข้าไปในห้วย ทุ่งนาแต่ละแห่งของที่นี่จะมีชื่อประจำที่ชาวบ้านแม่ถอดเรียกว่า โต้ง แปลว่า ทุ่งนาหรือสวนไร่ โต้งแรกที่เราผ่านคือ โต้งตะวะ ถัดไปอีกประมาณ 10-20 เมตร จะเป็นโต้งสันปูเลย โต้งห้วยแป้น โต้งน้ำท่วม และถัดเข้าไปเรื่อยๆ เมื่อข้ามลำห้วยไปก็จะเปลี่ยนชื่อเรียกตลอดระยะทาง เมื่อเจอโต้งน้ำท่วม ถัดไปก็จะเป็นโต้งนาห้วยจัว โต้งห้วยฮางหมี่ โต้งป่าอ้อ โต้งป่าแด้ว โต้งผาคัน โต้งห้วยไคร้ โต้งปางบวกหน้อย โต้งแม่อาจ โต้งห้วยไฟหวาน และสุดท้ายก็คือโต้งกันอ่าง

ถนนสำหรับรถยนต์วิ่งหมดลงตรงนี้ครับ เราจอดรถที่กันอ่างและเดินเท้าต่อขึ้นไปยังอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้าน อ่างเก็บน้ำแม่ถอดนี้เป็นอ่างเก็บน้ำที่สวยงาม เมื่อเดินต่อไปทางต้นน้ำก็เป็นลำธารที่สวยงามไม่แพ้กัน สายน้ำไหลผ่านก้อนหินทำให้น้ำใสจนเห็นตัวปลา คณะของเราเดินสำรวจกันจนเย็นย่ำจึงกลับที่พัก ตกกลางคืนก็คุยเรื่องต้นไม้ในป่าที่พบเจอมา แลกเปลี่ยนความรู้กันจนดึก เทำนี้ก็หมดเวลาสำหรับวันแรกแล้วครับ

เช้าวันที่ 13 มกราคม เราตื่นแต่เช้าเพื่อออกเดินทางสำรวจสมุนไพรต่อ เริ่มเดินจาก
อ่างเก็บน้ำบ้านแม่ถอดเหมือนเมื่อก่อนครับ วันนี้ตาเที่ยงเป็นคนนำทาง ทางไปน้ำตกนั้น
เราพบสมุนไพรหลากหลายตา มีกล้วยป่าขึ้นให้เห็นอยู่มากมาย กล้วยป่านี้ทำหน้าที่
ดูดซับน้ำและความชุ่มชื้นของป่าไว้เป็นอย่างดี อย่างที่คนโบราณว่าไว้ “ที่ใดมีกล้วยป่า
ที่นั่นย่อมมีน้ำ” และของคู่กับป่าอีกอย่างหนึ่งคือทาก แต่เราไม่ยักเจอครับ แต่ไม่เจอก็
ไม่เป็นไร ไม่ได้ผิดหวังอะไรครับ ทีมงานประทับใจในความสมบูรณ์ของป่ามากกว่าอื่นใด
และเพื่อไม่ให้ผิดหวังกับความชุ่มชื้นของป่าที่ได้พบ ในมือเที่ยง ทีมงานได้ล้มกล้วยและ
กินต้นที่ชาวบ้านเรียกว่า “หยวกกล้วย” รสชาตินั้นอร่อยอย่าบอกใคร ทั้งกรอบ เย็น และ
หวานการเลือกหยวกกล้วยให้อร่อยนั้น สังเกตได้จากแกนในต้องเป็นชั้นๆ

หลังจากมือกลางวัน ทีมสำรวจของเราเดินทางต่อ และได้พบสมุนไพรที่แสนภูมิใจ
ของตาเที่ยง นั่นคือ ฮางเย็น ซึ่งเป็นไม้เถา เวลาตัดจะมีน้ำสีชมพูรสหวานและเย็น มีกลิ่น
คล้ายหอมยารมสด จากนั้นทีมสำรวจเดินต่อจนจวนจะถึงน้ำตกในอีกไม่กี่ไกล แต่ด้วยเวลา
ทำให้เราต้องรีบกลับลงมาก่อนมืด วันนี้เป็นอันจบการสำรวจครั้งแรกครับ

สำรวจแม่ตอดป่าต้นน้ำ ครั้งที่ 2

18-19 และ 22 กุมภาพันธ์ 2555

สุธีร์ ใฝ่กุลขจร

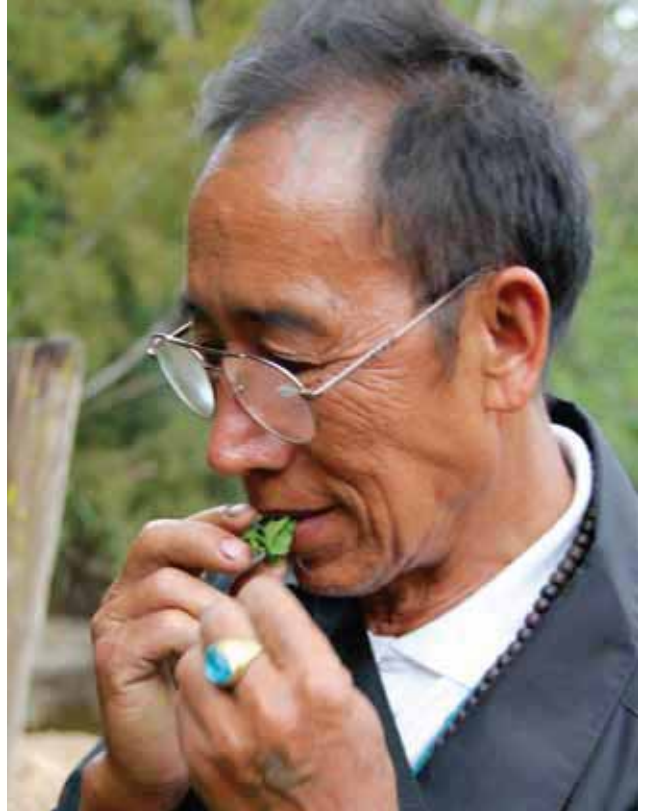
เดือนกุมภาพันธ์นี้ เราเริ่มต้นสำรวจกันในวันที่ 17 ครับ ผมไปรอรับพ่อลายแสง พ่อหมอยาสมุนไพรของเราที่เดินทางมาจากอำเภอไชยปราการ ท่านเดินทางมาถึงเชียงใหม่ราวบ่ายสองโมง จากนั้นเราออกเดินทางต่อไปยังบ้านแม่ถอด ครึ่งนี้เดินทางโดยรถม้าดำของผม รถกระบะยี่ห้อโตโยต้าที่มีอายุมานานมาก 30 กว่าปีเท่านั้นเอง คนที่อายุมากจะรู้จักรถรุ่นนี้ดีในเรื่องความแข็งแรงทนทานว่าสู้ดอยและสู่น้ำด้วยครับ

ผมและพ่อลายแสงเดินทางมาถึงบ้านแม่ถอดก็ประมาณ 17.00 น คุณนงแลมารอด้อนรับ “แล้วคนอื่นล่ะหายไปไหนกันหมดนะ” ผมเพียงแค่อคิดแต่ยังไม่ทันได้ถาม คุณนงแลก็เหมือนรู้ใจและบอกว่าวันนี้ชาวบ้านไปทำความสะอาดศาลเจ้าของหมู่บ้านกัน ถ้าผมอยากเห็นและอยากไปกราบไหว้ที่ศาล คุณนงแลก็จะพาผมและพ่อหมอไป

ศาลเจ้าที่นี่ก็เหมือนศาลเจ้าแถบชนบททั่วไป ผมเองคุ้นเคยกับศาลเจ้าบ้านเจ้าเมืองแบบนี้ดี เคยพบเห็นผ่านตามาพอสมควร เพราะผมก็คนชนบทเหมือนกันหรืออาจชนบทกว่าด้วยซ้ำ เรื่องศาลเจ้าไม่แปลกสำหรับผมครับ แต่ที่แปลกจนทำให้ผมและพ่อหมออ้าปากค้างก็คือ เครื่องเขาแกะที่อยู่ตรงศาลเจ้าครับ ความใหญ่ของมันนั้นไม่ยากพูดก็ต้องพูด อภิมาหาอสังการงานสร้างของฟ้าและดิน ใหญ่มากจนไม่รู้จะบอกว่าย่างไร อายุของมันนั้นน่าจะเกิน 200 กว่าปีแน่ครับ พ่อลายแสงบอกว่าอยู่ป่ามากก็มาก ตอนนี้อายุก็ปาเข้า 69 ปี ยังไม่เคยเห็นต้นใหญ่ขนาดนี้เลย

การเดินทางสำรวจป่าต้นน้ำในครั้งที่ 2 นี้ เราตั้งใจว่าจะเข้าสำรวจให้ลึกที่สุดเท่าที่จะไปได้ และคงต้องนอนในป่าหนึ่งคืนครับ การเดินทางครั้งนี้เราตกลงใช้รถจักรยานยนต์ เพราะจะสามารถนำเข้าไปได้ลึกกว่าการเดินทางโดยรถยนต์ และสามารถเข้าไปใกล้ภูเขาได้มากที่สุด สำหรับทีมสำรวจคราวนี้ก็มีทีมของผมและชาวบ้านแม่ถอดรวมแล้ว 9 คน คือ นายเที่ยง อินตะพันธ์ (ตาเที่ยง) นายอ้ายเซียง ลุงซอ (พ่อลายแสง) นายสุธีร์ ใฝ่กุลขจร (ทีแสง) นายจันทร์ บุญมา (ลุงธรรม) นายศักดิ์ ชันคำ (ลุงหนานศักดิ์) นายอนุพันธ์ ผั้นสาย (เอก) นางทองพูน อินตะเรียน (พี่แอม) นางรัชนิยา สิบพรมมา (พีนี้) และ น.ส.กุลรัศมี บุญมา(นงแล)

พวกเราขับมอเตอร์ไซด์ลัดเลาะไปทางลำห้วย เข้าไปจุดแรกคือเหนืออ่างขึ้นไปห้วยที่เจอคือห้วยกาบเฮีย ห้วยหมาเนา ห้วยตองก่อ ห้วยสิ่งฮ้าง ห้วยเก้าค่า ห้วยป่ากั้ง ห้วยหมั่นฮอก ตาดปู่ต้นเดียว มาถึงตรงนี้เป็นที่จอดรถมอเตอร์ไซด์ จากนั้นพวกเราพากัน

เดินเท้าขึ้นไป ห้วยแรกที่เจอหลังออกเดินเท้าคือ ห้วยโขกโหลก จากนั้นเดินต่อขึ้นไปอีก ประมาณ 2 กิโลเมตร เราก็พักกินมือเที่ยงกัน บริเวณนั้นเรียกว่า เขตหลวง เราพักกัน ตรงนั้นประมาณ 20 นาที ก็เดินเท้าต่อไปประมาณ 1 กิโลเมตร ระยะทางที่เดินนั้นเป็น ดอยสูงชันพอให้ร่างกายกระชุ่มกระชวยเรียกหาน้ำกันถ้วนหน้า แล้วเราก็มาถึงปางแม่ซี ที่มีลักษณะเป็นป่าพื้นราบกว้าง บริเวณนั้นมีตาน้ำอยู่ด้วย น้ำมีอยู่ตลอดทั้งปี มีผักหนาม ที่ไม่ธรรมดาครับ เพราะต้นใหญ่มาก สูงประมาณ 3 เมตรเห็นจะได้ ไม่ธรรมดาจริงๆ ทำเราอึ้งไปตามๆ กัน (พิกัด 47Q NV20845 MGRS 74997 ความสูง 515 เมตร)

จากนั้นเมื่อข้ามห้วยตรงปางแม่ซีไปประมาณ 2-3 ก้าว ก็เป็นห้วยผาชัน เดินไปเรื่อยๆ ก็จะเป็นภูเขาสูงชัน ตรงนี้ขอบอกว่าชันจริงๆ ครับ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง จึงถึง เขตถ้ำผาชัน เขตพื้นที่ของถ้ำผาชันนั้นมีถ้ำลูกของถ้ำผาชันคือ ถ้ำน้อย (พิกัด 47Q NV2145 MGRS 75166 ความสูง 709 เมตร) รวมอยู่ด้วย

พวกเราแวะเข้าชมถ้ำน้อยซึ่งถัดลงมาจากถ้ำผาชัน ถ้ำน้อยนั้นถึงจะเล็กกว่าแต่ก็ สวยงามมากครับ เล็กของชาวบ้านแต่ใหญ่สำหรับผม ที่แรกคุยกันว่าถ้าไม่มีดกก่อน จะเข้าชมถ้ำผาชันด้วย ซึ่งเป็นถ้ำที่ขึ้นชื่อและสวยงามมาก กลุ่มที่มงานสำรวจบอกว่าถ้ำ ผาชันนั้นใหญ่มาก จะใหญ่ขนาดไหนผมนึกไม่ออกครับ คงจะใหญ่มากทีเดียวครับ พวก พี่ๆ บอกว่าเดินข้างในทั้งวันก็ไม่ทั่ว ฟังแล้วอยากเข้าไปดูยังไม่รู้ แต่ว่าไม่ใช่ตอนนี้ครับ เพราะเราต้องรีบเดินทางต่อ ด้วยเกรงว่าจะมีดเสียก่อนที่จะไปถึงจุดที่เราจะพัก เราไม่ได้ เข้าชมถ้ำผาชัน (พิกัด 47Q NV21496 MGRS 75206) ได้แต่เดินผ่านครับ

เรามุ่งหน้าเดินทางกันต่อไปเพื่อให้ถึงที่พักก่อนพระอาทิตย์จะลับดอยไป เราพากัน ปีนหน้าผาสูงด้วยบันได ไม้ผุๆ ที่รับน้ำหนักได้ที่ละคน แต่เราก็ขึ้นกันไปได้อย่างปลอดภัย ครับ ขึ้นไปเรื่อยๆ โดยไม่มีใครเหลียวหลังกลับมาดูแม้แต่คนเดียว เพราะหวาดเสียวที่สุด

ลืมบอกไปนิดครับว่า เรามีสมาชิกอีกหนึ่งที่มากับเราและไม่ได้เอ่ยนาม เป็นสุนัข พันธุ์ไทย เพศเมีย ชื่อ นางเขียว ถึงตอนนี้เราต้องแบกนางเขียวขึ้นบันไดด้วย เพราะนาง เขียวขึ้นบันไดเองไม่ได้ โดยให้ผู้ใหญ่เอกรับหน้าที่นี่ครับ จุดที่เราปีนขึ้นบันไดกัน ชาวบ้าน เรียกว่าหลังถ้ำผาชัน เราพากันเดินสำรวจขึ้นไปถึงป่าดิบ โดยเดินขึ้นห้วยกันไปเรื่อยๆ ระหว่างทางมีน้ำไหลตามลำห้วย สุดท้ายเราก็มาถึงที่พัก (พิกัด 47Q NV 21730 MGRS 75129 ความสูง 750เมตร)

สำหรับอาหารมือเย็นของเรา พวกผู้หญิงรับหน้าที่ทำกับข้าว ผู้ชายไปเก็บฟืนเพื่อไว้ก่อไฟทำอาหารและให้ความอบอุ่นในตอนกลางคืน เพราะบนนั้นตอนกลางคืนอากาศหนาวมาก ผู้หญิงแม่ถอดนั้นจัดว่ามีฝีมือในการทำอาหาร เพราะแม้จะอยู่ในป่าก็สามารถทำได้ร่อยอย่างบอกใครเลยครับ เมื่อถึงที่พักแล้วพ่อลายแสงก็จัดรูปขอเจ้าที่เจ้าป่า เรื่องที่พักแรม ขออนุญาตตามหลักการเข้าป่าตามหลักการของพ่อหมอผู้ชำนาญ ไม่รู้ขออะไรบ้างครับ เห็นพ่อหมอนั่งไหว้อยู่ประมาณ 40 นาที ส่วนกลุ่มผู้ชายไปเดินสำรวจบริเวณรอบๆ สิ่งที่ได้ติดมือมาก็คือ ดอกต้างและหยวกกล้วย เอามาให้ผู้หญิงทำกับข้าว มือเย็นของเราจึงเป็นแกงหยวกใส่ดอกต้าง หลังกินข้าวเสร็จ เราก็เริ่มเตรียมที่นอนกัน บางคนก็มัดเปล บางคนก็ปูพื้น เพราะว่าถ้านอนกับพื้นมันจะอุ่นกว่านอนเปล และเนื่องจากพวกเราไม่มีผ้าห่มจึงต้องอยู่ใกล้กับกองไฟ

ตกดึก ลุงธรรม ผู้ใหญ่เอก และผม พวกเราออกไปหากบสำหรับอาหารเช้าของอีกวัน ตอนกลางคืนก็นอนตัวขดม้วนกลมไปตามๆ กัน เนื่องจากอากาศหนาวมากครับ บางคนเปลี่ยนที่นอนคืนหนึ่ง 2-3 ครั้ง โดยขยับเข้าหากองไฟ แล้วเราก็ผ่านคืนนั้นไปได้ด้วยดี เวลา 06.00 น. เราตื่นขึ้นมาช่วยกันทำกับข้าว อาหารเช้ามื้อนี้คือ ผักหนามต้มและแกงหยวกใส่กล้วยครับ จากฝีมือของสามหนุ่มเมื่อคืนที่พากันไปหากบ หลังจกกินข้าวเช้าเสร็จแล้ว เราก็เก็บสัมภาระและเตรียมออกเดินทางต่อ เราเดินทางขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อเจอลำห้วยก็แวะตักน้ำใส่ขวดของแต่ละคน เพราะจากตรงนี้ขึ้นไปจะไม่มีลำห้วยแล้ว เราเดินขึ้นดอยสูงไปเรื่อยๆ ประมาณ 2 ชั่วโมง ก็มาถึงกิวป่าซึก

บริเวณนี้เป็นพื้นราบไม่กว้างนัก เป็นจุดสูงสุดของดอยลูกนี้ อากาศเย็นสบาย มีลมโกรกตลอด เรานั่งพักดื่มน้ำกันที่นี่ แล้วออกเดินทางต่อ เดินอ้อมไปข้างบนขึ้นเปียงขวาไปเรื่อยๆ จากนั้นอ้อมลงมาเป็นบริเวณของห้วยป่าหลอดและห้วยป่าต้าง เราหิวน้ำกันมาก น้ำที่พกมาคนละขวดนั้นไม่มีใครเหลือเลยครับ ตอนกินข้าวกลางวันต้องค่อยๆ กินเพราะกลัวหมดครับ เวลานั้นแดดร้อนมากบวกกับทางที่เดินก็ชันมากด้วย ทำให้ไม่ค่อยจะมีใครมองดูใครกันแล้ว ขนาดนางเขียวหมาที่เราอุตสำหรับอุ้มขึ้นมาด้วยมันยังไม่รอเราเลยลงเขาไปหาน้ำชนิดที่ไม่เหลือวหลังเลยครับ พวกเราเดินลงเขามาเรื่อยๆ ในที่สุดก็เจอลำห้วยที่มีน้ำใสสะอาด เรานั่งพักกินน้ำกันพอหายเหนื่อย ก็ออกเดินทางกันต่อเพื่อที่จะกลับบ้านก่อนพระอาทิตย์ตกดินครับ

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ เรากลับมารวมกลุ่มกันอีกครั้งครับ คราวนี้เอาแต่ผู้ชายเพราะต้องเดินตามภูเขาหิน จุดหมายคือ ป่าบนน้ำตกครับ ทีมสำรวจของเราจึงประกอบด้วย นายเที่ยง อินตะพันธ์ (ตาเที่ยง) นายอ้ายเชียง ลุงซอ (พ่อลายแสง) นายจันทร์ บุญมา (ลุงธรรม) นายสุรพล ช่างทอง (พี่หนานพล) นายอนุพันธ์ ผื่นสาย (เอก) นายพันธ์ เมืองชื่น (พี่น้องเป๋ม) และผม นายสุธีร์ ใฝ่กุลชลจร (ทีแสง)

วันนี้คณะสำรวจออกเดินทางจากบ้านด้วยรถม้าดำครับ ขับไปจอดบริเวณกันอ่างเก็บน้ำ เรามุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตก โดยเริ่มเดินเท้าตั้งแต่อ่างเก็บน้ำแม่ถอด และเดินเลาะอ่างเก็บน้ำเพื่อที่จะสำรวจสมุนไพรรากห้วยแม่ถอดน้อย ซึ่งห้วยแม่ถอดน้อยเป็นลำห้วยที่สำคัญมากอีกห้วยหนึ่งของป่าต้นน้ำบ้านแม่ถอด เพราะห้วยแม่ถอดน้อยนี้มีน้ำไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำตลอดปี เป็นห้วยที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เราเดินเข้าไปจนสุดเขตอ่างเก็บน้ำ (เหนืออ่างเก็บน้ำขึ้นไป) ก็รู้สึกเย็นเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของป่า

ทีมสำรวจเริ่มลงมือสำรวจตั้งแต่ตรงนี้ เลาะตามลำธารขึ้นไป เราพบสมุนไพรรากต้นป้ามุ่น เครื่องสะบ้า ไม้ลูกกลาง และเดินต่อไปถึงทางขึ้นน้ำตกแม่ถอดน้อย เราหยุดนั่งพักให้หายเหนื่อยก่อนจะเดินทางสำรวจสมุนไพรรากต่อ ซึ่งจะเป็นทางที่เลาะไปน้ำตก จุดนั้นเรามองเห็นน้ำตกอยู่ไม่ไกล เป็นน้ำตกที่สูงมาก มีหลายชั้น ก่อนหน้านีทางทีมงาน สช. ก็เคยเข้ามาสำรวจดูน้ำตกแม่ถอดน้อย และบอกว่าสวยงามมากเช่นกัน สามารถทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เลย

หลังจากที่พักเอาแรงกันพอหายเหนื่อย ทีมงานสำรวจก็เดินทางต่อไปยังเป้าหมายคือบนน้ำตกแม่ถอดน้อย ทีมสำรวจเดินโดยไม่ย่อท้อต่อความชันของห้วยแม่ถอดน้อย จนในที่สุดก็มาถึงบนน้ำตก เมื่อหายเหนื่อยก็พักกินข้าวกันบริเวณนั้น หลังกินข้าวทีมสำรวจก็รีบออกเดินทางต่อ เพราะกลัวจะกลับลงมาค่ำ ทีมสำรวจของเราเดินตามพ่อลายแสง เราได้เจอสมุนไพรมากหลายตัว เช่น ไม้ก้อดิหมี เปลวปล่องฟ้า น้ำ เครื่องแดง ฮางเย็น ค้างคาวดำ ทองจิ้งกิ้ง มะเขือแจ้เครือ และสมุนไพรรากอย่าง ยางกะตั่ว ครับ ขากลับทีมสำรวจแวะตัดต้นกล้วยป่าเพื่อเอาไปทำอาหารมื้อเย็นกันที่บ้านด้วย

สำรวจป่าต้นน้ำแม่ถอด ครั้งที่ 3 30 มีนาคม 2555

สุธีร์ ใฝ่กุลชจร

การเดินทางไปแม่ถอดในครั้งนี้ เราออกเดินทางกันในวันที่ 30 มีนาคมครับ จุดเริ่มต้นอยู่ที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร มีจุดหมายคือบ้านแม่ถอด อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง การเดินทางเป็นไปอย่างสบายๆ ไม่รีบร้อนครับ สมาชิกคราวนี้มีทั้งหมด 4 คน ได้แก่ ภญ.วิจนา ตั้งความเพียร (พี่นุ้ย) นายสามารถ ช่อไม้ (พี่มาศ) นายสุธีร์ ใฝ่กุลชจร (ทีแสง) และ น.ส.วรดี วารีผล (แบ้ง)

เพราะคำว่าไม่รีบร้อนและเดินทางสบายๆ ทำให้กว่าจะไปถึงบ้านแม่ถอดก็เป็นเวลาสองทุ่มกว่าๆ (เดินทางแบบปลอดภัย) พอถึงจุดหมายคุณนงกแล แม่หลวงของบ้านแม่ถอดก็มาคอยต้อนรับและพาขึ้นไปบนบ้านซึ่งชาวบ้านเตรียมอาหารไว้รอต้อนรับเราแล้ว

เมนูมื้อนี้มีเนื้อลาบ ทำจากเนื้อวัวดิบ ไข่เจียว ผัดผักนึ่ง และข้าวเหนียว วัฒนธรรมการกินลาบของที่นี่จะกินกับผักหลากหลาย สำหรับวันนี้ผักแกล้มลาบมีทั้งเนยหมูเสื่อ จะคั้นหัววอก ผักชีฝรั่ง เล็บครุฑ ซึ่งเข้ากันดีกับลาบ ลาบนั้นดูน่ากินมาก แต่น่าเสียดายที่สองสาวไม่กินเนื้อวัว เลยไม่รู้ว่ารสชาติของลาบนั้นเป็นอย่างไร พลาดหนึ่งแต่ไม่ยอมพลาดสองครับ ถึงจะไม่กินเนื้อแต่สองสาวก็กินผักแกล้มกับไข่เจียวแทน

หลังจากทานอาหารเสร็จ ผู้ใหญ่เอกก็เรียกลูกบ้านทั้งหลายเข้ามาประชุมกันเพื่อทบทวนชื่อและข้อบ่งชี้ของสมุนไพรที่เราได้สำรวจกันไปเมื่อครั้งก่อน เราทบทวนดูข้อมูลและภาพถ่าย

ผ่านคอมพิวเตอร์ เริ่มด้วยการตรวจสอบชื่อพื้นที่ชาวบ้านแม่ถอดเรียกกัน และเพิ่มเติมข้อมูลการใช้ในท้องถิ่นลงไป เรียกได้ว่าทุกท่านให้ความร่วมมือ ตัวไหนใครรู้จักบอกชื่อออกมาเสียงดัง ตัวไหนไม่รู้ก็พยายามเข้ามาดูใกล้ๆ แล้วก็สอบถามกันใหญ่ว่าต้นอะไร ซึ่งพี่ๆ ผู้หญิงก็สมกับเป็นแม่ศรีเรือน เพราะสรรพคุณส่วนใหญ่ที่บอกเราก็กว้นแต่ใช้ทำอาหาร แก้วโรคของเด็กๆ ใช้พอกมือ ใช้ทำความสะอาดกระจก เรียกว่าเป็นสมุนไพรใช้ในครัวเรือนเสียส่วนใหญ่ บางตัวรู้จักต้น แต่ไม่รู้สรรพคุณก็เลยได้แลกเปลี่ยนความรู้กับทีมงานของเราว่าใช้ทำอะไรได้บ้าง ถือว่าได้ประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย

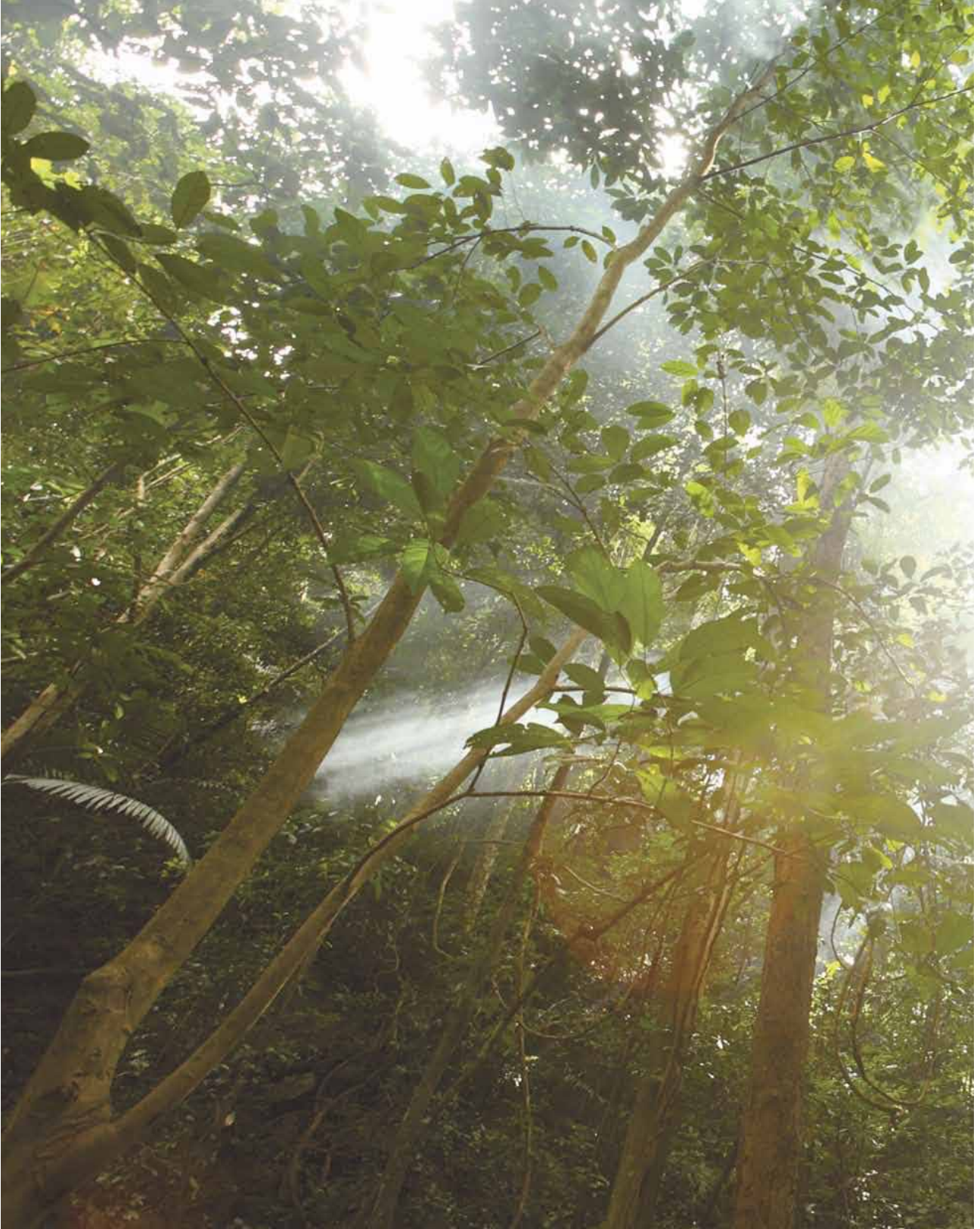
เช้าวันที่ 31 มีนาคม เราตรวจสอบและแลกเปลี่ยนข้อมูลเพิ่มเติมต่อจากเมื่อคืน เช้านี้ชาวบ้านนำผักหวานมาฝากหอบใหญ่ เยอะมากจนน่าจะสามารถใช้ทำอาหารเลี้ยงคนได้ทั้งหมดบ้าน และฝากน้ำผึ้งป่าแท้ๆ และรากมะรุ้มไปให้ผู้เป็นอาจารย์สมุนไพรครั้งที่แล้ว คือพ่อลายแสง หลังจากพิมพ์ข้อมูลไปสักพักก็ได้ยินเสียงเรียกของผู้ใหญ่เอกให้ไปทานอาหารเช้า มื้อนี้มีทั้งแกงหน่อไม้ ผัดหน่อไม้ ขาหมูย่าง แหนมหมูทำเองอร่อยมากๆ กินอะไรก็รู้สึกอร่อยไปหมด ทำให้กินข้าวได้เยอะ พวกเรากินกันไปคุยกันไปกับพี่ดา ป้าแวน้องนกแล ผู้ใหญ่เอก บรรยายภาคสนุกสนานครั้นเคร่งกันตั้งแต่เช้าครับ และนอกจากความมีน้ำใจและอัธยาศัยที่ดีแล้ว สิ่งประทับใจผมเป็นพิเศษเห็นจะเป็นลักษณะบ้านเรือนเครื่องใช้ต่างๆ ที่ดูสะอาดเรียบร้อย แม้กระทั่งในห้องน้ำก็ดูสะอาดเป็นระเบียบไปหมดทุกอย่าง แสดงถึงความเอาใจใส่ของคนในบ้านเป็นอย่างดี

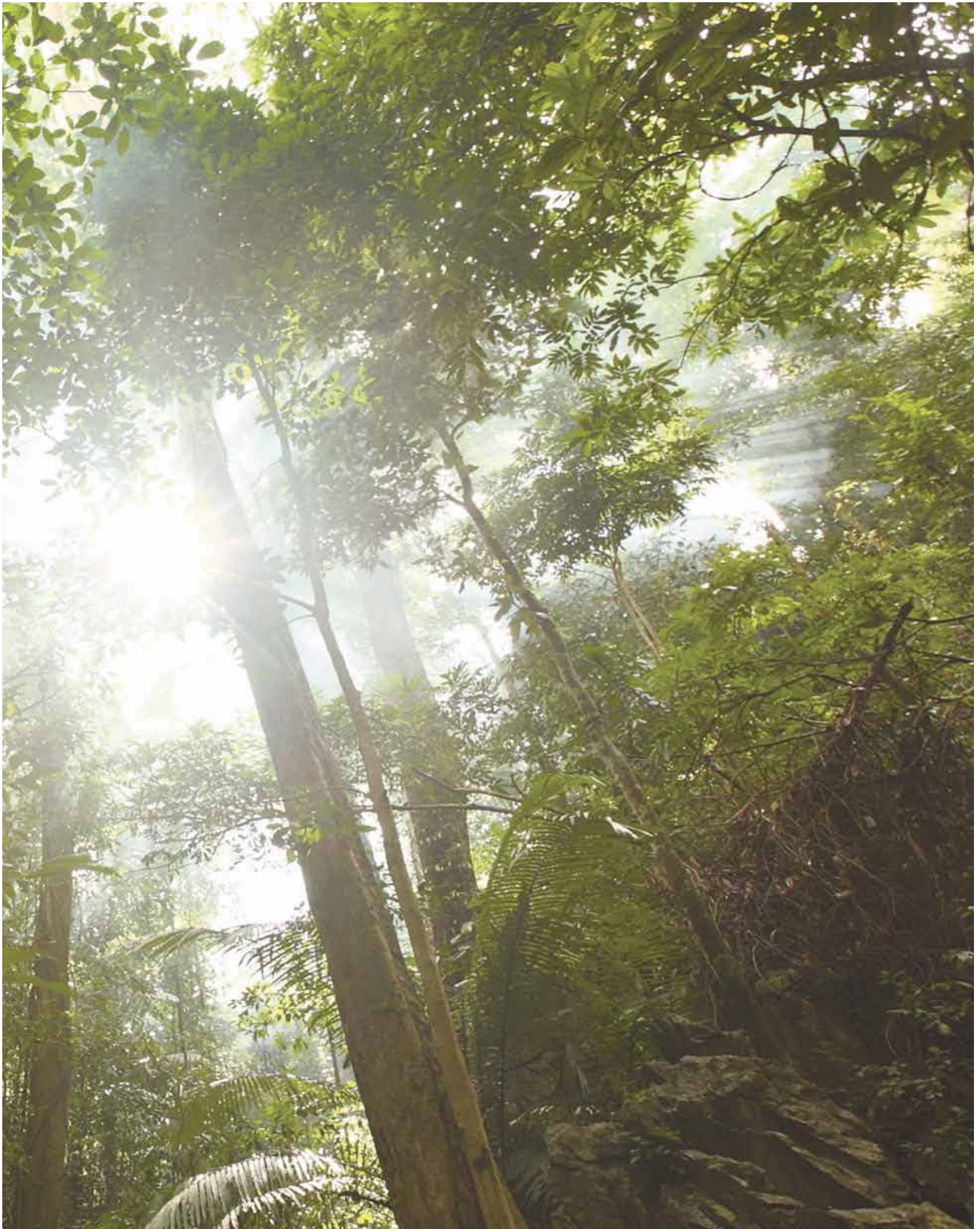
หลังรับประทานอาหารเสร็จ พวกเรานั่งคุยกับชาวบ้านถึงเรื่องสมุนไพรที่จะถ่ายรูปเพิ่มเติม ว่าแล้วก็รีบออกเดินทางไปยังบริเวณอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้านซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก เพื่อเก็บตกสมุนไพรบางตัวที่ยังขาดข้อมูลหรือยังขาดรูปอยู่ ระหว่างทาง ผ่านปลักควาย (หนองน้ำที่ควายลงไปแช่เพื่อคลายร้อน) พวกควายแยกเป็นกลุ่มๆ ควายตัวที่อายุน้อยก็แช่ที่หนึ่ง ตัวใหญ่หน่อยก็แช่อีกที่หนึ่ง ควายตัวเล็กชอบขยับไปมาทำให้น้ำกระเพื่อม ส่วนควายตัวใหญ่นั้นชอบนอนนิ่งๆ ก็เลยแยกเป็นโซนๆ ไป เราขับรถผ่านควายที่หันมามองเราแบบงงๆ ว่าคนพวกนี้จะไปไหน ทำไมมาทางนี้จริงๆ เรามองมันเพราะเห็นว่ามันน่ารักมากกว่า ไม่ได้อยากกรบกวนอะไรหรอกครับ

เราจอดรถตรงอ่างเก็บน้ำแม่ถอดเช่นเคยครับ จากนั้นใช้การเดินเท้าไปทางหัวน้ำ ทิมเดินสำรวจสมุนไพรและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งนี้นำประกอบไปด้วย ฟักปื๋ย ฟักมาศ ทีแสง แป้ง ผู้ใหญ่เอก คุณนงแก น้องจุนีร์ น้องหมีว เราเดินสำรวจสมุนไพรกันมาสักระยะ ก็พบกับต้นเถาวัลย์น้ำองเถาใหญ่ที่ผู้ใหญ่เอกชี้ให้ดูว่าพาดตั้งแต่โคนไม้ยาวไปถึงยอดไม้ เนื่องจากเป็นหน้าแล้งจึงไม่เหลือใบให้ดูเท่าไรนัก แต่ยังคงออกผลคล้ายอยู่ตรงปลายไม้ มองเห็นได้แต่ไกล

เมื่อเดินไปถึงอีกฝั่งของอ่างเก็บน้ำก็พบกับเวียงน้ำกว้างที่โอบล้อมด้วยภูเขา เป็นทิวทัศน์ที่สวยงามที่ไม่สามารถหาได้ในเมืองกรุงที่คับคั่งด้วยผู้คน ในช่วงเวลานี้น้ำลดลงไปบ้างเพราะเป็นหน้าร้อน แต่ก็มีดอกไม้ป่าที่ออกดอกในช่วงนี้อยู่บ้าง ซึ่งหลายต้นมีดอกสวยงามมาก ส่วนการสำรวจนั้น เราได้รูปสมุนไพรเพิ่มจากที่ขาดคือ ไม้เถา ช่วงฤดูนี้มีดอกสวยงาม คือ หมากแหน (สมอพิเภก) และผลเถาวัลย์น้ำอง

เมื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเรียบร้อยแล้ว เราก็เดินทางกลับมายังบ้านพี่ตาในหมู่บ้าน และเปลี่ยนจากการนั่งรถยนต์เป็นรถจักรยานยนต์ เพื่อสะดวกแก่การเดินทางไปถ่ายรูปสมุนไพรเพิ่มเติมในอีกจุดซึ่งอยู่ในละแวกนั้น คือ ผักนางใจม ตานนม ไม้ขมแข็ง ไม้เมียด พร้อมกับสอบถามพี่นินเพื่อยืนยันอีกครั้งว่าเป็นต้นเดียวกันกับข้อมูลที่ได้ในครั้งก่อน เมื่อถ่ายรูปเสร็จแล้วพากันกลับที่พัก สนทนากับชาวบ้านต่ออีกสักครู่ ก็ได้เวลาที่ต้องลาจากก่อนลาทีมงานก็มอบของที่ระลึกเป็นสมุนไพรของอภัยภูเบศรให้กับทีมงานแม่ถอดที่เข้มแข็ง เป็นอันเสร็จสิ้นการสำรวจสมุนไพรแม่ถอดครั้งที่ 3

ป่าแม่ถอด

: บ้านของสมุนไพร

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2556 จำนวน 1,000 เล่ม
เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-7697-14-7

ที่ปรึกษา นพ.อำพล จินดาวัฒนะ เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
นพ.วิพุธ พูลเจริญ ประธานกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
บรรณาธิการ สมพร เพ็งคำ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานการพัฒนาระบบและกลไกการประเมิน
ผลกระทบด้านสุขภาพ

คณะผู้จัดทำ

1. ญ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
2. ญ.ว.จนา ตั้งความเพียร มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
3. น.ส.เบญจวรรณ บุญเผือก มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
4. น.ส.วรดี วารีผล มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
5. นายสุธีร์ ใฝ่กุลชลขร มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร
6. นายอ้ายเชียง ลุงขอ หมอยาไทยใหญ่ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรภาคเหนือ
7. นายเที่ยง อินดีะพันธ์ ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
8. นายจันทร์ บุญมา ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
9. นายศักดิ์ ชันขำ ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
10. นายอนุพันธ์ ผั้นสาย ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
11. นายทองพูน อินดีะเรียน ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
12. นายรัชชัยย์ สิบพรมมา ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
13. น.ส.กุลรัศมี บุญมา ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
14. นายสุรพล ช่างทอง ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
15. นายพันธ์ เมืองชื่น ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง

ขอขอบคุณชาวชุมชนแม่ถอดทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำและสำรวจข้อมูล
สมุนไพรป่าต้นน้ำแม่ถอด และขอขอบคุณมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรในพระอุปถัมภ์
สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ที่ให้การช่วยเหลือในการจัดทำข้อมูล

ประสานงาน ชนิษฐา แซ่เอี้ยว สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

ภาพประกอบ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตน-
ราชสุดาสิริโสภาพัณณวดี สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และนายเรืองฤทธิ์ คงเมือง

ศิลปกรรม ทิพาพร ตีระธนะพิบูลย์

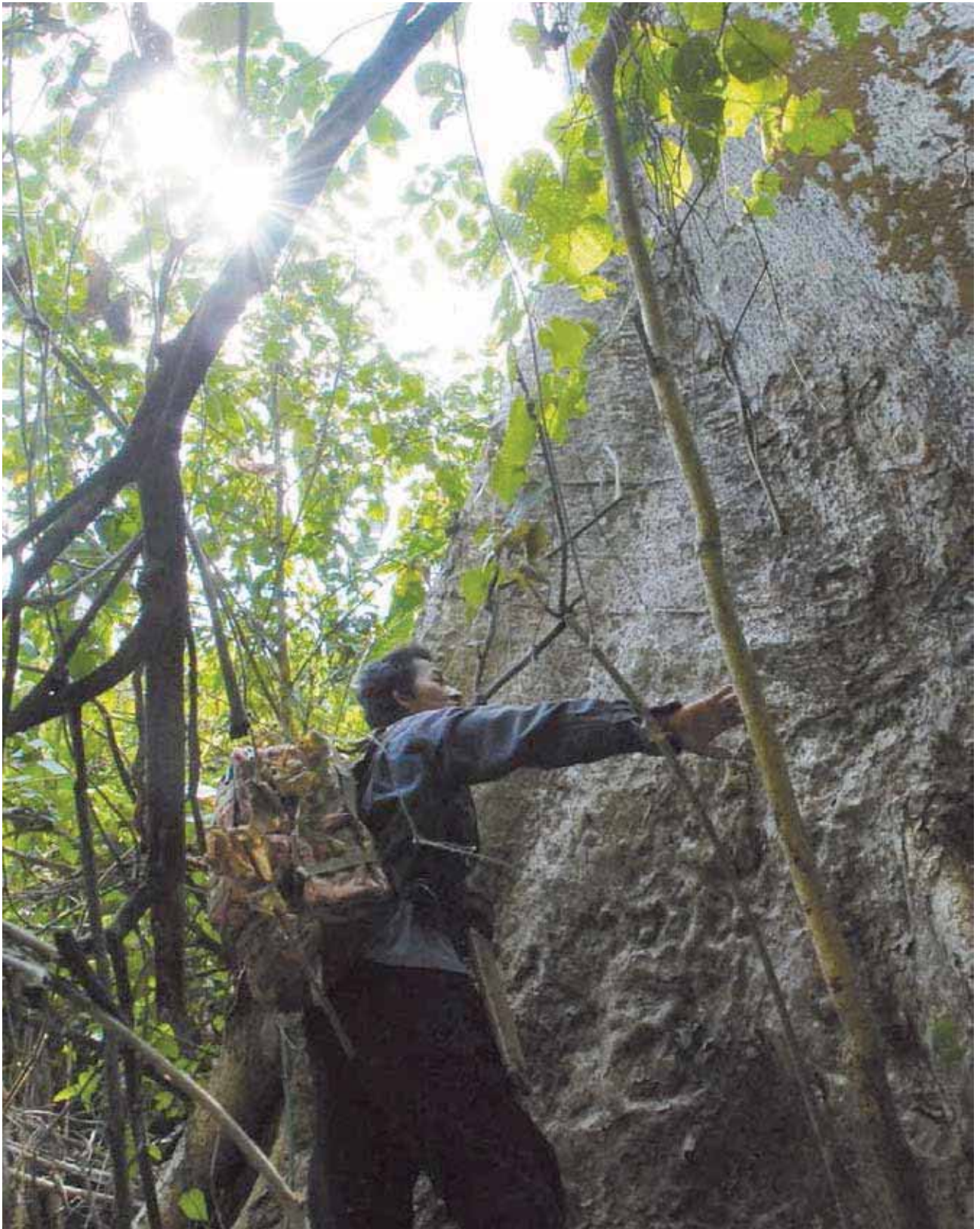
จัดพิมพ์โดย ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ชั้น 3 อาคารสุขภาพแห่งชาติ

88/39 ม.4 ถ.ติวานนท์ 14 ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 0-2832-9000

โทรสาร 0-2832-9002 เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th และ www.thia.in.th

พิมพ์ที่ บริษัท แพลนพรีนติ้ง จำกัด 139 ถ.วิภาวดีรังสิต ดินแดง กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 0-2277-2222

คำนำ

คณะสำรวจสมุนไพร

คู่มือสำรวจสมุนไพรป่าแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด จ.ลำปาง ฉบับสมบูรณ์เล่มนี้เป็นผลงานการสำรวจขั้นต้น เพื่อศึกษาความร่ำรวยสมุนไพรในป่าแม่ถอด ซึ่งมีใช้ตำราสมุนไพรเพื่อใช้ในการอ้างอิงแต่อย่างใด และเนื้อหาส่วนใหญ่ยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากใช้เวลาจำกัดประมาณ 3 เดือน โดยได้ลงพื้นที่ 3 ครั้ง ในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม 2555 แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าในป่านี้มีสมุนไพรมากมาย โดยมีพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหาร เป็นยามากกว่า 200 ชนิด ที่สำคัญพบว่าป่าแห่งนี้ คือบ้านของสมุนไพรกวาวเครือ *Pueraria candollei* Wall. Ex Benth. ซึ่งเป็นสมุนไพรควบคุมตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 พบพืชสมุนไพรหายากคือหมามู่ยลาย *Mucuna stenoplax* Wilmot-dear. ซึ่งตระกูลหมามู่ยนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้เป็นเป็นยารักษาโรคพาร์คินสันและภาวะมีบุตรยากในผู้ชายได้ นอกจากนี้ ยังมีสมุนไพรอีกหลายชนิดที่คาดว่าจะมีคุณค่าในการนำมาใช้เป็นยาในปัจจุบันได้ เช่น รางจืด ระย่อม บัญจขันธ์ เอ็นอ่อน ตาลค่อม้า เป็นต้น

การสำรวจในครั้งนี้ใช้งบประมาณหมอยาพื้นบ้านและทีมงานของมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ร่วมกับชุมชนแม่ถอด โดยความอนุเคราะห์ของผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร นายแพทย์เอนก พึ่งผล ในฐานะประธานมูลนิธิฯ จากการเชิญของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ทั้งนี้เกิดจากความเข้มแข็งของชุมชนแม่ถอดที่เชื่อมั่นในป่าของพวกเขา อันอุดมไปด้วยสมุนไพรที่บรรพบุรุษเคยใช้เป็นยารักษาชีวิต

ชุมชนแม่ถอดนั้นเป็นเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ ในประเทศไทยที่ถูกทำให้เชื่อว่าระบบการแพทย์และยาที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้นมีระบบเดียวคือการแพทย์และยาแผนปัจจุบัน ทำให้ความรู้ดั้งเดิม สิ่งที่เคยปฏิบัติกันมาด้านการแพทย์และยาที่ใช้สมุนไพรเป็นหลักขาดความน่าเชื่อถือ เชื่อมั่น และถูกทอดทิ้งละเลย จนในที่สุดคนรุ่นหลังไม่รู้จักพืชพรรณสมุนไพรอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นอีกต่อไป โดยหมอยาที่มีภูมิความรู้มากที่สุดของหมู่บ้านเหลือเพียงท่านเดียวซึ่งสูงอายุมาก ไม่สามารถร่วมทำงานกับคณะสำรวจได้

การสำรวจในครั้งนี้ได้ใช้หมอยาจากจังหวัดเชียงใหม่คือ พ่อลายแสง หรือ นายอ้ายเชียง ลุงซอ ซึ่งเป็นครูหมอยาไทยใหญ่ของชาวอภัยภูเบศรและผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรภาคเหนือมากที่สุดท่านหนึ่ง ในส่วนของทีมงานสำรวจของมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรได้นำข้อมูลเดิมที่มีอยู่ในฐานข้อมูลของมูลนิธิ มาประกอบ รวมทั้งค้นคว้าหาข้อมูลการใช้ในส่วนการแพทย์แผนไทย หาชื่อวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่สามารถหาได้ครบถ้วนเนื่องจากสมุนไพรหลายชนิดมูลนิธิ ไม่ได้ทำการวินิจฉัยไว้จากการที่ขาดดอกและผลที่ใช้เป็นหลักฐาน ในส่วนของรูปภาพในการประกอบเป็นหนังสือเล่มนี้ ก็เป็นเช่นเดียวกันส่วนใหญ่ได้ใช้รูปที่มีอยู่ของมูลนิธิ เนื่องจากในช่วงเวลาที่สำรวจสมุนไพรในเส้นทางสำรวจนั้นส่วนใหญ่ไม่มีดอกผล

การใช้สมุนไพรในชุมชนนั้นเป็นภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่ซึ่งสมประสงค์สืบทอดกันมา ชื่อเรียกหานั้นเป็นชื่อที่รู้จักเฉพาะในชุมชน ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงพยายามคงไว้ในชื่อสมุนไพรที่ใช้กันในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น จีฬาแตก *Barleria siamensis* Craib เป็นชื่อที่ไม่เคยพบในท้องถิ่นอื่น ในถิ่นอื่นเรียก อังกาบ หน้ำกำแพง เป็นต้นสมุนไพรจีฬาแตก ต้นนี้จัดว่าเป็นยากำลังของชาวแม่ถอดแท้ๆ ทั้งแม่ๆ พ่อๆ ทั้งหลายรู้จักใช้กันเป็นอย่างดี ไม่พบการใช้ในลักษณะนี้ในที่อื่นมากนัก ที่สำคัญคือเป็นพืชของเมืองสยามแน่นอน แม้ไม่มีการศึกษาวิจัยรองรับการใช้ในวันนี้ แต่จากคำบอกเล่าของชาวบ้านแม่ถอดนี้จะเป็นลายแทงแห่งชุมชนทรัพยากรที่สำคัญในการค้นพบยาใหม่ จีฬาแตกยัง

มีดอกสีม่วงสวยงาม สามารถพัฒนาเพาะพันธุ์เป็นไม้ดอกไม้ประดับได้ดีทีเดียว นอกจาก
จิฬาแตกแล้ว หากท่านผู้อ่านพลิกอ่านทั้งเล่ม ท่านจะพบกับสีส้ม รูปทรง อันสวยงาม
มากมายหลากหลายที่มีอยู่ในพืชพรรณของป่าแม่ถอด พืชพรรณเหล่านี้รอวันที่จะถูกนำ
มาพัฒนาเพื่อที่จะยังประโยชน์ให้มวลมนุษย์

ด้วยความตั้งใจจริงของชุมชน ในอนาคตอันใกล้เราหวังว่าจะมีหลายหน่วยงานหลาย
องค์กรร่วมกันมา เพื่อช่วยกันจัดทำฐานข้อมูลของป่าแม่ถอดให้สมบูรณ์ ทั้งข้อมูลทาง
พฤกษศาสตร์ ข้อมูลการใช้ของหมอยาพื้นบ้านที่ครบถ้วนและกว้างขวางขึ้น ข้อมูลการศึกษา
วิจัยที่มีในสมุนไพรแต่ละชนิด รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพของสมุนไพรเหล่านั้นในการ
พัฒนาขึ้นมาใช้ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจของคนในชุมชน
แม่ถอด ทำยที่สุดนี้คณะผู้สำรวจและชุมชนแม่ถอดก็ได้แต่หวังว่า ฐานข้อมูลสมุนไพรใดๆ
ที่จะเกิดขึ้นมิใช่หนังสือที่สวยงามหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่พร้อมให้การสืบค้น แต่ยังคงไว้
ในการเป็นฐานข้อมูลที่มีชีวิต เป็นการฟื้นคืนชีวิตให้ระบบสุขภาพชุมชน ฟันทั้งความรู้และ
การกลับมาของพืชพรรณ รวมทั้งมีการรักษาป่ารักษายาให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การใช้
ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

ด้วยความปรารถนาดี

ภญ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

หัวหน้าทีมสำรวจสมุนไพรขั้นต้น ป่าแม่ถอด

บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง

ธันวาคม 2555

สูญหายไปป่าที่เหลือยังคงเป็นป่า ความสัมพันธ์แบบเดิมจะยังคงอยู่ ถ้าเปลี่ยนไปชุมชนยังคงอยู่ได้หรือไม่ ท่ามกลางความเห็นต่างเช่นนี้ พวกเขาซึ่งเป็นตัวแทนจาก สข. และเพื่อนนักภาควิชาการ จึงพากันลงไปสำรวจป่าต้นน้ำแห่งนี้พร้อมกับชุมชนด้วยกัน

เริ่มต้นด้วยการช่วยกันทำเส้นเวลาการพัฒนาการของชุมชน และช่วยกันวาดแผนที่ของชุมชน เพื่อดูว่าศักยภาพของป่าต้นน้ำนี้เป็นอย่างไร ชุมชนและเรื่องราวของชีวิตของพวกเขาเป็นอย่างไร เราพบว่าที่นี่มีต้นน้ำของแม่น้ำแม่ถอดลำน้ำสาขาอีกหลายสายก่อนที่จะไหลไปรวมกับแม่น้ำวัง มีน้ำตกแม่ถอดน้อย และมีถ้ำขนาดใหญ่และสวยงาม และมีหินงอกหินย้อยถึง 2 ถ้ำ คือ ถ้ำผากานและถ้ำผาขรรค์ มีนกยูงเดินข้ามไหลเข้าไปมาระหว่างป่าแม่ถอดกับป่าบ้านแม่ต๋ำ ต.เสริมซ้าย อ.เสริมงาม จ.ลำปาง ซึ่งเป็นนกยูงที่สมเด็จพระนางเจ้า เสด็จมาปล่อย และต่อมาพระองค์ก็ทรงจัดตั้งโครงการศูนย์ศิลปาชีพที่บ้านแม่ต๋ำนี้ด้วย สอดคล้องกับผลการตรวจสอบบริเวณพื้นที่ที่ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เหล็กของบริษัทยูนิ วัฒนาธุรกิจ จำกัด วันที่ 8 มิถุนายน 2554 โดยมีคณะเจ้าหน้าที่ประกอบด้วยตัวแทนจาก สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3 จ.เชียงใหม่ สำนักศิลปากรที่ 7 จ.น่าน อ้าเภอเงิน อบต.แม่ถอด ปลัดอ้าเภอประจำตำบลแม่ถอด อุทยานแห่งชาติดอยจาง หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ลป.2 (แม่อาบ) ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 10, 11 กำนันตำบลแม่ถอด หรือตัวแทน และตัวแทนชาวบ้านผู้รณรงค์ ที่ระบุว่าป่าต้นน้ำแม่ถอดอยู่ติดกับบ้านแม่ถอด หมู่ 2 เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำแม่ถอดและลำน้ำสาขา ก่อนที่จะไหลไปรวมกับแม่น้ำวัง ซึ่งอุทยานแห่งชาติดอยจางระบุว่าจากการตรวจสอบแผนที่จุดที่ตั้งคำขอประทานบัตรของบริษัทยูนิ วัฒนาธุรกิจ จำกัด ปัจจุบันเป็นป่าสงวนแห่งชาติแม่อาบ และเป็นพื้นที่เตรียมการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติดอยจาง และอยู่ในพื้นที่เขตโซน E ซึ่งมีทั้งไม้ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำวังชั้นที่ 3 สำหรับบริเวณโดยรอบและข้างเคียงเป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) และบริเวณด้านตะวันออกพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำวังชั้นที่ 1A

นอกจากนี้ยังพบว่าที่นี่มีควาวเครือขาวเป็นจำนวนมาก มีหมอยาและสูตรยาสมุนไพรพื้นบ้าน และนี่คือจุดเด่นที่สำคัญของที่นี่คือ “บ้านของสมุนไพร”

จากจุดเด่นข้อนี้ภายในปลายปี 2554 จึงได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี นำทีมโดย ภาณุ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพรลงพื้นที่สำรวจศักยภาพสมุนไพรเชิงลึกของพื้นที่นี้ และสำรวจอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 2555 จนนำมาสู่การจัดทำเป็นหนังสือ “ป่าแม่ถอด : บ้านของสมุนไพร”

มากไปกว่านี้ระหว่างเส้นทางของการศึกษาและทำกระบวนการเอชไอเอชุมชน จากจุดเริ่มต้นจากเส้นเวลาการพัฒนาชุมชน จากแผนที่ที่พาเราไปรู้จักป่าต้นน้ำแห่งนี้ ยังมีเพื่อนนักวิชาการจากหลายศาสตร์ เช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อมสมุนไพร ผังเมือง และความรู้จากคนในชุมชนเอง ทำให้พบเส้นทางการพัฒนาของพื้นที่นี้ ที่มาจากการช่วยกันช่วยกันทำและจากจุดเริ่มต้นที่ภายนอกมองพื้นที่นี้ว่าเหมาะกับโครงการเหมืองแร่ จากการศึกษาและการเรียนรู้ร่วมกันนี้ และจากความช่วยเหลือของผู้คนหลายสาขาวิชาทำให้พบว่าการพัฒนาที่ชุมชนอยากได้และพื้นที่มีศักยภาพคือการเป็นพัฒนาเป็นบ้านของสมุนไพร

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบ
และกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
พฤษภาคม 2556

กวางหินแจ๊ะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

กวางฮีแฉะ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้นหรือทั้ง5 นำมาต้มกินแก้เจ็บหลัง ปวดเอว

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

กวาวเครือขาว*

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pueraria candollei Wall.
Ex Benth.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE -
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

หัว หั่นเป็นชิ้นบางๆ ตากแห้งแล้วตำ
เป็นผง กินกับน้ำผึ้งในอัตราส่วน 1:1
ปั้นเป็นลูกกลอนขนาดเท่าเม็ดพุทรา
กินวันละ 1 ครั้ง เป็นยาบำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

หมายเหตุ

ไม่ควรใช้กวาวเครือในปริมาณมาก
และติดต่อกันเป็นเวลานาน เพราะ
มีสารคล้ายเอสโตรเจน ซึ่งเป็นฮอร์โมน
ในเพศหญิง อาจทำให้กระดูกเปราะ
ขนาดและจำนวนเซลล์เม็ดเลือดแดง
เซลล์ตับ และต่อมหมวกไตผิดปกติ

* เป็นสมุนไพรควบคุมตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์
แผนไทย พ.ศ.2549

กอนหมากั๊ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ต้น นิยมปลูกเป็นไม้มงคล
เป็นว่านเสน่ห์ ปลูกประดับ
บ้านทางภาคอีสาน
- ดอก กินเป็นผักใส่ในแกงแค

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

กาตากปีก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Flemingia strobilifera Craib.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-PAPILIONIDEAE

ชื่ออื่น

กาสามปีก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ต้น นำทั้งต้นมาต้มอาบเป็นยาแก้บวม
- ราก ต้มกินเป็นยาชูกำลัง ยาเลือด หรือ ตากแห้ง ตำผงทำเป็นยาขง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กำขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ใช้กำขาว กำแดง กำดำ
ต้มรวมกันหรือดองเหล้า กิน
เป็นยาชูกำลัง บำรุงกำลัง
แก้ตะคริวตามนิ้วเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ก๋าวดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใช้เเกาก๋าวขาว ก๋าวแดง ก๋าวดำ ต้มรวมกัน
หรือดองเหล้า กินเป็นยาชูกำลัง บำรุงกำลัง
แก้ตะคริวตามนิ้วเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กำวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใช้แก้อาการปวด กำวแดง กำวดำ ต้มรวมกัน
หรือดองเหล้า กินเป็นยาชูกำลัง บำรุงกำลัง
แก้ตะคริวตามนิ้วเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กาสะลองคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Radermachera ignea (Kurz) Steenis T

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

กาที แคะเปาะ ลำเภาหลาม

ต้นจางจิต สะเภา อ้อยช้าง ปีบสีทอง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินเป็นยาเลิกเหล้า/ฝิ่น/บุหรี่
- ดอก/เปลือก ต้มหรือหั่นตากแห้ง
กินแก้หอบหืด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ผสมกับสมุนไพรอื่น แก้ซาง
- เปลือก ต้มน้ำดื่ม แก้ท้องเสีย
- ใบ รักษาแผลสด แผลถลอก ห้ามเลือด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Salacia chinensis L.

ชื่อวงศ์

CELASTRACEAE

ชื่ออื่น

เถาน้ำนอง ตาไก่ ตะลุ่มนง

มะต่อมไก่ หลุ่มนง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น หั่นแล้วต้มน้ำกินเป็นยาระบาย หรือ

หั่นตากแห้งดองเหล้าเป็นยาแก้อ่อนเพลีย

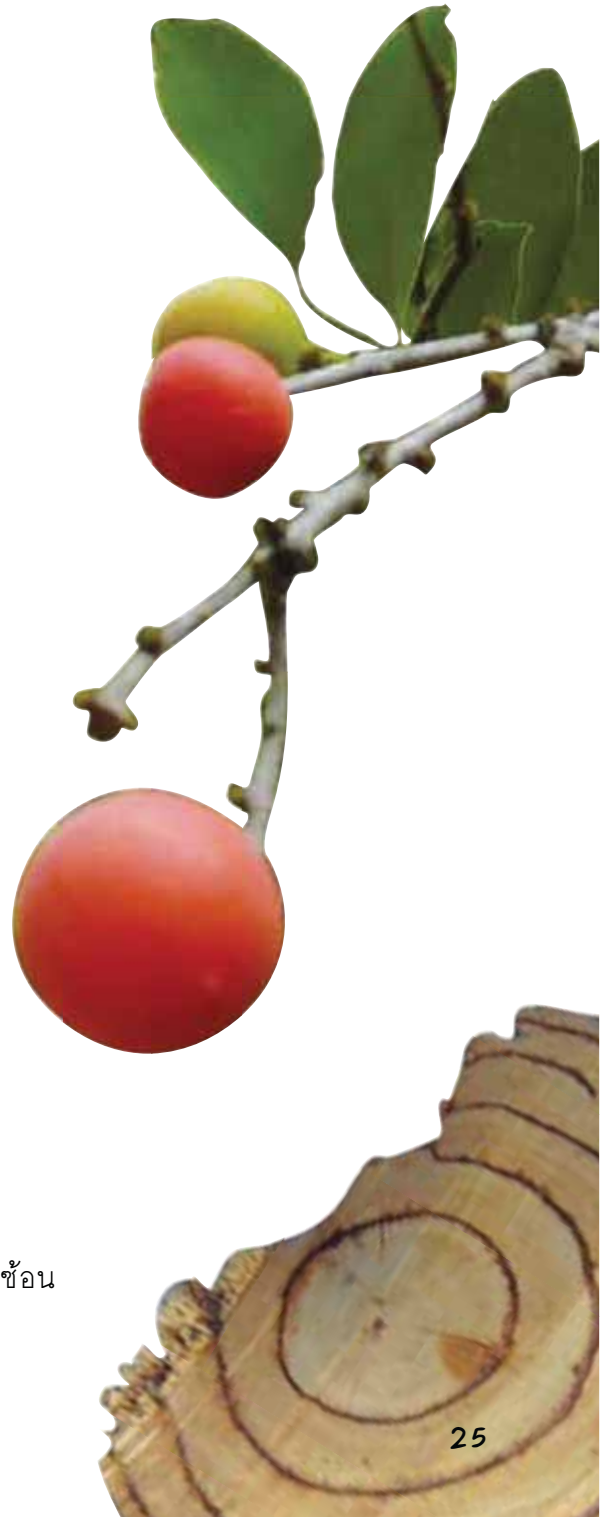
ขับลม แก้เบาหวาน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ ขับลม รักษาโรคตา บำรุงน้ำเหลือง
- ลำต้น แก้ปวดเมื่อย ขับลม แก้ไข้ เป็นยาระบาย ขับโลหิตระดู ปวดบวม ตามข้อ แก้ประดง
- ใบ ขับโลหิตระดู ขับน้ำคาวปลา มวนนุหรือสูบ รักษาโรคริดสีดวงจมูก
- ดอก แก้บิดมูกเลือด

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

กุฎลม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Selaginella willdenowii

(Desv.) Baker

ชื่อวงศ์

SELAGINELLACEAE

ชื่ออื่น

กุฎหิน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้หอบหืด เข้ายาเกี่ยวกับโรคตับ บำรุงกำลัง เลือดตก
- ตื่น คั่วให้แห้งแล้วตำเป็นผงผสมน้ำมันงา พอกทาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบอ่อน/หนุ่ม ใช้ทำผงชูรส

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กุฎกอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินเป็นยาชูกำลัง
ทางเพศ ทั้งหญิงและชาย

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

ข

ขนุนดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Balanophora Fungosa J.R.&
G.Forst .subsp.indica (Arn.)
B.Hansen var.Indica.

ชื่อวงศ์

BALANOPHORACEAE

ชื่ออื่น

หมากกลางดิน ดอกดิน

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ส่วนที่เป็นปมออกตามราก
นำมาหั่นตากแห้ง แล้วต้มกิน
แก้มะเร็งเต้านม (มักขึ้นกับไม้ใหญ่
เช่น ไม้กาง มีให้เห็นในบางฤดูกาล)

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

ขางห้วกมู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Miliusa velutina
(Dunal) Hook.f. & Thoms.

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่ออื่น

จอแจ โจรเจ็ดนาย เต็งใบใหญ่
บั้งรอก แดงแซง ยางโดน หางรอก

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

เปลือก อมไว้ในปากกับเกลือตัวผู้
แก้ปวดฟัน เหงือกบวม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

มีรสฝาด เคี้ยวกินกับหมาก

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ขี้เหล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Senna siamea

(Lam.) H.S.Irwin & Barneby

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

หมอกจีหลิ่ ผักขี้เหล็กขาว ขี้เหล็กแก่น
ขี้เหล็กบ้าน ขี้เหล็กหลวง ขี้เหล็กใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินแก้บิด • ใบ นำมาแกงกิน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้ รักษาโรคเหน็บชา
- เปลือก แก้ริดสีดวง
- แก่น แก้ไข้ รักษาอาการโรค
- ใบอ่อนและดอก ช่วยเจริญอาหาร
เป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ท้องผูก แก้บิด
ขับปัสสาวะ ลดความดัน ทำให้นอนหลับ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดอ่อนกินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

คอนแครง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

จันกูอ่อน จันกูเถื่อน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ตากแห้งแล้วบดเป็นผงกินบำรุงเลือด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดอ่อน ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

กะย้อมตีนหมา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Rauvolfia serpentina (L.) Benth.

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

ชื่ออื่น

ระย้อม กะย้อม เข็มแดง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใช้เป็นสารสกัดทำยา ลดความดัน

(อันตรายควรใช้อย่างระวัง)

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ลดความดันโลหิต แก้ปวด แก้ไข้ ขับระดู
แก้บิด ขับพยาธิ เป็นยากล่อมประสาท
ช่วยเจริญอาหาร ขับปัสสาวะ
- เปลือก แก้ไข้พิษ แก้ไข้สันนิบาต
- น้ำจากใบ รักษาโรคแก้วตามัว
- ดอก แก้กตาแดง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

หัว ตำผสมน้ำใช้รดพืชผลที่ปลูกไว้หรือทำยาฆ่าแมลง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ถึงจวดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tacca chantrieri Andre

ชื่อวงศ์

TACCACEAE

ชื่ออื่น

ค้างคาวดำ ตองจิงดำ คลุ้มเลีย
ติงหว้า ตีปลาก้าง ตีปลาช่อน
มังกรดำ ม้าถอนหลัก เนระพูสีไทย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ต้น/หัว นำมาต้มกินแก้โรคกระเพาะ
- ราก ต้มหรือดองเหล้า บำรุงกำลังบำรุงเลือด

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- เหง้า แก้ความดันเลือดต่ำ บำรุงกำหนด
บำรุงกำลัง ช่วยเจริญอาหาร ดับพิษไข้
- ทั้ง 5 แก้เม็ดผื่นคันตามร่างกาย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ต้น นำมาปลูกใส่ในแกงปลา

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

กุน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cassia fistula L.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

ไม้ล้มเลื่อง ไม้ล้มแล้ง ราชพฤกษ์

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เนื้อในฝัก ใช้ 3 แผ่น เคี้ยวกินเป็นยาระบาย รสคล้ายมะขามหวาน
- เปลือก เอาเปลือกคูนผสมรากหมอกข้าวเลื่อง ต้มกินแก้ตับ เป็นเลื่อง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ดอก แก้ไข้ รักษาแผลเรื้อรัง
- ใบ เป็นยาระบาย ขับพยาธิ
- เปลือก ทำให้เกิดลมเป่งในการคลอดบุตร
- แก่น ขับพยาธิไส้เดือน
- เนื้อในฝัก เป็นยาระบาย แก้ท้องผูก ขับเสมหะ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

แก่น ใช้เคี้ยวกินกับหมาก

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เครือเขาแกลบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ventilago denticulata Willd.

ชื่อวงศ์

RHAMNACEAE

ชื่ออื่น

เครือก้องแกลบ รวงแดง ก้องแกลบ
กะเลียงแดง เถามวกเหล็ก
เถาว์ลย์เหล็ก แสงอาทิตย์

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ใบ ต้มกินเป็นชา น้ำที่ต้มจะมีสีเหลือง
- ราก/เถา ต้มหรือดองเหล้ากินบำรุงกำลัง
แก้ปวดหลัง ปวดเอว ปรับธาตุ พิษในตัว
จะหาย แก้กระษัย ไตพิการ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ ขับปัสสาวะ แก้เส้นเอ็นตึง
- เถา แก้กระษัย ช่วยเจริญอาหาร
เป็นยาอายุวัฒนะ

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

เครือแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

เครือ นำมาต้มกิน ต้มอาบ

หรือต้มสุ่ม เป็นยาแก้บวม

แต่ถ้ากินมากจะเป็นยาระบาย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เครือตดหมา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Paederia linearis Hook.f.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

ตดหมาตดหมา กระพังโหม ย่านพาโหม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอชาวบ้าน

- รากหรือปุ่มของต้น นำมาต้มกิน แก้ท้องผูก แก่ริดสีดวง ท้องอืด ขับลม
- ปุ่มของต้นที่ปูดออกมา นำมาผสม พริกไทยดำชนิดหนึ่งต้มกิน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

ราก ผลสมเหง้าไพล ต้มน้ำดื่ม แก้ท้องอืด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอด กินเป็นผักสด กินกับส้มตำ หรือต้มใส่แกงอ่อม

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพร เขาหินซ้อน

เครือแก้วส้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ดอก ใช้กินเป็นผัก

เอามาลวกกินกับน้ำพริก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

เครือหนังกียัด

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ยางกะตั่ว

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

แก้โรคไต บำรุงเลือด ปวดหลัง ปวดเอว

เอามาต้มน้ำกินเป็นส่วนผสมเข้ายาได้หลายตัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เครือหนามดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เถา เอามาต้มอาบ

แก้ปวดเมื่อยตามเนื้อตามตัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ดอกกอน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Congea tomentosa Roxb.

ชื่อวงศ์

VERBENACEAE

ชื่ออื่น

เครือกอน หมากสงห้าแดง
ค่างเบี้ย งวงชุม ท้องปลิง พญาใจ
พวงประดิษฐ์ ล้วงลุ่มขาว

สรรพคุณตามการใช้ของยาหมอพื้นบ้าน

- เถา ต้มแล้วเอาเท้าแช่ แก่น้ำกัดเท้า
หรือต้มนิน ต้มอาบ ต้มสม เป็นยาร้อน
ใช้กับหญิงหลังคลอด แก่แม่หญิงผิดเดือน
ใช้ตัวเดียว ต้นฮากดอก
- ราก ต้มผสมกับดอกกุหลาบขาว
(กุหลาบพันปี) แก่ระดูขาว

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

ใบหรือทั้ง 5 ต้มน้ำ ต้มแก้ไอ แก้ปวดเมื่อย
ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ
นิ่วในไต แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ),
หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

แคหางค่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Fernandoa adenophylla
(Wall. ex G.Don) Steenis

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

แคขน แคบิด แคพอง แคหัวหมู แสงป่า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

แก้เบาหวาน แก้ไข้หวัด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือกต้น แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ
- เมล็ด แก้ชัก บำรุงโลหิต ขับเสมหะ
- ใบ รักษาแผลสด ห้ามเลือด
แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
รักษาโรคผิวหนัง
- ราก ลำต้น เปลือกผล แก้ปวด
ตามร่างกาย ปวดหลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ใช้เป็นผักใส่ในแกง

แหล่งข้อมูล

- ปล่อยให้แสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า

แคหีน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stereospermum colias
(Buch.-Ham. ex Dillwyn) Mabb.

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

ดอกแคตัน แคหางก้าง แคทราย แคเขา

สรรพคุณตามการใช้ของยาหมอพื้นบ้าน

เปลือกต้น ลำต้นอ่อน และใบ ตำเป็นยาพอก แก้แผลพุพอง รอยฟกช้ำ อากาการแผลง ปวดตามกล้ามเนื้อ ข้อมือ ข้อเท้า หรือกระดูกหัก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ฝัก ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไคร้หน้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Homonoia riparia Lour.

ชื่อวงศ์

EUPHOBIACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ไคร้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก นำมาแช่น้ำ กินผสมกับข้าวสารเจ้า หนึ่งหยิบมือ แก้อ่อนใน หรือนำรากแช่น้ำ คู่กับหินในลำธาร แก่เป็นลม บำรุงหัวใจ
- ต้น นำมาผสมฝีเลื้อน้อย (คนที่สอ) เกลือ ต้มเอาไอรรม กินแก้โรคเก๊าท์ ขาบวม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- กิ่ง นำมาตำจะมีฟอง นำมาพอกเมื่อขยายสูกบตีตมือหรือถูกระจกที่เป็นผ้าสกปรก
- กิ่ง ใช้สับชะตา ทำพิธีสะเดาเคราะห์ โดยใช้กิ่งจำนวนเกินอายุหนึ่งอัน
- ยอด กินกับน้ำพริกตาแดง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

จ้อจี่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Merremia vitifolia
(Burm.f.) Hallier f.

ชื่อวงศ์

CONVOLVULACEAE

ชื่ออื่น

จิ้งจ้อเหลือง จิ้งจ้อขน จิ้งจ้อหลวง จิ้งจ้อใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ดอก ใช้ต้มหรือนึ่งกินบำรุงกำลัง ทำให้เจริญอาหาร

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เถา แก้กามวม แก้ก้ำเดา ขับเสมหะ
- ราก ช่วยย่อยอาหาร แก้ก้ำเดา แก้ก้ำซ้า
ขับเสมหะ รับประทานดิบๆ ช่วยเจริญอาหาร
- ทั้ง 5 ขับปัสสาวะ แก้ก้างเดินปัสสาวะอักเสบ แก้ก้ำตาอักเสบ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

จะค้ำหว้าวอก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ปีปอ (จีน)

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้ท้องผูก ท้องอืด อาหารไม่ย่อย
- ราก ต้มหรือดองเหล้ากินบำรุงกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ กินได้ เหง้าจิ้มน้ำพริก มีรสชาติเผ็ด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

จวน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Butea monosperma
(Lam.) Taub.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

จวน หมอกกว่าว ทองกวาว
กวาว ก้าว จอมทอง จวน ทองกวาวต้น
ทองธรรมชาติ ทองต้น กว่าวต้น

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินบำรุงกำลัง
- ดอก นำมาตากแห้งกินเป็นชา บำรุงกำหนด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ รักษาริดสีดวงทวาร
- ดอก ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ แก้ตาเจ็บ ตาฟาง
- ใบ แก้ท้องอืด ขับพยาธิ รักษาริดสีดวง
รักษาลิว แก้ปวด ดับพิษฝี
- เมล็ด ขับพยาธิไล่เดือน แก้ผิวหนังอักเสบ
คัน แสบร้อน เป็นผื่นแดง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

จีฬาแตก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Barleria siamensis Crib

ชื่อวงศ์

ACANTHACEAE

ชื่ออื่น

ระงับ ระงับพิษ หญ้ากำแพง

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินบำรุงกำลังทั้งหญิงและชาย
รวมถึงชูกำลัง เพราะคำว่า จีฬาแตก
หมายความว่า ทะลวงผาจนแตก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้อ่อนใน กระจายน้ำ ดับพิษไข้
แก้อิโธ ถอนพิษไข้กาฬ
- ใบ แก้ก้ำเดา ไข้หวัดใหญ่ วัณโรค คออักเสบ
- ทั้ง 5 ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง บำรุงกำหนด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือ พืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมายเหตุ

ชาวแม่ถอดเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์
ถ้าผู้หญิงกินสมุนไพรตัวนี้แล้วมักจะ
อยู่ข้างบน

จุ่มจะลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tinospora baenzigeri Forman

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

ชิงช้าชาลี จุ่มจะลิงตัวแม่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เถา ใช้เป็นส่วนผสมของยาแก้บิดกระตุก

โดยการตำให้ละเอียดแล้วพอกแก้บิดกระตุก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เถา แก้ไข้ บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร บำรุงกำลัง เป็นยาอายุวัฒนะ แก้มะเร็ง แก้ฝีกาฬ แก้ไข้มาลาเรีย
- ใบ แก้มะเร็ง แก้ปวด แก้ตีพิการ บำรุงน้ำดี ฆ่าพยาธิ บดผสมน้ำผึ้งทาแผล ใบอ่อนผสมน้ำนมทาแก้ไฟลามทุ่ง

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เจิ้งเขิงขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

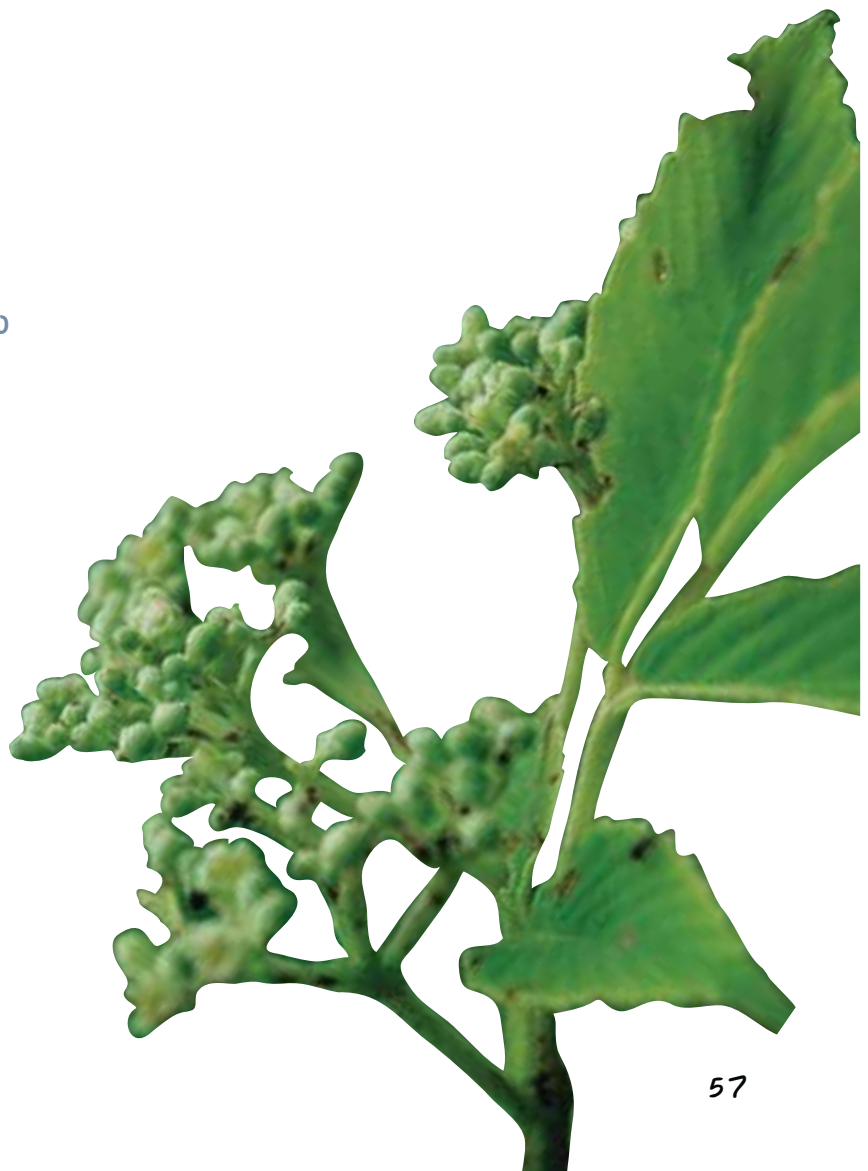
หมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้ป่า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

เจียงเขิงแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Leea indica (Burm.f.) Merr.

ชื่อวงศ์

LEEACEAE

ชื่ออื่น

คะนางใบ ดั่งหวาย ตองจ๋วม

ตองต้อม บังบายตัน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้เจ็บท้อง
- ต้น ต้มกินรักษาริดสีดวง
- เป็นส่วนผสมยาแก้บกระดูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ทั้ง 5 ผสมสมุนไพรรักษา มะเร็งเต้านม
- ราก ขับเหงื่อ แก้ไข้ แก้ครั่นเนื้อครั่นตัว
แก้ปวดเมื่อย แก้บิด แก้ท้องร่วง
- ใบ ใช้พอกศีรษะ แก้วิงเวียน

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

เจียวกุหลาน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Gynostemma pentaphyllum
(Thunb. Ex Murray) Makino

ชื่อวงศ์

CUCUBIRACEAE

ชื่ออื่น

ปัญญาจันทร์

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ใบ นำมาตากแห้งทำชาขง ลดไขมัน
ลดความดัน ลดน้ำตาลในเลือด
ต้านการอักเสบ ต้านอนุมูลอิสระ
ทำให้สุขภาพดี

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือสมุนไพรน่ารู้ 2 ปัญญาจันทร์
กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข

ช

ชมชื่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Glycosmis pentaphylla (Retz.)

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

เขยตาย แม่ยายชั๊กปรก กระรอกน้ำ ส้มชื่น
กระโรกน้ำข้าว น้ำข้าว เขนทะ ประยงค์ใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ผสมกับน้ำมะนาว ต้มกินแก้พิษงู
- ใบ ชุดหลุมแล้วนำหินที่เผาไฟจนแดงใส่
คลุมด้วยใบชมชื่น และนำน้ำที่มีส่วนผสม
ของเปล้าใหญ่ หนุ้าหนาด ไพล มะกรูด ราด
ลงหลุมเพื่อให้ไอลอยขึ้นมา สำหรับผู้หญิง
อยู่ไฟ ให้มัดลูกเข้าอุ้งเร็ว

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ดอก/ผล รักษาหิด
- ราก กระทุ้งพิษ แก้พิษฝีภายนอกและใน
ยับยั้งเชื้อไวรัสบางชนิด แก้พิษงู แมลงกัดต่อย
- เปลือกไม้ แก้พิษฝีภายนอกและใน ขับน้ำนม

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ตี่งูเห่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Eleutherococcus trifolius (L.) S.Y.Hu

ชื่อวงศ์

ARALIACEAE

ชื่ออื่น

ผักแค่มสามใบ ผักแปม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น/ราก ต้มกินเป็นยาแก้กระดูกทับเส้น บำรุงกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดสด มีรสหอมฉุน ใช้กินเป็นผักแกล้ม

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

โถ่ไม่รู้ล้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Elephantopus scaber L.

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

หญ้าชีกหวี ขิงไฟนกคุ้ม

ขี้ไฟนกคุ้ม ดิงไฟนกคุ้ม

หญ้าไถ่นกคุ้ม หญ้าปราบหนวด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

รากหรือทั้ง 5 ต้มหรือแช่เหล้า กินบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- รากและใบ แก้บิด ขับปัสสาวะ
ขับพยาธิ ขับระดู คุมกำเนิด รักษาโรคบุตร
- ทั้ง 5 แก้ไอ รักษาวัณโรค แก้เหน็บชา บำรุงหัวใจ
บำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เตื่อน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus racemosa L.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

เตื่อเกลี้ยง ผักเหลื่อเตื่อ

อุทุมพร มะเตื่อ มะเตื่อชุมพร

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ผลหรือเปลือก กินแก้ท้องร่วง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้ กระทบพิษไข้ ขับเสมหะและโลหิต แก้ไข้หวัด ไข้กาฬ แก้ท้องเสีย
- เปลือก แก้อาเจียน แก้ท้องเสีย ชะล้างบาดแผล สมานแผล ห้ามเลือด
- ผล แก้ท้องเสีย และสมานแผล

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใบอ่อน ใช้ทำอาหารประเภทแกงทำให้รสชาติดี
- ผลสด กินกับน้ำพริก
- ผล เป็นอาหารของวัว

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เตี๊ยมอง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus hispida L.f.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

เตี๊ยมอง มะเตี๊ยมอง เตี๊ยมอง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ราก ตัดรากที่หนทางทิศตะวันออก แล้วเอาน้ำ
ที่ออกจากรากดื่มกิน ทำให้สมองดี ไหวพริบดี

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ ต้มน้ำดื่ม รักษาอาการม้ามโต มีไข้
หนาวสั่น ปัสสาวะเป็นเลือดหรือเหลืองจัด
- รากและลำต้น ต้มน้ำดื่มแก้หวัด
และกระตุ้นการหลั่งน้ำนม
- ราก รักษาพิษในกระดูก แก้เม็ดฝี
- เปลือก รักษาเม็ดฝี พิษในกระดูก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- หมอยาไทยใหญ่เชื่อกันว่า หากใครได้ครอบครองดอก
จะสามารถพรางตาบุคคลที่เราไม่ต้องการให้เห็นได้
โดยธรรมชาติของไม้เตี๊ยมองนั้นมีผล แต่ไม่ค่อยมีใคร
เห็นตอนออกดอก ดอกจึงมีค่ามากทางไสยศาสตร์
- ผล เป็นผัก ใช้น้ำพริก

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

๓

ตองข้าวต้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ตองโก้ง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ราก ฝนทาหน้า แก้กษิ
- ดอก มัดรวมกันใช้ทำไม้กวาด
- ใบ ใช้ห่ออาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ทองจิ้งกิ้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Schumannianthus
dichotomus (Roxb.) Gagnep.

ชื่อวงศ์

MARANTACEAE

ชื่ออื่น

ต้นแห่่ง คล้า ก้านพร้าว แห่่ง

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

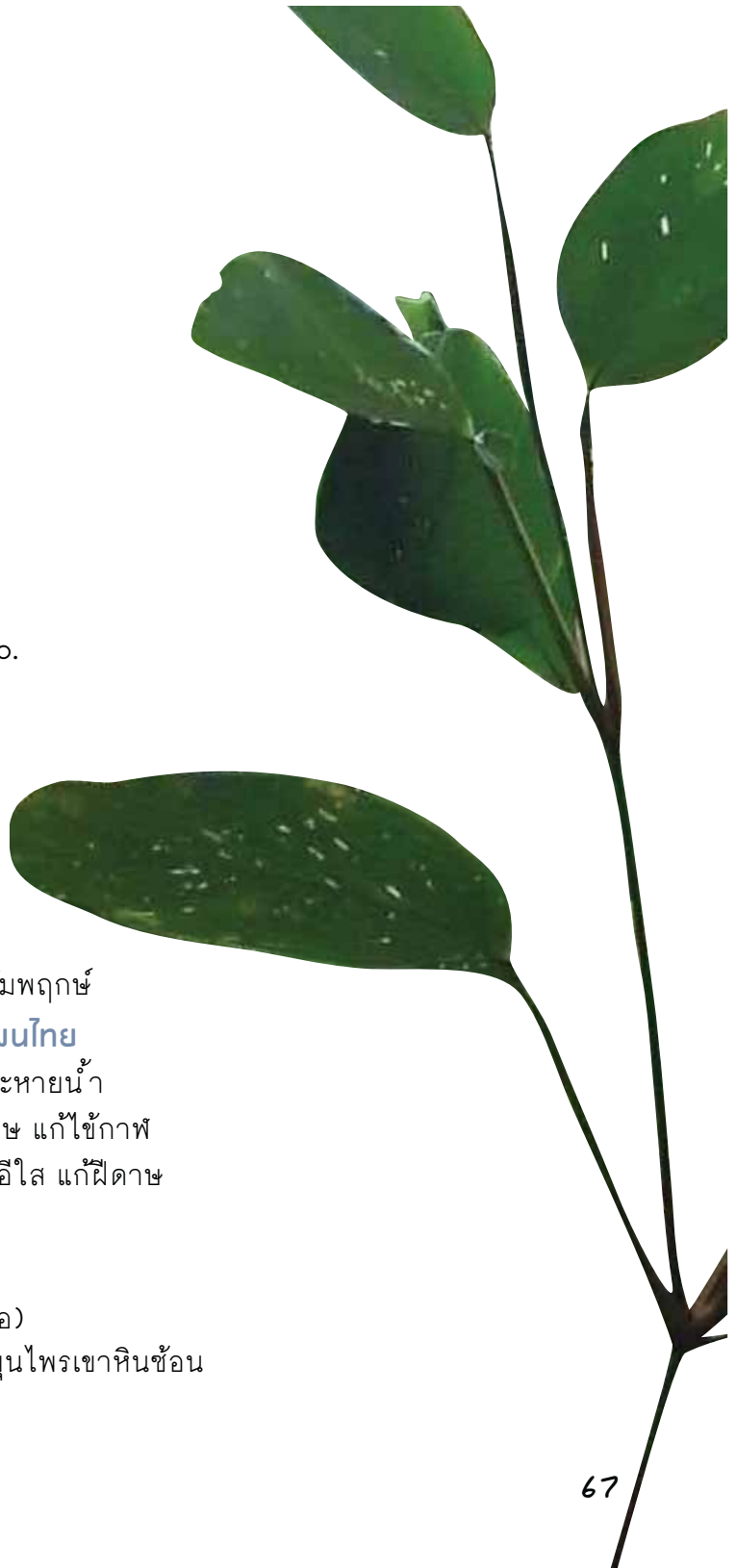
ใช้ต้มอาบ ต้มสุมน(อบ) เป็นยาแก้ลมพิษ

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

หัว แก้พิษไข้ทั้งปวง แก้ร้อนใน กระจายน้ำ
แก้ไข้รากสาด แก้ไข้เหนื่อ แก้ไข้พิษ แก้ไข้กาฬ
แก้ไข้ปอดบวม แก้เหือด หัด อีสุกอีใส แก้ฝีดาษ
แก้ประดง แก้ไข้จับสั่น

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ตองมอง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mallotus barbatus Müll.Arg.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ตองเต้า ตองโก่ง ตองเต้า กะลอลน กะลอลยายทาย
ชี้เท่า เต้าขน ปอเต้า สละป้าง หน้าชี้ทูต

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินรักษาเบาหวาน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ แก้ท้องขึ้น
- แก่น ต้มน้ำดื่มแก้โรคไตพิการ (โรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ ปัสสาวะขุ่นข้น มีสีเหลือง แดง มักมีอาการแน่นท้อง ทานอาหารไม่ได้)

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ทองผาเหิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Epipremnum giganteum
(Roxb.) Schott

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

ทองผาดอย (ใบใหญ่), ระงดกล้วย

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ต้น ตัดมาต้มให้คนที่ เป็นนิ่ว
หรือปัสสาวะลำบากกิน รอ
สักพักก็จะสามารถปัสสาวะ
เองได้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ตำบง

ชื้อวิทยาศาสตร์

Trevesia palmata
(Roxb. ex Lindl.) vis

ชื้อวงศ์

ARALIACEAE

ชื้ออื่น

ตำบงป่า ตำบงผา

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ต้น นำมาต้มน้ำกินเป็นยา
ลดความดัน แก้โรคไต

สรรพคุณตำรา การแพทย์แผนไทย

ดอกอ่อน ช่วยเจริญอาหาร

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ชาวบ้านแม่ถอดนิยมทานกับ
หยวกกล้วย หรือย่างไฟกินกับน้ำพริก
ส่วนชาวไทยใหญ่ใช้แกงกับถั่วแสด

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทย

ตานค่อม้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tadehagi triquetrum
(L.) Ohashi

ชื่อวงศ์

FABACEAE

ชื่ออื่น

คอกิ้ว หนอนหน่าย เกียงค่อม้า

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

- ต้น นำมาตากแห้งทำผงหรือ
ต้มน้ำดื่มแก้มะเร็งปอด ตับ ลำไส้
ระบบทางเดินหายใจ หอบหืด
แก้งาน(ชัก) หรือต้มหรือดองเหล้า
กินบำรุงร่างกาย

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงชอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรหอรัษฎุมะคร

ตานนม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

แสนแก้ว

สรรพคุณตามการใช้ของ

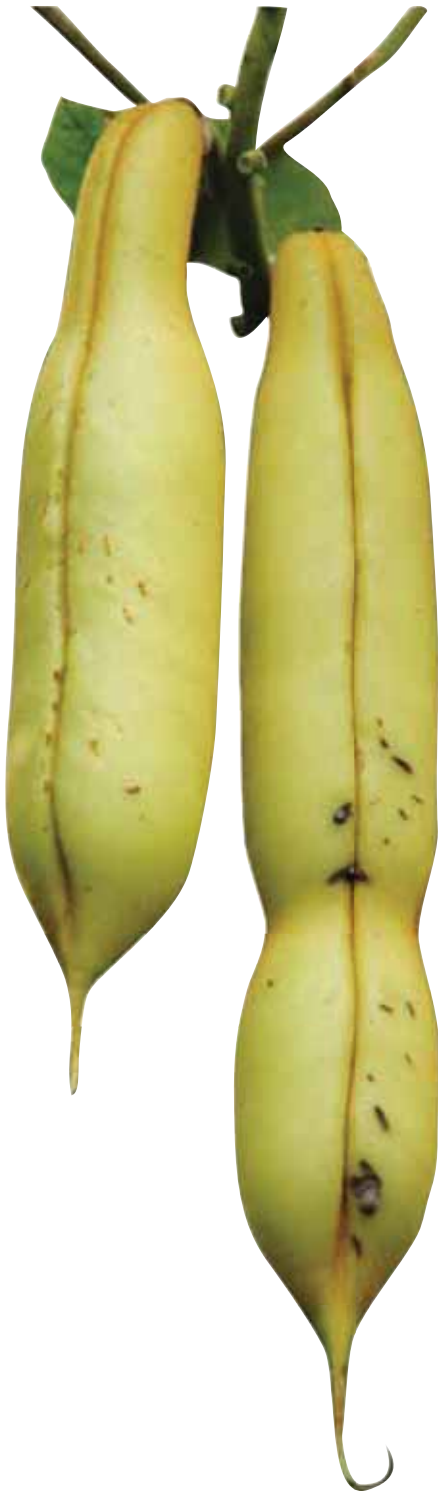
หมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มให้ผู้หญิงเลี้ยงลูกที่ไม่มี
น้ำนมกิน จะช่วยให้มีน้ำนมและ
บำรุงกำลังทั้งแม่เด็ก หรือต้มให้
ผู้สูงอายุกินก็ได้

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ตานลาน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ดอก เมล็ดฝักอ่อน กินเป็นผัก และใช้ประกอบอาหาร
- ผล เป็นพืชตระกูลถั่ว ฝักพองๆ กินมากจะทำให้เมา

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ตีนเป็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Alstonia scholaris (L.)

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

ชื่ออื่น

พญาสัตบรรณ สัตตบรรณ ขบา ตีนเป็ด

ตีนเป็ดดำ ยางขาว หัสบรรณ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ยาแก้โหลง (หมายถึงใช้รักษาได้หลายโรค) ผสมยาอะไรก็สามารถบังคับให้เป็นยาเย็นหรือยาร้อนก็ได้ ใช้ปรับยา

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้ไข้ สมานลำไส้ ท้องเดินเรื้อรัง
แก้บิด ขับพยาธิ แก้หลอดลมอักเสบ
แก้ไข้หวัด กระจายพิษ ขับผายลม
- ดอก แก้โลหิตพิการ ไข้เหนื่อ ไข้ตัวร้อน
- ใบ แก้ไข้หวัด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยาง นำไปต้มรวมกับ ยางไม้ตึง

ยางไม้เตื่อ ใช้ทำกาวตึกนก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ตีนเป็ดอ่อน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ยาแก้อ่อน ยาแก้หมอกเหลือง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้ แก้ปวดเมื่อย

หรือนำมาฝนกับน้ำ ทาหน้าแก้ฝ้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงชอ)

ตีนเป็ดเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cryptolepis buchanani Roem. & Schult.

ชื่อวงศ์

ASCLEPIADACEAE

ชื่ออื่น

กอนแดง เถาเอ็นอ่อน ตีนเป็ดแดง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก แก้พิษในเส้นเลือดหรือบาดเจ็บจากการตกไม้หรือล้ม ขับเลือดเสีย แก้พิษในกระแสเลือด
- รากหรือทั้ง 5 ต้มกินหรือประคบแก้ปวดเมื่อย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

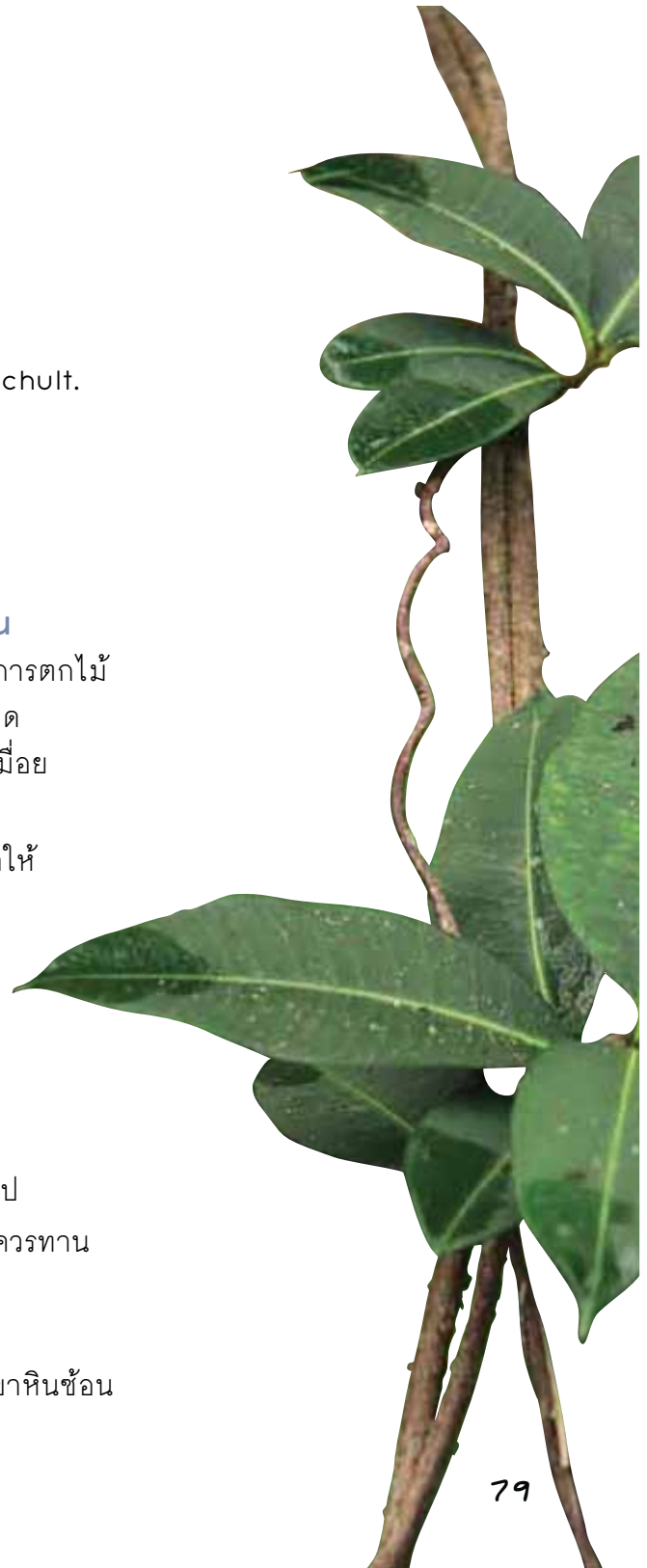
- เถา บำรุงเส้นเอ็น แก้เส้นเอ็นพิการ ทำให้เส้นเอ็นคลายการตึงตัว แก้ปวดเมื่อย
- ใบ โขลกละเอียดห่อผ้าทำลูกประคบ ประคบตามเส้นเอ็นที่ปวดเสียวและตึง เมื่อยขบ
- ทั้ง 5 ขับปัสสาวะ

ข้อควรระวัง

ควรใช้ในปริมาณน้อย ถ้าคนปกติทานเข้าไปจะไปทำลายเส้นเลือด หากไม่มีอาการไม่ควรทาน

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ตุ่มเป็ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ยูแป็ง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

แกน ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง ชูกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดอ่อน นำมาแกงทำอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

โต้ย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pandanus furcatus Roxb.

ชื่อวงศ์

PANDANACEAE

ชื่ออื่น

แก่งหลวง เกียงหลวง เตยป่า
ชาวบ้านเรียกต้นแมงดาตอย
เพราะใช้เป็นไม้จับแมงดา
มาก่อน (ตามต้นจะมี
แมงดาตัวเล็กๆ มาเกาะ)

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

รากอากาศ ใช้ต้มกินเป็น
ยาแก้เบาหวาน ความดัน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

เดานำนอง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

- ยอด เป็นผัก เอามาใส่ในแกงส้ม
- เถา ฟันรอน้ำกินได้เวลาเดินป่า

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เถาเอ็นตง

ชื่อวิทยาศาสตร์

*Streptocaulon
juventas* (Lour.) Merr.

ชื่อวงศ์

ASCLEPIADACEAE

ชื่ออื่น

เครือโทสง เถาประสงค์ นวยนึ่ง นอยนึ่ง
ต่ายานฮากหอม หยั่ง-สมุทรน้อย

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินหรือดองเหล้าเป็นยาบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ลมปลายไข้ แก้บิด
แก้ปวดท้อง ราก/ลำต้น แก้หอบหืดอย่างแรง
- ใบ แก้พิษงูและแก้พิษผี
- ทั้ง 5 แก้ท้องเสีย แก้อ่อนเพลีย และบำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บวบขม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Trichosanthes cucumerina L.

ชื่อวงศ์

CUCURBITACEAE

ชื่ออื่น

มะนอย จ้ำ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- ฝอยข้างในผล ทบผสมน้ำจนออกฟอง แล้วใช้สระผมฆ่าเหา แก้เห็บหมา
- เอาใยแห้งของผลแก้มากูดตัวได้
- เอาฝอยเผาไฟกิน แก้ตับอักเสบ โรคปอด ไอออกเลือด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

บอระเพ็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tinospora crispa (L.) Miers
Hook.f.Thanson

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

ชามะนอย เครือเขาหอ จิ้งจิง

เจตมูลหนาม ตัวเจตมูล-ยาน เกาหัวด้วน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เครือ ต้มกินเป็นยาชูกำลัง

บำรุงร่างกายทุกส่วนปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อกระดูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เกา บำรุงหัวใจ ลดน้ำตาลในเลือด รักษาเบาหวาน เป็นยาอายุวัฒนะ
แก้ร้อนใน กระหายน้ำ ช่วยเจริญอาหาร แก้ไข้ แก้ผมหงอกก่อนวัย
- ผล ขับเสมหะ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บ่าก้วย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Diospyros glandulosa Lace.

ชื่อวงศ์

EBENACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ต้นเต่า กล้วยฤๅษี

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เปลือก นำมาต้มกินช่วยถอนพิษในร่างกาย
ถ้าป่วยแบบไม่รู้สาเหตุ เดินไม่ได้ ตัวบวม หรือ
ป่วยหนัก กินแล้วจะเห็นผลชัด แต่ถ้าไม่ป่วย
ไม่มีสารพิษในร่างกาย ห้ามกินเด็ดขาด เพราะ
จะไปทำร้ายตัวยาที่ดีที่สะสมอยู่ในร่างกาย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ป่าแขวน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Zanthoxylum rhetsa (Roxb.) DC.

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

หมากก๊าด มะแขว่น กำจัดต้น

พริกหอม หมากมาศ มะข่วง

มะแขว่ง ลูกระมาศ หมักข่วง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

สำหรับผู้ชายที่มีอารมณ์ทางเพศสูง

ให้ใส่หมากแขว่นลงในอาหารมากๆ

การเกิดอารมณ์ทางเพศจะลดลง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้ลมวิงเวียน ขับโลหิตระดู
- ผล ช่วยย่อย แต่งกลิ่นอาหาร
- เมล็ด แก้ลมวิงเวียนและบำรุงหัวใจ
- เนื้อไม้ ขับลมในลำไส้ ขับโลหิตระดู
- ราก ขับลมในลำไส้ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือกผล คนเหนื่อและชาวบ้านแม่ถอดนิยม

ตำใส่ น้ำพริกเป็นเครื่องเทศ มีรสหอมเผ็ด กินแล้ว

ซาที่ลิ้น นิยมใส่เพื่อเพิ่มรสชาติและดับกลิ่นคาว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

บาค้อนก้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Moringa oleifera Lam.

ชื่อวงศ์

MORINGACEAE

ชื่ออื่น

ผักเนื้อไก่ มะรุม ผักอีฮีม ผักอีฮูม มะค้อนก้อม

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

- รากและใบ ต้มกินลดความดัน
- ใบ ลูก เมล็ดข้างใน ใช้ต้มกินแก้เบาหวาน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

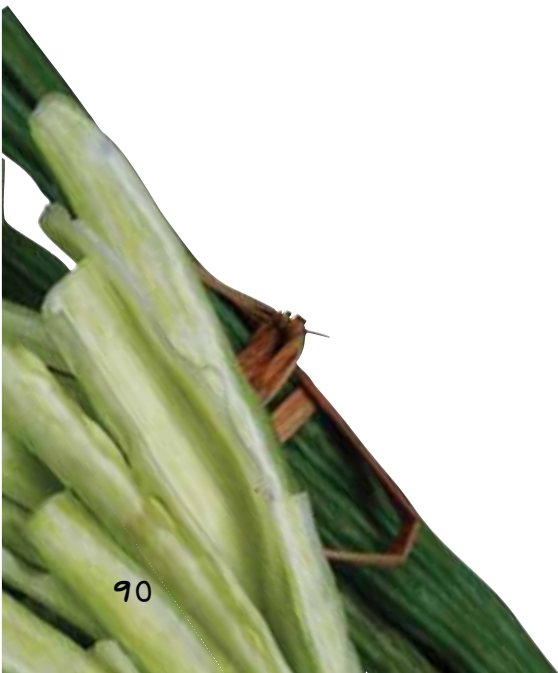
- ใบ ห้ามเลือด ชับน้ำตา ชับน้ำนม
- เปลือก ชับลมในลำไส้ พอกแผลห้ามเลือด
ทำให้นอนหลับ รักษาเลือดออกตามไรฟัน
- ดอก ชับปัสสาวะ แก้ไข้ กระตุ้นกำหนด
- ผล บำรุงกำลัง ถอนพิษไข้ แก้ขัดเบา
แก้โรคตับและม้าม
- เมล็ด แก้ปวดตามข้อ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใบอ่อนและผล ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

บ่าตั่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Strychnos nux-blanda A.W. Hill.

ชื่อวงศ์

STRYCHNACEAE

ชื่ออื่น

ตุ้มกา กระจี่ กะกั้ง โกลูกะกั้ง
แสงเปือ แสงทม แสงงเปือ

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

- เปลือกหรือต้น ใช้ต้มอาบแก้เด็กชัก
- ทุกส่วน ใช้ต้มอาบแก้ไข้ แก้คันจากพิษไม้รัก
- ต้น นำมาต้มกินรักษาโรคภูมิแพ้ ผื่น คัน
- เปลือก ฝนทาแผล หรือใช้รากตำแล้วพอกแผล
ใช้ใบตำบิบน้ำกรอกปากหมาที่ถูงูขบ แก้พิษงู

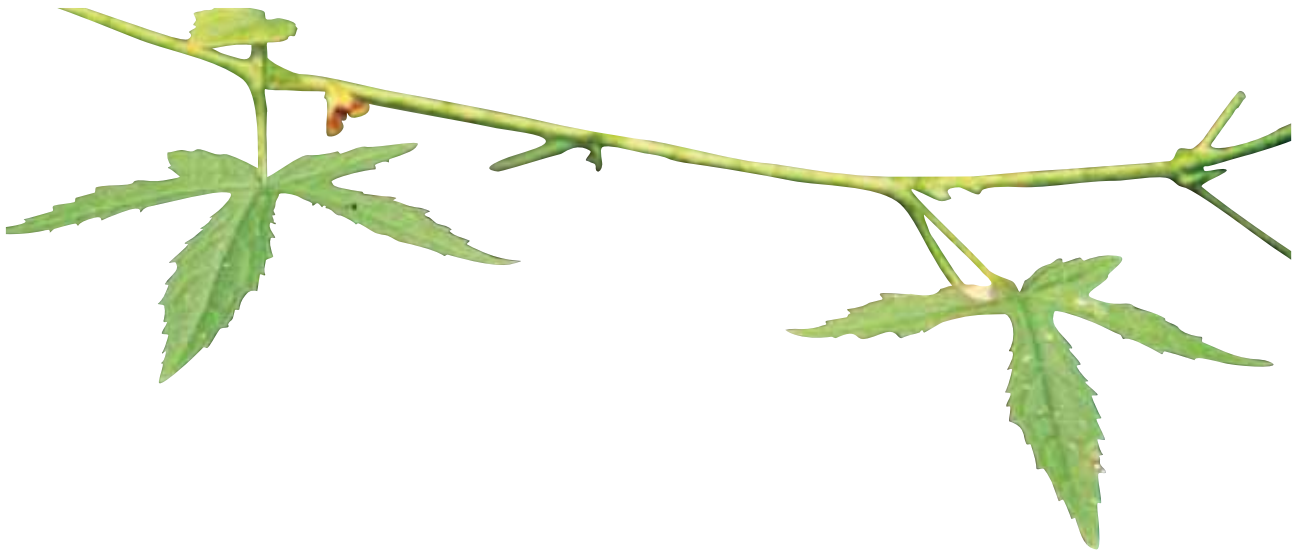
สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ
- ลำต้น แก้กระษัย ปวดเมื่อย รักษาโรคผิวหนัง บำรุงหัวใจ
- เมล็ด มีพิษ ใช้ในปริมาณน้อย บำรุงหัวใจและประสาท
ใช้เปื้อหนูและสุนัข

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าเต็งเขง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

กุ่มเดือนเครือ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ มีรสส้ม (รสเปรี้ยว) ใช้แทน

ส้มมะขาม มะนาว ใส่แกงบุก แกงบอน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

บ้านะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Terminalia chebula

Retz. var. chebula

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

หมากนะ หมากนาค สมอไทย

สมออัพยา ส้มมอ

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ผล/เปลือก หมักใส่น้ำไว้ 6 เดือน
หลังจากนั้นให้นำน้ำมารับประทาน
แก้ลำไส้อักเสบ กระเพาะอักเสบ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก ขับน้ำเหลือง
- ใบ เป็นยาระบาย แก้อ่อนใน แก้กะหายน้ำ
- ผลอ่อน เป็นยาระบาย ผลแก่ เป็นยาระบายรู้เปิดรู้ปิด
ฝาดสมาน แก้ไข้ ขับเสมหะ แก้บิด แก้ลมจุกเสียด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

มะปิ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aegle marmeloa (L.) Correa ex Roxb

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

มะตุม กะทันตาเถร ตุ่มตัง ตุม มะปิ่น

สรรพคุณตามการใช้ยาของหมอพื้นบ้าน

- ผลดิบ ฝานตากแดด ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง
- ผล หั่นตากแห้งต้มผสมกับผักเลี่ยนผี 1 กำมือ
พริกไทย 2 ช้อนโต๊ะ ดีปลี 30 ผล แก้อัมพฤกษ์
ตาเหลือง ดีซ่าน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก ราก ลำต้น แก้ไข้จับสั่น
- ผลอ่อน ช่วยเจริญอาหาร แก้อ่อนใน
ขับผายลม แก้ท้องเสีย บำรุงธาตุ
- ผลสุก คุมธาตุ ช่วยย่อย บำรุงกำลัง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ยางที่หนืดๆ เอามาใช้แทนกาวได้
ติดกระดาษ งานปอย หรือพันนูหรี
- ชาวบ้านแม่ถอดใช้ใบกินกับลาบปลาตุก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าแฟน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

มะแฟน หมากดี

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผล ใช้รับประทานเป็นผลไม้

มีรสเปรี้ยวจัด ส่วนมากคนในภาคเหนือ

จะนิยมรับประทานกับเหล้าขาว

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ป่ามุ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Elaeocarpus spaericus
(Gaevtn.) K.Schum.

ชื่อวงศ์

ELAEOCARPACEAE

ชื่ออื่น

ไม้มุ่น มะมุ่นดง

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินบำรุงกำลัง
- ผล มีกลิ่นหอม เปลือกเกลี้ยง
สีขาว สัตว์ชอบกิน

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ป่าเม่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Antidesma acidum Restz.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

หมากเม่ากำบัง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ตัน กินแก้เจ็บท้อง
- ใบ นำมาตองน้ำแล้วหมกไฟ นึ่งทับแก้ริดสีดวง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ข้อควรระวัง

เห็นที่ขึ้นได้ต้นป่าเม่าทุกชนิดกินไม่ได้ มีรสเมาทุกอย่าง

บ่าลันไม้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Oroxylum indicum
(L.) Kurz

ชื่อวงศ์

BIGNONIACEAE

ชื่ออื่น

หมากเหล็งกำ หมากลันจ้าง เพกา
มะลิตไม้ มะลันไม้ ลิตไม้ ลันฟ้า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มกินแก้ท้องผูก หรือต้มอาบจะช่วยสมานแผล แก้บวม แก้ปวดเมื่อย หรือตากเปลือกทาเกลือให้วัวควายกิน ไม่เกิน 5-10 วัน จะอ้วนและแข็งแรง
- ฝักอ่อน (งอพับได้) ต้มกับเนื้อสัตว์กินเป็นยาบำรุง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ฝัก บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร
- เมล็ด เป็นยาระบาย
- ราก บำรุงธาตุ แก้ท้องร่วง
- ใบ แก้ปวดท้อง แก้ปวดข้อ
- เปลือก ยาฝาดสมาน ขับเหงื่อ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้ไขข้ออักเสบชนิดเฉียบพลัน

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงชอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าแวงกุลา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum torvum Sw.

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

ป่าแวงจ้าง หมากแด้ง มะแคว้งกุลัว

มะแวง มะแวงข้าง มะเขือพวง มะเขือละคร

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 หรือราก ต้มกินแก้ปวดหลัง ปวดเอว ปวดตามข้อ แก้ก้ำใน ไส้ หอบหืด กินแล้วจะสมบุรณ์ขึ้น มีกำลังดีขึ้น
- ต้น ต้มจนออกควันแล้วใช้รมบาดแผล เพื่อรักษาแผล

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ต้น/ใบ ต้มแล้วคั้นน้ำมาทา พอก หรือต้มอาบ แก้ชาตามมือ เท้า อัมพาต
- ส่วนเหนือดิน หากสกัดด้วยแอลกอฮอล์จะได้สารที่มีฤทธิ์ลดการบีบตัวของลำไส้และลดความดันโลหิตในสัตว์ทดลอง
- ใบ เมื่อสกัดจะได้สาร Solasodine, solasodien มีฤทธิ์ต้านเชื้อไวรัส

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บ้ำแว้งขม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum sanitwongsei Craib

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

มะแว้งต้น

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ผล ต้มน้ำเพื่อใช้ประคบบาดแผล
- ผลดิบ นำมาเคี้ยวกิน รักษาโรคในปาก
- ทั้ง 5 ต้มอาบ ต้มกินหรือนำมาปรุงอาหาร ช่วยรักษาโรคในปาก บาดแผลอักเสบ โรคทางเดินหายใจ ลดกรด แก้โรคกระเพาะ ลำไส้อักเสบ แก้อ่อนใน แก้ท้องเสีย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไอ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ
- ใบ บำรุงธาตุ แก้อ่อนโรค แก้ไอ
- ผล แก้ไอ ขับเสมหะ รักษาโรคเบาหวาน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

กินเป็นผักหรือใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

บ้ำห่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Momordica charantia L.

ชื่อวงศ์

CUCURBITACEAE

ชื่ออื่น

มะระขี้นก ผักเหย ผักไห

มะร้อยรุ มะระ มะห่อย มะไห

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- เครือ ต้มอาบแก้คัน
- ยอด เป็นยาแก้อ่อนเพลีย ทำให้นอนหลับ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- น้ำคั้นจากผล ต้านเชื้อไวรัสและมะเร็ง
- ราก รักษาโรคผิวหนัง
- ดอก แก้หอบหืด
- เมล็ด ขับพยาธิตัวกลม
- ผล ช่วยเจริญอาหาร บำรุงธาตุ ลดน้ำตาลในเลือด ฟอกเลือด แก้ปากเปื่อย ขับพยาธิ แก้ตับและม้ามอักเสบ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดและผลกินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ป่าแคว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Terminalia bellirica (Gaertn.) Roxb.

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

หมากแหน สมอพิเภก ลัน

สมอแหน แหน แหนขาว แหนตัน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ผล กินสดหรือดองกิน ทำให้แข็งแรง

สุขภาพดี ระบบทางเดินหายใจโล่ง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้โรคปัสสาวะพิการ ขับปัสสาวะ
- ใบ รักษาแผลติดเชื้อ
- ดอก แก้โรคตา
- ผลอ่อน เป็นยาระบาย
- ผลแก่ มีฤทธิ์ฝาดสมานขับเสมหะ แก้ท้องเสีย

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

บุกกินหัว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amorphophallus sp.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

หัว ต้มกินแก้โรคกระเพาะ

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

บุกคางคก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amorphophallus campanulatus
Blume ex Decne.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

บุก มันชูรัน บุกคูดก บุกหนาม
บุกหลวง เปี้ย หัวบุก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

หัว เผาไฟแล้วผ่าออก จากนั้นเอาผ้าดำห่อ
แล้วนั่งทับแก้ริดสีดวง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- หัว ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด บำรุง
ธาตุ บำรุงกำลัง แก้บิด รักษาริดสีดวง
แก้ไขข้ออักเสบ เป็นยากระตุ้น กัดฝ้า
หนอง ขับเสมหะ ปรงอาหารได้
- ราก พอกฝี ขับระดู รักษาริดสีดวง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ป้อเจียน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Firmiana colorata (Roxb.) R. Br.

ชื่อวงศ์

STERCULIACEAE

ชื่ออื่น

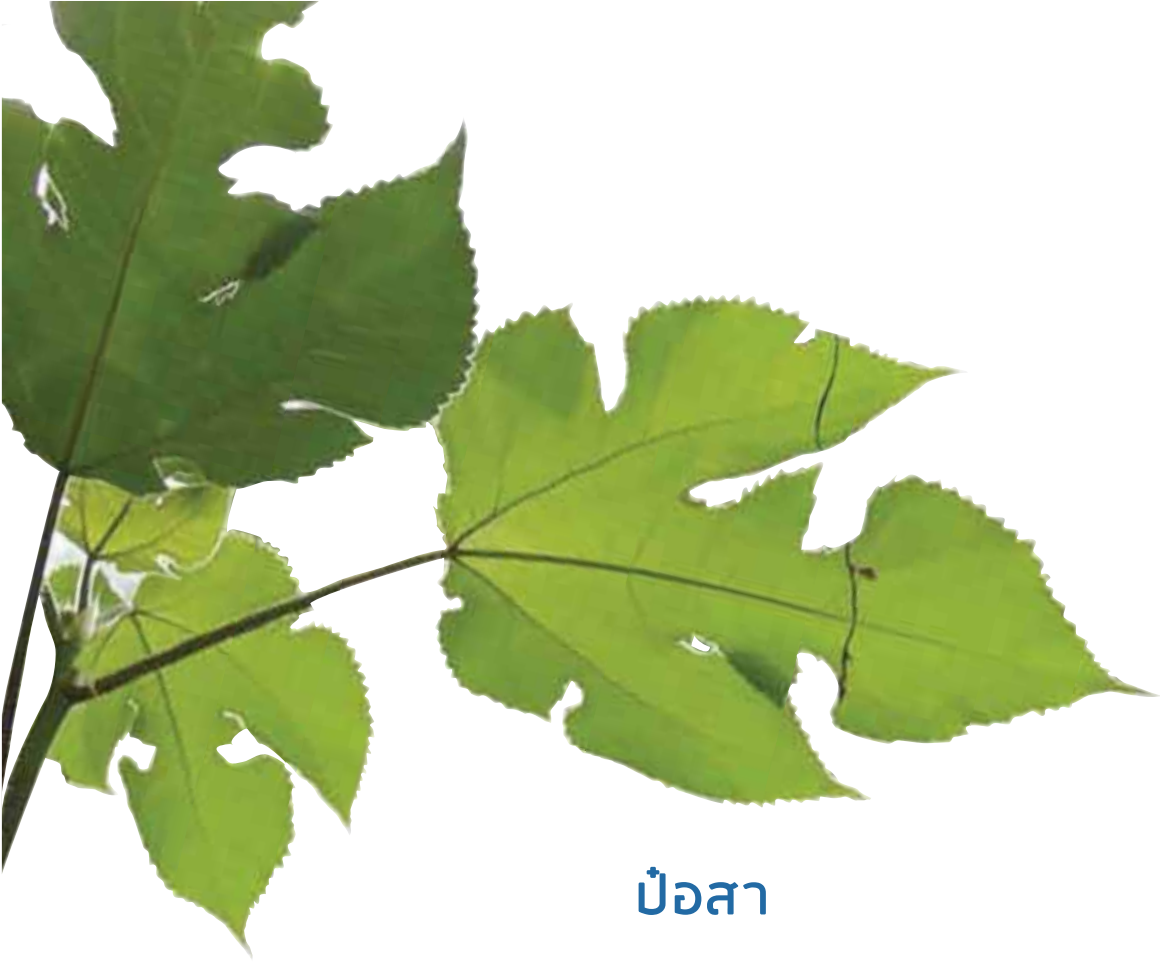
ป้อแดง ป้อฝ้าย ป้อแจ้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก นำมามัดที่แขนและคอ ช่วยลดไข้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ปอสา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Broussonetia papyrifera (L.) Vent.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

ปอกระสา ปอสา ปอฝ้าย ฉำฉา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เปลือก นำมาทำกระดาษสา

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

ปิดปิวขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Plumbago zeylanica L.

ชื่อวงศ์

PLUMBAGINACEAE

ชื่ออื่น

เจตมูลเพลิงขาว

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ ใช้ใบ 3-4 ใบ นวดใส่น้ำร้อน

กินแก้ท้องร่วง ท้องเสีย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ขับโลหิตระดู แก้ปวดท้อง
- ใบ ขับเสมหะ ดอก รักษาโรคตา
- ทั้ง 5 ช่วยย่อยอาหาร แก้ปวดท้อง
- ราก ช่วยย่อย ช่วยเจริญอาหาร บำรุงธาตุ รักษาโรคผิวหนัง รักษาริดสีดวง แก้คุดทะราด ขับลมในกระเพาะและลำไส้

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ปิดปิวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Plumbago indica L.

ชื่อวงศ์

PLUMBAGINACEAE

ชื่ออื่น

เจตมูลเพลิงแดง ลูกใต้ดิน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ผิวดำ ผื่น แผล ฝี ผิดเดือน
(รากทำให้แห้งลูก)

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ขับโลหิตระดู แก้ปวดท้อง
- ราก ช่วยย่อย ช่วยเจริญอาหาร ขับลม บำรุงธาตุ กระจายลม รักษาริดสีดวง แก้คุดทะราด
- ทั้ง 5 ช่วยย่อย ขับลม แก้ปวดท้อง บำรุงไฟธาตุ
- ดอก รักษาโรคตา
- ใบ ขับเสมหะ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ปูแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ นำมาทำพลุเคี้ยวหมาก

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ปู่ลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ปู่ต๋อย ปู่ลิง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

- เครือ นำมาผสมกับบอระเพ็ด ไพล หนุ้าแห้วหมู บดเป็นผงแล้วผสมน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอน เป็นยาธาตุ ยาลม หรือนำเครือมาตำแล้วบีบน้ำผสมกับพริกไทย แก้วเจ็บท้อง จุกท้อง
- ใบ นำมาหั่นตากแห้ง พันใบตองใส่ยาเส้น เปลือกกระเทียม หอมแดง หั่นจุดไฟสูบแก้หอบหืด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อสายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เปลวป้องกันน้ำ*

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ทั้ง5 ใช้ต้มอาบแก้คันได้ดี

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

คนภาคเหนือนิยมกิน

ใบเป็นผักแกงส้มลาบกินดิบๆ

หรือลวกก็ได้

แหล่งข้อมูล

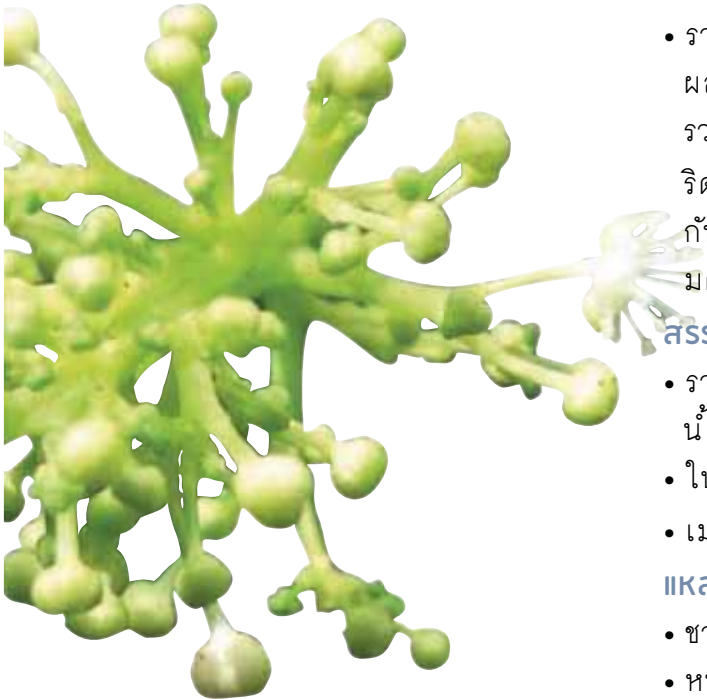
ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

.....

* ใช้ชื่อเรียกตามฐานข้อมูลสมุนไพร
อภัยภูเบศร เนื่องจากชาวบ้าน
ไม่รู้จักชื่อท้องถิ่น

เปลา่ตองแตก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Baliospermum siamense Craib.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

หญ้าวัวเหวอะ ตองแตก ตองแต่
ถ่อนดี ทนดี นองป้อม ลองปอม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ใบ เด็ดให้ยางออก แล้วเอายางใส่รักษาแผลที่โดนมีดบาด
- ราก ต้มกินแก้ท้องเสีย หรือตำตากแห้งผสมสับปะรด ต้มกินรักษาลำไส้ หรือต้มร่วมกับเจี๊ยะแดง เครื่องก้องแกบ กินแก้ริดสีดวง ปวดเมื่อย เจ็บเอว หรือต้มผสมกับเปล้าใหญ่ อาบแม่หลังคลอด ทำให้มดลูกเข้าอู่เร็ว

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก เป็นยาถ่าย ขับลม ขับเสมหะ แก้บวม น้ำ แก่ดีซ่าน แก้ม้ามอักเสบรักษาโลหิตจาง
- ใบ เป็นยาถ่าย รักษาโรคหืด
- เมล็ด เป็นยาถ่ายอย่างแรง แก้ปวดตามข้อ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

เปลา่เลือดหัว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stephania venosa
(Blume) Spreng.

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

สบู่เลือด กระท่อมเลือด
บอระเพ็ดยางแดง ยาปู่หยอง
กลิ้งกลางดง เป้าเลือด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

หัว หั่นตากแห้งผสมน้ำผึ้งทำลูกกลอน
ต้มหรือดองเหล้ากิน เป็นยาบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ รักษาแผลสดและแผลเรื้อรัง
- ราก บำรุงเส้นประสาท
- เถา ขับพยาธิ
- หัว บำรุงกำลัง บำรุงกำลัง
ช่วยเจริญอาหาร เป็นยาอายุวัฒนะ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบคร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

เปล้าใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Croton roxburghii N.P. Balakr.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ห้าเยื้องแหลง เปาะ เปล้าหลวง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ นำมาลนไฟประคบหัวเข่า แก้ปวดหัวเข่า

หรือผสมกับไพล ต้มอาบเป็นยาอยู่ไฟ

เข่ายารม ยาอบ แก้วงเวียน แก้เหน็บชา

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก่น้ำเหลืองเสีย โรคผิวหนัง โรคเรื้อน
- เปลือก ลดไข้ แก้ตับอักเสบ แก้ปวดข้อ
- เปลือก กระทบ ช่วยย่อยอาหาร
- แก่น ขับพยาธิ
- ใบ รักษาโรคผิวหนัง แก้คันตามตัว
แก้ฟกช้ำ แก้ลมจุกเสียด
- ดอก ขับพยาธิ เมล็ด เป็นยาถ่าย

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

พองคิตัง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ต้ม นำไปผสมเครื่องแดง ต้มกินแก้บวม
- ทิ้ง 5 ต้มอาบเป็นยาสุ่ม ช่วยถอนพิษ
แก้ผดผื่นในผู้หญิงหลังคลอดลูก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เมล็ดย้อมผ้าจะมีสีเหลือง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ผักก้อแก้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Selaginella sp.

ชื่อวงศ์

SELAGINELLACEAE

ชื่ออื่น

รังไก่อุ่ม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นผักที่ทำรายได้หลักให้ชุมชนบ้านแม่ถอด และเป็นผงชูรสของกะเหรี่ยง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักกุ่มน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Crateva magna (Lour.) DC.

ชื่อวงศ์

CAPPARACEAE

ชื่ออื่น

กุ่ม เหาะเถาะ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก เป็นยาร้อนผสมใส่ยาตัวอื่น แก้ลมหนัง (เจ็บปวดตามผิวหนัง)
- เปลือก ต้มกินหรือตากแห้งตำผงผสมกับดอกลิ้นทมแดง แก้เบาหวาน
- เปลือก ยอด ใบ ตำผสมกันแล้วห่อผ้าประคบหัวเข่า รักษาอาการปวดเจ็บ โรคเก๊า แก้อักเสบ เข่า ข้อต่อกระดูกที่ปวด ห้ามประคบนานเกิน 2 ชั่วโมง เพราะจะทำให้ผิวหนังพองเหมือนน้ำร้อนลวก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้บวม แก้อาเจียน ขับลม
- เปลือก ขับลม แก้นิว ช่วยเจริญอาหาร แก้บวม รักษาโรคผิวหนัง
- แก่น รักษาโรคผิวหนัง แก้นิว • ใบ ขับลม ขับพยาธิ รักษากลาก เกาต์
- ดอก แก้เจ็บตา เจ็บคอ • ผล แก้ไข้

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

ผักกูดก่อง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Lygodium flexuosum (L.) Sw.

ชื่อวงศ์

SCHIZAEACEAE

ชื่ออื่น

กูดงอดแงด ย่านลิเภา หญ้ายายเภา กระฉอก กูดก่อง กูดเครือ กูดงอดแงด กูดแพะ กูดย่อง ผักตีนตักโต ตะเภาขึ้นหน ตีนตะขาบ เฟินตีนมังกร ลิเภาใหญ่ หลีเภา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอชาวบ้าน

- ราก ต้มผสมกับรากเดือย เปลือกไม้ขี้เหล็ก แก่นิ้ว หรือใช้น้ำ 3 แก้วต้มกับราก โดยต้มให้เหลือ 1 แก้ว แก้วประจำเดือนมาน้อยแต่มาไม่หยุด
- หัว แก้วพิษงู แมลง ตะขาบ ผื่นทาบบริเวณแผล หรือใช้ตำทั้งหัว ประคบหัวแก้วปวด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น ใบ แก้วปวดเมื่อยในผู้สูงอายุ
- ใบ แก้วอักเสบจากงู ตะขาบ แมงป่อง พิษแมลงกัดต่อย
- ราก เหง้า ลำต้น ทั้ง 5 แก้วเจ็บคอ เสียงแหบ ปวดหลัง ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ นิ่วในไต เลือดตกใน

การใช้ประโยชน์อื่น ๆ

หน่ออ่อน ใช้กินได้ มีรสชาติดี

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน
- ฐานข้อมูลสมุนไพรรอกภัยภูเบศร

ผักจ้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ardisia polycephala Wall

ชื่อวงศ์

MYRSINACEAE

ชื่ออื่น

พิลังกาสา ทูลังกาสา รามใหญ่ ลังพิสา หมากขึ้นก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- เปลือก นำมาต้มอาบ ต้มกินแก้ไข้ ปวดเมื่อย โรคผิวหนัง
- ใบ ต้มกินแก้โรคตับ ท้องเสีย แก้ไอ
- เมล็ด ตากแห้งตำผงแล้วชงกินแก้ลมพิษ
- ดอก ต้มกินแก้พยาธิ
- ผล เป็นอาหารของนก
- ราก นำมาตำพอกปิดแผล รักษาแกมโรค หนองใน และแผลอักเสบ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ท้องเสีย แก้พิษงู รักษาแกมโรค และหนองใน
- ลำต้น รักษาโรคเรื้อน เปลือก แก้ไข้ แก้ท้องเสีย
- ใบ รักษาโรคตับพิการ แก้ท้องเสีย แก้ไอ
- ดอก ฆ่าเชื้อโรคผล • แก้ไข้ แก้ท้องเสีย แก้ตานซาง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ผักนางโจม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดใช้ทำอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักเพ็ชขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acmella oleracea (L.) R.K.Jansen

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

ผักคราดหัวแหวน

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินแก้ไอ หรือใช้ต้นผสมกับ

ผักกาดหนุ่มบรรเทาอาการปวดแผล

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

ผักว่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus auriculata Lour.

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่ออื่น

เดื่อใหญ่ เดื่อหว่า

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ยาง นำมาใส่แผลที่มีหนอง

เป็นยาฆ่าตัวหนอน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผลและยอดอ่อนกินได้

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักหนาม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Lasia spinosa (L.) Thwaites

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

กะลี

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก ดองเหล้าเป็นยาชูกำลัง หรือนำรากผสมกับเหี่ยวคน 1 คืบ แล้วให้วัวควายกินบำรุงกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้เจ็บคอ
- ใบ แก้ปวดท้อง แก้ไอ
- เหง้าหรือลำต้น แก้ไอ แก้เจ็บคอ ขับเสมหะ หรือต้มน้ำอาบ แก้อาการคันที่เกิดจากโรคผิวหนัง เหือด หัด และไข่ออกผื่น
- ใบและก้านใบสด ใช้เป็นอาหาร ต้องต้มหรือดองก่อนรับประทาน

การใช้ประโยชน์อื่น ๆ

หน่อหนุ่ม นำมาต้มนวกกินเป็นผักแกล้มกับน้ำพริกหรือแกงส้ม

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด,
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ผักหนามเปา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Smilax perfoliata Lour.

ชื่อวงศ์

SMILACACEAE

ชื่ออื่น

เขื่องใหญ่ เครือเดา กำลั้งควายถึก
เครือเดา ม้ากระถึก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

หัว นำมาผสมกับฮางเขิน เครือก้องแกบ
ทองกวาว ต้มกินเป็นยารักษากำลั้ง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักลบบีน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Senna occidentalis (L.) Link

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

ลบบีนน้อย หญ้าลิกลิ้น ขี้เหล็กผี ชุมเห็ดเล็ก

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ใส่พริกไทยดำต้มกินแก้ไข้
- ทั้ง 5 นำมาต้มกิน แก้ปัสสาวะกลางคืน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เมล็ด ขับปัสสาวะ บำรุงกำลัง แก้ตาแดง
ดับอักเสบ บำรุงประสาท แก้นอนไม่หลับ
- ใบและเมล็ด เป็นยาถ่าย แก้ไอ
รักษาโรคผิวหนัง
- ราก ลำต้น แก้ไข้ ขับปัสสาวะ
เป็นยาระบาย
- ทั้ง 5 ขับพยาธิในท้อง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ผักลบบินโหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Senna tora (L.) Roxb.

ชื่อวงศ์

CAESALPINICEAE

ชื่ออื่น

ชุมเห็ดเขาควาย ชุมเห็ดไทยหลวง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้เด็กฉี่รดที่นอน
- ราก ผสมกับพริกไทย 1 เม็ด ต้มกินแก้ผู้หญิงตกเลือด

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผักหวานป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

champereia manillana

(Blume) Merr. ST

ชื่อวงศ์

OPILIACEAE

ชื่ออื่น

ผักป่า ผักพุ่ม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดและดอก ใช้กินเป็นผัก
และปรุงอาหาร โดยส่วนมาก
นิยมใส่กับไข่มดแดง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ผ่าแป้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum erianthum D.Don

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

ตองสุก ดับยาง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ผลสด ย่างไฟแล้วตำกินลดความดัน (ถ้าตากแดดแล้วกลิ่นไม่ดี)
- ใบ หั่นตากแห้ง พันใบตอง ใส่ยาเส้น ผสมกับเปลือกกระเทียม หอมแดงหั่น จุดไฟสูบรักษาหอบหืด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)

มะเขือแฉะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum

aculeatissimum Jacq.

ชื่อวงศ์

SOLANACEAE

ชื่ออื่น

มะเขือขื่น หมากเขือคัน

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ผลสุก นำมาสับและประคบแผล
พินผ้าไว้ประมาณ 3 วันจะเห็นผล
ช่วยรักษาบาดแผลที่สาหัสเข้าเนื้อ

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยอภัยภูเบศร

มะเขือแจ้เครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เถา ต้มกินเป็นยาบำรุงกำลัง
และเป็นส่วนผสมของยาตัวอื่น
เพื่อเพิ่มรสหวาน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

มะเขือต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aglonema tenuipes Engl.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

ว่านขันหมาก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ต้น เผาไฟแล้วลอกเอา

เปลือกออก นำไปใช้

ปรุงอาหารแทนมะเขือยาว

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

มะไฟ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Baccaurea ramiflora Lour. T

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

ส้มไฟ ห้มกั๋ง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอชาพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ไข้

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นมะไฟชนิดหนึ่ง เนื้อในสีม่วง

แม่ถอดเรียก ป่อฟ้า มีรสหวาน

เปลือกผลหนา ผลกินได้

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

มะม่วง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mangifera caloneura kurz

ชื่อวงศ์

ANACARDIACEAE

ชื่ออื่น

มะม่วงบ้าน มะม่วงสวน

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

แกนในของผล ใช้ฝนทา
หรือต้มแล้วเอาเท้าแช่
รักษาบาดทะยัก

สรรพคุณตำรา
การแพทย์แผนไทย

- ผล บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ
- ใบ รักษาโรคเกี่ยวกับคอและไอ
- ลำต้น ยางจากผล แก้ก้น แก้โรคผิวหนัง
- เปลือก ดอก และเนื้อในเมล็ด แก้ท้องเสีย บิด อาเจียน

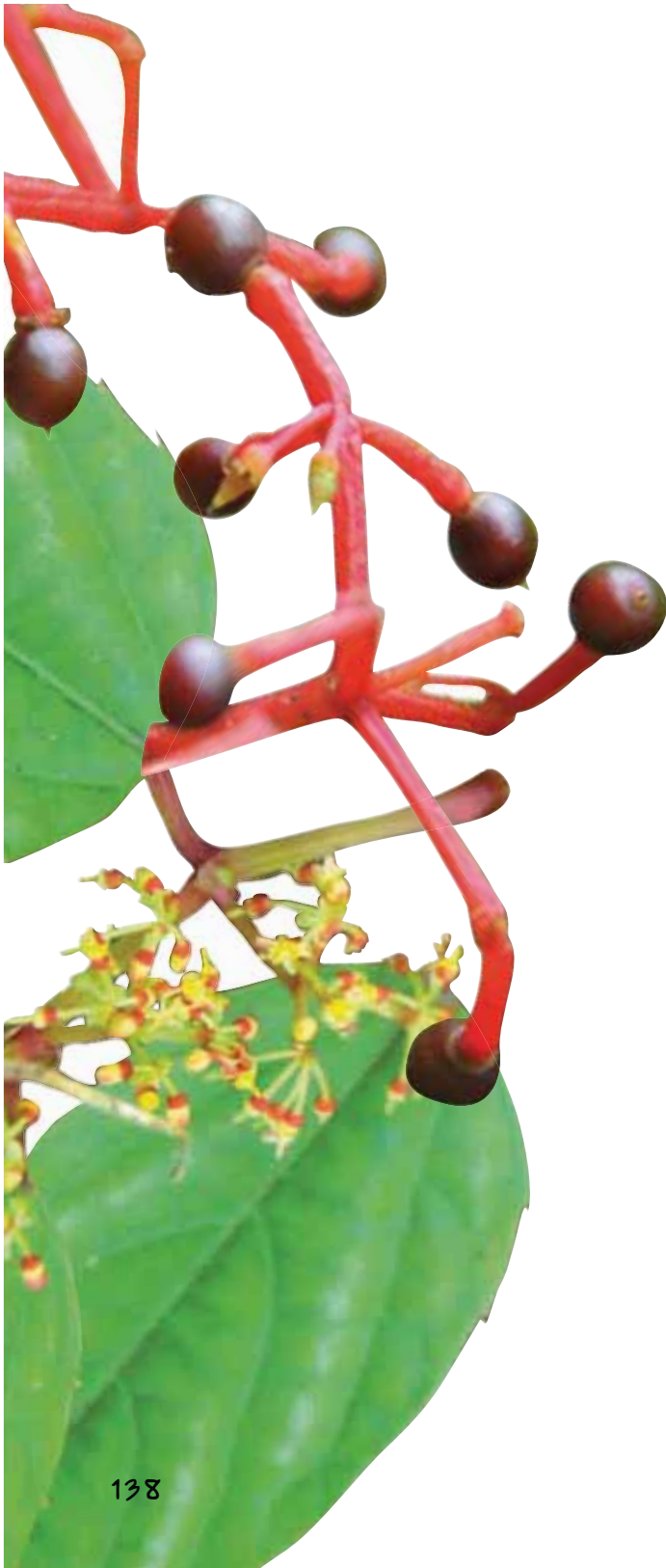
การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผลกินเป็นผลไม้ ยอดอ่อนกินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

มันหัวเหี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cissus repens Lam.

ชื่อวงศ์

VITACEAE

ชื่ออื่น

ดาษตะกั่วเถา คำแดง
เครือมันเหี่ยว มันโหดเหี่ยว

**สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน**

หัว ใช้เป็นส่วนผสมของ
ยารักษา มะเร็ง แต่ใส่ใน
ปริมาณที่น้อย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

แมวกิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stephania suberosa Forman

ชื่อวงศ์

MENISPERMACEAE

ชื่ออื่น

กิ้งกลางดง

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

นำมาตากแห้ง บดเป็นผง
ผสมน้ำผึ้งกินเป็นยาบำรุง
กำลัง ยาบำรุงเลือด

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

ไม้ก่อด้หมี

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ไม้ดีหมี

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มอาบ ต้มกินเป็น

ยาล้างเลือด แก้เหน็บชา

แก้ผิวดำ อัมพฤกษ์ อัมพาต

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้เกคอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ไม้ตีนนก

สรรพคุณตามการใช้ของ

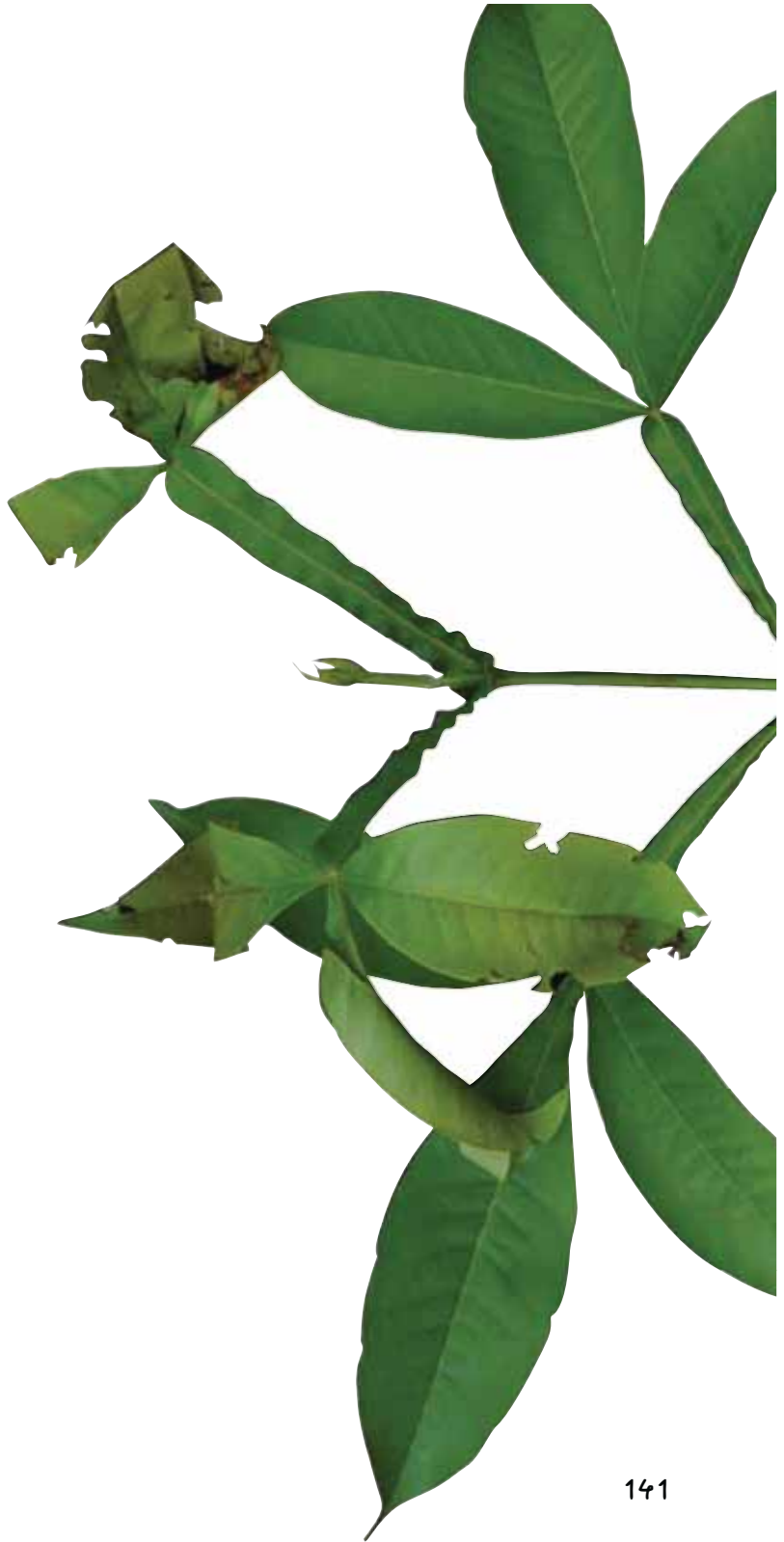
หมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินบำรุงกำลัง
- ใบ ผสมกับรากหญ้า
คาเคียวกินแก้งูกัด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ไม้ขอมือนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Vernonia volkameriifolia Wall. ex DC

ชื่อวงศ์

ASTERACEAE (COMPOSITAE)

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ชัก ยาแก้กินอาหารผิด

หรือเวลาได้รับพิษ แก้อาการแพ้ทุกชนิด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ไม้ขีดบ้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

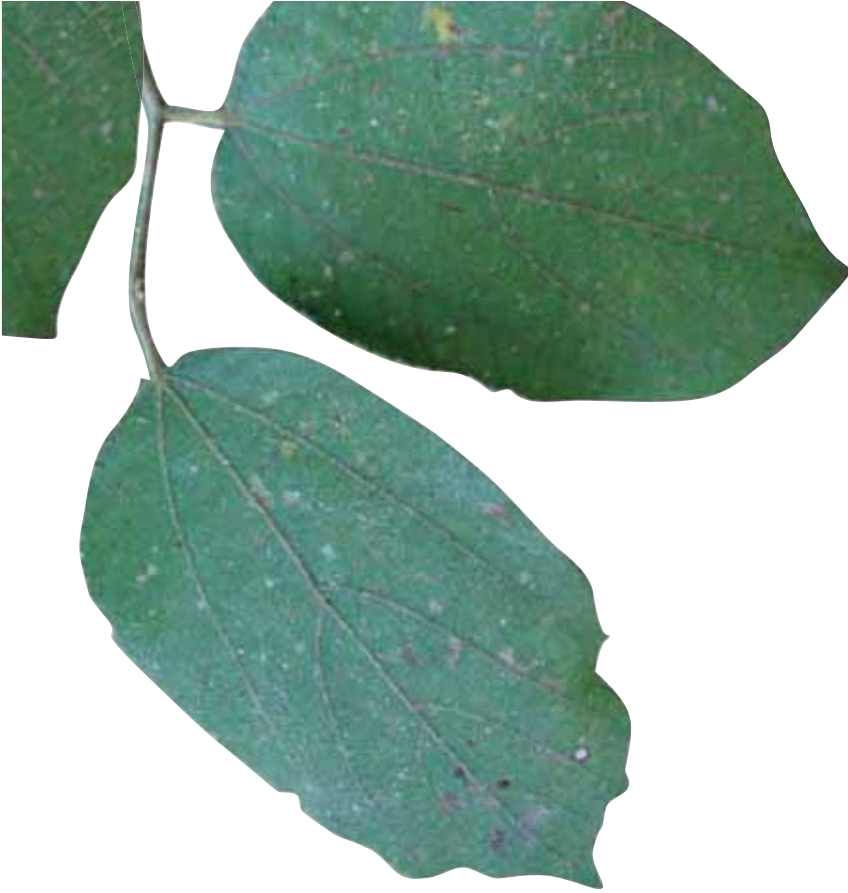
เป็นส่วนผสมของยากอบกระดูก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ไม้ขี้มูก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินใส่น้ำข้าวสาร

ขาว 1 ช้อน แก้วไข่ป่า

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้โขงเขง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Getonia floribunda (Roxb.) Lam.

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

งวงส้ม ข้าวตอกแตก สะแกวัลย์

เถาวัลย์นวล หน่วยสุด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอด ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้จี้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Harrisonia perforata (Blanc) Merr.

ชื่อวงศ์

SIMAROUBACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ก้ำกู่ สี่พันคนทา กะลันทา สี่พัน สี่พันคนตาย
สี่พันคนทา ชี้ดำตา จี้ จี้หนาม หนามจี้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก แก้ไข้ • ส่วนของต้น กินเป็นยาชูกำลัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก/ราก รักษาโรคเล่าไข้ แก้บิด
- ลำต้น แก้บิด แก้ร้อนใน กระจายน้ำ
- ใบ แก้ปวด • ดอก แก้พิษแมลงกัดต่อย
- ราก แก้บวม แก้บิด แก้ไข้ ร้อนใน กระจายน้ำ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นไม้มงคล คำว่า 'ก้ำ' แปลว่า คำจูน
คนโบราณเชื่อว่าใช้ก่อไฟให้พระเจ้า

แหล่งข้อมูล

- พอลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงซอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้จําจา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Samanea saman (Jacq.) Merr.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MINOSOIDEAE

ชื่ออื่น

ไม้กุกโก่ จามจุรี ก้ามปู ก้ามกราม ก้ามกุ้ง
ก้ามปู ฉ่าฉ่า ตืดตูด ลัง สารสา สำสา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ใช้ต้มอาบรักษาโรคผิวหนัง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก รักษาแผลในปาก คอ แก้เหงือกบวม
ปวดฟัน รักษาริดสีดวงทวาร แก้ท้องร่วง
- ใบ แก้กระหาย แก้ท้องเสีย แก้ปวดแสบปวดร้อน
- เมล็ด รักษากลาก เกื้อน ฝีเรื้อน แก้เยื่อตาอักเสบ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ช้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างสี่บคัน

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างสี่บคัน

ชื่ออื่น

เซาะ

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือก ต้มกับน้ำแล้วเอาเท้าที่
เป็นบาดทะยักหรือน้ำกัดเท้าแช่
บาดทะยัก น้ำกัดเท้า

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ชางخاب

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างสลิปคัน

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างสลิปคัน

ชื่ออื่น

-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นไม้มุงคด ว่ากันว่าสามารถไล่ผีหรือกันผีได้ ทำเป็นไม้พลอง หรือไม้ซี่สามารถซี่ใส่คนถูกผีเข้า หรือใช้ในพิธีการต่างๆก็ได้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ตองกิบ*

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มอาบเป็นยาแก้บวม

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

* ไม้ตองไม่มีหนาม

(ทองหลางที่ไม่มีหนาม)

ไม้ทองหลอย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Erythrina subumbrans Merr.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

ไม้ทองหลาง ทองหลาง ทองมีดชูด ทองหลางป่า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ผสมกับจีผาแตก เครื่องก้องแกบ เปลือกทองกวาว

ต้มหรือดองเหล้า กินบำรุงกำลัง รักษาโรคไต

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก่น ใบ ใ้ห้หมู ไก่ กินแก้หวัดตกโรค
- ใบ ตำพอกรักษากระดูกหักและแก้ปวดกระดูก

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ตะเคียน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Hopea odorata Roxb.

ชื่อวงศ์

DIPTEROCARPACEAE

ชื่ออื่น

แคน จะเคียน ตะเคียน ตะเคียนใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ถากเอามาอมแก้ปวดฟัน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้ปวดฟัน เหงือกอักเสบ
- เนื้อไม้/แก่น แก้คุดทะราด ท้องร่วง
แก้กำเดา ช่วยสมานแผล
- แก่น แก้บิด ขับเสมหะ
- ยาง รักษาบาดแผล แก้ท้องเสีย

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ตีนตั้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Desmos dumosus

(Roxb.) Saff. C

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่ออื่น

ไม้ตองกลาง

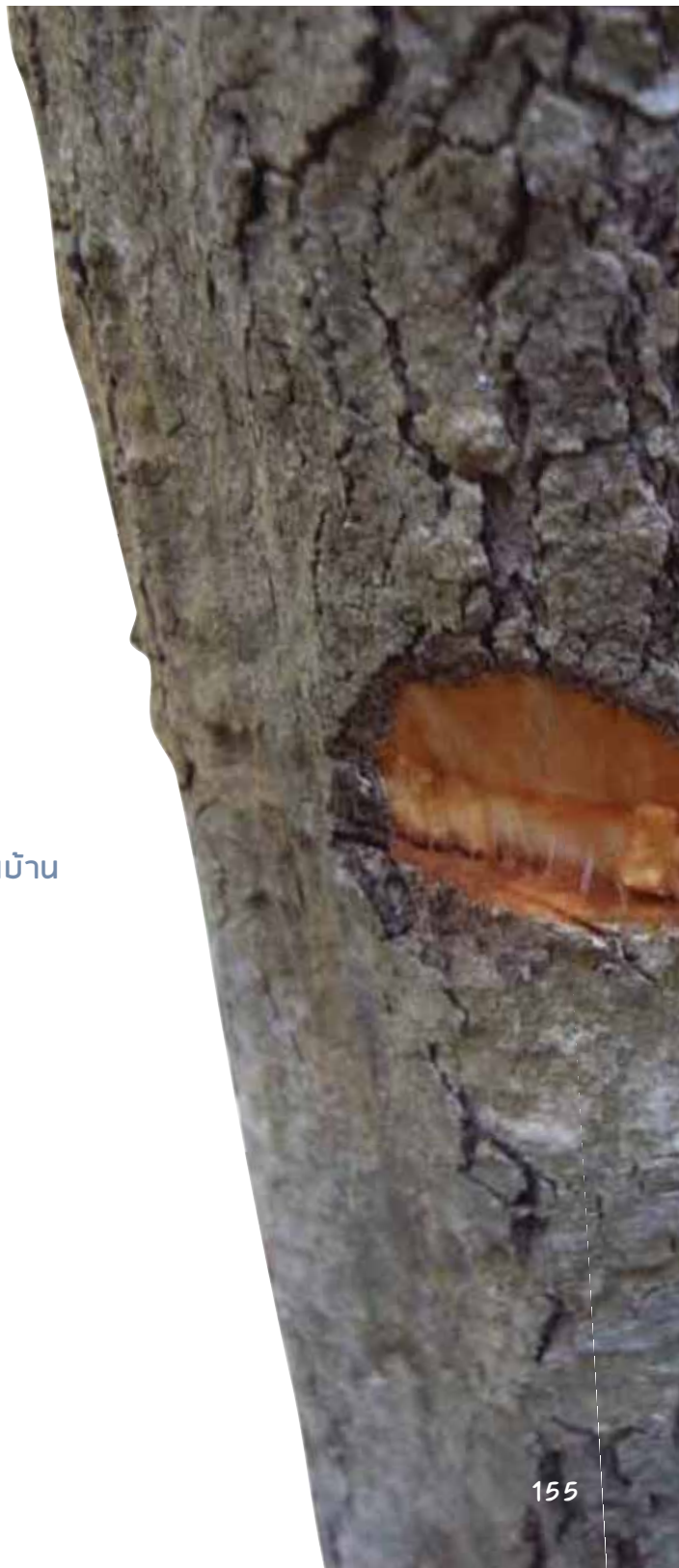
ตองกลาง ตองมีดชุด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินเป็นยารักษาอาการ

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงชอ)

ไม้แถ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Albizia lucidior Nielsen

ชื่อวงศ์

MIMOSACEAE

ชื่ออื่น

จะเข้ ตังเข้ ชะเข้

ปิ่นเข้ ปิ่นแถ แถ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- เปลือก ต้มอาบแก้บวม
- ต้นและราก ต้มกินเข้ายา
แก้กินผิด

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง
(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ปิ้ง ดอกสีขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Clerodermum viscosum Vent.

ชื่อวงศ์

VERBENACEAE

ชื่ออื่น

นางแย้มป่า ปิ้งเห็บ ชัมพี

ชมซี โทะคล่อง สอนห่อแดง

สรรพคุณตามการใช้ของ

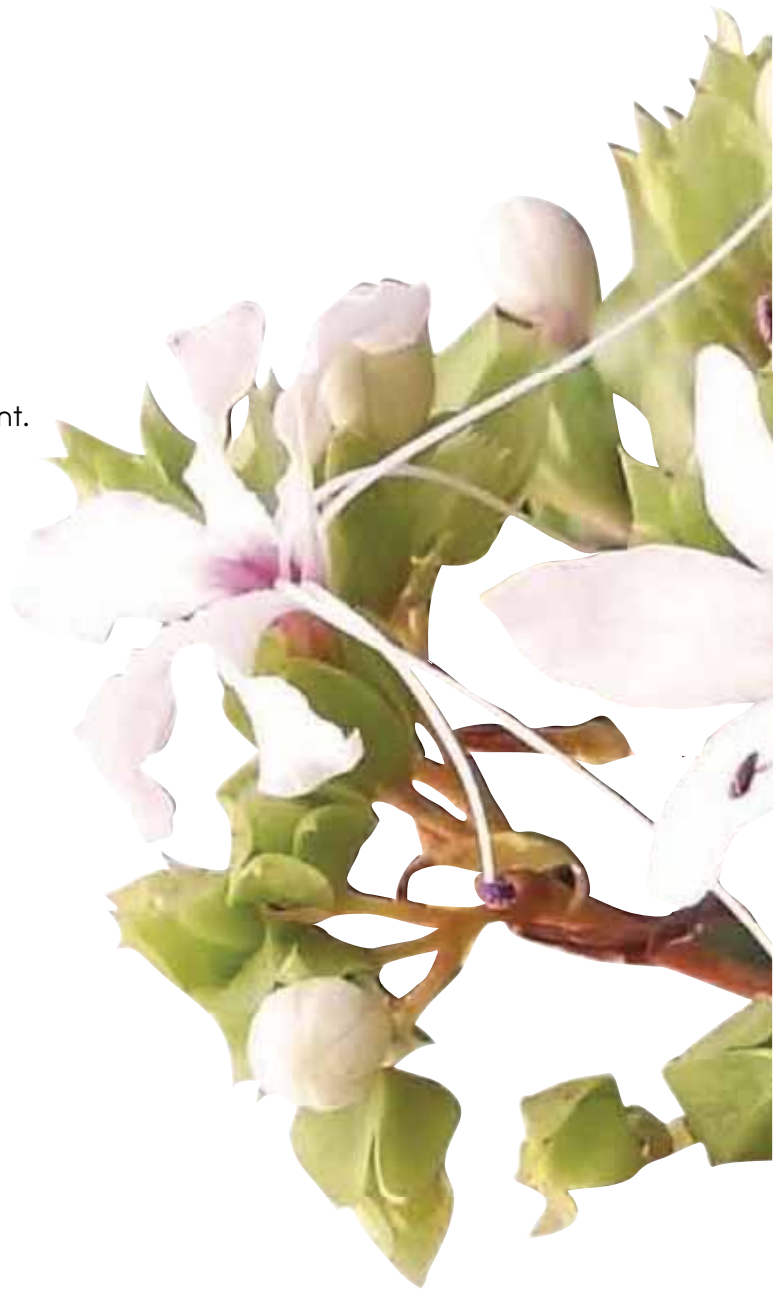
หมอพื้นบ้าน

ใบ อังไฟประคบหัว แก้ปวดหัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้ปิ้ง ดอกสีแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ รสขม ฝาด บำรุงเลือดได้ นำมาลนไฟ
ประคบแก้อาการปวดหัว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไผ่ไผ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dendrocalamus strictus
(Roxb.) Ness

ชื่อวงศ์

GRAMINEAE

ชื่ออื่น

ไผ่ซาง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

น้ำจากลำต้น นำมาหยอดตา
แก้ตาฝ้า ตาฟางได้

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ดอก ตากแห้งแล้วนำมาตำ
จะได้เมล็ดซึ่งมีลักษณะเหมือน
เมล็ดข้าว นำมาหุงกินได้

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

ไม้ฝ่ามือผี

ชื่อวิทยาศาสตร์

Scaphochlamys clarkeana Craib ERT

ชื่อวงศ์

ARALIACEAE

ชื่ออื่น

ฝ่ามือผี นิ้วพระนารายณ์

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ต้มอาบหรือกิน แก้ไข้ ปวดหลัง เจ็บเอว
- ราก ลำต้น ใบ ต้มน้ำดื่มและอาบ
แก้อาการชืดจาง ผอมแห้งแรงน้อย
โรคโลหิตจาง เลือดไหลเวียนไม่สะดวก
ระงับอาการเจ็บปวดตามร่างกายและ
ภายในร่างกาย ช่วยให้สตรีหลังคลอด
สดชื่น แข็งแรง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

ไม้ม่วงเลือด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Knema angustifolia (Roxb.) Warb

ชื่อวงศ์

MYRISTICACEAE

ชื่ออื่น

มะม่วงเลือด กำล้างเลือดม้า

มะม่วงเลือด เลือดควาย มักม่วงเลือด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มกินบำรุงกำลัง บำรุงเลือด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แชน้ำดื่มบำรุงกำลัง
- เปลือก/ใบ ต้มน้ำดื่ม ช่วยรักษาโลหิตจาง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้เมียด

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ส้มปี้

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอด ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไผ่ยาแก้

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มกินถอนพิษในร่างกาย

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้ลูกกลาง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- เมล็ด แก้ไอในเด็ก
- ใบ แก้ท้องเสีย
- ราก เป็นยาระบาย
- เปลือก ใช้ทาแก้แมลงกัด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ไม้สนาบคา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Naringi crenulata (Roxb.) Nicolson

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่ออื่น

ตุ้มตัง กระแจะตะนาว พญาชา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ต้นหรือราก ฝนกับหินผสมน้ำจันเป็นครีม ใช้ทาหน้า บำรุงผิว
- เปลือกและเนื้อไม้ ลดไข้ ดับพิษร้อน เจริญอาหาร รักษาโรคโลหิต ผอมแห้ง
- ใช้ต้มกับตุ้มตังทั้งห้า มะตูมทั้งห้า อย่างละ 1 กำมือ ช่วยขับลม ระบายอ่อนๆ
- ดับพิษในร่างกาย แก้อาการเจ็บพลัน รุนแรง เช่น ลมบ้าหมู

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก เปลือก ดอก แก่ลงท้อง แก่ฝี แก่บวม
- ใบ แก่ท้องเสีย ตกเลือด ห้ามระดู แก่ฟกบวม รักษาฝี โรคผิวหนัง
- ผล แก่ท้องเสีย ช่วยเจริญอาหาร และ รักษาโรคทางเดินอาหาร

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้สาบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dillenia pentagyna Roxb.

ชื่อวงศ์

DILLENIACEAE

ชื่ออื่น

สาบซ่าง สาบนนา แผง

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

เปลือก ต้มาใส่แผล ใช้ทาหลัง
ทำหมันหมู ใส่แผลหมู ช่วยให้
แผลหายเร็ว และทำให้หมูอ้วน
หรือผสมแอลกอฮอล์ให้หมูกิน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

หากเจาะลำต้นทิ้งไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง
จะมีน้ำออกมาในปริมาณที่เพียงพอ
ใช้ดื่มแทนน้ำเวลาเดินป่าได้

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้หอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aquilaria malaccensis Lam. T

ชื่อวงศ์

THYMELAEACEAE

ชื่ออื่น

กฤษณา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เนื้อไม้ที่มีสีดำจากการเกิดแผลหนอนเจาะหรือราลงไซ ใช้ฝนทารักษาโรคผิวหนัง เป็นยาเย็น นำมาต้มน้ำกินแก้ไอได้ หรือใช้ทำยาหอม

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- แก่นไม้ บำรุงกำลัง บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ
แก้ลมวิงเวียนศีรษะ คุมธาตุ แก้อาเจียน
แก้ท้องร่วง แก้ปวดบวมตามข้อ
- น้ำมันจากเมล็ด รักษาโรคเรื้อนและโรคผิวหนัง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้หอมชอก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

หอมชอก

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เปลือก ใช้กินแทนหมาก เมื่อตัด

ออกมาจะมีสีแดง ชาวไทยภูเขา

นิยมเคี้ยวกินเป็นหมาก

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ไม้ห้าพระองค์

ชื่อวิทยาศาสตร์

Dracontomelon dao (Blanco)
Merr. & Rolfe

ชื่อวงศ์

ANACARDIACEAE

ชื่ออื่น

กฤษณา

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือก แก้บิด แก้ปวดท้อง
- ยาง ทำให้แผลแห้งและตกสะเก็ด
- ผลอ่อน แกงส้ม • เมล็ด กินเป็นอาหาร

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เป็นไม้มงคล ลำต้นนั้นนำมาแกะเป็น
พระพุทธรูป ส่วนผลนำมาบดใส่ข้างใน
ให้เป็นหัวใจของพระพุทธรูป

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ไม้ไธสงค์

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ไข้ป่า

แก้ปวดหลังปวดเอว

เปลือก ทูบใส่แผลสด

ช่วยสมานแผล

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ย

ยวม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Caesalpinia hymenocarpa
(Prain) Hattink

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

โก้ง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- เป็นไม้มุงคด ใช้แทนไม้ซางจึงได้นิยมปลูกไว้หน้าบ้าน
- ผลมีรสเปรี้ยว นิยมกินเป็นผักใช้แต่งรสในอาหาร

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ยาแก้ฮากเหลือง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Desmodium oblongum
Will. Ex Benth.

ชื่อวงศ์

FABACEAE

ชื่ออื่น

หนาดคำ ต้นรากน้อย

ยาต้นกำลั้งพระ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ราก ดองเหล้าหรือต้มกินเป็น

ยาบำรุงกำลั้ง บำรุงเลือด

บำรุงร่างกาย แก้ปวดเมื่อย

รสชาติดี มีกลิ่นหอม

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรรอกั้ยภูเบศร

ยาเอนกอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Zygostelma benthami Baill.

ชื่อวงศ์

ASCLEPIADACEAE

ชื่ออื่น

ตำยาน อบเชยเถา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินหรือแช่เหล้า ตากแห้งตำผง

เป็นยาหอม บำรุงกำลัง รักษาอาการ

เสื่อมสมรรถภาพทางเพศในผู้ชาย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใช้เป็นเครื่องประทีนผิวให้นวลเนียน

ดับกลิ่นกาย

แหล่งข้อมูล

- ปลอดภัยแสง(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

รางจืด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Thunbergia laurifolia Lindl.

ชื่อวงศ์

ACANTHACEAE

ชื่ออื่น

เครือเขาน้ำนม

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- เถา แก้กษุภกัฏ ใช้มัดเหนือบริเวณที่โดนงูกัด นำใบและเถามาต้มกิน
- ใบ ล้างพิษ นำมาตากแห้งต้มกิน ล้างพิษในร่างกาย

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงซอ)
- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ส้มกบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Oxalis acetosella L. ssp.
griffithii (Edgew. & Hook.f.)

ชื่อวงศ์

OXALIDACEAE

ชื่ออื่น

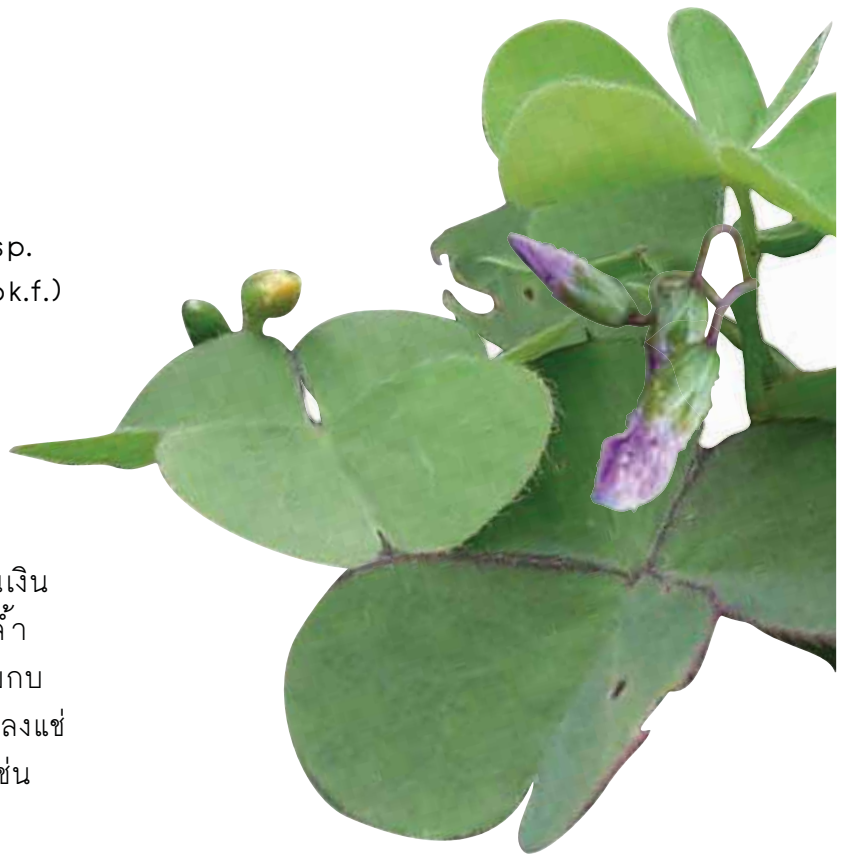
-

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ใช้ล้างเครื่องประดับที่เป็นเงินหรือทองคำเก่าที่หมองคล้ำ ให้เหมือนใหม่ โดยตำส้มกบผสมน้ำแล้วนำเครื่องเงินลงแช่
- ใช้ผสมอาหารที่มีรสคัน เช่น สหรัยน้ำ ปอน หรือบุก เพื่อให้หายคัน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ส้มป่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acacia concinna (Willd.) DC.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- เปลือกต้น เป็นยาระบาย
- ราก แก้ไข้ • ดอก แก้เส้นเอ็นพิการ
- ใบ ขับเสมหะ รักษาโรคตา แผลเรื้อรัง แก้บิด
- ฝักแก้ ใช้สระผม ขจัดรังแค รักษาโรคผิวหนัง
- ใบและฝัก ต้มอาบเพื่อบำรุงผิว แก้หวัด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- ผล นำมาต้มน้ำอาบสระผม
- เป็นไม้มงคล ใช้ในพิธีการต่างๆ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ส้มโอมง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ส้มปะล่อง

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

เป็นยาแก้ท้องเสีย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ นิยมนำมาต้มใส่ในแกงส้ม

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

ส้มเสี้ยน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Amalocalyx microlobus

Pierre ex Spire

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

กอนขาว หยั่งสมุทร

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ผล มีเสี้ยน รสเปรี้ยว ยางระคายคอ
ต้องแช่น้ำเอายางออกก่อนจึงจะนำ
มาปรุงอาหาร นิยมตำใส่แกงปลา

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

สะเภอลม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ใช้สะเภอลม รากมะเฟือง

รากลับประรด หน้ำถอดปล้อง

ต้มกินแก้ฝีสลาย แก้เขียวซัด

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

สามเ็็น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cinnamomum inners Reinw.
ex Blume

ชื่อวงศ์

LAURACEAE

ชื่ออื่น

เซียด ไม้ห่อจ้อ กระแจะโมง กะเซียด
กะทังนั้น กระดงา เซียด เคียด บอกคอก
เฉียดชะนุตัน ผักดาบ พญาปราบ อบเชย
อบเชยตัน สะวง มหาปราบตัวผู้

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

เนื้อไม้ นำมาต้มกินเข้ายาหลายตัว
ช่วยบำรุงเลือด เจ็บกระดูก

สรรพคุณตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น เป็นยาถ่าย
- ราก ต้มน้ำให้สตรีดื่มหลังคลอดหรือผ่าตัด
- น้ำยางจากใบ ทาแผลถอนพิษของยางน่อง
- เมล็ด ทูบให้แตกผสมน้ำผึ้ง กินแก้บิด แก้ไอ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

K

หงอนไก่แจ้

ชื่อวิทยาศาสตร์
อยู่ในระหว่างสืบค้น
ชื่อวงศ์
อยู่ในระหว่างสืบค้น
ชื่ออื่น

-
สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน
ทั้ง 5 ใช้ต้มหรือตากแห้ง แล้วนำมา
ดองเหล้า กินบำรุงกำลังทางเพศ

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

หน้าขอกลับโหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Phyllodium longipes
(Craib) Schindl.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

เกล็ดปลาช่อน ลิ่นต้น
หางลิ่น หน้าเกล็ดลิ่น

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 มัดแล้วต้มอาบแก้บวม
แก้โรคผิวหนัง ออกตุ่มหรือฟอง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หน้ําขอกลืบอ่อน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Phyllodium pulchellum (L.) DESV.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-

PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

เกล็ดปลา เกล็ดลีนใหญ่ ลูกลืบต้น

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 มัด ต้มอาบแก้บวม

แก้โรคผิวหนัง ออกตุ่มหรือพอง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หน้ำขัดมอนโหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sida subcordata Span. US

ชื่อวงศ์

MALVACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้ไข้
- หัว ช่วยแก้เมา

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้าโคยงู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cyathula prostrate Blume

ชื่อวงศ์

AMARANTHACEAE

ชื่ออื่น

หญ้าพันงูแดง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ราก นำมาต้มผสมข้าวเปลือก 1 กำ

ต้มให้ข้าวเปลือกบานแล้วนำมากิน

แก้อาการบวมที่เกี่ยวกับโรคไต

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้านดอกขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Chromolaena odoratum (L.)

R.M.King & H.Rob.

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

สาบเสือ หญ้าขมโค หญ้าเมืองสามขา

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้โรคกระเพาะ โรคเก๊า
- ใบ ขยี้ใส่แผลใช้ห้ามเลือด

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หญ้าต๋อยคຸบ

ชื่อวืทยาศาสตร

Mimosa pudica L.

ชื่อวงศ

MIMOSACEAE

ชื่ออื่น

ไมยราบ กระจีตบยอ ดหนามหญ้าราบ

กะหงับ ก้านของ ระงับ หงับพระพาย

หญ้าจียอบ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

ต้น นำมาผสมกับแกนข้าวโพด ต้มกิน

แก้ไข้จับสั่น หรือผสมกับห้วยาข้าวเย็น

และข้าวสารเจ้า ต้มกินช่วยลดความดัน

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก แก้บิด ขับปัสสาวะ
- ใบ แก้โรคม ฐสวัด
- ทั้ง 5 ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กระษัย
ขับระดูขาว แก้ตาเจ็บ แก้ไข้ แก้ผื่นคัน
แก้โรคนอนไม่หลับ แก้กระเพาะอักเสบ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หน้้าต้อกแพบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

รากหรือต้น นำมาต้มกิน
ช่วยถ่ายพยาธิ แก้อาเจียน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้านกอดปล้อง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Equisetum debile Roxb.ex Vaucher

ชื่อวงศ์

EQUISETACEAE

ชื่ออื่น

หญ้าดีดลืบ หญ้าเงือก หญ้าหางม้า

หญ้าหูหนวก เครือเขาอะปอยวา แยะปอ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ทั้ง 5 ต้มกินแก้เนื้อหรือปัสสาวะขัด
- ใช้รักษาเอ็นหรือกระดูกที่แตกหรือหัก
- แก้เนื้อ ปัสสาวะขัด เป็นยาฟอก ยาก็กอบกระดูก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านมาถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรวิทยุเบศร
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หญ้านางปาก*

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เถา ต้มกิน แก้ปวดเมื่อย
ละลายไขมันในเส้นเลือด
บำรุงเลือด ทำให้เลือดเดิน
สะดวก สุขภาพดี บำรุง
สมรรถภาพทางเพศ

แหล่งข้อมูล

พื่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

* ใบและเถาคล้ายกับจุ่มตีนเสือ
แต่เวลาตัดเถาหญ้านางปาก
จะไม่มีรอยสีแดงเหมือนจุ่มตีนเสือ

หน้้าปุ่นโปก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Buddleja asiatica Lour.

ชื่อวงศ์

BUDDLEJACEAE

ชื่ออื่น

ราชาวดีป่า เกียงพาไหล ไคร้หาง-หมา มะหาดน้ำ
ไคร้บก งวงช้าง ดอกถ่อน ฟอน ดอกแม่ม้าย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

นำต้นหน้้าปุ่นโปกผสมกับตองกล้วยแห้ง
ไม้ขี้เหล็ก ต้มอาบเข้ายาสุ่ม ยารม ยาอบ
ช่วยตัดไข้ เวลาป่วยไม่หายขาด เป็นๆ หายๆ
อาการป่วยจะไม่หวนกลับมาอีก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- รากหรือลำต้น แก้ไข้
- ลำต้นและใบ ล้างช่องคลอด แก้หนองใน
- ทั้ง 5 รักษาโรคผิวหนัง ขับโลหิตระดู ทำให้แท้ง

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

หญ้าพ่าย

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ต้น ใช้กันผี นำมาวางไว้บริเวณ

ขอบประตูบ้านเวลาขึ้นบ้านใหม่

ช่วยป้องกันผีหรือสิ่งไม่ดีเข้าบ้าน

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

หญ้าสาบแฉ่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ageratum conyzoides L. H

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

สาบกา หญ้าเมืองจ้อก

ตับเสือเล็ก เทียมแม่ฮาง

หญ้าสาบแฉ่ง หญ้าสาบแฮ้ง

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ ใช้ปักไล่แมลง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ลำต้น แก้ปวดท้อง ท้องเฟ้อ
แก้ลมคัด แก้บวม ดูดหนอง
- ใบ รักษาแผลสด ห้ามเลือด
แก้ตาฟาง ตาแฉะ รักษาริดสีดวง
- ดอก แก้ไข้ ร้อนใน ระบายน้ำ
อ่อนเพลีย บำรุงหัวใจ

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

กล้วยาหนดเสื่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

ปั้นข้าวแมว

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ต้นและราก ต้มอาบแก้ซางเด็ก

หรือใช้ต้มกินน้ำ ช่วยบำรุงกำลัง

ทำให้ร่างกายมีแรง

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร

หญ้านวด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Blumea balsamifera (L.) DC

ชื่อวงศ์

COMPOSITAE

ชื่ออื่น

หญ้าหลัง ใบหนาด คำพอง ขนาดหลวง
ใบกลม ผักชีข้าง พิมเสน ขนาด

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ใบ ผสมยอดลูกท้อ ผักไผ่ ลวกน้ำร้อน กิน
ลดความดัน หรือหันตากแห้งผสมเปลือก
หอมแดงแห้ง ยาเส้นกากหมาก (ใบหมาก)
นำมาสูบแก้ริดสีดวงจมูก

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

ใบ อบอบแห้งผัดฝิ่นคั้น บำรุงผิว บำรุง
หลังคลอด แก้ปวดท้อง จุกเสียด แน่นเพื่อ
แก้ไขข้ออักเสบ ขับเหงื่อ ขับเสมหะ ริดสีดวง
แก้เหน็บชา รักษาริดสีดวงจมูก

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หญ้าหวาดหลู*

ชื่อวิทยาศาสตร์

Scleria levis Retz.

ชื่อวงศ์

CYPERACEAE

ชื่ออื่น

คมบาด คมบาง หญ้าสามคม

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

ราก ต้มกินแก้ผู้หญิงตกเลือด

เลือดไหลไม่หยุด

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

* มี 2 ชนิด คือ ก้านแดง และ ก้านไม่แดง

หนอตไก่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 นำมาต้มกิน

เข้ายาขับลมดีมาก

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงชอ)

คนอนตายหยาก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Stemona tuberosa Lour.

ชื่อวงศ์

STEMONACEAE

ชื่ออื่น

กะเพียด

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ราก ขับนิ่ว ขับปัสสาวะ ปัสสาวะติดขัด

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ข่าแมลง หิด เหา และหนอน ไล่ปาก
ไหลปลาร้าป้องกันแมลงวันวางไข่ รักษา
โรคผิวหนัง รักษาแผลเน่าเปื่อยในวัวควาย
- ใบ แก้ปวดฟัน ข่าแมลง
- ทั้ง 5 ขับพยาธิตัวกลม

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เอารากมาต้มใช้ฆ่าหนอน

แหล่งข้อมูล

- ชาวบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หนามป่อย่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Caesalpinia mimosoides Lam

ชื่อวงศ์

LIGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่ออื่น

ชะเลือด หนามยะไฮ้ ผักกาดหญ้า

ผักชะยา ผักคายา ผักป่อย่า

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก/ดอก ต้มกินบำรุงเลือด บำรุงกำลัง
- ต้น ต้มอาบให้เด็กที่ร้องไห้ทั้งคืนหยุดร้อง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ยอดอ่อน ใช้ทานเป็นผักหรือเคี้ยวสดๆ
แก่วิงเวียน หน้ามืด
- ดอก ใช้ทานเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง(นายอ้ายเชียง ลุงชอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หนามกลาง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

หนามกวาก

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินแก้ไข้ป่า ไข้มาลาเรีย

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หมอยต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Chloranthus erectus
(Buch.-Ham.) Verdc.

ชื่อวงศ์

CHLORANTACEAE

ชื่ออื่น

เฒ่าบ่เป็น หอมไก่

สรรพคุณตามการใช้ ของหมอพื้นบ้าน

- ใบ ทำชาชงกิน หรือทั้งห้าต้มกิน
- ราก ดองเหล้ากินเป็นยาบำรุงกำลัง
แก้หนาว (เป็นยาร้อน) บำรุงหญิง
หลังคลอด แก้ปวดเมื่อย
- ใบและกิ่งเฒ่าบ่เป็น ต้มใส่เกลือ
ใช้ล้างแผลสด

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยรักษาโรค

หมอกกาบเว่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mussaenda Sanderiana
Roxb.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

แก้มขาว กำเน้อขาว ฝี่เลื้อ

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอยาพื้นบ้าน

ราก ต้มใส่พริกไทยชนิดหนึ่ง
กินแก้ท้องเสีย

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรรอภัยภูเบศร

หมอกสาหง้าดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกิน ต้มอาบเป็นยา

แก้บวม แก้ผดผื่น เหน็บชา

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หมากก่องข้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Abutilon hirtum (Lam.) Sweet

ชื่อวงศ์

MALVACEAE

ชื่ออื่น

ครอบฟันสี ตอบแตบ

ปอบแปบ โฝงผาง ฟันสี

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินแก้ปัสสาวะกระปริดกระปอย

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ
แก้มุตกิด แก้ไอ แก้ไข้ บำรุงกำลัง
- ใบ แก้ปวด ฟันแก่วิดเหวี่ยงอกอักเสบ
- ดอก ฟอกล้างลำไส้ให้สะอาด
- ใบหรือทั้ง5 ขับปัสสาวะ รักษาอาการ
ทางเดินปัสสาวะอักเสบ เบาหวาน

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงชอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมาอกายอน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mucuna stenoplax Wilmot-Dear.

ชื่อวงศ์

FABACEAE

ชื่ออื่น

หมาม้วยลาย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก แก้เหล้ากิน เป็นยาชูกำลังผู้ชาย
- เมล็ด บำรุงร่างกาย เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ขับปัสสาวะ
- เมล็ด บำรุงประสาท บำรุงกำหนัด
- ใบ ตำพอกรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
- สารสกัดจากทั้ง 5 มีฤทธิ์กระตุ้นการสร้างและการเคลื่อนตัวของอสุจิ

แหล่งข้อมูล

- หนังสือพืชหายากของประเทศไทย
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)
- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยวิทยุเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากขอเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ziziphus oenoplia
(L.) Mill.var. *oenoplia*

ชื่อวงศ์

RHAMNACEAE

ชื่ออื่น

หนามเล็บแมว พุทราขอ
เล็ดเหยี่ยว มะตันขอ ยับยี่ว
ลั้งคั่น หนามเล็บเหยี่ยว
หมากหนาม

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ใช้ต้มอาบแก้บวม

สรรพคุณตามตำรา การแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไอ ตะคริว เล็บห้อเลือด แก้ฝี
- ราก/เปลือก ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ
แก้มดลูกพิการ แก้ฝีมูกติต เบาหวาน

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากขามป้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Phyllanthus emblica L.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่ออื่น

มะขามป้อม กำหวด

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ผล แก้ไอ เจ็บคอ ก้างปลาติดคอ

สรรพคุณตำรา
การแพทย์แผนไทย

- ราก แก้ไข้ ฟอกโลหิต
- เปลือก สมานแผล
- ใบ ลดไข้
- ดอก ระบายท้อง
- ผล แก้ไอ แก้ไข้ ละลายเสมหะ บำรุงร่างกาย เป็นยาระบาย แก้เลือดออกตามไรฟัน

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากชิกกา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Gymnopetalum integrifolium
(Roxb.) Kurz HC

ชื่อวงศ์

CUCURBITACEAE

ชื่ออื่น

ชิกกาขาว ชิกกาลาย แดงโมป่า มะกาดิน

สรรพคุณตามการใช้ ของหมอยาพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินแก้ไข้
- เมล็ด กินเป็นยาระบายอย่างแรง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ราก ลดไข้ แก้ตับหรือม้ามโต
- เหง้า บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ
- ใบ แก้ไข้ บำรุงน้ำดี
- ทั้ง 5 แก้กามซาง แก้กามขโมย
- ลำต้น บำรุงน้ำดี ขับเสมหะ
แก้ไอเป็นเลือด
- ผล เป็นยาถ่ายอย่างแรง ขับเสมหะ
ขับพยาธิไส้เดือน

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากนะเครีอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

ผล นำมาดองกับสมอเครีอ
สมอตัน โดยดองกับน้ำสะอาด
หรือตากแดดทำเป็นผง ผสม
น้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอนกินรักษา
โรคมะเร็งลำไส้ บำรุงเลือด
หมากนะนั้นจะช่วยเรื่องใจสั้น
ใจไหว หมากนะเครีอนั้นแก้
โรคมะเร็งในลำไส้

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภูมิปัญญา

หมากนิม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Entada rheedii Spreng.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

สะบ้า มะบ้า คำตัน มะบ้าหลวง สะบ้ามอญ

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

เปลือก นำมาทุบแช่น้ำ ใช้สระผม

ฆ่าเหา กำจัดรังแค

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ผล รักษาโรคผิวหนัง แก้ไข้ เชื้องซึม
- เมล็ด แก้ไข้ แก้เคล็ดขัดยอก เปื้อพยาธิ
- ลำต้น/เปลือก แก้คันศีรษะ ล้างแผล รักษาแผล แก้พยาธิตัวตืด

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

- เปลือก ทุบผสมน้ำใช้ลาดไล่ตัวหนอนตามขนบนหลังช้าง
- ยอด ใช้กินเป็นผัก

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากนึ่มลาย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Entada glandulosa Pierre
ex Gagnep.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

ป่าเหลืองแป้น สะบ้าลิง ผักตีนแลน
มะบ้าลิง มะบ้าปน มะบ้าวก สะบ้าลาย

สรรพคุณตามการใช้ของหมอยาพื้นบ้าน

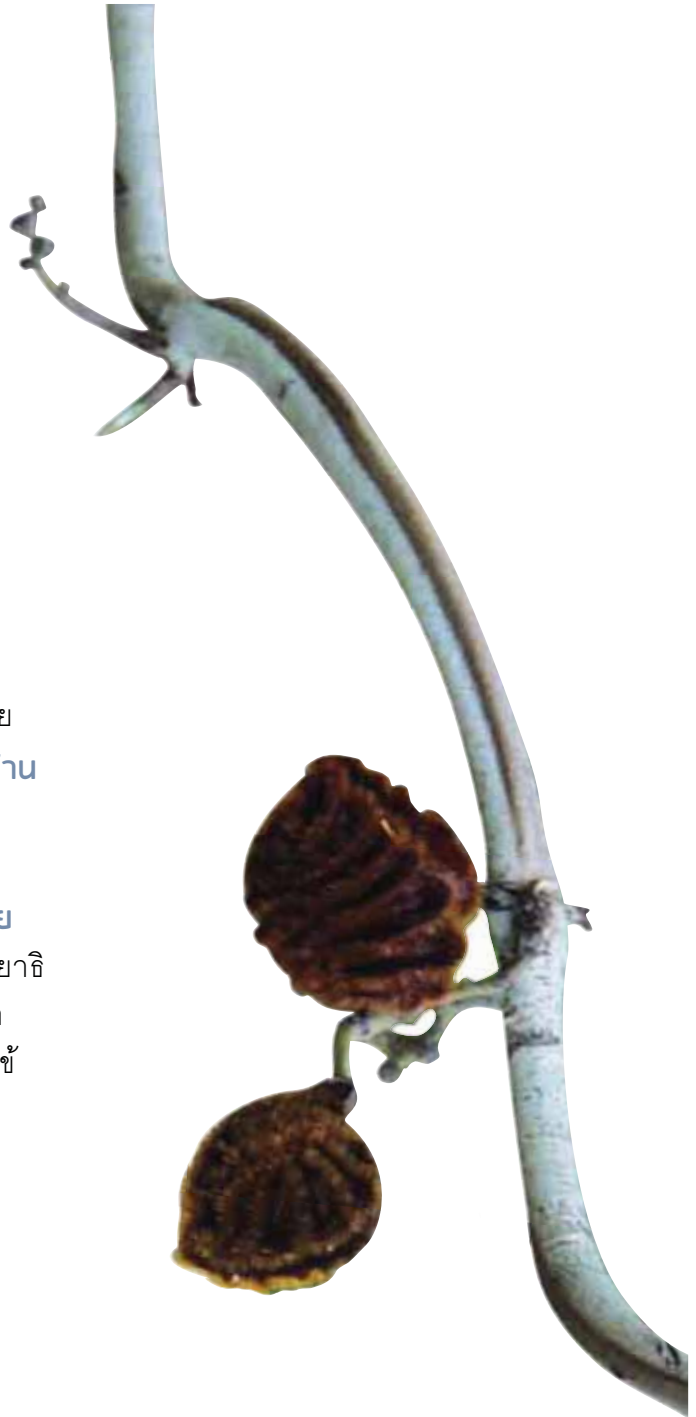
เมล็ด นำมาฝนทาบริเวณที่มีอาการคัน
และช่วยรักษาผิวหนังบริเวณที่มีตุ่มขึ้น

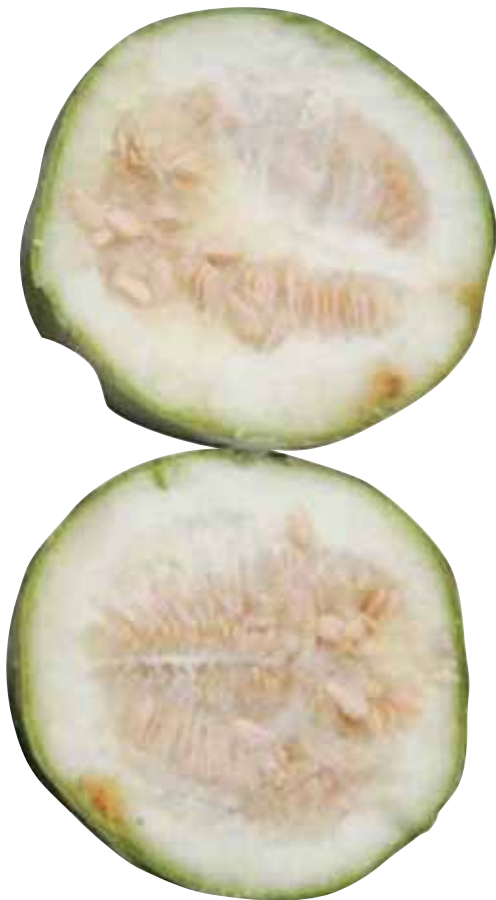
สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- น้ำมัน แก้พยาธิผิวหนัง แก้พิษ เปื้อพยาธิ
- เมล็ด แก้กกลาก เกื้ออื่น หิด รักษาโรค
ผิวหนังทุกชนิด แก่น้ำเหลืองเสีย แก้ไข
เชื่องซึม แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ

แหล่งข้อมูล

- พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

หมากปัทหม่นขม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

พักขม

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เนื้อผล เอาการาหาบริเวณที่ถูกร
แมลงมีพิษกัด ช่วยแก้พิษ หรือ
เอาเนื้อผลมาแช่น้ำกินแก้งานชัก

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หมากหลู่หล้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ช่วยให้ขับถ่ายดี ลดความดัน

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

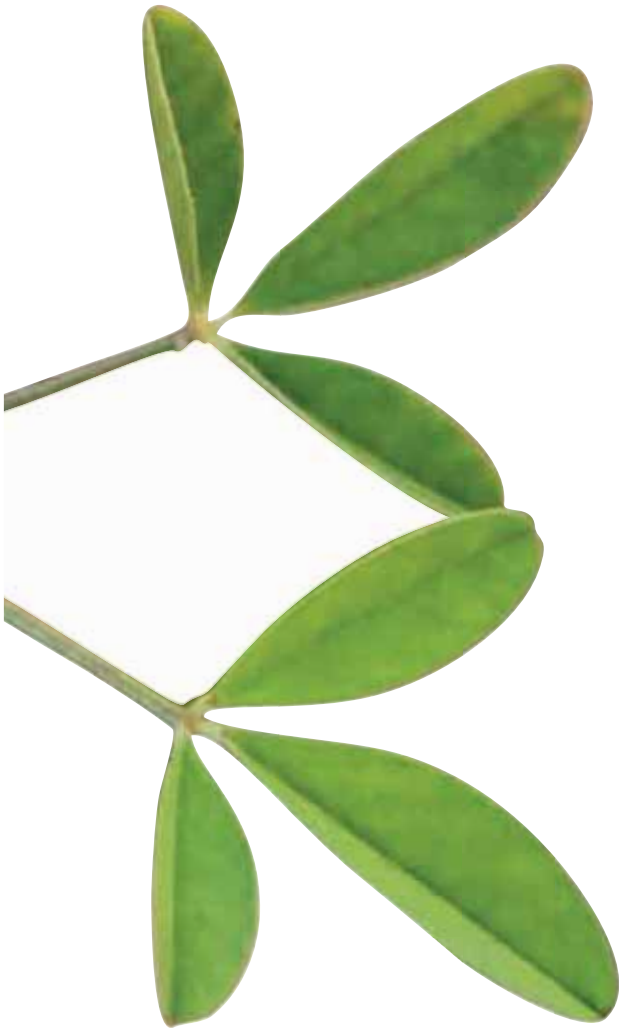
ผลสุก นำมาหมกไฟแล้วใส่ใน

อาหารที่ต้องการให้มีรสเปรี้ยว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หมาบกิ้งกนุ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Crotalaria neriifolia
Wall.ex Benth.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-
PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

รากหรือต้น นำมาต้มกิน
แก้กินผิด แก้โรคนิว

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง
(นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

หมาอกแคเรีย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Combretum deciduum

Collet & Hemsl

ชื่อวงศ์

COMBRETACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

แคเรีย นำมาต้มกิน (มีรสฝาด)
หรือต้มอาบ แก้อัมพฤกษ์ อัมพาต
เหน็บชา แก้ผดเลือด ผิดเดือน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

หมากฮั่วไหลง

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างการสืบค้น

ชื่ออื่น

ส้มกุ่ม

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ราก ใช้ต้มกินแก้ไส้ลงห่า

แหล่งข้อมูล

พื่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงชอ)

หมีเหม็น

ชื่อวิทยาศาสตร์

Litsea glutinosa (Lour.) C.B. Rob

ชื่อวงศ์

LAURACEAE

ชื่ออื่น

หมี ดอกจุ่ม ตังสีไพร ทังบวน

มะเยื่อ มัน ยูปเหยา หมี

หมูทะลวง หมูเหม็น อีเหม็น

สรรพคุณตามการใช้ของหมอพื้นบ้าน

- ราก ต้มกินบำรุงกำลัง บำรุงเลือด
- ยอด ทูบทาแก้พิษตะขาบ แมงป่อง

สรรพคุณตามตำราการแพทย์แผนไทย

- ใบ/เมล็ด ตำพอกฝี แก้ปวด
- เปลือก แก้บิด แก้ปวดมดลูก แก้คัน
- ราก แก้ปวดกล้ามเนื้อ เป็นยาบำรุง

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ใบ ใช้วางไว้ไล่แมลงวัน หรือตำผสมหัวบุก หรือหั่นลอมใส่เหล้า ทำเป็นยาฟันแมลง

แหล่งข้อมูล

- ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด
- ฐานข้อมูลสมุนไพรอภัยภูเบศร
- หนังสือพืชสมุนไพรในสวนป่า
สมุนไพรเขาหินซ้อน

ควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Calamus caesius Blume

ชื่อวงศ์

PALMAE

ชื่ออื่น

หวายชม

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

หน่อ ต้มใส่พริกไทยเล็กน้อย

กินแก้ปวดตามข้อ ตามขา

แก้ปวดเมื่อย

การใช้ประโยชน์อื่นๆ

ยอดใช้แกงกิน

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

หวายไม้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pothos chinensis (Raf.) Merr.

ชื่อวงศ์

ARACEAE

ชื่ออื่น

หวายชะรอย ตะขาบ

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินบำรุงกำลัง

ผู้ชายกินดี หรือตากแห้ง

ต้มน้ำดื่ม บำรุงไต

แหล่งข้อมูล

ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยภัยภูเบศร

ห้าเยื้องเฟือก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

หวายขม

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

ทั้ง 5 ต้มกินหรือต้มอาบ

เป็นยาแก้พิษ แก้บวม

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เห็ดหลินจือ กะละแมดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ganoderma dahill

(Henn.) Aoshima

ชื่อวงศ์

GANODERMATACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ต้มหรือตากแห้ง แล้วบด

เป็นผง กินแก้โรคมะเร็งปอด

ตับอักเสบ แก้ไอ รักษา มะเร็ง

ลำไส้ ถ้านำไปใส่น้ำผึ้ง

จะเป็นยาชูกำลัง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เห็ดหลินจือ ขอบเหลือง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ganoderma calidophilum

J.D. Zhao, L.W. Hsu et

X.Q. Zhang

ชื่อวงศ์

GANODERMATACEAE

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอยาพื้นบ้าน

ต้มหรือตากแห้ง แล้วบดเป็นผง
กินแก้โรคมะเร็งปอด ตับอักเสบ
แก้อาการ รักษา มะเร็งลำไส้ ถ้านำ
ไปใส่น้ำผึ้งจะเป็นยาชูกำลัง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

องุ่นป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tetragymna metabita

(Blume) Planch.C

ชื่อวงศ์

VITACEAE

ชื่ออื่น

หมากโก่ง จีโก่ง

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอพื้นบ้าน

ต้น เป็นส่วนผสมยากอบ
เข้ายาก็อบดูก ทำให้ซา

แหล่งข้อมูล

พอลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงซอ)

อ้อยสามสวน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Albizia myriophylla Benth.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-

MIMOSOIDEAE

ชื่ออื่น

ชะเอมป่า ชะเอมไทย ตาลอ้อย
ย่านงาย ส้มป่อยหวาน อ้อยช้าง

สรรพคุณตามการใช้ของ
หมอพื้นบ้าน

เป็นยารักษาและเป็นส่วนผสม
ของสูตรยาบำรุงต่างๆ สามารถ
เสริมฤทธิ์ตำรับยาทุกอย่าง

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

เอื้องลาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ดอก มีรสหวาน

ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เอื้องแลว

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

ดอก มีรสหวาน

ใช้ประกอบอาหาร

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เอื้องหมายนา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Costus speciosus (Koen.)

Sm. H

ชื่อวงศ์

COSTACEAE

ชื่ออื่น

เอื้องช้าง เอื้องต้น เอื้องเพ็ดม้า
บันไดสวรรค์ เอื้องใหญ่

สรรพคุณตามการใช้ของ หมอพื้นบ้าน

ต้น ต้มกินหรือกินดิบๆ แก้ไข้

สรรพคุณตำรา การแพทย์แผนไทย

- ราก ขับพยาธิ ขับเสมหะ แก้ไข้
และรักษาโรคผิวหนัง
- เหง้า ขับปัสสาวะ แก้บวมน้ำ
ตกขาว รักษาโรคติดต่อในทางเดิน
ปัสสาวะ รักษาแผลมีหนอง อักเสบ
บวม ขับพยาธิ เป็นยาระบาย
ตำพอกบริเวณสะดือ แก้ท้องมาน

แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง (นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

ฮางผีเสื้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aristolochia indica L.

ชื่อวงศ์

ARISTOLOCHIACEAE

ชื่ออื่น

ตองข้าวชะบา กระเช้าสีดา

สรรพคุณตามการใช้
ของหมอยาพื้นบ้าน

- ใบ ตากแห้งแล้วม้วนทำยาสูบ
แก้หอบหืด
- ตำผง ประคบแก้โรคผิวหนัง
- แก้วมม นำมาต้มอาบ

แหล่งข้อมูล

- ฐานข้อมูลสมุนไพรโรงพยาบาลเบตกร
- พ่อลายแสง (นายอ้ายเซียง ลุงขอ)

ฮางเยิน*

ชื่อวิทยาศาสตร์

Derris reticulata Craib

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE-

PAPILIONOIDEAE

ชื่ออื่น

ชะเอมเหนือ

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอยาพื้นบ้าน

เถา ต้มหรือดองเหล้า

กินบำรุงกำลัง

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

* เถาสดมีรสหวาน ทำให้ชุ่มคอ
มีกลิ่นคล้ายหอยนางรมสด

เฮวกุก

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้

ของหมอชาวบ้าน

หัว ต้มกินช่วยขับลม

แหล่งข้อมูล

ชาวชุมชนบ้านแม่ถอด

เขวากอม

ชื่อวิทยาศาสตร์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่อวงศ์

อยู่ในระหว่างสืบค้น

ชื่ออื่น

-

สรรพคุณตามการใช้ของ

หมอพื้นบ้าน

ใช้เป็นส่วนผสมของยาเลือด

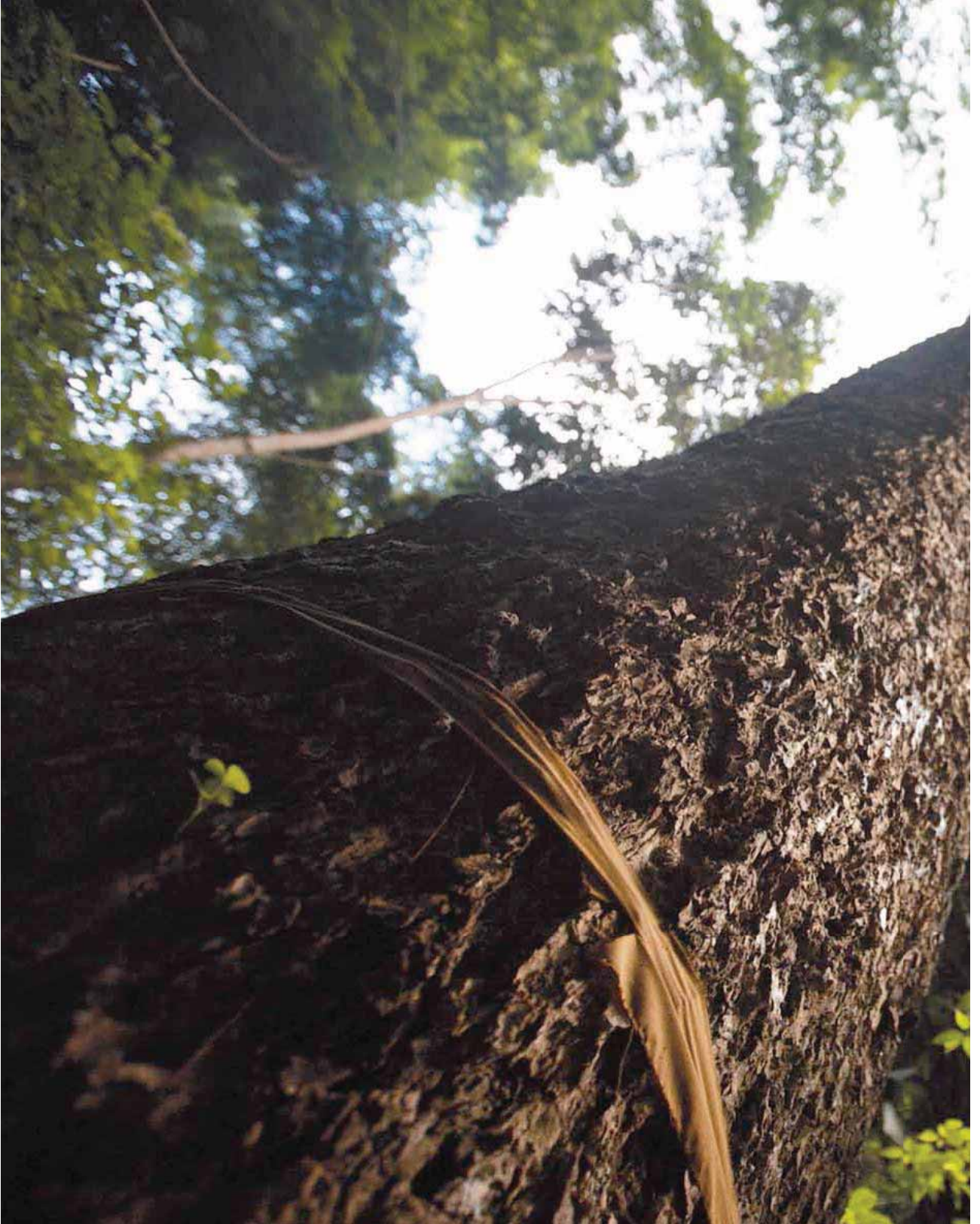
ยาหอม ยาลม

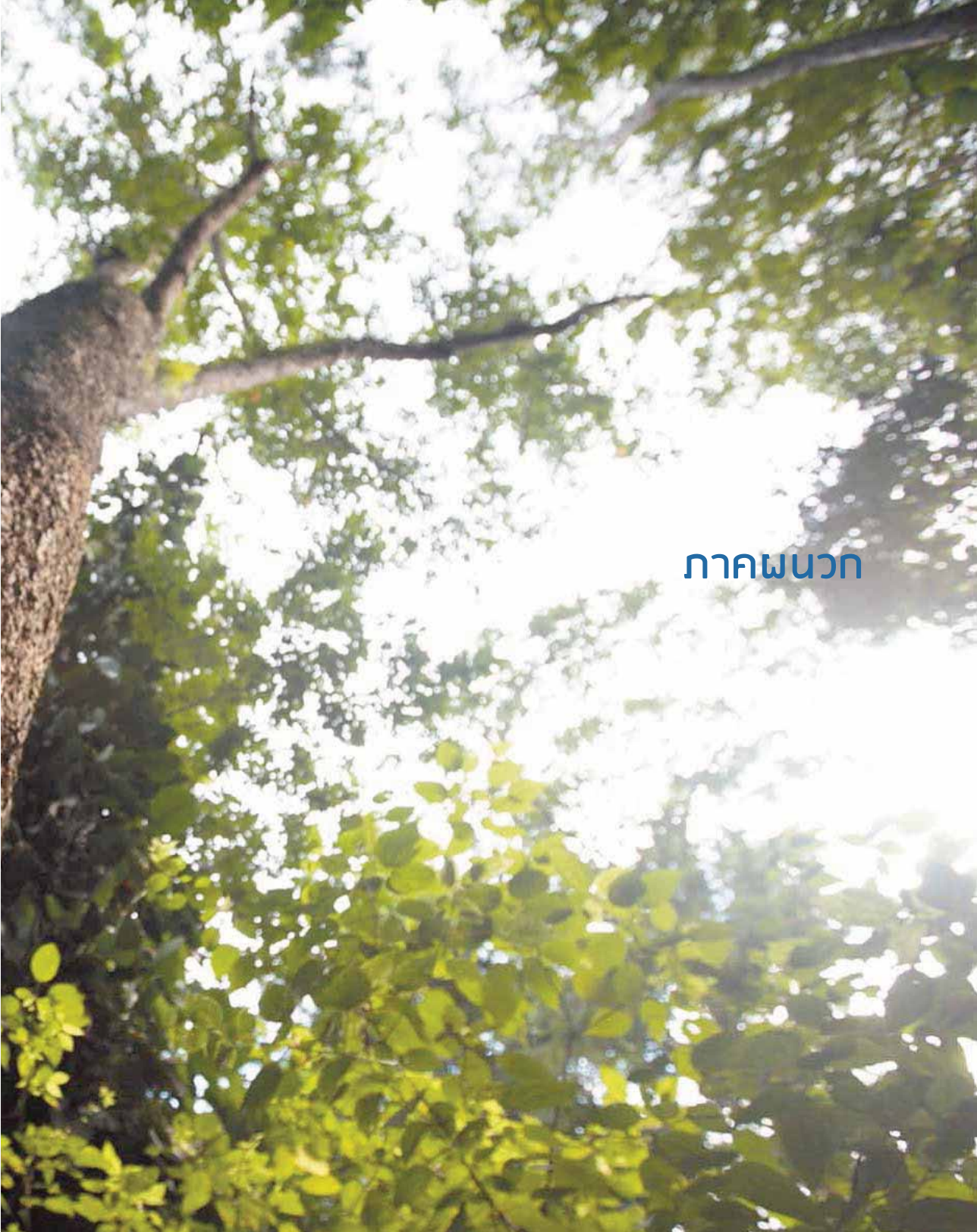
แหล่งข้อมูล

พ่อลายแสง

(นายอ้ายเชียง ลุงขอ)

חכמת

สำรวจครั้งที่ 1

วันที่ 12-13 มกราคม 2555

กวาวเครือขาว	18	จ้วงหิน		บากฮ้อ	
กะหนวน		เจิ้งเซิงแหลง		บ่าตั่ง	91
กาสะลองคำ	24	เจียวกุหลาน	59	บ่าเต่งเซง	92
กุดลม	27	ชมชื่น	60	บุกกินหัว	103
ขนุนดิน	29	ชะเอม	234	ไบหนาด	201
ขางหัวหมู	30	ชะพลู	112	ป้อเจียน	105
ขอก-ลิบเล็ก		ชুমเห็ดไทย	130	ป้อสา	108
ขั้ดมอนโหลง	188	เต๋ม่าบ่เป็น	207	ปิดปิวขาว	109
ข้าวเม่านก		เถาเอ็นดง	83	ปิดปิวแดง	110
เขื่องใหญ่	128	เตื่อน้ำ	64	ปุ่ย	16
คะย้อมตีนหมา	35	เตื่อป่อง	65	เปล้าตองแตก	114
ค้ำควาดำ	36	ตดหมา	40	เปล้าใหญ่	116
เครือเขาแกลบ	38	ต้นเติม		ผองคีตั่ง	117
เครือออน	45	ต้นโก้ง		ผักก้อแก่	118
แคป่า	46	ตีนเบ็ดน้อย	77	ผักกุ่มน้ำ	119
โคยงู	189	ต๋อยหุบ	191	ผักกูดก้อง	120
จะค้ำหัวว๊อก	52	ต้าง	73	ผักปูลิง	112
จันกู่ออน	34	ตานลาน	76	ผักเผ็ดขมุ	190
จาน	53	ตีนเบ็ดเครือ	79	ผักเผ็ดขาว	123
จุ่มตีนเสือ	56	ทองกลาง	153	ผักสาบ	
จ้วง		บวบชม	84	ผักหนาม	127

พบสมุนไพรมากจากการสำรวจ
ครั้งที่ 1 จำนวน 125 ชนิด
(ดูข้อมูลสมุนไพรมากได้จากเลขหน้าที่ระบุ)

ผักหวานป่า	131	ไม้ไผ่	159	หมอกหนามเหลือง	
ผ้าแป้ง	132	ไม้มัน	96	หมากก่องข้าว	210
แผ่นดินเย็น	236	ไม้ส้าน	168	หมากกายอน	211
ผ้ามือผี	162	ยวม	173	หมากกุย	
ผักข้าว		รางจืด	176	หมากขี้กา	216
ผักขม	220	ราชาวดีป่า	195	หมากขอเครือ	214
ฟ้าระงับ	54	ลับมีนหลวง	130	หมากเขวน	
มะขวง	87	เลือด		หมากจ้ำ	121
มะเดื่อเกลี้ยง	64	สับป่อย	115	หมากนิมลาย	219
มะม่วง	137	สับเปลี่ยน	180	หมากมุ่น	
มะเม่า	97	สะบ้าเครือ	182	หมากหลู้หล้า	221
มันให้เหว	138	สะเภาลม	218	หมากหึ่งหนู	222
แมงลักคา	199	หงอนไก่แจ้	183	หมากฮู้โหลง	224
ไมยราบ	191	หญ้าตีนนก	185	หมีเหม็น	225
ไม้ขี้ปั้น	145	หญ้าเตือกแพบ	192	ลับมีนโหลง	131
ไม้ไคร้	50	หญ้าถอดปล้อง	193	หอมชอก	170
ไม้จี้	148	หญ้าพาย	198	แหนเครือ	223
ไม้ซ้อ	150	หญ้าเมืองจ๊อก	199	องุ่นป่า	233
ไม้ตอง	153	หนามไก่	173	อบเชย	175
ไม้ตีนนก	141	หนามปู่ย่า	205	อ้อยสามสวน	234
ไม้ปล่อยครั่ง	156				

สำรวจครั้งที่ 2

วันที่ 19-20, 23 กุมภาพันธ์ 2555

กล้วยป่า		จวง	175	ผักหนาม	127
กวางหินแฉะ	17	จุ่มจะลิง	55	ผักหวานป่า	131
กอนหมาโก้	19	จุ่มตีนเสือ	56	มะเขือแจ้เครือ	134
กาตากปีก	20	ตองโก้	66	มะเขือต้น	135
กำขาว	21	ตองจิงกิง	67	มะไฟ	136
กำดำ	22	ตองผลาลิง	71	ไม้ก่อตีหมี	140
กำแดง	23	ตองผาหิน	72	ไม้เกดอ	141
กาสะลองคำ	24	ต้าง	73	ไม้ซ้อมีอนาง	144
กูดกิบม้า	26	ตานนม	75	ไม้ซี้ปั้ง	145
กูดลม	27	ต๋มเป้ง	80	ไม้ซี้มูก	146
กูดหอม	28	โต้ย	81	ไม้ซาบซาบ	151
ซี้ก้านหัวออก	52	บอระเพ็ด	85	ไม้ตองดิบ	152
เข้มป่า	62	ป่าตึง	91	ไม้ตีนตั้ง	155
คนทีสอ		ป่าแฟน	95	ไม้ปั้งขาว	157
ค่างคาวดำ	36	ป่ามุ่น	96	ไม้ปั้งแดง	158
เครือเขาแกลบ	38	ป่าแว้งขม	100	ไม้ผอง	
เครือแดง	39	เปลวป่องฟ้าน้ำ	113	ไม้ม่วงเลือด	163
เครือหน้าแน	176	ผักกุ่มน้ำ	119	ไม้เมียด	164
เครืออาด		ผักนางโจม	122	ไม้สนาบคา	167
งูเขียว		ผักว่า	126	ไม้สำน	168

พบสมุนไพรจากการสำรวจ
ครั้งที่ 1 จำนวน 91 ชนิด
(ดูข้อมูลสมุนไพรได้จากเลขหน้าที่ระบุ)

ไม้หอมชอก	169	หญ้าขอกลิบอ่อน	187	ห้าเยื้องเผือก	230
ไม้ห้าพระองค์	170	หญ้าคบบาง	202	เห็ดหลินจือขอบเหลือง	232
ไม้ไฉ้نگ	171	หนอตไก่	203	อ้อยสามสวน	234
ยางกะตั่ว	172	ไม้ลางเหลือง		เอื้องลาว	235
ยาซากเหลือง	42	หมวยต้น	207	เอื้องแลว	236
ยาแสงหอม	174	หมอกกาบเว่อ	208	สาางเย็น	239
ยูแป้ง	175	หมอกสางห้าดำ	209	เฮวกู้ก	240
รางแดง	80	หมากขึ้นก		เฮวหอม	241
ส้มป่อยหวาน	38	หมากดิ่ง			
สีพันคนทา	234	หวาย	226		
สีเสื่อน้อย		หวายชะรอย	227		

สำรวจครั้งที่ 3

วันที่ 30-31 มีนาคม 2555

สำรวจพืชสมุนไพรในท้องถิ่น ประชุมร่วมกับชาวบ้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลสมุนไพรและการใช้สมุนไพรกับชาวบ้าน และถ่ายรูปสมุนไพรที่ยังไม่มีรูปซ่อม

เรื่องเล่าจากการสำรวจ

เบญจวรรณ นุณเฝือก

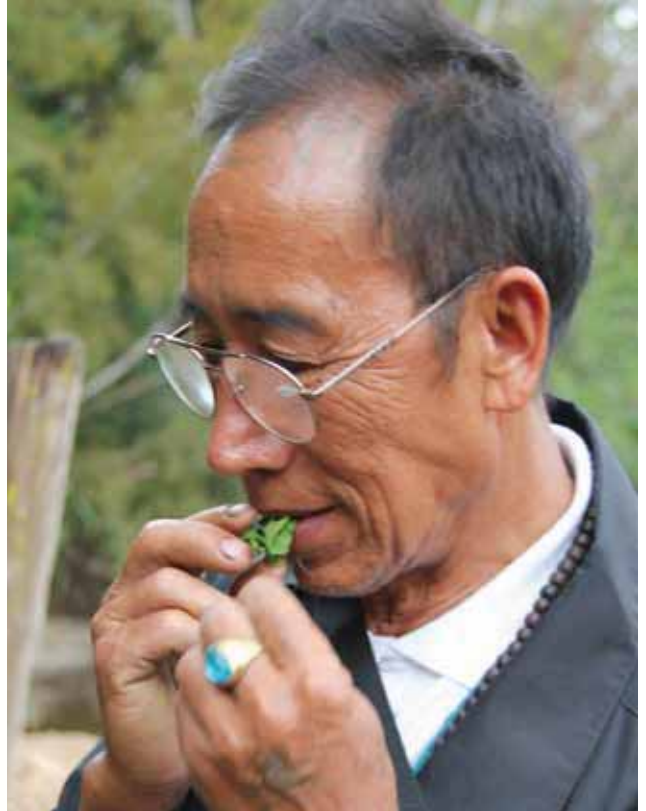
หมู่บ้านแม่ถอดมีประมาณ 250 หลังคาเรือน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ ผู้ใหญ่เอก ที่ชาวบ้านเรียกผู้ใหญ่บ้านเหมืองแร่ยังดูเด็ก (เห็นตอนแรกนึกว่าเป็นคนนำทาง) และนกแล บุญมา ผู้หญิงอายุ 27 ปี มีลูกสาว 1 คน ชื่อน้องจุนีร์ เดิมที่อยู่บ้านสามที่เชียงราย แต่สามีเสียชีวิตจึงกลับมาบ้านเกิดที่แม่ถอด อ้าเกอเถิน มานั่งพูดคุยกับทีมงานของเราพร้อมชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งว่าที่นี่อาจเดือดร้อนหากโรงงานแร่เหล็กเข้ามาตั้งบริเวณป่าต้นน้ำของหมู่บ้าน ซึ่งมีพื้นที่ด้านหนึ่งติดกับอุทยานแห่งชาติดอยตุง ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่นๆ ที่ต้องใช้น้ำจากแหล่งป่าต้นน้ำเดียวกัน

ชาวบ้านที่นี่มีอาชีพหลักคือทำนาปีละครึ่ง เลี้ยงวัว ควาย ไก่ และปลูกผักเพื่อยังชีพ ไม่ได้ปลูกมากถึงขนาดที่มีรถมารับที่หมู่บ้านและเอาไปขายในตลาด เพราะน้ำขาดแคลน ถ้าปลูกมากก็จะทำให้เกิดการแย่งน้ำกันภายในหมู่บ้าน ปลูกน้อยก็ไม่คุ้มทุนหากต้องเอาไปขาย จากการที่ต้องต่อสู้กับกลุ่มนายทุน

เช้าวันที่ 13 มกราคม เราตื่นแต่เช้าเพื่อออกเดินทางสำรวจสมุนไพรต่อ เริ่มเดินจากอ่างเก็บน้ำบ้านแม่ถอดเหมือนเมื่อก่อนครับ วันนี้ตาเที่ยงเป็นคนนำทาง ทางไปน้ำตกนั้นเราพบสมุนไพรหลากหลายตา มีกล้วยป่าขึ้นให้เห็นอยู่มากมาย กล้วยป่านี้ทำหน้าที่ดูดซับน้ำและความชุ่มชื้นของป่าไว้เป็นอย่างดี อย่างที่คนโบราณว่าไว้ “ที่ใดมีกล้วยป่าที่นั่นย่อมมีน้ำ” และของคู่กับป่าอีกอย่างหนึ่งคือทาก แต่เราไม่ยักเจอครับ แต่ไม่เจอก็ไม่เป็นไร ไม่ได้ผิดหวังอะไรครับ ทีมงานประทับใจในความสมบูรณ์ของป่ามากกว่าอื่นใด และเพื่อไม่ให้ผิดหวังกับความชุ่มชื้นของป่าที่ได้พบ ในมือเที่ยง ทีมงานได้ล้มกล้วยและกินต้นที่ชาวบ้านเรียกว่า “หยวกกล้วย” รสชาตินั้นอร่อยอย่าบอกใคร ทั้งกรอบ เย็น และหวานการเลือกหยวกกล้วยให้อร่อยนั้น สังเกตได้จากแกนในต้องเป็นชั้นๆ

หลังจากมือกลางวัน ทีมสำรวจของเราเดินทางต่อ และได้พบสมุนไพรที่แสนภูมิใจของตาเที่ยง นั่นคือ ฮางเย็น ซึ่งเป็นไม้เถา เวลาตัดจะมีน้ำสีชมพูรสหวานและเย็น มีกลิ่นคล้ายหอมยารมสด จากนั้นทีมสำรวจเดินต่อจนจวนจะถึงน้ำตกในอีกไม่กี่ไกล แต่ด้วยเวลาทำให้เราต้องรีบกลับลงมาก่อนมืด วันนี้เป็นอันจบการสำรวจครั้งแรกครับ

เดินเท้าขึ้นไป ห้วยแรกที่เจอหลังออกเดินเท้าคือ ห้วยโขกโหลก จากนั้นเดินต่อขึ้นไปอีก ประมาณ 2 กิโลเมตร เราก็พักกินมือเที่ยงกัน บริเวณนั้นเรียกว่า เขตหลวง เราพักกัน ตรงนั้นประมาณ 20 นาที ก็เดินเท้าต่อไปประมาณ 1 กิโลเมตร ระยะทางที่เดินนั้นเป็น ดอยสูงชันพอให้ร่างกายกระชุ่มกระชวยเรียกหาน้ำกันถ้วนหน้า แล้วเราก็มาถึงปางแม่ซี ที่มีลักษณะเป็นป่าพื้นราบกว้าง บริเวณนั้นมีตาน้ำอยู่ด้วย น้ำมีอยู่ตลอดทั้งปี มีผักหนาม ที่ไม่ธรรมดาครับ เพราะต้นใหญ่มาก สูงประมาณ 3 เมตรเห็นจะได้ ไม่ธรรมดาจริงๆ ทำเราอึ้งไปตามๆ กัน (พิกัด 47Q NV20845 MGRS 74997 ความสูง 515 เมตร)

จากนั้นเมื่อข้ามห้วยตรงปางแม่ซีไปประมาณ 2-3 ก้าว ก็เป็นห้วยผาชัน เดินไปเรื่อยๆ ก็จะเป็นภูเขาสูงชัน ตรงนี้ขอบอกว่าชันจริงๆ ครับ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง จึงถึง เขตถ้ำผาชัน เขตพื้นที่ของถ้ำผาชันนั้นมีถ้ำลูกของถ้ำผาชันคือ ถ้ำน้อย (พิกัด 47Q NV2145 MGRS 75166 ความสูง 709 เมตร) รวมอยู่ด้วย

พวกเราแวะเข้าชมถ้ำน้อยซึ่งถัดลงมาจากถ้ำผาชัน ถ้ำน้อยนั้นถึงจะเล็กกว่าแต่ก็ สวยงามมากครับ เล็กของชาวบ้านแต่ใหญ่สำหรับผม ที่แรกคุยกันว่าถ้าไม่มีดกก่อน จะเข้าชมถ้ำผาชันด้วย ซึ่งเป็นถ้ำที่ขึ้นชื่อและสวยงามมาก กลุ่มที่มงานสำรวจบอกว่าถ้ำ ผาชันนั้นใหญ่มาก จะใหญ่ขนาดไหนผมนึกไม่ออกครับ คงจะใหญ่มากทีเดียวครับ พวก พี่ๆ บอกว่าเดินข้างในทั้งวันก็ไม่ทั่ว ฟังแล้วอยากเข้าไปดูยังไงไม่รู้ แต่ว่าไม่ใช่ตอนนี้ครับ เพราะเราต้องรีบเดินทางต่อ ด้วยเกรงว่าจะมีดเสียก่อนที่จะไปถึงจุดที่เราจะพัก เราไม่ได้ เข้าชมถ้ำผาชัน (พิกัด 47Q NV21496 MGRS 75206) ได้แต่เดินผ่านครับ

เรามุ่งหน้าเดินทางกันต่อไปเพื่อให้ถึงที่พักก่อนพระอาทิตย์จะลับดอยไป เราพากัน ปีนหน้าผาสูงด้วยบันได ไม้ผุๆ ที่รับน้ำหนักได้ที่ละคน แต่เราก็ขึ้นกันไปได้อย่างปลอดภัย ครับ ขึ้นไปเรื่อยๆ โดยไม่มีใครเหลียวหลังกลับมาดูแม้แต่คนเดียว เพราะหวาดเสียวที่สุด

ลืมบอกไปนิดครับว่า เรามีสมาชิกอีกหนึ่งที่มากับเราและไม่ได้เอ่ยนาม เป็นสุนัข พันธุ์ไทย เพศเมีย ชื่อ นางเขียว ถึงตอนนี้เราต้องแบกนางเขียวขึ้นบันไดด้วย เพราะนาง เขียวขึ้นบันไดเองไม่ได้ โดยให้ผู้ใหญ่เอกรับหน้าที่นี่ครับ จุดที่เราปีนขึ้นบันไดกัน ชาวบ้าน เรียกว่าหลังถ้ำผาชัน เราพากันเดินสำรวจขึ้นไปถึงป่าดิบ โดยเดินขึ้นห้วยกันไปเรื่อยๆ ระหว่างทางมีน้ำไหลตามลำห้วย สุดท้ายเราก็มาถึงที่พัก (พิกัด 47Q NV 21730 MGRS 75129 ความสูง 750เมตร)

สำหรับอาหารมือเย็นของเรา พวกผู้หญิงรับหน้าที่ทำกับข้าว ผู้ชายไปเก็บฟืนเพื่อไว้ก่อไฟทำอาหารและให้ความอบอุ่นในตอนกลางคืน เพราะบนนั้นตอนกลางคืนอากาศหนาวมาก ผู้หญิงแม่ถอดนั้นจัดว่ามีฝีมือในการทำอาหาร เพราะแม้จะอยู่ในป่าก็สามารถทำได้ร่อยอย่างบอกใครเลยครับ เมื่อถึงที่พักแล้วพ่อลายแสงก็จัดรูปขอเจ้าที่เจ้าป่า เรื่องที่พักแรม ขออนุญาตตามหลักการเข้าป่าตามหลักการของพ่อหมอผู้ชำนาญ ไม่รู้ขออะไรบ้างครับ เห็นพ่อหมอนั่งไหว้อยู่ประมาณ 40 นาที ส่วนกลุ่มผู้ชายไปเดินสำรวจบริเวณรอบๆ สิ่งที่ได้ติดมือมาก็คือ ดอกต้างและหยวกกล้วย เอามาให้ผู้หญิงทำกับข้าว มือเย็นของเราจึงเป็นแกงหยวกใส่ดอกต้าง หลังกินข้าวเสร็จ เราก็เริ่มเตรียมที่นอนกัน บางคนก็มัดเปล บางคนก็ปูพื้น เพราะว่าถ้านอนกับพื้นมันจะอุ่นกว่านอนเปล และเนื่องจากพวกเราไม่มีผ้าห่มจึงต้องอยู่ใกล้กับกองไฟ

ตกตึก ลุงธรรม ผู้ใหญ่เอก และผม พวกเราออกไปหากบสำหรับอาหารเช้าของอีกวัน ตอนกลางคืนก็นอนตัวขดม้วนกลมไปตามๆ กัน เนื่องจากอากาศหนาวมากครับ บางคนเปลี่ยนที่นอนคืนหนึ่ง 2-3 ครั้ง โดยขยับเข้าหากองไฟ แล้วเราก็ผ่านคืนนั้นไปได้ด้วยดี เวลา 06.00 น. เราตื่นขึ้นมาช่วยกันทำกับข้าว อาหารเช้าวันนี้คือ ผักหนามต้มและแกงหยวกใส่กล้วยครับ จากฝีมือของสามหนุ่มเมื่อคืนที่พากันไปหากบ หลังจากกินข้าวเช้าเสร็จแล้ว เราก็เก็บสัมภาระและเตรียมออกเดินทางต่อ เราเดินทางขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อเจอลำห้วยก็แวะตักน้ำใส่ขวดของแต่ละคน เพราะจากตรงนี้ขึ้นไปจะไม่มีลำห้วยแล้ว เราเดินขึ้นดอยสูงไปเรื่อยๆ ประมาณ 2 ชั่วโมง ก็มาถึงกิวป่าซึก

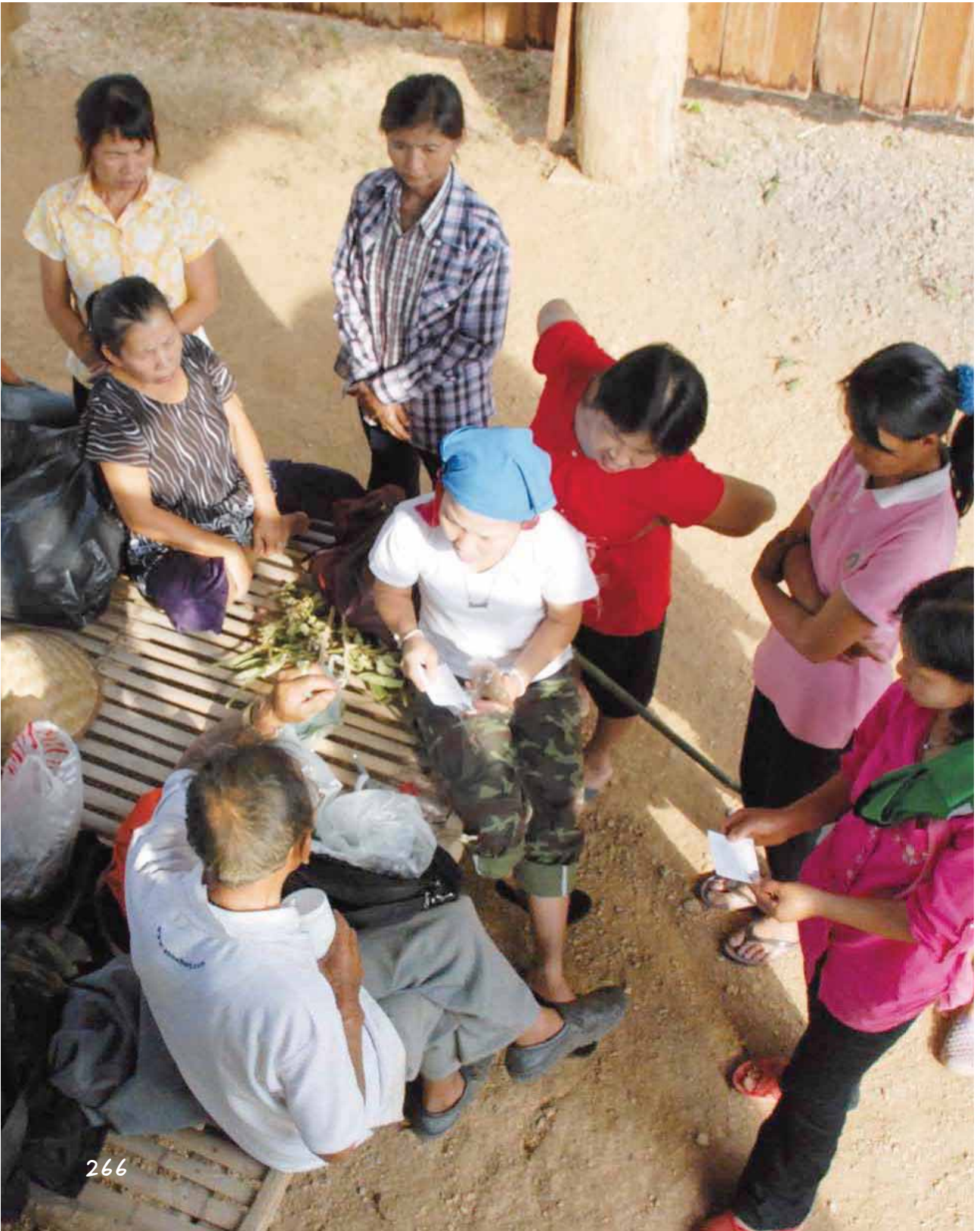
บริเวณนี้เป็นพื้นราบไม่กว้างนัก เป็นจุดสูงสุดของดอยลูกนี้ อากาศเย็นสบาย มีลมโกรกตลอด เรานั่งพักดื่มน้ำกันที่นี่ แล้วออกเดินทางต่อ เดินอ้อมไปข้างบนขึ้นเปียงขวาไปเรื่อยๆ จากนั้นอ้อมลงมาเป็นบริเวณของห้วยป่าหลอดและห้วยป่าต้าง เราหิวน้ำกันมาก น้ำที่พกมาคนละขวดนั้นไม่มีใครเหลือเลยครับ ตอนกินข้าวกลางวันต้องค่อยๆ กินเพราะกลัวหมดครับ เวลานั้นแดดร้อนมากบวกกับทางที่เดินก็ชันมากด้วย ทำให้ไม่ค่อยจะมีใครมองดูใครกันแล้ว ขนาดนางเขียวหมาที่เราอุตสำหรับอุ้มขึ้นมาด้วยมันยังไม่รอเราเลยลงเขาไปหาน้ำชนิดที่ไม่เหลือวหลังเลยครับ พวกเราเดินลงเขามาเรื่อยๆ ในที่สุดก็เจอลำห้วยที่มีน้ำใสสะอาด เรานั่งพักกินน้ำกันพอหายเหนื่อย ก็ออกเดินทางกันต่อเพื่อที่จะกลับบ้านก่อนพระอาทิตย์ตกดินครับ

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ เรากลับมารวมกลุ่มกันอีกครั้งครับ คราวนี้เอาแต่ผู้ชายเพราะต้องเดินตามภูเขาหิน จุดหมายคือ ป่าบนน้ำตกครับ ทีมสำรวจของเราจึงประกอบด้วย นายเที่ยง อินตะพันธ์ (ตาเที่ยง) นายอ้ายเชียง ลุงซอ (พ่อลายแสง) นายจันทร์ บุญมา (ลุงธรรม) นายสุรพล ช่างทอง (พี่หนานพล) นายอนุพันธ์ ผื่นสาย (เอก) นายพันธ์ เมืองชื่น (พี่น้องเป๋ม) และผม นายสุธีร์ ใฝ่กุลชจร (ทีแสง)

วันนี้คณะสำรวจออกเดินทางจากบ้านด้วยรถม้าดำครับ ขับไปจอดบริเวณกันอ่างเก็บน้ำ เรามุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตก โดยเริ่มเดินเท้าตั้งแต่อ่างเก็บน้ำแม่ถอด และเดินเลาะอ่างเก็บน้ำเพื่อที่จะสำรวจสมุนไพรรากห้วยแม่ถอดน้อย ซึ่งห้วยแม่ถอดน้อยเป็นลำห้วยที่สำคัญมากอีกห้วยหนึ่งของป่าต้นน้ำบ้านแม่ถอด เพราะห้วยแม่ถอดน้อยนี้มีน้ำไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำตลอดปี เป็นห้วยที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เราเดินเข้าไปจนสุดเขตอ่างเก็บน้ำ (เหนืออ่างเก็บน้ำขึ้นไป) ก็รู้สึกเย็นเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของป่า

ทีมสำรวจเริ่มลงมือสำรวจตั้งแต่ตรังนี้ เลาะตามลำธารขึ้นไป เราพบสมุนไพรรากต้นป่ามุ่น เครื่องสะบ้า ไม้ลูกกลาง และเดินต่อไปถึงทางขึ้นน้ำตกแม่ถอดน้อย เราหยุดนั่งพักให้หายเหนื่อยก่อนจะเดินทางสำรวจสมุนไพรรากต่อ ซึ่งจะเป็นทางที่เลาะไปน้ำตก จุดนั้นเรามองเห็นน้ำตกอยู่ไม่ไกล เป็นน้ำตกที่สูงมาก มีหลายชั้น ก่อนหน้านีทางทีมงาน สช. ก็เคยเข้ามาสำรวจดูน้ำตกแม่ถอดน้อย และบอกว่าสวยงามมากเช่นกัน สามารถทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เลย

หลังจากที่พักเอาแรงกันพอหายเหนื่อย ทีมงานสำรวจก็เดินทางต่อไปยังเป้าหมายคือบนน้ำตกแม่ถอดน้อย ทีมสำรวจเดินโดยไม่ย่อท้อต่อความชันของห้วยแม่ถอดน้อย จนในที่สุดก็มาถึงบนน้ำตก เมื่อหายเหนื่อยก็พักกินข้าวกันบริเวณนั้น หลังกินข้าวทีมสำรวจก็รีบออกเดินทางต่อ เพราะกลัวจะกลับลงมาช้า ทีมสำรวจของเราเดินตามพ่อลายแสง เราได้เจอสมุนไพรรากหลายตัว เช่น ไม้ก้อดิหมี เปลวปล่องฟ้า น้ำ เครื่องแดง ฮางเย็น ค้างคาวดำ ทองจิ้งกิ้ง มะเขือแจ้เครือ และสมุนไพรรากอย่าง ยางกะตั่ว ตรีบ ขากลับ ทีมสำรวจแวะตัดต้นกล้วยป่าเพื่อเอาไปทำอาหารมื้อเย็นกันที่บ้านด้วย

สำรวจป่าต้นน้ำแม่ถอด ครั้งที่ 3 30 มีนาคม 2555

สุธีร์ ใฝ่กุลขจร

การเดินทางไปแม่ถอดในครั้งนี้ เราออกเดินทางกันในวันที่ 30 มีนาคมครับ จุดเริ่มต้นอยู่ที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร มีจุดหมายคือบ้านแม่ถอด อําเภอลําปาง จังหวัดลําปาง การเดินทางเป็นไปอย่างสบายๆ ไม่รีบร้อนครับ สมาชิกคราวนี้มีทั้งหมด 4 คน ได้แก่ ภญ.วัจนา ตั้งความเพียร (พี่นุ้ย) นายสามารถ ช่อไม้ (พี่มาศ) นายสุธีร์ ใฝ่กุลขจร (ทีแสง) และ น.ส.วรดี วารีผล (แบ้ง)

เพราะคำว่าไม่รีบร้อนและเดินทางสบายๆ ทำให้กว่าจะไปถึงบ้านแม่ถอดก็เป็นเวลาสองทุ่มกว่าๆ (เดินทางแบบปลอดภัย) พอถึงจุดหมายคุณนงแก แม่หลวงของบ้านแม่ถอดก็มาคอยต้อนรับและพาขึ้นไปบนบ้านซึ่งชาวบ้านเตรียมอาหารไว้รอต้อนรับเราแล้ว

เมนูนี้มีมีเนื้อลาบ ทำจากเนื้อวัวดิบ ไข่เจียว ผัดผักนึ่ง และข้าวเหนียว วัฒนธรรมการกินลาบของที่นี่จะกินกับผักหลากหลาย สำหรับวันนี้ผักแกล้มลาบมีทั้งเนยหมูเสื่อ จะคั้นหัววอก ผักชีฝรั่ง เล็บครุฑ ซึ่งเข้ากันดีกับลาบ ลาบนั้นดูน่ากินมาก แต่น่าเสียดายที่สองสาวไม่กินเนื้อวัว เลยไม่รู้ว่ารรสชาติของลาบนั้นเป็นอย่างไร พลาดหนึ่งแต่ไม่ยอมพลาดสองครับ ถึงจะไม่กินเนื้อแต่สองสาวก็กินผักแกล้มกับไข่เจียวแทน

หลังจากทานอาหารเสร็จ ผู้ใหญ่เอกก็เรียกลูกบ้านทั้งหลายเข้ามาประชุมกันเพื่อทบทวนชื่อและข้อบ่งชี้ของสมุนไพรที่เราได้สำรวจกันไปเมื่อครั้งก่อน เราทบทวนดูข้อมูลและภาพถ่าย

ป่าแม่ถอด

: บ้านของสมุนไพร

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2556 จำนวน 1,000 เล่ม
เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-7697-14-7

ที่ปรึกษา นพ.อำพล จินดาวัฒนะ เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
นพ.วิพุธ พูลเจริญ ประธานกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
บรรณาธิการ สมพร เพ็งคำ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานการพัฒนาระบบและกลไกการประเมิน
ผลกระทบด้านสุขภาพ

คณะผู้จัดทำ

1. ญ.ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร มุลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ
2. ญ.ว.จนา ตั้งความเพียร มุลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ
3. น.ส.เบญจวรรณ บุญเผือก มุลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ
4. น.ส.วรดี วารีผล มุลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ
5. นายสุธีร์ ใฝ่กุลชลขร มุลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ
6. นายอ้ายเชียง ลุงขอ หมอยาไทยใหญ่ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรภาคเหนือ
7. นายเที่ยง อินดีะพันธ์ ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
8. นายจันทร์ บุญมา ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
9. นายศักดิ์ ชันช้า ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
10. นายอนุพันธ์ ผั้นสาย ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
11. นายทองพูน อินดีะเรียน ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
12. นายรัชชีย์ สิบพรมมา ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
13. น.ส.กุลรัศมี บุญมา ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
14. นายสุรพล ช่างทอง ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง
15. นายพันธ์ เมืองชื่น ชุมชนแม่ถอด บ.แม่ถอด ต.แม่ถอด อ.เถิน จ.ลำปาง

ขอขอบคุณชาวชุมชนแม่ถอดทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำและสำรวจข้อมูล
สมุนไพรป่าต้นน้ำแม่ถอด และขอขอบคุณมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ ในพระอุปถัมภ์
สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ที่ให้การช่วยเหลือในการจัดทำข้อมูล

ประสานงาน ชนิษฐา แซ่เอี้ยว สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

ภาพประกอบ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรฯ ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตน-
ราชสุดาสิริโสภาพัณณวดี สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และนายเรืองฤทธิ์ คงเมือง

ศิลปกรรม ทิพาพร ตีระธนะพิบูลย์

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ชั้น 3 อาคารสุขภาพแห่งชาติ

88/39 ม.4 ถ.ติวานนท์ 14 ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 0-2832-9000

โทรสาร 0-2832-9002 เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th และ www.thia.in.th

พิมพ์ที่ บริษัท แพลนพรีนติ้ง จำกัด 139 ถ.วิภาวดีรังสิต ดินแดง กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 0-2277-2222